

VAST COMITE VAN TOEZICHT OP
DE INLICHTINGENDIENSTEN

ACTIVITEITENVERSLAG

1998

Wetstraat, 52 - 1040 Brussel

Tel. : 02/286.28.11 - Fax : 02/286.29.99

INHOUDSTAFEL

| | |
|---|------------|
| TITEL I : WAT ER IN HET BUITENLAND GEBEURT | -1- |
| | |
| STUDIE VAN DE WETGEVING VAN HET VERENIGD KONINKRIJK OP DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN | -2- |
| 1. Inleiding | -2- |
| 2. De diensten en hun legale basis | -4- |
| 2.1. Historiek | -4- |
| 2.2. De legale basis | -5- |
| 2.3. Summiere beschrijving van de drie diensten | -5- |
| 3. Opdrachten van de diensten | -7- |
| 3.1. Security Service Act 1989 (de wet van 1989 op de veiligheidsdienst) | -7- |
| 3.2. The Intelligence Services Act 1994 | -9- |
| 4. De bevoegdheden van de diensten en de verantwoordelijkheid van hun hoofden | -11- |
| 5. Bijzondere bevoegdheden van de diensten | -13- |
| 5.1. De bevelschriften (warrants) in verband met eigendom en radiotelegrafie .. | -13- |
| 5.2. Machtigingen (authorisations) voor handelingen buiten de Britse Eilanden . | -15- |
| 5.3. Het onderscheppen van briefwisseling en communicaties | -16- |
| 5.4. Procedure inzake het aanvragen van een bevelschrift | -18- |
| 6. De controle-organen | -19- |
| 6.1. Algemeen overzicht inzake de regeringscommissarissen ('Commissioners') | -19- |
| 6.2. De regeringscommissarissen | -19- |
| 6.3. De commissies (Tribunals) | -21- |
| 6.4. Onderzoek van de klachten | -23- |
| 7. Het beleid inzake de inlichtingen- en veiligheidsdiensten | -25- |
| 7.1. Algemeen overzicht | -25- |
| 7.2. Inlichtingennoden en opdrachten | -26- |

| | |
|--|------|
| 8. Nadere omschrijving van de beleidsorganen | -27- |
| 8.1. The Joint Intelligence Committee (JIC) | -27- |
| 8.2. The assessments staff (Evaluatiestaf) | -29- |
| 8.3. The co-ordinator (de coördinator) | -30- |
| 8.4. Sub-Committee on Security Service Priorities and Performance(SO(SSPP)) | -31- |
| 8.5. The Permanent Secretaries Committee on the Intelligence Services (PSIS) | -32- |
| 8.6. Ministerial Committee on the Intelligence Services (IS) | -32- |
| 9. De parlementaire controle | -33- |
| 9.1. Samenstelling van het 'Intelligence & Security Committee' en procedure .. | -33- |
| 9.2. Opdracht van het 'Intelligence & Security Committee' | -34- |
| 9.3. Werkwijze van het 'Committee' | -35- |
| 9.4. Toegang tot informatie | -36- |
| 9.5. Het opstellen van rapporten door het 'Intelligence & Security Committee' .. | -37- |
| 9.6. Samenwerking met de politie- en andere ordediensten, zoals blijkt uit de jaarverslagen van het 'Intelligence & Security Committee' | -38- |
| 10. Kritische benadering | -39- |
| 10.1. De legale basis | -40- |
| 10.2. De opdrachten | -41- |
| 10.3. Het inwinnen, analyseren en verspreiden van inlichtingen | -42- |
| 10.4. Samenwerking tussen de inlichtingendiensten onderling en met de politiediensten | -43- |
| 10.5. Bijzondere bevoegdheden van de diensten | -44- |
| 10.6. Controle-organen | -45- |
| 10.7. Toezicht laten uitoefenen door een 'parlementaire commissie'? | -46- |
| 10.8. Het opstellen van een jaarverslag | -47- |

| | |
|--|------|
| TITEL II : ONZE INLICHTINGDIENSTEN | -49- |
| EERSTE DEEL : DE STUDIES | -49- |
| <u>Hoofdstuk 1</u> : Studie van de wetsontwerpen betreffende de veiligheidsmachtigingen . . | -50- |
| 1. Inleiding | -50- |
| 2. Wetsontwerp I (nr. 1193/1) | -52- |
| 2.1. Hoofdstuk I : Algemene bepalingen | -52- |
| 2.2. Hoofdstuk II : De kennisgeving en de instemming | -54- |
| 2.3. Hoofdstuk III : Het veiligheidsonderzoek | -57- |
| 2.4. Hoofdstuk IV: De veiligheidsmachtiging | -58- |
| 2.5. Hoofdstuk V: Het geheim | -59- |
| 2.6. Hoofdstuk VI: Diverse en slotbepalingen | -59- |
| 3. Wetsontwerp II (nr. 1194/1) | -59- |
| 4. Aanbevelingen | -62- |
| 4.1. De veiligheidsautoriteit | -62- |
| 4.2. Verwittiging en instemming | -62- |
| 4.3. Het veiligheidsonderzoek | -62- |
| 4.4. De veiligheidsmachtiging | -63- |
| 4.5. Het geheim | -63- |
| 4.6. Slot- en overgangsbepalingen | -63- |
| 4.7. Beroep voor het Comité I | -64- |
| <u>Hoofdstuk 2</u> : De geheimhoudingsplicht voor de leden van de inlichtingendiensten . . . | -65- |

| | |
|--|------|
| TWEEDE DEEL : DE TOEZICHTSONDERZOEKEN | -66- |
| A. OP VERZOEK VAN HET PARLEMENT OF VAN MINISTERS | -66- |
| Verslag van het onderzoek naar de manier waarop de inlichtingendiensten het onderscheid maken tussen de activiteiten van parlementsleden als milieupacifisten en als parlementsleden | -67- |
| 1. Procedure | -67- |
| 2. Parlementaire vragen en antwoorden | -68- |
| 2.1. Senaat | -68- |
| 2.2. Kamer | -68- |
| 3. Samenvatting van het onderzoek | -70- |
| 3.1. Antwoord van de verantwoordelijken van beide inlichtingendiensten | -70- |
| 3.2. De lijsten, nota's en richtlijnen van de inlichtingendiensten | -71- |
| 3.3. Onderzoek van door de inlichtingendiensten bijgehouden dossiers over parlementsleden van Agalev en Ecolo | -72- |
| 3.4. Toezicht, interventies en andere manieren van opvolging van de activiteiten van parlementsleden van de partijen Agalev en Ecolo door de inlichtingendiensten | -73- |
| 4. Besluiten | -74- |
| B. OP INITIATIEF VAN HET COMITE I | -75- |
| <u>Hoofdstuk 1</u> : Een nieuwe opdracht voor de Veiligheid van de Staat : de bescherming van het wetenschappelijk of economisch potentieel | -76- |
| 1. Procedure | -76- |
| 2. Belangstelling vanwege het parlement voor deze problematiek | -78- |
| 3. De problematiek | -79- |
| 3.1. Wat moet beschermd worden ? | -79- |
| 3.2. Hoe beschermen ? | -81- |
| 4. Historisch overzicht | -82- |

| | |
|--|-------|
| 5. Huidige situatie | -85- |
| 6. Mondialisering van de problematiek | -88- |
| 7. Samenwerking tussen openbare instanties en prive-instanties is noodzakelijk ... | -89- |
| 8. Poging tot omschrijving | -93- |
| 8.1. Canada | -93- |
| 8.2. Frankrijk | -94- |
| 8.3. Nederland | -97- |
| 8.4. Duitsland | -100- |
| 8.5. Engeland | -101- |
| 9. Antwoorden van de Belgische universiteiten | -104- |
| 10. Moeilijkheden waarvoor de Veiligheid van de Staat zich geplaatst ziet bij de uitvoering van deze nieuwe opdracht en voorstellen | -110- |
| 11. Besluiten | -111- |

| | |
|---|-------|
| <u>Hoofdstuk 2</u> : Onderzoek naar de bevoegdheden en de werking van de dienst 'wapenwetgeving' van de Veiligheid van de Staat | -113- |
| 1. Inleiding | -113- |
| 2. Procedure | -113- |
| 3. Belangstelling van het parlement | -114- |
| 4. Oorsprong van de bevoegdheid van de Veiligheid van de Staat inzake vuurwapens | -114- |
| 4.1. Bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat vóór de wijziging d.d. 30 januari 1991 van de wet van 3 januari 1933 | -114- |
| 4.2. Bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat na de wijziging d.d. 30 januari 1991 van de wet van 3 januari 1933 | -115- |
| 5. Bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat in het kader van de Belgische en Europese wapenwetgeving | -116- |
| 5.1. De wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie (inzonderheid gewijzigd door de wet van 30 januari 1991 en haar uitvoeringsbesluiten) | -116- |

| | | |
|---|--|-------|
| 5.2. | Het koninklijk besluit van 20 september 1991 tot uitvoering van de wet van 3 januari 1933, hierboven genoemd (K.B. gewijzigd door de koninklijke besluiten van 18 januari 1993, 30 maart 1995 en 6 februari 1996) | -117- |
| 5.3. | Beslissingsbevoegdheden van de Veiligheid van de Staat | -118- |
| 5.4. | Richtlijn 91/477/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 18 juni 1991 betreffende het toezicht op het aankopen en voorhanden hebben van wapens - het koninklijk besluit van 8 augustus 1994 betreffende de Europese vuurwapenpassen | -120- |
| 5.5. | De adviesbevoegdheid van de Veiligheid van de Staat | -121- |
| 6. | Modus operandi van de Veiligheid van de Staat | -125- |
| 6.1. | De dienst "wapenwetgeving" | -125- |
| 6.2. | Modus operandi toepasbaar op aanvragen tot het verkrijgen van een vergunning tot het voorhanden hebben (verweer- of oorlogswapens) en van een vergunning tot het dragen van een wapen | -125- |
| 6.3. | Modus operandi toepasbaar op de intrekkingen of schorsingen van een vergunning tot het voorhanden hebben (van een verweer- of oorlogswapen) en van een vergunning tot het dragen van een wapen ... | -125- |
| 6.4. | Modus operandi van toepassing bij adviesaanvragen | -126- |
| 6.5. | Modus operandi toepasbaar op het meedelen van gegevens aan het centraal wapenregister | -126- |
| 7. | Bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat met betrekking tot de wapenreglementering in het licht van het ontwerp van wet over de inlichtingen- en veiligheidsdiensten | -126- |
| 8. | Besluiten | -127- |
| 9. | Aanbevelingen | -128- |
| | | |
| <u>Hoofdstuk 3</u> : Onderzoek betreffende de door SGR ingewonnen of ontvangen inlichtingen in het kader van militaire manoeuvres in het buitenland ... | | -129- |
| 1. | Inleiding | -129- |
| 2. | Procedure | -129- |
| 3. | Verloop van het onderzoek | -130- |
| 3.1. | Briefwisseling | -130- |
| 3.2. | Verhoor van de fregatkapitein | -131- |
| 3.3. | Antwoord van SGR | -132- |
| 4. | Vaststellingen | -132- |

| | |
|---|-------|
| <u>Hoofdstuk 4</u> : Toezichtsonderzoek over het gebruik door de inlichtingendiensten van de mogelijkheden geboden door artikel 99.3 van de uitvoeringsovereenkomst van het Schengenverdrag | -133- |
| 1. Procedure | -133- |
| 2. Grond van het onderzoek | -134- |
| 3. De parlementaire belangstelling voor het probleem | -134- |
| 4. Synthese van het onderzoek | -135- |
| 4.1. Antwoord van de Veiligheid van de Staat | -135- |
| 4.2. Antwoord van SGR | -138- |
| 5. Besluit | -138- |
| 6. Opmerking | -139- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 5</u> : Onderzoeksrapport over de deelname van de Belgische inlichtingendiensten aan programma's van militaire inlichtingsatellieten | -140- |
| 1. Inleiding | -140- |
| 1.1. Procedure | -140- |
| 1.2. Bronnen voor de studie van satellieten | -141- |
| 1.3. De parlementaire belangstelling | -141- |
| 2. Theoretische studie van satellieten voor aardobservatie | -142- |
| 2.1. Algemene grondbeginselen | -142- |
| 2.2. Het gebruik van observatiesatellieten om militaire inlichtingen te bekomen | -142- |
| 2.3. Het vermogen van observatiesatellieten | -145- |
| 2.4. De bewerking en interpretatie van ruimtebeelden | -151- |
| 2.5. Een andere nuttige toepassing voor informatieverzameling per satelliet: de satellietssystemen voor positiebepaling per radio | -152- |
| 2.6. De opsporing en vernietiging van satellieten | -153- |
| 2.7. Het belang van toezicht over de ruimte | -154- |
| 2.8. Het gebruik van observatiesatellieten en het internationaal recht | -156- |
| 2.9. Het Europa van de satellieten | -158- |
| 2.10. De ruimtevaartpolitiek van België: de Belgische overheidsprogramma's voor aardobservatie per satelliet | -162- |

| | |
|--|-------|
| 3. Onderzoeksrapport over de deelname van de Belgische inlichtingendiensten (SGR en Veiligheid van de Staat) aan programma's voor aardobservatie per satelliet | -165- |
| 3.1. De Veiligheid van de Staat | -165- |
| 3.2. SGR | -165- |
| 3.3. De beslissing van de ministerraad van 6 maart 1998 | -172- |
| 4. Advies inzake een eventuele deelname van België aan de Europese satellietprogramma's Helios II en Horus | -175- |
| 4.1. Advies van de heer Dumoulin, GRIP-deskundige | -175- |
| 4.2. Standpunt van de heer R. Godechoul, directeur van de Belgian Defence & Security Industry Group (B.D.I.G.) van Fabrimetal | -182- |
| 5. Besluit | -182- |
| 6. Aanbevelingen | -183- |
| 7. Gebruikte informatiebronnen voor de studie van satellieten | -185- |

| | |
|---|-------|
| <u>Hoofdstuk 6</u> : Verslag over een aangifte van het niet toepassen door de Veiligheid van de Staat van artikel 33, lid 2 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten | -194- |
| 1. Procedure | -194- |
| 2. Uit eigen beweging overgemaakte documenten | -195- |
| 3. Documenten overgemaakt op verzoek van het Comité I | -195- |
| 3.1. In het kader van zijn algemene toezichtsoopdracht | -195- |
| 3.2. In het kader van bepaalde onderzoeken | -195- |
| 4. Bespreking van de conclusies in het verslag van 1997 | -196- |
| 5. De aangifte bij het Comité I | -197- |
| 6. Uitwisselen van standpunten tussen de Veiligheid van de Staat en het Comité I | -198- |

| | |
|---|-------|
| C. OP INITIATIEF VAN DE DIENST ENQUÊTES | -200- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 1</u> : Verslag van het onderzoek betreffende de dienstkaarten van de Veiligheid van de Staat en SGR | -201- |
| 1. Procedure | -201- |
| 2. Reden en voorwerp van het onderzoek | -202- |
| 3. Belangstelling van het parlement voor dit probleem | -202- |
| 4. De dienstkaarten van de Veiligheid van de Staat | -204- |
| 4.1. Grondslagen | -204- |
| 4.2. Beschrijving, inhoud en functie van de kaarten | -205- |
| 4.3. Het legitimatiebewijs voorzien door het wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten | -207- |
| 4.4. Het legitimatiebewijs voorzien door het wetsontwerp betreffende de machtigingen inzake veiligheid | -208- |
| 4.5. Commentaar | -209- |
| 5. De dienstkaarten van SGR | -210- |
| 5.1. Grondslagen | -210- |
| 5.2. Beschrijving, inhoud en functie van de kaarten | -212- |
| 5.3. Commentaar | -214- |
| 6. De 'eenzelvigheidskaart S.R.A.' | -215- |
| 6.1. Grondslagen | -216- |
| 6.2. Beschrijving van de eenzelvigheidskaart | -216- |
| 6.3. Commentaar | -216- |
| 7. Aanbevelingen | -217- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 2</u> : De naleving en toepassing door SGR van de territoriale veiligheidsrichtlijnen en in het bijzonder deze welke de toegang regelen tot hun kwartieren | -219- |
| 1. Procedure | -219- |
| 2. Wettelijke of reglementaire basis | -219- |
| 2.1. Algemeen | -219- |
| 2.2. Soorten toegangskaarten | -220- |

| | |
|--|--------------|
| 2.3. Permanente orders in voege bij SGR | -221- |
| 2.4. Aanleiding tot het openen van het toezichtsonderzoek | -222- |
| 2.5. Het eigenlijk onderzoek | -223- |
| 3. Conclusies | -226- |
| 4. Aanbevelingen | -227- |
| | |
| D. KLACHTEN VAN PARTICULIEREN OF AANGIFTEN | -229- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 1</u> : Toezichtsonderzoek betreffende de heer Y | -230- |
| 1. Procedure | -230- |
| 2. Richtlijnen | -231- |
| 3. Verloop van het onderzoek | -231- |
| 3.1. Documenten overgemaakt door het syndicaat | -231- |
| 3.2. Verhoor van de heer Y op 13 juni 1997 | -231- |
| 3.3. Dossier bij SGR /S | -233- |
| 3.4. Wijze van uitvoering van het veiligheidsonderzoek door SGR/Gd en SGR/Ci | 233- |
| 4. Vaststellingen | -233- |
| 5. Besluiten | -234- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 2</u> : Onderzoeksverslag over de aangifte van een lid van de Commissie SIRENE | -235- |
| 1. Procedure | -235- |
| 2. Belangrijkste handelingen van de Dienst Enquêtes | -236- |
| 3. Parlementaire belangstelling | -236- |
| 4. Van toepassing zijnde norm | -237- |
| 5. Vaststellingen | -240- |
| 6. Aanbevelingen | -243- |

| | |
|---|-------|
| <u>Hoofdstuk 3</u> : Toezichtsonderzoek betreffende de heer X | -244- |
| 1. Procedure | -244- |
| 2. Richtlijnen | -245- |
| 3. Verloop van het onderzoek | -245- |
| 3.1. Verhoor van de heer X op 2 maart 1998 | -245- |
| 3.2. Dossier bij SGR/S | -245- |
| 3.3. Onderhoud met korpsoverste en met veiligheidsofficier van klager zijn eenheid | -246- |
| 3.4. "Jurisprudentie" van SGR/S inzake veiligheidscertificaten | -246- |
| 4. Vaststellingen | -246- |
| 5. Besluiten | -247- |

| | |
|---|--------------|
| TITEL III : CONTACTEN VAN HET COMITE I | -248- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 1</u> : Ontmoeting met de Nationale Controlecommissie van Veiligheidsintercepties (CNCIS) | -249- |
| 1. Inleiding | -249- |
| 2. Wet nr. 91- 646 van 10 juli 1991 | -250- |
| 2.1. Historisch overzicht | -250- |
| 2.2. De wet over het geheim van telecommunicatieverkeer | -250- |
| 3. Controle | -253- |
| 4. Verloop van de controle | -255- |
| 4.1. Ruime bevoegdheid van de commissievoorzitter | -255- |
| 4.2. Individuele af luisterpraktijken | -255- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 2</u> : Colloquium over de nieuwe praktijken van de Inlichtingencompetitiviteit | -256- |
| 1. Inleiding | -256- |
| 2. Uiteenzettingen | -256- |
| 3. Conclusies | -259- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 3</u> : Ontmoeting met de Luxemburgse overheden die verantwoordelijk zijn voor de Inlichting | -260- |
| 1. Inleiding | -260- |
| 2. Specifieke wetgeving op het af luisteren van telefoongesprekken | -260- |
| 2.1. Instanties die bevoegd zijn af luistering toe te laten | -261- |
| 2.2. Toepassingsgebied en aard van de aanvraag | -261- |
| 2.3. Uitvoering van het mandaat | -262- |
| 2.4. Controle | -263- |
| 3. Wet van 30 juli 1960 betreffende de bescherming van geheimen die de buitenlandse veiligheid aanbelangen | -263- |
| 3.1. Opdracht | -263- |
| 3.2. Verantwoordelijke overheid | -264- |

| | |
|--|--------------|
| 3.3. Statuut van de agenten van de inlichtingendienst | -264- |
| 3.4. Budget | -265- |
| 3.5. Beroepsgeheim | -265- |
| 3.6. Veiligheidsmachtigingen | -265- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 4</u> : Beknopt verslag van de studiedag over de uitdaging van de georganiseerde misdaad | -266- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 5</u> : Reis van een lid van het Comité I en van het Hoofd van de Dienst Enquêtes naar Madrid | -268- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 6</u> : International applied open source colloquium | -269- |
| | |
| <u>Hoofdstuk 7</u> : Studiedag aangaande de parlementaire onderzoekscommissies | -271- |
| | |
| TITEL IV : DE EVOLUTIE VAN HET COMITÉ I | -273- |
| | |
| 1. De samenstelling van het Comité I | -274- |
| 2. De activiteiten van het Comité I | -275- |
| 3. De financiële middelen | -276- |
| 4. Gemeenschappelijke activiteiten met het Vast Comité P | -276- |

TITEL I : WAT ER IN HET BUITENLAND GEBEURT

STUDIE VAN DE WETGEVING VAN HET VERENIGD KONINKRIJK OP DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

1. INLEIDING

In zijn vroegere activiteitenverslagen publiceerde het Comité I een studie betreffende :

- de vergelijking van sommige buitenlandse wetgevingen inzake de inlichtingen- en veiligheidsdiensten⁽¹⁾ ;
- de Duitse wetgeving op de inlichtingendiensten en de controle-organen⁽²⁾ ;
- de Nederlandse wetgeving op de inlichtingendiensten en de controle op deze diensten⁽³⁾.

In het huidige verslag wordt dieper ingegaan op de wetgeving van het Verenigd Koninkrijk inzake de inlichtingendiensten en de controle-organen op deze diensten.

Hier dient gewezen te worden op het feit dat het Verenigd Koninkrijk over een ander rechtsstelsel beschikt dan de overige continentale Europese landen (nl. de "Common Law").

Het steunt zich hoofdzakelijk op het gewoonte- en precedentenrecht, daar waar in ons land de rechtbanken de door het Parlement gestemde wetten zullen toepassen. Hieruit vloeit voort dat in het Verenigd Koninkrijk veel materies niet of slechts gedeeltelijk bij wet worden geregeld.

Bovendien is de bestaande wetgeving soms zeer summier, hetgeen ook tot uiting komt in de wetgeving op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, met uitzondering van de wettelijke bepalingen inzake het binnendringen in eigendommen en het afluisteren.

Met deze verschilpunten zal rekening moeten gehouden worden om een duidelijk inzicht te krijgen in de hierna volgende studie van de wetgeving van het Verenigd Koninkrijk op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Het Comité I had de gelegenheid om in het Verenigd Koninkrijk de voorzitter en de griffier van het 'Intelligence & Security Committee' te ontmoeten, het orgaan dat belast is met het toezicht op de verschillende inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

(1) Zie activiteitenverslag Comité I - 1995

(2) Zie activiteitenverslag Comité I - 1996

(3) Zie activiteitenverslag Comité I - 1997

Er vond eveneens een onderhoud plaats met de 'Co-ordinator', dewelke zorgt voor de coördinatie tussen de drie diensten, en tevens met de regering en de politiediensten.

Op 26 mei 1998 ontmoette het Comité I op zijn zetel de heer David Bickford, gewezen juridisch raadsman bij de 'Security Service' en bij de 'Intelligence Service'.

Deze ontmoetingen lieten het Comité I toe een duidelijkere kijk te krijgen op het ganse mechanisme van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, alsook op de beleids- en controleorganen. Het is vanzelfsprekend dat tijdens deze werkbezoeken geen operationele onderwerpen aan bod kwamen.

Het Comité I werd bovendien in het bezit gesteld van een aantal verslagen die opgesteld werden, zowel door de Regeringscommissarissen, als door het 'Intelligence & Security Committee'.

In deze studie zal het Comité I de volgende punten behandelen :

- de diensten en hun legale basis ;
- de opdrachten van de diensten ;
- de bevoegdheden van de diensten en de verantwoordelijkheid van hun hoofden ;
- de bijzondere bevoegdheden van de diensten ;
- de controle-organen ;
- het beleid inzake de inlichtingen-en veiligheidsdiensten ;
- de parlementaire controle op de diensten ;
- de samenwerking met de politie-en andere ordediensten ;
- de kritische benadering.

2. DE DIENSTEN EN HUN LEGALE BASIS

2.1 Historiek

Er bestaan in het Verenigd Koninkrijk drie inlichtingen- en veiligheidsdiensten, nl. :

- de 'Security Service' (de veiligheidsdienst) ;
- de 'Secret Intelligence Service' (de geheime inlichtingendienst) ;
- de 'Government Communications Headquarters' (GCHQ).

De oorsprong van de drie hogergenoemde diensten ligt in het militaire kader. Er waren geen wettelijk teksten die de bevoegdheden van deze diensten - en de controle erop - regelden.

In 1952 werd het werk van de 'Security Service' en de verantwoordelijkheid van de directeur-generaal wel omschreven in een richtlijn. De 'Secret Intelligence Service' en 'GCHQ' werkten volledig in het geheim.

Daarnaast is er nog de 'Defense Intelligence Staff' (DIS), die deel uitmaakt van het ministerie van Landsverdediging, en eveneens een essentieel onderdeel is van het inlichtingenapparaat.

Hij werd opgericht in 1964 door de samensmelting van de drie inlichtingenstaven van de verschillende machten en het civiele 'Joint Intelligence Bureau', met de bedoeling een geïntegreerde organisatie uit te bouwen die het ministerie van Landsverdediging, het leger en andere ministeries zou kunnen dienen.

Hier dient de nadruk gelegd te worden op het feit dat de 'DIS' geen echte inlichtingendienst is. Deze dienst verzamelt geen inlichtingen zoals de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De opdracht van de 'DIS' is inlichtingen uit een hele reeks bronnen - open zowel als gesloten - te analyseren.

De chef van de 'DIS' is verantwoordelijk voor het werk van de dienst, en is tevens belast met de algemene leiding van de inlichtingenopdracht binnen landsverdediging.

In het Verenigd Koninkrijk bestaat er geen echte militaire inlichtingendienst. Er is wel een militair 'Intelligence Corps', d.w.z. dat personeel van het leger inlichtingen van tactische aard (geen politieke of economische informatie) zal verzamelen, en zulks enkel en alleen in landen waar het Verenigd Koninkrijk troepen naartoe stuurt.

2.2. De legale basis

In 1989 kreeg de 'Security Service' een wettelijke basis in de "Security Service Act 1989".

De wet van 1989 op de 'Security Service' werd aangevuld door de wet van 1994, en door de "Security Service Act 1996".

"The Intelligence Services Act 1994" gaf een wettelijke basis aan de 'Secret Intelligence Service' en aan de 'Government Communications Headquarters' (GCHQ) .

Krachtens deze wet werd het 'Intelligence & Security Committee' (het Inlichtingen- en Veiligheidscomité) opgericht, het werd belast met het parlementaire toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

De "Interception of Communications Act 1985" (wet op het onderscheppen van communicaties) geeft de mogelijkheid aan de inlichtingen - en veiligheidsdiensten om briefwisseling en communicaties te onderscheppen.

2.3 Summiere beschrijving van de drie diensten

2.3.1 The Security Service (De Veiligheidsdienst)

Deze dienst, eveneens gekend als MI5, heeft een zeer brede, algemene opdracht, nl. de veiligheid van de staat garanderen.

Sinds de wet van 1996 werd de opdracht van de dienst uitgebreid tot het verlenen van steun aan de politie en aan andere ordediensten op het gebied van de bestrijding van de georganiseerde misdaad.

Deze dienst staat onder het gezag van de minister van Binnenlandse Zaken en beschikt over 2.000 personeelsleden. De dienst is gehuisvest in Thames House te Londen.

Deze dienst kan vergeleken worden met de Belgische Veiligheid van de Staat.

2.3.2 The Secret Intelligence Service (De Inlichtingendienst)

Deze dienst, ook gekend als MI6, is bevoegd voor het buitenland. Met de goedkeuring van de wet op de 'Intelligence Service' werd deze dienst op wettelijke basis onder de verantwoordelijkheid van de minister van Buitenlandse Zaken geplaatst.

De belangrijkste taak van de dienst bestaat er in geheime inlichtingen te vergaren ter ondersteuning van de veiligheid, de verdediging, de buitenlandse en economische beleidslijnen van de regering, en dit binnen het kader van de inlichtingenbehoeften vastgelegd door het 'Joint Intelligence Committee'(JIC) en goedgekeurd door de ministers.

De dienst telt 2.000 personeelsleden. De 'Intelligence Service' bevindt zich in Vauxhall Cross, Londen.

België beschikt niet over een gelijkaardige offensieve dienst, alhoewel in het wetsontwerp houdende de regeling van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten bepaald wordt in welke omstandigheden de Belgische inlichtingendiensten eveneens bevoegd zullen zijn voor activiteiten in het buitenland.

2.3.3 The Government Communications Headquarters (GCHQ)

De 'Government Communications Headquarters' verschafft de ministeries en de militaire staven 'signals intelligence' (= inlichtingen uit signalen, ook genaamd Sigint) volgens de behoeften die werden vastgelegd door het 'JIC', en dit ter ondersteuning van de veiligheid, de verdediging en de buitenlandse en economische beleidslijnen van de regering.

De 'GCHQ' bevindt zich aan de rand van Cheltenham.

GCHQ verzamelt signalen-inlichtingen door middel van een waaier aan communicatie- en andere systemen, zoals bv. radar.

Met dit doel controleert en bemant GCHQ de 'Composite Signals Organisation', die vanop een aantal plaatsen in het Verenigd Koninkrijk en in het buitenland opereert. GCHQ werkt nauw samen met een aantal buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Naast het verschaffen van inlichtingen uit signalen, verleent GCHQ ook advies aan de ministeries en legemachten betreffende de veiligheid van hun communicatie- en informatietechnologiesystemen.

Deze taak wordt uitgevoerd door de 'Communications Electronics Security Group' (de Communicatie-Electronica-Veiligheidsgroep) van GCHQ, die nauw samenwerkt met zowel klanten (administraties), industrie als de Veiligheidsdienst, om te verzekeren dat officiële informatie nauwgezet beschermd wordt in dergelijke systemen.

De minister van Buitenlandse Zaken is verantwoordelijk voor GCHQ en de dienst beschikt over 5.500 personeelsleden. Hier dient wel opgemerkt te worden dat in de loop van de jaren het aantal personeelsleden werd verminderd.

De Eerste minister is uiteindelijk de eindverantwoordelijke voor de inlichtingen- en veiligheidsmateries, en hij wordt daarin bijgestaan door de 'Secretary of the Cabinet' (de Kabinetssecretaris).

3. OPDRACHTEN VAN DE DIENSTEN

3.1. Security Service Act 1989 (de wet van 1989 op de Veiligheidsdienst)

Hierin wordt de opdracht van de 'Security Service' als volgt omschreven :

- de bescherming van de nationale veiligheid en in het bijzonder de bescherming ervan tegen bedreigingen ten gevolge van :
 - spionage ;
 - terrorisme ;
 - sabotage ;
 - activiteiten van agenten van vreemde mogendheden ;
 - acties die tot bedoeling hebben de parlementaire democratie omver te werpen of te ondermijnen door politieke, industriële of gewelddadige middelen ;
 - het economische welzijn (the economic well-being) van het Verenigd Koninkrijk te beschermen tegen bedreigingen ten gevolge van acties of bedoelingen van personen buiten de Britse Eilanden.

Het zal eveneens tot de bevoegdheid van de dienst horen om op te treden ter ondersteuning van de activiteiten van de politie- en andere ordediensten bij het voorkomen en het bestrijden van ernstige misdrijven.

De taak inzake het beschermen van de nationale veiligheid is ruim omschreven, en omvat alle vormen van subversie. De dienst heeft de mogelijkheid te bepalen wat in het nationale belang is.

Het nationale belang wordt niet in een definitie gegoten. De bedoeling was de wet zeer flexibel te houden. De 'Security Service' bepaalt wat subversie is, maar wordt gecontroleerd door de 'Commissioner' en de 'Tribunal' (de Commissie).

Iedere persoon of groepering, die meent dat de dienst heeft geïntereferd, kan klacht indienen bij de 'Tribunal', die een onderzoek zal uitvoeren. Deze 'Tribunal' heeft het hoogste gezag.

De 'Security Service' heeft een lijst van regels om te bepalen of iemand subversief is. Deze lijst van regels wordt gegeven elk jaar overgemaakt aan de 'Commissioner', die dan bepaalt of ze redelijk is.

Wat betreft de ministeriële verantwoordelijkheid is het zo dat de minister kan eisen dat iemand op de lijst wordt geplaatst. De dienst kan zulks weigeren. Dit zal dan beoordeeld worden door de 'Commissioner' en de 'Tribunal', en kan zelfs aanleiding geven tot een debat in het parlement.

Wat betreft het beschermen van het economische welzijn wordt ervan uitgegaan dat de belangen van het Verenigd Koninkrijk niet geschaad mogen worden door ongeoorloofde praktijken van landen of organisaties.

Het gaat hier niet enkel om spionage, maar eveneens om economische allianties, kartels, (maffieuze) groepen e.d. die op één of andere illegale manier de economische welvaart zouden kunnen bedreigen.

Hierbij wordt verwezen naar het onderzoek inzake de nieuwe opdracht van de Veiligheid van de Staat : het beschermen van het economisch of wetenschappelijk potentieel van het land, gepubliceerd in het huidige verslag⁽⁴⁾.

Alhoewel zulks niet bij wet bepaald is, voert de 'Security Service' eveneens de veiligheidsonderzoeken uit. Ieder departement levert nadien de veiligheidscertificaten af. Er bestaat in het Verenigd Koninkrijk geen nationale veiligheidsautoriteit.

Daar waar die veiligheidsonderzoeken sedert een 40-tal jaren werden uitgevoerd, werd er in 1990 door de regering bepaald dat de procedure inzake veiligheidsonderzoeken ("vetting") diende herstructureerd te worden en uitgevoerd te worden op grond van welbepaalde en gepubliceerde criteria.

In 1990 legde de Eerste minister een verklaring af voor het parlement, de 'Statement of Vetting Policy'. Deze beleidsverklaring inzake veiligheidsonderzoeken ging in voege op 1 oktober 1990.

Vanaf dat ogenblik moesten al de personen die aan een veiligheidsonderzoek werden onderworpen een vragenlijst invullen met hun persoonlijke gegevens die nadien zouden gecheckt worden. In deze lijst werd tevens de gevolgde procedure uitgelegd.

Deze beleidsnota gaat er vanuit dat niemand kan tewerkgesteld worden in een functie die van vitaal belang is voor de nationale veiligheid, zonder aan een voorafgaandelijk veiligheidsonderzoek onderworpen te zijn.

Deze nota vermeldt tevens de in acht te nemen criteria en de diverse soorten onderzoeken die moeten uitgevoerd worden overeenkomstig de graad van het te bekomen veiligheidscertificaat.

Voor een veiligheidscertificaat van de graad "geheim" zullen de bestaande bestanden nagekeken worden, zoals de gegevens in het bezit van de 'Security Service' en van de politiediensten. In sommige gevallen kan een verder onderzoek doorgevoerd worden en eventueel zal de kandidaat onderworpen worden aan een interview.

Voor een veiligheidscertificaat "Top Secret" zal eveneens de solvabiliteit van de kandidaat nagezien worden, en zal er een verder onderzoek zijn bij personen uit de werk- en de familiekring van de kandidaat, die informatie kunnen verschaffen nopens zijn karakter.

⁽⁴⁾ Zie huidig activiteitenverslag, Titel II, Tweede Deel - p. 76 e.v.

Verder voorziet de beleidsnota nog in een betrouwbaarheidsonderzoek, bv. voor personen die niet-begeleid toegang kunnen hebben tot gebouwen waar hoog geclassificeerde documenten worden bewaard.

Het doel van dit onderzoek is na te gaan of het karakter van de persoon in kwestie van die aard is dat hij vertrouwd kan worden wanneer hij, door omstandigheden, toegang zou kunnen krijgen tot informatie die van belang is voor de nationale veiligheid.

Ditzelfde onderzoek is tevens van toepassing op personen die in contact komen met belangrijke persoonlijkheden of in plaatsen die het doelwit zouden kunnen uitmaken van terroristen.

Reeds van voor het bestaan van de beleidsnota bestond er een procedure die voorziet in een recht van beroep voor de persoon waarvan de betrouwbaarheid op basis van veiligheidsgronden wordt in twijfel getrokken.

Dit beroep wordt aanhangig gemaakt bij drie raadslieden, aangesteld door de Eerste minister, en die de bevoegde ministers adviseren inzake veiligheidsaangelegenheden. In geval het enkel gaat om problemen in verband met het gedrag of het karakter van de kandidaat is er een beroepsmogelijkheid bij het hoofd van het bevoegde ministerie.

Deze procedure bleef in voege na 1 oktober 1990 en is volledig te onderscheiden van de klacht die kan gedaan worden door de persoon in kwestie bij de 'Tribunal' (de Commissie - zie infra, pt. 6).

Immers indien een persoon van oordeel is dat hij ter zake onrechtmatig werd behandeld, kan hij zich wenden tot de 'Tribunal' die aan de betrokkene - indien deze niet rechtmatig werd behandeld - een vergoeding kan toekennen.

Bovendien kan de 'Tribunal' adviseren dat het veiligheidscertificaat toch zou toegekend worden. De 'Tribunal' kan echter de genomen beslissing van weigering of intrekking van het veiligheidscertificaat niet wijzigen.

Volgens de aan het Comité I verstrekte uitleg zou het feit dat de materie van de veiligheidscertificaten niet voorzien is bij wet geen problemen opleveren met het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, daar de "vetting" (het onderzoeken of natrekken van personen met het oog op het afleveren van een veiligheidscertificaat) berust op de vrijwilligheid van personen.

3.2 The Intelligence Services Act 1994

Hierin worden de opdrachten van de 'Secret Intelligence Service' en van de 'Government Communications Headquarters' omschreven.

Deze diensten zijn inlichtingendiensten, in tegenstelling tot de 'Security Service' die een veiligheidsdienst is.

3.2.1 The Secret Intelligence Service

Zijn opdrachten bestaan uit:

- a) het vergaren en verstrekken van informatie met betrekking tot daden of bedoelingen van personen buiten de Britse Eilanden ;
- b) het uitvoeren van andere taken met betrekking tot de daden of bedoelingen van zulke personen.

De opdrachten van de 'Intelligence Service' kunnen enkel uitgevoerd worden :

- a) in het belang van de nationale veiligheid, in het bijzonder met betrekking tot de landsverdediging en het buitenlands beleid van de regering ;
- b) in het belang van het economisch welzijn van het Verenigd Koninkrijk ;
- c) ter ondersteuning van het voorkomen of opsporen van ernstige misdrijven.

Deze opdracht is ruim geformuleerd en wenst er vooral de nadruk op te leggen dat MI6 enkel optreedt, en bevoegdheid heeft, buiten de Britse Eilanden.

3.2.2 The Government Communications Headquarters (GCHQ)

Zijn opdrachten bestaan uit :

- a) het controleren van of zich inlaten met electro-magnetische, akoestische en andere signalen, en van alle installaties die zulke signalen produceren; evenals het vergaren en verstrekken van informatie die voortkomt uit zulke signalen en uit gecrypteerd materiaal ;
- b) het verstrekken van advies en steun aan de strijdkrachten, de regering of aan het ministerie van Noord-Ierland, of aan enig andere organisatie die, voor de doeleinden van dit artikel, gespecificeerd zal worden op een manier vastgesteld door de Eerste minister, en dit betreffende talen, cryptografie en dergelijke.

De functies uiteengezet onder pt. a) supra zullen enkel uitvoerbaar zijn :

- a) in het belang van de nationale veiligheid, in het bijzonder met betrekking tot de landsverdediging en het buitenlands beleid ;
- b) in het belang van het economisch welzijn van het Verenigd Koninkrijk, met betrekking tot daden of bedoelingen van personen buiten de Britse Eilanden ;
- c) ter ondersteuning van het voorkomen of opsporen van ernstige misdrijven.

In deze wet staat GCHQ zowel voor de 'Government Communications Headquarters' als voor eender welke eenheid - of onderdeel van een eenheid - van de strijdkrachten die op bevel van de minister tijdelijk de 'Government Communications Headquarters' bijstaat in het uitvoeren van zijn functies.

Hierbij dient wel duidelijk gesteld te worden dat de 'Secret Intelligence Service' en de GCHQ alleen zullen doen wat van hen gevraagd wordt, wat hen opgedragen wordt door het 'Joint Intelligence Committee' en wat is goedgekeurd door het 'Ministerial Committee on the Intelligence Services' (IS).

Wat betreft de 'Security Service', deze bepalen *zelf* hun prioriteiten overeenkomstig de taken die hun krachtens de wet van 1989 zijn opgedragen.

4. DE BEVOEGDHEDEN VAN DE DIENSTEN EN DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN HUN HOOFDEN

De verschillende diensten oefenen hun bevoegdheden uit onder de verantwoordelijkheid van de hoofden van de diensten.

In de wet van 1989 wordt de verantwoordelijkheid van de directeur-generaal van de 'Security Service' duidelijk bepaald.

De wet van 1994 omschrijft zulks voor de chef van de 'Intelligence Service', en voor de directeur van de GCHQ .

De hoofden van de diensten worden benoemd door de bevoegde ministers. De termijn voor dewelke zij benoemd worden is niet bepaald in de wet.

De bevoegde ministers beslissen, in overleg met de Eerste minister, over de duur van hun mandaat dat eventueel kan verlengd worden mits akkoord van de betrokkene.

Indien zij geen voldoening geven kunnen zij ook uit hun ambt ontzet worden. Dit alles berust op een administratieve praktijk.

Het hoofd van de dienst is verantwoordelijk voor de efficiëntie van de dienst, en het is zijn plicht er voor te zorgen dat :

a) er regelingen zijn om te waarborgen dat alleen die informatie door de dienst wordt vergaard die nodig is voor de behoorlijke uitvoering van zijn opdrachten ;

- dat geen inlichtingen openbaar gemaakt worden behalve:

(1) wat betreft de 'Security Service' :

- voor zover het nodig is voor de behoorlijke uitvoering van zijn opdrachten ;
- of om ernstige misdrijven te voorkomen of op te sporen ;
- of in het kader van de criminele procesvoering.

(2) wat betreft de 'Intelligence Service' :

- voor zover het nodig is de behoorlijke uitvoering van zijn opdrachten ;
- in het belang van de nationale veiligheid ;
- om ernstige misdrijven te voorkomen of op te sporen ;
- in het kader van de criminele procesvoering.

(3) wat betreft GCHQ :

- voor zover het nodig is voor de behoorlijke uitvoering van zijn opdrachten ;
- of in het kader van de criminele procesvoering ;

b) dat de diensten geen daden stellen die de belangen van een politieke partij in het Verenigd Koninkrijk behartigen.

De directeur-generaal van de 'Security Service' zal er voor zorgen dat er regelingen bestaan om de activiteiten van de dienst, ter ondersteuning van activiteiten van de politie- en andere ordediensten, te coördineren met de activiteiten van deze laatste.

De wet van 1989 voorziet bovendien dat de inlichtingen, die in het bezit zijn van de 'Security Service', niet openbaar mogen gemaakt worden, teneinde te bepalen of een persoon tewerkgesteld zou kunnen worden bij een bepaald persoon of in een bepaalde functie. Deze bepaling betreft hoofdzakelijk de privésector.

De hoofden van de diensten maken jaarlijks een verslag over de werking van de dienst, en richten dit aan de Eerste minister en aan de bevoegde minister. Zij kunnen ten alle tijde aan elk van hen verslag uitbrengen over een onderwerp betreffende de activiteiten van de dienst.

5. BIJZONDERE BEVOEGDHEDEN VAN DE DIENSTEN

Behoudens de klassieke methode van informatievergaring beschikken de diensten over een aantal bijzondere bevoegdheden.

5.1 De bevelschriften (warrants) in verband met eigendom en radiotelegrafie

De wet van 1994 voorziet in een procedure waarbij de minister een bevelschrift kan uitvaardigen met betrekking tot eigendommen of radiotelegrafie. Ieder van de drie diensten kan een dergelijk bevelschrift vragen onder bepaalde voorwaarden.

Onder 'eigendom van een klager' verstaat men :

- eender welke radiotelegrafie of draadloze transmissie door hem verzonden of ontvangen;
- om het even welke plaats waar de klager verblijft of werkt.

5.1.1 Procedure voor het afleveren van de bevelschriften

A) Toepassingsgebied

Zich toegang verschaffen tot of zich inlaten met eigendom of radiotelegrafie is niet onwettig indien het toegelaten is door een bevelschrift uitgevaardigd door de minister.

De minister kan op verzoek van de 'Security Service', de 'Intelligence Service' of het GCHQ een bevelschrift uitvaardigen dat de acties omschreven in dat bevelschrift toelaat met betrekking tot een bepaalde eigendom of radiotelegrafie, indien de minister :

- a) de actie als noodzakelijk beschouwt omdat ze van wezenlijk belang is bij het helpen in de uitvoering van de taken van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten ;
- b) ervan overtuigd is dat het doel van de actie redelijkerwijze niet via andere middelen kan bekomen worden ;
- c) overtuigd is dat de ingewonnen inlichtingen zullen onderworpen worden aan de regels van vertrouwelijkheid overeenkomstig de wetten van 1989 en 1994 (inzake het vergaren en verspreiden van informatie).

Een bevelschrift, uitgevaardigd op verzoek van de 'Intelligence Service' of van GCHQ voor de uitvoering van hun functies ter ondersteuning van het voorkomen of opsporen van ernstige misdrijven, mag geen betrekking hebben op eigendom in de Britse Eilanden.

Hogergenoemde regel geldt eveneens voor de 'Security Service' (op enkele uitzonderingen na).

B) Wijze van aflevering

Het bevelschrift zal enkel onder de volgende voorwaarden worden afgeleverd, indien het :

- getekend is door de minister zelf ;
- in een dringend geval - wanneer de minister uitdrukkelijk de uitvaardiging van een bevelschrift heeft toegelaten - getekend is door een ambtenaar van zijn ministerie van graad drie of hoger.

C) Geldigheidsduur

Tenzij het vernieuwd wordt, zal het bevelschrift ophouden van kracht te zijn :

- op het einde van een periode van zes maanden, vanaf de dag van uitvaardiging ervan indien het getekend werd door de minister ;

(en)

- in ieder ander geval, na de tweede werkdag die volgt op de dag van uitvaardiging.

D) Vernieuwing

Indien de minister het noodzakelijk acht dat het bevelschrift van kracht zou blijven voor het doel waarvoor hij het had uitgevaardigd, kan hij, door een document door hem ondertekend, dit bevelschrift hernieuwen voor een periode van zes maanden, beginnend op de dag van de hernieuwing.

E) Opheffen van het bevelschrift

De minister zal het bevelschrift opheffen indien hij ervan overtuigd is dat de hierdoor toegelaten actie niet langer noodzakelijk is.

5.2 Machtigingen (authorisations) voor handelingen buiten de Britse Eilanden

In de wet van 1994 wordt voorzien dat onder bepaalde omstandigheden de 'Intelligence Service' door de minister kan gemachtigd worden om handelingen te stellen in het buitenland dewelke zonder deze machtiging strafbaar zouden gesteld worden in het Verenigd Koninkrijk.

De minister zal geen machtiging verlenen, tenzij hij ervan overtuigd is dat:

- a) iedere handeling die gesteld wordt op grond van die machtiging noodzakelijk is voor het behoorlijk uitvoeren van een opdracht van de 'Intelligence Service' ;
- b) op grond van de machtiging niets meer wordt ondernomen dan dat wat noodzakelijk is voor de behoorlijke uitvoering van een opdracht van de 'Intelligence Service', en hun aard en mogelijke gevolgen aanvaardbaar zullen zijn, d.w.z. in verhouding tot het doel waarvoor ze uitgevoerd worden ;
- c) de ingewonnen inlichtingen zullen onderworpen worden aan de regels van vertrouwelijkheid overeenkomstig de wetten van 1989 en 1994 (inzake het vergaren en verspreiden van informatie).

Een dergelijke machtiging kan :

- betrekking hebben op (een) welbepaalde actie of acties ;
- beperkt zijn tot een bepaalde persoon of personen ;
- onderworpen zijn aan welbepaalde voorwaarden.

Wat betreft :

- de wijze van aflevering van de machtiging ;
- de geldigheidsduur ;
- de vernieuwing ;
- de opheffing ervan zijn dezelfde regels van kracht als voor de bevelschriften(zie supra, pt. 5.1.1)

Deze bepaling is zeker geen 'licence to kill', zoals zo vaak ten onrechte wordt voorgehouden, maar houdt vermoedelijk wel de mogelijkheid in tot het plegen van sommige gewelddaden.

De enige beperking op deze activiteiten is dat hun aard en mogelijke gevolgen in redelijke verhouding moeten staan tot het nagestreefde doel.

Door op wettelijke basis immuniteit van vervolging te voorzien voor inlichtingenagenten, in geval van illegale activiteiten in het buitenland, legt een democratische regering er de nadruk op dat het inlichtingenwerk een essentieel en inherent deel is van de soevereiniteit van de staat.

En aangezien deze soevereiniteit het exclusieve recht tot het gebruik van geweldmiddelen omvat, wordt dit eveneens tot de inlichtingendiensten uitgebreid.

5.3 Het onderscheppen van briefwisseling en communicaties

De wet van 1985 (Interception of Communications Act 1985) laat onder welbepaalde omstandigheden toe dat briefwisseling of communicaties worden onderschept door inlichtingen- en veiligheidsdiensten, alsook door politiediensten, en door de douane en accijnzen.

Het gaat om de interceptie van diverse vormen van telecommunicatie, met inbegrip van telefoon, fax, telex en andere datatransmissies, waarbij de informatie wordt meegedeeld via een publiek telecommunicatiesysteem.

5.3.1. *Verbod van intercepties*

De wet voorziet dat een persoon die opzettelijk een bericht onderschept tijdens het doorzenden ervan per post of via een openbaar telecommunicatiesysteem, schuldig is aan een misdrijf en strafbaar is (gaande van een geldboete tot een gevangenisstraf van twee jaar).

Een aantal uitzonderingen op de strafbaarstelling zijn voorzien. Hieronder worden deze aangehaald die voor deze studie belangrijk zijn.

Er zal geen misdrijf zijn, indien de persoon die het bericht onderschept :

- dit doet krachtens een bevelschrift uitgevaardigd door de minister ;

of

- redelijke gronden heeft om te geloven dat de persoon, aan wie of door wie het bericht is gestuurd, toegestemd heeft in de interceptie.

5.3.2. *Bevelschriften die interceptie toelaten*

De minister kan een bevelschrift afleveren waarbij de persoon aan wie het gericht is, gevorderd wordt de communicaties zoals omschreven in het bevelschrift, te onderscheppen tijdens het doorzenden ervan per post of door middel van openbare telecommunicatiesystemen.

De minister zal geen bevelschrift verstrekken, tenzij hij van oordeel is dat het noodzakelijk is:

- in het belang van de nationale veiligheid ;
- om ernstige misdrijven te voorkomen of op te sporen ;
- om het economisch welzijn van het Verenigd Koninkrijk te vrijwaren.

Bij de overweging of een bevelschrift noodzakelijk is voor hogergenoemde doeleinden, zal moeten nagegaan worden of de informatie die moet verkregen worden, redelijkerwijze op andere manieren zou kunnen verkregen worden.

Een bevelschrift met het oog op het vrijwaren van het economisch welzijn van het Verenigd Koninkrijk zal enkel noodzakelijk geacht worden wanneer de informatie, waarvan het aanschaffen noodzakelijk geacht wordt, informatie betreft die verband houdt met de handelingen of bedoelingen van personen buiten de Britse Eilanden.

De procedure inzake het afleveren, de opheffing en de vernieuwing van dit bevelschrift is gelijkaardig aan deze voorzien bij de wet van 1994 (bevelschriften in verband met eigendom en radiotelegrafie).

5.3.3 Maatregelen te nemen door de minister

Wanneer de minister een bevelschrift uitvaardigt, zal hij zulke regelingen treffen als hij noodzakelijk acht om te verzekeren dat aan de volgende eisen met betrekking tot het geïntercepteerd materiaal wordt voldaan, nl. dat

- de hoeveelheid informatie die openbaar wordt gemaakt ;
- het aantal personen aan wie de informatie openbaar wordt gemaakt ;
- en de mate waarin het materiaal wordt gefotokopieerd, beperkt blijft tot het noodzakelijk minimum.

Aan de hoger genoemde vereisten met betrekking tot het geïntercepteerde materiaal wordt voldaan, indien ieder gereproduceerd exemplaar wordt vernietigd van zodra het behoud ervan niet langer noodzakelijk is.

5.4 Procedure inzake het aanvragen van een bevelschrift

Deze procedure vindt men niet terug in de wetten. In de verslagen van de Regeringscommissarissen, die toezicht houden op de aflevering van de bevelschriften en de machtigingen om bepaalde handelingen te stellen in het buitenland, wordt duidelijk de procedure omschreven die gevolgd wordt bij de aflevering van de bevelschriften.

De bevelschriften inzake eigendom zijn geregeld bij de wet van 1994 ('Intelligence Services Act'). De bevelschriften inzake de interceptie van communicaties zijn opgenomen in de wet van 1985 (Interception of Communications Act 1985)⁽⁵⁾.

De procedure voor het aanvragen van alle bevelschriften is dezelfde. Het geschreven verzoek gaat uit van één van de diensten en is gericht aan de bevoegde minister.

Dit verzoek wordt gemotiveerd door :

- de uiteenzetting van de achtergrond ;
- wat de dienst wil doen ;
- wat de dienst ervan verwacht ;
- de risico- beoordeling ;
- de consequenties indien de actie zou ontdekt worden.

Telkens als er een verzoek van een inlichtingen- of veiligheidsdienst binnenkomt op het bevoegde ministerie (op de afdeling 'Warrants Unit'), wordt dit grondig onderzocht, teneinde na te gaan of er aan alle wettelijke bepalingen voor het afleveren van een bevelschrift is voldaan. Bij de minste twijfel wordt het verzoek teruggezonden naar de dienst.

Het verzoek wordt doorgelicht door verschillende hoge ambtenaren vooraleer het aan de minister wordt voorgelegd met de nodige aanbevelingen.

De minister en zijn raadgevers moeten kunnen vertrouwen op de nauwkeurigheid van de informatie verstrekt door de verzoeker. Indien deze informatie niet accuraat is, wordt de belangrijkste veiligheidssleutel van het systeem aangetast.

De Regeringscommissarissen kunnen al de bevelschriften onderzoeken die werden uitgevaardigd (zie pt. 6.2).

Zij hebben toegang tot de diensten, evenals tot de ministeries, teneinde hun opdracht uit te voeren. Zij zullen dus ambtshalve kunnen nagaan of de ministers op correcte wijze de bevelschriften hebben uitgevaardigd, en zij hebben eveneens toegang tot het geïntercepteerde materiaal.

⁽⁵⁾ De bevelschriften inzake interceptie van communicaties worden meestal uitgevaardigd door de ministers van Binnenlandse en van Buitenlandse Zaken, alsook door de ministers voor Schotland en voor Noord-Ierland.

De strikte wijze waarop de aanvragen tot bevelschriften worden onderzocht en het toezicht erop door de Regeringscommissarissen laat weinig ruimte voor machtsmisbruik.

6. DE CONTROLE-ORGANEN

Naast de parlementaire controle op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, die wordt uitgeoefend door de 'Intelligence & Security Committee', is er in de diverse wetten voorzien in enerzijds een controle op de uitvaardiging van de bevelschriften en de machtigingen, en anderzijds worden er commissies opgericht (Tribunals) die kennis nemen van klachten lastens de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Deze controle heeft betrekking op de bijzondere methodes die dwangmiddelen uitmaken en op de mogelijke schending van de rechten van de burgers door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten tijdens de uitoefening van hun opdrachten.

6.1 Algemeen overzicht inzake de Regeringscommissarissen ('Commissioners')

Krachtens de 'Security Service Act' en de 'Intelligence Services Act', is de uitvaardiging van bevelschriften en machtigingen door de ministers onderworpen aan het toezicht van twee Regeringscommissarissen: de 'Security Service Commissioner' en de 'Intelligence Service Commissioner'.

De huidige commissaris voor beide diensten is Lord Justice Stuart-Smith.

Een derde 'Regeringscommissaris voor Intercepties' (de 'Interception Commissioner'), treedt op krachtens de 'Interception of Communications Act 1985' en oefent controle uit op de bevelschriften teneinde briefwisseling en communicaties te intercepteren op vraag van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en van andere ordediensten.

De huidige commissaris is Lord Nolan.

6.2 De Regeringscommissarissen

6.2.1 Benoeming van de Regeringscommissarissen

De Eerste minister zal een persoon die een belangrijke gerechtelijke functie bekleedt of heeft bekleed, volgens de betekenis van de 'Appellate Jurisdiction Act 1876' (Wet op de Beroepsrecht-spraak), benoemen tot Regeringscommissaris.

De minister kan na overleg met de Regeringscommissaris, en met de goedkeuring van het ministerie van Financiën (wat het aantal personeelsleden betreft), het aantal personeelsleden dat hij nodig acht toewijzen aan de Regeringscommissaris, opdat deze zijn functies zou kunnen vervullen.

6.2.2 Opdracht

De Regeringscommissaris zal de functie bekleden overeenkomstig de bepalingen van zijn benoeming.

De Regeringscommissarissen zullen toezicht houden op de uitoefening van de bevoegdheden toegekend aan de bevoegde ministers voor het uitvaardigen van bevelschriften op grond van de wetten van 1985, 1989 en 1994.

De Regeringscommissarissen staan tevens de Commissies bij in het geval van klachten tegen de diensten.

De Regeringscommissarissen zullen onderzoeken of een bevelschrift werd uitgevaardigd of een machtiging tot het stellen van een bepaalde actie werd verleend.

Indien zij vaststellen dat zulk een bevelschrift of machtiging werd uitgevaardigd, zullen zij bepalen of de minister behoorlijk handelde bij de uitvaardiging of de hernieuwing van het bevelschrift, of, naargelang het geval, bij het verlenen of hernieuwen van de machtiging.

De Regeringscommissarissen zullen de Commissies op de hoogte stellen van hun conclusies betreffende elke zaak die naar hen verwezen werd.

Wanneer de Commissie in geval van klacht tot de bevinding komt dat een beslissing moet genomen worden in het voordeel van de klager, zal hiervan een verslag worden overgemaakt aan de minister en aan de Regeringscommissaris.

Indien de Commissie tot het besluit komt dat zij geen beslissing in het voordeel van de klager kan nemen, maar het de Commissie toch aangewezen lijkt dat een onderzoek zou ingesteld worden teneinde uit te maken of de diensten in één of ander opzicht onredelijk zouden gehandeld hebben betreffende de klager of zijn eigendom, dan zal ze de zaak doorverwijzen naar de Regeringscommissaris.

De Regeringscommissaris kan over iedere zaak die naar hem verwezen wordt krachtens deze paragraaf, verslag uitbrengen bij de minister, die dan alle maatregelen kan treffen die hij geschikt acht.

6.2.3 De rapporten van de Regeringscommissaris

De Regeringscommissarissen zullen voor de Eerste minister een jaarlijks rapport opstellen en kunnen op ieder ogenblik verslag uitbrengen aan de Eerste minister over iedere aangelegenheid die tot de uitvoering van hun taken behoort.

De Eerste minister zal aan elke Kamer van het parlement een exemplaar overmaken van elk jaarlijks verslag opgesteld door de Regeringscommissaris.

Indien de Eerste minister van oordeel is - na overleg met de Regeringscommissaris - dat de publicatie van één of ander onderwerp in een rapport nadelig zou kunnen zijn voor de verdere uitoefening van de opdrachten van de diensten, kan de Eerste minister dat onderwerp weglaten uit de tekst van het rapport dat wordt neergelegd bij elke Kamer van het parlement.

6.2.4 Plichten van de leden van de diensten en ambtenaren van het ministerie

Elk lid van de diensten en elke ambtenaar van de bevoegde ministeries heeft de plicht aan de Regeringscommissaris alle documenten of inlichtingen te openbaren of te verstrekken die deze nodig zou kunnen hebben teneinde hem in staat te stellen zijn functies uit te voeren.

6.2.5 Beroep

Tenslotte bepaalt de wet nog dat tegen de beslissingen, genomen door de Regeringscommissarissen, geen beroep kan aangetekend worden, en ze kunnen niet betwist worden voor een rechtbank.

6.3 De Commissies (Tribunals)

Zowel in de wetten van 1985 en 1989, als in de wet van 1994, wordt voorzien in de oprichting van een Commissie met als doel het onderzoeken van klachten tegen de diensten.

In de wet van 1989 gaat het om klachten tegen de 'Security Service', de wet van 1994 betreft klachten tegen de 'Intelligence Service' en de GCHQ.

Iedere persoon kan klacht indienen bij de Commissie, indien hij benadeeld is door iets waarvan hij gelooft dat het door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten werd gedaan met betrekking tot hem of zijn eigendom.

Tenzij de Commissie oordeelt dat de klacht lichtzinnig of roekeloos is, zal zij de klacht onderzoeken.

De Commissie - voorzien in de wet van 1985 - neemt kennis van klachten van personen die menen dat de naar hen of door hen verzonden berichten tijdens hun verzending per post of via een openbaar telecommunicatiesysteem onderschept werden.

Wat betreft de samenstelling, de procedure, de bezoldigingen, de uitgaven en het personeel gelden voor alle commissies dezelfde regels.

De Commissies dienen samengesteld te zijn uit minimum drie en maximum vijf leden. De meeste leden zijn advocaten. Zij worden benoemd bij koninklijk besluit.

Opgemerkt kan worden dat de Commissie inzake de intercepties steeds uit vijf leden bestaat, die allen uit de advocatuur komen en minstens 10 jaar ervaring hebben.

Elk lid van de Commissie zal op het einde van een periode van vijf jaar, die aanvangt vanaf de dag van de benoeming, zijn ambt neerleggen, maar kan terug in aanmerking komen voor herbenoeming.

Een lid van de Commissie kan op zijn verzoek uit zijn functie ontheven worden door Hare Majesteit.

Een lid van de Commissie kan uit zijn functie ontslagen worden door Hare Majesteit op verzoek van de beide Kamers van het parlement.

Bij koninklijk besluit kan een persoon, die lid is van de Commissie, benoemd worden tot voorzitter of ondervoorzitter van de Commissie.

Indien het voor de voorzitter tijdelijk onmogelijk is om zijn functies als voorzitter uit te oefenen, zal de ondervoorzitter deze functie uitoefenen.

De minister zal aan de leden van de Commissie de vergoedingen en toelagen betalen die hij, met goedkeuring van het ministerie van Financiën, bepaalt.

De minister kan, na overleg met de Commissie en mits goedkeuring van het ministerie van Financiën (wat het aantal personeelsleden betreft), de Commissie voorzien van dat aantal personeelsleden dat hij nodig acht, opdat de Commissie haar taken behoorlijk zou kunnen vervullen.

De taken van de Commissie met betrekking tot om het even welke klacht zullen op om het even welke plaats in het Verenigd Koninkrijk kunnen uitgevoerd worden door twee of meerdere leden van de Commissie, die voor dat doel zijn aangesteld door de voorzitter van de Commissie. Verschillende leden van de Commissie kunnen taken met betrekking tot meerdere klachten tegelijkertijd uitoefenen.

Het is de plicht van ieder lid van de diensten aan de Commissie alle documenten of inlichtingen te geven die ze nodig heeft om haar opdracht uit te voeren.

De 'Tribunals' beschikken over het hoogste gezag en hebben recht op alle informatie van de diensten. De beperkingen die ter zake opgelegd zijn voor de 'Intelligence & Security Committee' gelden hier niet.

De Commissies zullen hun opdrachten op zodanige wijze uitvoeren dat ze kunnen verzekeren dat geen enkel document of inlichting die door een persoon aan de Commissies gegeven wordt, zonder diens toestemming openbaar gemaakt wordt, noch aan de klager, noch aan enig persoon benoemd door de Kroon (behalve de Regeringscommissaris), noch aan om het even welke andere persoon.

In overeenstemming hiermee zullen de Commissies, uitgezonderd in rapporten waarbij zij de minister en de Regeringscommissaris kennis geven van hun bevindingen dat een beslissing werd genomen in het voordeel van de klager, geen gemotiveerde beslissing ter kennis brengen van de klager. De Commissies kunnen hun eigen procedures bepalen.

6.4 Onderzoek van de klachten

Dezelfde procedure geldt voor de klachten ingediend voor de Commissies, ingesteld bij de wetten van 1985, 1989 en 1994.

Onder de personen die een klacht kunnen neerleggen bij de Commissie, vallen ook alle organisaties en iedere soort van vereniging van personen.

De bevoegde Commissie zal onderzoeken of de klager het voorwerp heeft uitgemaakt van onderzoeken door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Indien de Commissie vaststelt dat de dienst onderzoeken heeft gedaan betreffende de klager, zal de Commissie uitmaken of de dienst voldoende gronden had om onderzoeken in te stellen lastens de klager. Dit geldt zelfs in het geval dat het onderzoek was stopgezet op het ogenblik van de klacht.

Wanneer de Commissie vaststelt dat het onderzoek betreffende de klager ingesteld was op grond van zijn lidmaatschap van een groep van personen, waarvan de dienst beschouwt dat ze onderzocht moet worden, dan zal de Commissie oordelen dat de dienst voldoende aanwijzingen had om het onderzoek lastens klager in te stellen indien de dienst voldoende gronden had om aan te nemen dat hij lid was van die groep.

Indien de klager beweert dat de dienst informatie openbaar heeft gemaakt om te gebruiken bij het bepalen of hij zou tewerkgesteld blijven, zal de Commissie onderzoeken of de dienst inlichtingen met dat doel openbaar heeft gemaakt.

Indien de Commissie tot de bevinding komt dat zulks het geval was, dan zal zij bepalen of de dienst redelijke gronden had om te geloven dat de inlichtingen juist waren.

6.4.1 *Beslissing van de Commissie*

A) **In geval van onderzoek door de Commissie**

Wanneer de Commissie tot de conclusie komt dat de dienst geen voldoende gronden had om een onderzoek in te stellen, of om te geloven dat de inlichtingen juist waren, zal zij :

- de klager in kennis stellen dat er een beslissing werd genomen in zijn voordeel ;
- een verslag van haar bevindingen toezenden aan de minister en aan de Regerings-commissaris.

Wanneer de Commissie de klager in kennis stelt dat een beslissing werd genomen in zijn voordeel, dan kan de Commissie :

- a) indien de beslissing werd genomen uit hoofde van het feit dat de dienst geen voldoende gronden had om een onderzoek in te stellen, bevelen dat het onderzoek wordt stopgezet en dat alle documenten betreffende deze onderzoeken moeten vernietigd worden ;
- b) de minister de opdracht geven aan de klager een door de Commissie gespecificeerde som te betalen als vergoeding.

Wanneer noch door de Commissie noch door de Regeringscommissaris een beslissing werd genomen in het voordeel van de klager, dan zal de Commissie de klager hiervan ook in kennis stellen.

Indien, in een geval dat door de Commissie onderzocht wordt, zij van oordeel is dat de dienst ten onrechte alle leden van een welbepaalde groep beschouwt als personen die moeten onderzocht worden, dan zal zij de zaak doorverwijzen naar de Regeringscommissaris. Hier gaat het om een doorverwijzing naar de Regeringscommissaris die enkel voorzien is in de wet van 1989.

B) Ingeval van onderzoek door de Regeringscommissaris

De Commissie zal aan de klager kennis geven van een beslissing dat in zijn voordeel werd genomen door de Regeringscommissaris .

In dat geval kan de Commissie :

- ieder bevelschrift of iedere machtiging vernietigen, waarvan de Regeringscommissaris van oordeel was dat het niet behoorlijk uitgevaardigd of hernieuwd werd ;

en /of

- de minister de opdracht geven aan de klager de som te betalen die de Regeringscommissaris specificeert.

6.4.2. De Commissie ingesteld krachtens de wet van 1985

Elke persoon die meent dat naar hem of door hem verzonden berichten tijdens hun verzending per post of via een openbaar telecommunicatiesysteem onderschept werden, kan zich tot de Commissie wenden voor een onderzoek, en bij zulke verzoeken (andere dan deze die de Commissie als lichtzinnig of roekeloos voorkomen) zal de Commissie onderzoeken :

- a) of er een bevelschrift of certificaat geweest is ;

en

- b) of er enige inbreuk geweest is in verband met dat bevelschrift of certificaat.

Indien de Commissie na onderzoek besluit dat er een inbreuk is gepleegd met betrekking tot een bevelschrift of een certificaat, dan zal zij:

- a) de verzoeker kennis geven van dat besluit ;
- b) een verslag overmaken van haar bevindingen aan de Eerste minister ;
- c) indien ze het gepast vindt, een bevel geven.

Zulk een bevel kan één of verschillende van de hierna vermelde maatregelen bevatten :

- a) de vernietiging van het bevelschrift of het certificaat ;
- b) de opdracht geven tot het vernietigen van de kopies die de geïntercepteerde informatie bevatten ;
- c) de minister opdracht geven aan de verzoeker een som, zoals bepaald in het bevel, te betalen als schadevergoeding.

Indien de Commissie tot de conclusie komt dat er geen inbreuk werd gepleegd, dan zal aan de verzoeker kennis gegeven worden dat er geen inbreuk werd gepleegd. De beslissingen genomen door de Commissie zijn niet vatbaar voor beroep en kunnen evenmin voor de rechtbanken betwist worden.

7. HET BELEID INZAKE DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

7.1 Algemeen overzicht

Zoals reeds hoger vermeld staan de inlichtingen- en veiligheidsdiensten wat hun dagelijkse werking betreft onder de verantwoordelijkheid van hun respectievelijke hoofden, die persoonlijk verantwoordelijk zijn ten overstaan van hun minister.

Uiteindelijk is de Eerste minister de eindverantwoordelijke voor de inlichtingen- en veiligheidsmateries, en hij wordt daarin bijgestaan door de 'Secretary of the Cabinet' (de Kabinetssecretaris).

Al de hierna vermelde organen werden niet bij wet gecreëerd. Het gaat om administratieve beslissingen genomen door de ministers.

In het Verenigd Koninkrijk is het traditie dat heel weinig bij wet wordt geregeld, maar dat er zeer veel administratieve beslissingen genomen worden.

Het 'Ministerial Committee on the Intelligence Services'(IS) bepaalt de prioriteiten van de inlichtingendiensten.

Zijn taak wordt als volgt omschreven : het controleren van het beleid van de veiligheids- en inlichtingendiensten. De ministers dragen de politieke verantwoordelijkheid.

Bij het uitvoeren van hun taak worden de ministers bijgestaan door de 'Permanent Secretaries Committee on the Intelligence Services' (PSIS). De 'PSIS' vormt eigenlijk de tussenstap van het 'Joint Intelligence Committee' naar het 'Ministerial Committee on Intelligence Services'.

Het 'Joint Intelligence Committee' is het belangrijkste instrument voor het verstrekken van advies over de prioriteiten in inlichtingenvergaring en voor het maken van evaluatierapporten voor de ministers en ambtenaren over diverse belangrijke en actuele problemen.

In 1968 werd de post van 'Intelligence Co-ordinator' gecreëerd, teneinde de inlichtingennoden en -vergaring te coördineren, en de documenten en rapporten voor te bereiden met betrekking tot de onderwerpen die binnen het 'Joint Intelligence Committee' moeten worden besproken. Tevens werd de post van 'Assessments Staff' opgericht.

Het 'Cabinet Official Committee on Security'(SO) - ook gekend als het 'Sub-Committee on Security Service Priorities and Performance'(SO(SSPP) - heeft als taak het evalueren van de prestaties van de 'Security Service' inzake plannen en doelstellingen, het onderzoeken van de toekomstige prioriteiten van de dienst, en advies verstrekken aan de 'Cabinet Secretary' en aan de 'PSIS'.

7.2 Inlichtingennoden en opdrachten

De meeste geheime inlichtingenvergaring wordt gedaan door GCHQ en de 'Secret Intelligence Service'.

Hun opdrachten worden omschreven in de 'Intelligence Services Act 1994'.

Het 'JIC' bepaalt de algemene inlichtingenbehoeften en de taken van de 'Secret Intelligence Service' en GCHQ. Deze behoeften worden jaarlijks geëvalueerd in een proces dat onder de leiding staat van de Coördinator.

Het combineert een rigoureuze analyse van de behoeften aan geheime informatie met een grondige bevraging van de "klanten"- departementen, en een evaluatie van de vereiste financiële en andere middelen. De nodige vereisten worden daarop overgemaakt aan de ministers voor goedkeuring.

De inlichtingenbehoeften worden ingedeeld in drie prioritaire categorieën naargelang hun belang voor de nationale veiligheid en het economisch welzijn van het Verenigd Koninkrijk.

Daar waar er tot in de jaren '90 inlichtingen werden vergaard voor de regering in het kader van de spionage, hebben er zich in de loop van de jaren nieuwe prioriteiten ontwikkeld, zoals het terrorisme, de georganiseerde criminaliteit en zelfs de drugbestrijding.

Inzake terrorisme gaat het niet alleen om de problematiek met Noord-Ierland, maar eveneens om landen als India, Iran en Sri Lanka die het Verenigd Koninkrijk gebruiken als een draaischijf, vooral inzake fondsenverwerving. Men spreekt zelfs van 'super-terrorisme', nl. terrorisme door middel van NBC(Nuclear - Bacteriological -Chemical)-wapens.

Deze verschillende vormen van criminaliteit hebben een gemeenschappelijke deler, nl. geld (het witwassen) en de gebruikte middelen (wapens, explosieven, enz...).

Dit alles heeft voor gevolg dat er thans ook aan inlichtingenvergaring gedaan wordt met het oog op het instellen van vervolgingen. Hierdoor ontstaat er samenwerking met de politiediensten, alhoewel zulks gebeurt op een informele basis wat betreft de inlichtingendiensten.

De 'Security Service' bepaalt *zelf* zijn prioriteiten overeenkomstig de taken die aan de dienst zijn opgelegd krachtens de wet van 1989.

De 'Security Service' handelt - en is betrokken in - materies waarin verschillende ministeries geïnteresseerd zijn. Om operationeel te zijn moet deze dienst rekening houden met de noden en eisen van andere ministeries dan alleen van die van Binnenlandse Zaken. Daarom bestaat er een nauw contact tussen de 'Security Service' en de verschillende andere diensten en ministeries, o.a. via de 'JIC' en de 'Co-ordinator'.

8. NADERE OMSCHRIJVING VAN DE BELEIDSORGANEN

8.1 The Joint Intelligence Committee (JIC)

Het 'JIC' werd in 1936 opgericht als orgaan onder de generale staf van het leger. In 1957 werd het binnen de 'Cabinet Office' gebracht onder de leiding van de 'Secretary of the Cabinet'⁽⁶⁾.

Het is samengesteld uit een voorzitter, uit hoge ambtenaren van de ministeries van Buitenlandse Zaken, Landsverdediging, Financiën, de hoofden van de drie diensten, de Coördinator en het hoofd van de 'Assessments Staff'. Indien nodig zijn andere ministeries zoals Economische en Binnenlandse Zaken vertegenwoordigd.

Het gaat om ambtenaren die zich bewust zijn van de behoeften en noden van de beleidsmakers; ze zijn echter niet noodzakelijk (en zelfs over het algemeen geen) inlichtingspecialisten, maar medewerkers die een deskundige en brede visie kunnen ontwikkelen over inlichtingennoden en -opdrachten op bepaalde gebieden of in bepaalde regio's.

⁽⁶⁾ 'Cabinet Office' : bestaat uit ambtenaren die werken voor de Eerste minister en tegenover hem verantwoording verschuldigd zijn. Deze ambtenaren kunnen ook uit andere departementen komen. Het is een klein departement dat een centrale coördinerende rol heeft. Aan het hoofd van de 'Cabinet Office' staat de 'Secretary of the Cabinet'. Dit is de hoogste ambtenaar die eveneens de andere ambtenaren benoemt en er controle over heeft.

Deel uitmaken van het 'JIC' is geen voltijdse functie voor deze ambtenaren. Zij houden wekelijkse vergaderingen.

Het 'JIC' heeft de volgende verantwoordelijkheden:

- leiding geven en controle uitoefenen over de organisatie en de werking van de Britse inlichtingenactiviteit in zijn geheel, zowel in binnen- als in buitenland, teneinde de efficiëntie, een goed beheer en een snelle aanpassing aan de zich steeds wijzigende noden te garanderen;
- het voorleggen aan ministeriële goedkeuring van rapporten inzake de noden en prioriteiten voor inlichtingenvergaring en andere door de inlichtingendiensten uit te voeren opdrachten;
- indien nodig, het coördineren van plannen van verschillende ministeries qua inlichtingenactiviteiten;
- het opvolgen en tijdig waarschuwen voor de ontwikkeling van directe of indirecte buitenlandse bedreigingen van de Britse belangen, zowel op politiek, militair als economisch vlak ;
- op basis van beschikbare informatie gebeurtenissen en situaties evalueren met betrekking tot buitenlandse zaken, landsverdediging, terrorisme, belangrijke internationale criminële activiteiten, wetenschappelijke, technische en internationale economische aangelegenheden;
- het nauwgezet opvolgen van bedreigingen tegenover de binnenlandse en buitenlandse veiligheid, en het aanpakken van de veiligheidsproblemen die hieruit zouden voortvloeien;
- het onderhouden en superviseren van de betrekkingen tussen de eigen en buitenlandse inlichtingendiensten, en nagaan in welke mate er aan hen inlichtingen ter beschikking kunnen gesteld worden.

Het 'JIC' brengt tevens beoordelingen die operationele of beleidsacties noodzakelijk maken ter attentie van de ministers. Door te zorgen voor een globale coördinatie en beoordeling wordt er voorkomen dat er in de verschillende ministeries verschillende visies tot stand komen. In geval er belangrijke beslissingen dienen genomen te worden, moeten de politieke gezagdragers over een accurate en grondige beoordeling kunnen beschikken.

De ministers vragen soms aan het 'JIC' bepaalde informatie waarover zij wensen te beschikken; anderzijds kan het 'JIC' op eigen initiatief handelen, en elementen ter attentie van de ministers brengen.

Het 'JIC' zal jaarlijks controleren of de inlichtingendiensten hun taken correct uitvoeren. Het zal er zich bij de twee diensten van vergewissen hoeveel en welke inlichtingen werden vergaard.

Vermits de verschillende ministeries om inlichtingen vragen, kan het 'JIC' aldaar nagaan of de diensten op een correcte wijze de hun gevraagde taken hebben uitgevoerd. Het gaat hier om het verzamelen van feitelijke informatie en in feite om een controle 'a posteriori'.

Hierbij moet er nogmaals de nadruk op gelegd worden dat 'JIC' enkel de prioriteiten, de noden en taken opstelt voor de inlichtingendiensten, dwz. voor de 'Secret Intelligence Service' en voor GCHQ.

Er bestaat wel een nauw contact (dat o.a. via 'JIC' verloopt) tussen de 'Security Service' en andere diensten en ministeries.

Zoals de veiligheids- en inlichtingendiensten onderhoudt het 'JIC' contacten met vergelijkbare diensten in andere landen. Dit geeft toegang tot informatie en analyses die anders niet gemakkelijk beschikbaar zouden zijn.

Het is belangrijk informatie te delen met landen waar er militaire allianties mee bestaan of waar er gemeenschappelijke dreigingen zijn, zodat beslissingen kunnen genomen worden op basis van een gezamenlijk standpunt.

De voorzitter van het 'JIC' is verantwoordelijk voor de algemene supervisie van het werk van 'JIC' en vooral of het zijn waarschuwings- en controlefunctie wel degelijk vervult. Hij heeft directe toegang tot de Eerste minister.

Sinds 1985 worden de functies van voorzitter van het 'JIC' en van 'Co-ordinator', die tot dan door één en dezelfde persoon werden uitgeoefend, verdeeld over twee hoge ambtenaren in het 'Cabinet Office'.

8.2 The Assessments Staff (Evaluatiestaf)

Het 'JIC' wordt ondersteund door de 'Assessments Staff'.

Deze 'Assessments Staff' (of Evaluatiestaf) is samengesteld uit ambtenaren, gedetacheerd vanuit verschillende ministeries, diensten en disciplines.

Hier dient eerst opgemerkt te worden dat de inlichtingendiensten "ruwe" informatie verstrekken. Zij focussen hierbij op gesloten bronnen. Zij geven wel een evaluatie betreffende de betrouwbaarheid van de bron.

De 'Assessments Staff' is verantwoordelijk voor het opstellen van evaluaties en rapporten over actuele problemen en situaties. Deze 'Staff' krijgt alle informatie, niet alleen van de diensten maar ook van de diplomaten.

In een eerste ontwerpstadium worden deze beoordelingen onderzocht door subcomités samengesteld uit experts van verschillende ministeries en diensten, de zgn. 'Current Intelligence Groups' (Actuele Inlichtingengroepen). Deze laatste kunnen bij iedereen advies inwinnen.

Hun tekst wordt voor goedkeuring voorgelegd aan het 'JIC' en dan verspreid onder de ministers en hoge ambtenaren. In crisissituaties kan deze onmiddellijk worden overgemaakt aan de ministers en hoge ambtenaren.

De 'Assessments Staff' en de 'Current Intelligence Groups' houden zich zowel met open als met gesloten bronnen bezig. Deze 'Staff' bestaat eigenlijk uit analisten, en zij oefenen hun job voltijds uit. Wekelijks worden zo een achttal rapporten opgesteld.

De overige analyses gebeuren op de ministeries. In de ministeries zijn het 'deskofficers' die deze analyses doen. Dit zijn mensen die geen specialisten zijn inzake inlichtingen, maar die werken op bepaalde gespecialiseerde materies.

8.3 The Co-ordinator (de Coördinator)

Deze geeft aan de 'Secretary of the Cabinet' advies over de coördinatie van de inlichtingendiensten, evenals over de middelen en opdrachten van deze diensten.

Hij neemt het voorzitterschap waar van de verschillende statutaire en 'ad hoc'-overlegorganen die zich met 'Intelligence Management' (het verzamelen en verwerken van inlichtingen) bezighouden.

Hij heeft de bijzondere verantwoordelijkheid voor het vastleggen van de inlichtingennoden van het Verenigd Koninkrijk, en voor advies over het ter beschikking stellen van de nodige middelen, zodat de inlichtingendiensten aan deze behoeften kunnen tegemoet komen.

De huidige coördinator is de heer John Alpass, dewelke het Comité I ontmoette in London op 14 januari 1998.

Tijdens dit onderhoud verschaftte de Coördinator nadere toelichting over de wijze waarop de verschillende beleidsorganen inzake inlichtingen- en veiligheidsdiensten in het Verenigd Koninkrijk werken. Hij lichtte eveneens zijn functie toe.

De Coördinator zorgt voor de coördinatie tussen de drie diensten, en tevens met de regering en de politiediensten. Een goede coördinatie tussen de diensten is absoluut noodzakelijk.

In de praktijk wordt er ook samengewerkt met de 'DIS', alhoewel zulks nergens geschreven staat. De DIS verzamelt geen inlichtingen zoals de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, maar houdt zich bezig met de analyse van militaire strategieën en technologie.

De Coördinator is de secretaris van het 'JIC'. Hij bereidt de concrete voorstellen voor. Er bestaat een nauw contact tussen de 'Security Service', de inlichtingendiensten en de ministeries, en zulks gebeurt o.a. via de Coördinator.

De Coördinator geeft advies aan het PSIS (zie infra, pt. 8.5), en is zelf voorzitter van een adviescomité, gekend onder de naam 'Preliminary Committee', dat een eerste onderzoek doorvoert naar de uitgaven van de diensten.

De door de 'Cabinet Official Committee on Security'(SO) goedgekeurde doeleinden van de 'Security Service' worden via de Coördinator overgemaakt aan de ministers (zie infra, pt. 8.4).

De Coördinator vermeldde nog dat er in het Verenigd Koninkrijk een centraal beleid is voor veiligheid en sedert enkele maanden superviseert hij dat beleid.

Hij benadrukte dat zijn werk zeer informeel is. Hetzelfde geldt voor de contacten tussen de verschillende Commissies (Tribunals), het 'JIC' en het 'Intelligence & Security Committee' (dit laatste orgaan is het parlementaire toezichtsorgaan op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten - zie infra pt. 9).

Mocht hogergenoemd parlementair toezichtsorgaan aan het 'JIC' vragen naar de resultaten van het werk van de diensten, zou het deze informatie krijgen. De minister moet echter wel zijn goedkeuring geven om deze informatie door te geven. Ambtshalve geeft het 'JIC' geen informatie aan het parlementair toezichtsorgaan.

Tenslotte behoort het ook aan de Coördinator om de problemen proberen op te lossen die tussen de diensten onderling, tussen de diensten en de ministeries, of tussen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten enerzijds en de politiediensten anderzijds, zouden kunnen rijzen.

De functie van Coördinator wordt toegekend aan een ambtenaar die zeer goed het reilen en zeilen van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten kent. De huidige Coördinator was vroeger werkzaam in één van die diensten.

8.4 Sub-Committee on Security Service Priorities and Performance (SO(SSPP))

De taken van de 'Security Service' (de Veiligheidsdienst) worden omschreven in de 'Security Service Acts 1989 en 1996', en in functie daarvan bepaalt deze dienst zelf zijn prioriteiten.

De 'Security Service' heeft een zeer brede, algemene opdracht, nl. de veiligheid van de staat garanderen, en hij heeft daardoor een grote vrijheid voor het concreet invullen van zijn acties.

De 'Security Service' deelt aan de 'Cabinet Official Committee on Security' (SO), ook bekend als het 'Sub-Committee on Security Service Priorities and Performance' (SO(SSPP)) mee welke de bedreigingen en de doeleinden zijn van de dienst, en vragen daarover advies (goedkeuring).

Deze prioriteiten worden door de dienst in zeer algemene termen voorgelegd. Het gaat niet over de operationele activiteiten.

De aldus door de (SO(SSPP)) goedgekeurde doeleinden worden via de Coördinator overgemaakt aan de ministers. Als er geen eensgezindheid bestaat tussen de 'Security Service' en de SO(SSPP) zal de minister de knoop doorhakken.

SO(SSPP)) heeft als verantwoordelijkheid het evalueren van de prestaties van de 'Security Service' inzake plannen en doelstellingen, het onderzoeken van de toekomstige prioriteiten van de dienst en advies verstrekken aan de 'Cabinet Secretary' en aan de 'PSIS'.

Het is samengesteld uit hogere ambtenaren van de ministeries van Financiën, Buitenlandse Zaken, Binnenlandse Zaken, Economische Zaken, Landsverdediging, Sociale Zekerheid, het ministerie voor Schotland en het ministerie voor Noord-Ierland, GCHQ, de 'Security Service' en

de 'Intelligence Service', het ministerie van het Openbaar Ambt en het 'Cabinet Office'. De Voorzitter komt van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Het is ook mogelijk dat leden van het 'JIC' tevens in SO(SSPP) zetelen, omdat het nu éénmaal efficiënter is om met dezelfde mensen in deze materies samen te werken.

SO(SSPP) komt slechts tweemaal per jaar samen.

8.5 The Permanent Secretaries Committee on the Intelligence Services (PSIS)

Het 'Ministerial Committee on the Intelligence services'(IS) wordt in zijn controlefunctie over de diensten bijgestaan door het 'Permanent Secretaries Committee on the Intelligence Services'(PSIS) - het Comité van de Secretarissen-Generaal - die de jaarlijkse budgetramingen, managementplannen en inlichtingennoden van de diensten onderzoeken als deel van de 'Public Expenditure Survey Arrangements', d.w.z. als deel van het globale begrotingsplan.

Het PSIS wordt voorgezeten door de 'Secretary of the Cabinet' en de leden zijn de Secretarissen-Generaal van Binnenlandse Zaken, Buitenlandse Zaken, Landsverdediging en Financiën.

De Coördinator geeft advies aan het PSIS. Het PSIS vormt de tussenstap van het 'JIC' naar het 'Ministerial Committee on the Intelligence Services'(IS).

8.6 Ministerial Committee on the Intelligence Services (IS)

Het 'Ministerial Committee on the Intelligence services'(IS) -het Ministerieel Comité betreffende de Inlichtingendiensten- heeft als opdracht het controleren van het beleid van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Het superviseert, bijvoorbeeld, de beleidsbeslissingen die voortvloeien uit de 'Intelligence Services Act'.

De Eerste minister is de voorzitter, de andere leden zijn de Vice-Eerste minister en de ministers van Binnenlandse Zaken, Buitenlandse Zaken, Landsverdediging en Financiën.

De managementplannen, samen met de aanbevelingen van PSIS, worden voorgelegd aan de ministers, die dan een akkoord moeten bereiken over het voorziene budget voor de diensten. De regering bepaalt dus globaal het budget van de diensten.

Het parlement stemt globaal het budget voor de verschillende diensten door middel van de 'Single Intelligence Vote'(SIV).

Dat globale cijfer is publiek. De verdeling ervan tussen de verschillende diensten echter niet. Voor de periode 1996 -1997 zou dit 751 miljoen pond bedragen. Er bestaat een algemene tendens om de budgetten te verminderen.

9. DE PARLEMENTAIRE CONTROLE

De 'Intelligence & Security Committee' oefent de parlementaire controle uit op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, en werd opgericht bij de wet van 1994 ('Intelligence Services Act 1994').

Op 13 januari 1998 had het Comité I in London een onderhoud met de heer Tom King, voormalig Minister van Defensie en huidig Voorzitter van het 'Intelligence and Security Committee', en met de griffier van het 'Committee'. Deze beide heren gaven toelichting omtrent de wet en de werkwijze van het 'Committee'.

Het 'Committee' ontstond niet naar aanleiding van één of ander schandaal of moeilijkheid, maar omdat de sfeer veranderde ten opzichte van regeringen en besturen, in die zin dat er een vraag was naar meer openheid, naar meer verantwoording ("accountability"). De tijdsgeest vroeg immers meer openheid in en vanwege de regering, en dit in elke dienst van de regering, de inlichtingendiensten inbegrepen.

Trouwens, het beste ogenblik om een controle-orgaan op te richten is niet wanneer de dingen slecht of verkeerd gaan, dus niet in tijden van crisis, maar wanneer het rustig is, wanneer men kan nadenken.

Bovendien deden de 'Select Committees' (de Permanente Parlementaire Commissies) van de betrokken ministeries hun werk m.b.t. de inlichtingendiensten zeer oppervlakkig, omdat er vrijwel geen directe parlementaire toegang was tot de inlichtingendiensten.

Vandaar dat men toch de nood voelde om op een meer gestructureerde manier het werk van de drie diensten te bekijken en te coördineren.

9.1 Samenstelling van het 'Intelligence & Security Committee' en procedure

De wet van 1994 bepaalt het volgende :

Het 'Committee' zal uit negen leden bestaan, die zullen gekozen worden uit de leden van het Lagerhuis en van het Hogerhuis, en geen van hen mag minister zijn.

De leden van het 'Committee' zullen benoemd worden door de Eerste minister na overleg met de leider van de oppositie, en in overeenstemming met de richtlijnen vastgelegd in de 'Ministerial and other Salaries Act 1975' (de Wet van 1975 op de Ministeriële en Andere Functies).

Eén van die leden zal benoemd worden tot Voorzitter van het 'Committee'.

Een lid van het 'Committee' zal zijn ambt bekleden gedurende de legislatuur van het parlement waarin het werd aangesteld.

Een lid van het 'Committee' zal zijn ambt opgeven, indien :

- het niet langer een lid van het Lagerhuis is ;
- het niet langer een lid van het Hogerhuis is ;
- het lid minister wordt ;

of

- op vraag van de Eerste minister, een ander persoon als lid benoemd wordt.

Een lid van het 'Committee' kan ten alle tijde ontslag nemen na kennisgeving aan de Eerste minister. Een vorige benoeming kan geen bezwaar zijn om opnieuw als lid van het 'Committee' aangesteld te worden.

Het 'Committee' mag zijn eigen procedures bepalen.

Indien er in om het even welke zaak gelijkheid van stemmen is onder de leden van het 'Committee', zal de Voorzitter een tweede of beslissende stem hebben. Het quorum van het 'Committee' is bepaald op drie.

Het eerste 'Committee' bestond uit vijf 'Conservatives', drie 'Labour' en één 'Liberal-Democrat'.

De nieuwe regering (sinds mei 1997) volgt voor dit soort 'Committee' de regels van samenstelling zoals ze gelden voor 'Select Committees' (Parlementaire Commissies), en bijgevolg zijn er nu zes 'Labour', twee 'Conservatives' en één 'Liberal-Democrat', met als voorzitter nog steeds de heer Tom King, Conservatief, maar gevraagd om aan te blijven door de Labour-regering. Hij besteedt gemiddeld twee dagen per week aan die functie.

Alle leden van het 'Committee' zweren de eed van geheimhouding; ze zijn gebonden door de 'Official Secrets Act', en maken dus deel uit van de 'Ring of Secrecy' (beperkte kring personen die toegang hebben tot geheime informatie).

9.2 Opdracht van het 'Intelligence & Security Committee'

De wet bepaalt dat het 'Intelligence & Security Committee' werd opgericht teneinde de uitgaven, het bestuur en het beleid te onderzoeken van de 'Security Service', van de 'Intelligence Service' en van GCHQ.

Het 'Committee' analyseert de werking, de efficiëntie en de resultaten van de diensten; hun suksessen en mislukkingen. Het bespreekt ook de nieuwe uitdagingen en mogelijkheden, de nieuwe noden en ideeën, en analyseert specifieke problemen - zoals bijvoorbeeld, recent, het probleem van recrutering, doorlichting, schade mogelijk toegebracht door verraad of ontevreden werknemers, veiligheidsvoorzieningen, enz ...

Het 'Committee' ontleedt ook vragen en voorstellen vanuit de regering, vb. over de opdracht en samenwerking van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten o.a. met politiediensten m.b.t. georganiseerde misdaad; of vragen betreffende het 'Economic Well-being of the UK' (het economisch welzijn van het Verenigd Koninkrijk).

Het 'Committee' doet geen uitspraak over concrete operaties, maar is vooral geïnteresseerd in de grote lijnen, in de prioriteiten, de noden en de taken van de diensten; in hun criteria van efficiëntie en in de besteding of noden van het budget.

Wat betreft het budget kijkt het vooral naar de algemene besteding, d.w.z. welk het budget is dat nodig is om de taken van de inlichtingendiensten te kunnen uitvoeren.

Verder zal het ook onderzoeken instellen naar het budget, wanneer het gaat over zeer grote bedragen i.k.v. bepaalde acties of operaties.

Het 'Committee' beschikt daarbij over informatie van de diensten zelf, maar ook van het ministerie van Financiën en van de begrotingscommissie.

Het 'Committee' onderzoekt dus vooral de verantwoordelijkheid en de verantwoording van de diensten ("responsibility" en "accountability").

Het 'Committee' behandelt nooit klachten. Deze gaan naar de 'Tribunals' en naar de 'Commissioner', maar het stelt af en toe op eigen initiatief - of op vraag van de Eerste minister of andere betrokken ministers - rapporten op over bepaalde specifieke knelpunten.

Het 'Committee' handelt nooit op vraag van het parlement.

In het begin stonden de drie diensten zeer huiverig en aarzelend tegenover dit 'Committee', maar nu bestaat er een basis van vertrouwen, omdat men voelt dat men in veilige omstandigheden, met betrouwbare 'Committee'-leden, het optreden van de diensten kan toelichten en bespreken in een open en constructieve sfeer.

9.3 Werkwijze van het 'Committee'

Een degelijke werking van het 'Committee' zal voor een groot stuk afhangen van de persoonlijkheid van de voorzitter. De heer T. King bleef voorzitter van het 'Committee' nadat de regering veranderde, en beschikt over heel wat ervaring die ten goede komt aan een efficiënte werking van het 'Committee'.

Het 'Committee' komt minstens één keer per week samen in het 'Cabinet Office'. Daarnaast gaan ze dikwijls op bezoek bij de hoofdkwartieren van de drie diensten, maar ook op verplaatsing naar andere diensten of organisaties, en naar het buitenland.

Bij verplaatsingen wordt er slechts informeel ("off the record") inlichtingen ingewonnen, maar bij een officiële vergadering in het 'Cabinet Office' wordt alles "on the record" genoteerd en uitgeschreven. Hier bestaat het werk vooral uit het horen van getuigen (zoals de diensthoofden, ministers, experts) en het analyseren van rapporten, noden en taken.

Het 'Committee' werkt zeer open, professioneel en flexibel, op een basis van wederzijds vertrouwen met de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, de Eerste minister en het parlement. Het heeft eigenlijk bijna geen uitgeschreven procedures en neemt nooit verklaringen onder eed af.

Het 'Committee' heeft ook drie 'subgroups', één voor elke inlichtingen- en veiligheidsdienst.

De 'DIS' valt niet onder de verantwoordelijkheid van het 'Committee', maar het 'Committee' wil wel op de hoogte gehouden worden van belangrijke gegevens waarover deze dienst zou beschikken. Het 'Committee' verwacht van de 'DIS' samenwerking en informatie.

Het 'Committee' werkt zeer pragmatisch, en met een kleine staf van drie mensen (waaronder de griffier en secretaresse).

Het 'Committee' zorgt er nauwgezet voor niet partijdig te zijn, het zal altijd naar een consensus streven en slechts zeer uitzonderlijk stemmen.

9.4 Toegang tot informatie

Inzake de informatie tot dewelke het 'Committee' toegang heeft, vindt men de volgende wettelijke bepalingen terug:

Als de 'Security Service', of de 'Intelligence Service' of GCHQ door het 'Committee' gevraagd wordt informatie te onthullen, zullen deze:

- ofwel er voor zorgen dat de informatie aan het 'Committee' ter beschikking wordt gesteld overeenkomstig de regelingen die werden goedgekeurd door de minister ;
- ofwel het 'Committee' ter kennis brengen dat de informatie niet kan onthuld worden,
 - a) omdat het om gevoelige informatie gaat, zoals hierna wordt gedefiniëerd, die naar hun mening niet zou mogen ter beschikking gesteld worden ;
ofwel
 - b) omdat de minister beslist heeft dat het niet onthuld mag worden.

Het feit dat bepaalde informatie gevoelig is, zal de onthulling ervan niet verhinderen indien het hoofd van de dienst de onthulling ervan veilig acht.

Informatie die niet werd onthuld aan het 'Committee' omwille van de reden dat het om gevoelige informatie gaat, zal toch vrijgegeven worden aan het 'Committee', indien de minister het wenselijk acht in het algemeen belang.

De minister zal met betrekking tot eender welke informatie geen beslissing nemen dat de informatie niet kan onthuld worden louter en alleen op grond van de nationale veiligheid.

Zulk een beslissing zal hij slechts nemen indien hij van oordeel is dat de informatie van dien aard is dat, zelfs indien de 'Departmental Select Committee' in het Lagerhuis zou eisen deze informatie openbaar te maken, hij zulks niet zou doen .

Volgende informatie is "gevoelige" informatie :

- informatie die zou kunnen leiden tot de identificatie van, of details zou kunnen verstrekken over, informatiebronnen of over operationele methodes waarover de diensten beschikken ;
- informatie over bepaalde operaties in de uitoefening van om het even welke opdracht van deze diensten ;
- informatie verstrekt door een buitenlandse overheid, wanneer deze overheid niet toegestemd heeft in het openbaar maken van deze informatie.

Tijdens het onderhoud van het Comité I met Voorzitter King van het 'Committee' werd aangaande deze geheimhouding enige toelichting verschaft.

Soms wordt inderdaad 'geheimhouding' ingeroepen voor het 'Committee', maar het accepteert dit nooit zomaar, en zal altijd naar motiveringen en redenen vragen.

Het 'Committee' beseft duidelijk zijn dubbele taak en zijn dubbele verantwoordelijkheid -die van de "need to know" en die van de "need to secrecy" - en zal altijd zeer zorgvuldig afwegen wat belangrijk is in individuele gevallen.

Het is duidelijk dat men nooit naar namen zal vragen, of naar details van individuele operaties die het leven van mensen of het succes van acties kunnen in gevaar brengen, maar "geheimhouding" als dusdanig, als excuus, kan niet.

Daarom is het opbouwen van vertrouwen en een goede relatie tussen het 'Committee' en de diensten van essentieel belang, omdat dit probleem zich dan vrijwel niet stelt.

9.5 Het opstellen van rapporten door het 'Intelligence & Security Committee'

Inzake het opmaken van verslagen bepaalt de wet het volgende :

- het 'Committee' zal voor de Eerste minister een jaarlijks rapport opstellen betreffende de uitvoering van zijn taken, en kan op ieder ogenblik verslag uitbrengen aan de Eerste minister over iedere aangelegenheid die tot de uitvoering van deze taken behoort ;
- de Eerste minister zal aan iedere Kamer van het parlement een tekst toezenden van ieder jaarlijks verslag opgesteld door het 'Committee' ;
- indien de Eerste minister van oordeel is dat, na overleg met het 'Committee', de publicatie van één of ander onderwerp in een rapport nadelig zou zijn voor de verdere uitoefening van de

opdrachten van één van de diensten, kan de Eerste minister dat onderwerp weglaten uit de tekst van het rapport dat wordt neergelegd bij elke Kamer van het parlement.

In de praktijk is het zo dat het 'Committee' het rapport schrijft voor de Eerste minister, met alle informatie, gegevens en achtergronden waarover het beschikt.

Volgens de toelichting gegeven door Voorzitter King, beseft de Eerste minister, die uiteindelijk verantwoordelijk is voor de drie inlichtingendiensten, de waarde en de rol van het 'Committee', dat hij zelf heeft aangeduid en samengesteld. De meerderheid komt trouwens uit zijn eigen partij, en hij vertrouwt dus voor een groot deel op het 'Committee'.

Wanneer het 'Committee' zijn rapport klaar heeft, zijn er steeds goede en constructieve gesprekken met de Eerste minister, en tot nu toe zijn er geen fundamentele meningsverschillen geweest, noch inhoudelijke noch m.b.t. geheimhouding.

De zaken die de Eerste minister wil weglaten uit het rapport dat aan het parlement zal worden voorgelegd, worden door het 'Committee' grondig besproken met het 'Cabinet Office' en uiteindelijk met de Eerste minister zelf.

Daarna wordt het rapport aan het voltallige parlement bezorgd - niet aan een speciale Parlementaire Commissie - maar met weglating van de geheime informatie.

Het 'Committee' geeft dan gewoonlijk zelf een persconferentie naar aanleiding van de publicatie van het rapport, en tot nu toe heeft ook de pers steeds de geheimhouding van de weggelaten delen gerespecteerd. Het is natuurlijk zo dat de regering eerder geneigd is minder feiten openbaar te maken in tegenstelling tot het 'Committee', maar tot nu toe zijn er nog geen problemen geweest.

9.6. Samenwerking met de politie- en andere ordediensten, zoals blijkt uit de jaarverslagen van het 'Intelligence & Security Committee'

Het Comité I werd in het bezit gesteld van de jaarverslagen 1995 en 1996 van het 'Intelligence & Security Committee'.

Het kreeg eveneens kennis van twee tussentijdse verslagen van het 'Committee', nl. van mei 1995 en van december 1995.

Dit laatste tussentijds verslag draagt als titel *"Report on Security Service Work Against Organised Crime"*.

Het 'Committee' maakte dit rapport naar aanleiding van de besprekingen die er aan de gang waren om de 'Security Service' te betrekken in de strijd tegen de georganiseerde misdaad.

Op 18 juli 1996 kwam dan de 'Security Service Act 1996' tot stand, waarbij de 'Security Service' de bevoegdheid kreeg om op te treden ter ondersteuning van de activiteiten van de politie- en andere ordediensten bij het voorkomen en het bestrijden van ernstige misdrijven.

De twee inlichtingendiensten beschikten reeds over deze bevoegdheid (voorzien in de wet van 1994).

Deze diensten hebben zeer goede contacten, o.a. met de 'National Criminal Intelligence Service' en met de 'National Police Agency', alhoewel zulks enkel berust op een informele basis.

In zijn jaarverslag 1996 besprak het 'Committee' uitgebreid deze nieuwe bevoegdheid van de 'Security Service' en het feit dat de directeur-generaal van de 'Security Service' er zorg voor diende te dragen dat er regelingen zijn in akkoord met de directeur-generaal van de 'National Criminal Intelligence Service'(NCIS), teneinde de activiteiten van de dienst te coördineren met deze van de politieambtenaren en andere ordediensten.

Ter verduidelijking, de 'National Criminal Intelligence Service' heeft betrekking op 'Law Enforcement' d.w.z. op de politiediensten.

Als bijlage aan het jaarverslag werd de regeling gevoegd die als titel draagt "*Regelingen voor coördinatie van de activiteiten van de 'Security Service' met deze van de politiediensten en andere ordediensten* ⁽⁷⁾".

De hierin vervatte regeling heeft enkel betrekking op de 'Security Service' in zoverre deze dienst optreedt ter voorkoming of bestrijding van ernstige misdrijven. Als het gaat om georganiseerde criminaliteit heeft de 'NCIS' prioriteit en oefent de coördinerende rol uit.

Deze regeling werd afgesloten tussen de directeur-generaal van de 'Security Service' en de directeur-generaal van de 'National Criminal Intelligence Service'.

Dit akkoord werd afgesloten op 2 oktober 1996 zodat de effectieve toepassing ervan zal opgevolgd worden door het 'Committee' en behandeld zal worden in latere rapporten.

10. KRITISCHE BENADERING

Historisch gezien mag wel gesteld worden dat de Britse inlichtingendiensten aan de basis liggen van de moderne westerse inlichtingendiensten.

De twee Belgische veiligheids- en inlichtingendiensten zijn moeilijk vergelijkbaar met de diensten van het Verenigd Koninkrijk.

Dit geldt zowel wat betreft de geografische spreiding als de belangrijkheid van het budget, het personeel en de werkwijze van de Britse diensten. Men mag tenslotte niet vergeten dat de twee inlichtingendiensten in het Verenigd Koninkrijk offensieve diensten zijn, daar waar het in België hoofdzakelijk om defensieve diensten gaat.

Hierbij mag ook de situatie in het Verenigd Koninkrijk niet uit het oog verloren worden, daar zij geconfronteerd zijn met belangrijke inwendige problemen van veiligheid.

⁽⁷⁾ Vrije vertaling

10.1 De legale basis

Zoals reeds hoger geciteerd, werkten de veiligheid- en inlichtingendiensten in het Verenigd Koninkrijk zeer lang in een sfeer van geheimzinnigheid. Hun bestaan werd niet publiek erkend.

In de loop van de jaren '80 begonnen er binnen de inlichtingendiensten stemmen op te gaan voor een eigen wetgeving die hun opdrachten zou definiëren, en waardoor de diensten controle zouden krijgen over hun eigen budget.

Bovendien was de 'Security Service', die in het binnenland opereert -en dus op Britse onderdanen- als eerste onderhevig aan kritiek. Deze dienst kreeg als eerste een wettelijke basis in 1989 door de 'Security Services Act 1989'.

In 1994 kregen de 'Secret Intelligence Service' en GCHQ een wettelijk statuut door de 'Intelligence Services Act 1994'.

Op 18 juli 1996 kwam dan de 'Security Service Act 1996' tot stand waarbij de 'Security Service' de bevoegdheid kreeg om op te treden ter ondersteuning van de activiteiten van de politiediensten en andere ordediensten bij het voorkomen en het bestrijden van ernstige misdrijven.

De wetgeving op de Britse inlichtingendiensten is dus eigenlijk tot stand gekomen op verzoek van de diensten zelf. Dit geldt eveneens voor de parlementaire controle op deze diensten. Immers het 'Intelligence & Security Committee' werd opgericht bij de hogervermelde wet van 1994 teneinde de uitgaven, het bestuur en het beleid van de verschillende veiligheids- en inlichtingendiensten te controleren.

De wetgeving kwam niet tot stand naar aanleiding van één of ander schandaal of moeilijkheid, maar omwille van de veranderde tijdsgeest waarin naar meer openheid werd gestreefd in elke dienst van de regering, de inlichtingendiensten inbegrepen.

Opvallend zijn de uitgebreide wettelijke bepalingen inzake dwangmiddelen die mogen gebruikt worden door de diensten. De wet waarbij het onderscheppen van briefwisseling en communicaties wordt toegelaten dateert reeds van 1985, terwijl de wetten van 1989 en 1994 voorzien in procedures waarbij inmenging in privé-eigendom en radiotelegrafie wordt toegelaten.

De wet van 1994 voorziet tevens in de mogelijkheid dat onder bepaalde omstandigheden de 'Intelligence Service' door de minister kan gemachtigd worden om "illegale" handelingen te stellen in het buitenland.

Buiten de parlementaire controle op de diensten wordt er in de wetten nog voorzien in een dubbele controle, nl. die van de 'Tribunals' (de Commissies), die als taak hebben het onderzoeken van klachten tegen de diensten, en die van de 'Commissioners' (de Regeringscommissarissen), die toezicht houden o.a. op de dwangmiddelen die door de diensten kunnen gebruikt worden.

In België is men vooral tengevolge van de tragische gebeurtenissen van de jaren tachtig de noodzaak van een wetgeving op de veiligheids- en inlichtingendiensten, en een externe controle op deze diensten, gaan aanvoelen.

Daar waar deze externe controle thans sedert vijf jaar effectief wordt uitgeoefend door het Comité I, valt het te betreuren dat het wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten nog steeds hangende is, en dat bovendien de methodes die dwangmiddelen inhouden, in dit ontwerp niet zijn gereglementeerd.

Er is momenteel wel een wetsontwerp inzake het administratief afluisteren in de maak.

10.2 De opdrachten

Opvallend in de Britse wetgeving is dat de opdrachten van de diensten zeer vaag geformuleerd zijn. Tijdens de voorbereidende werken van de wet verdedigde de minister van Binnenlandse Zaken (verantwoordelijk voor de 'Security Service') zich ter zake door er op te wijzen dat de regering op deze wijze niets wou uitsluiten dat in de toekomst een gevaar voor de nationale veiligheid zou kunnen uitmaken⁽⁸⁾.

Bovendien is het zo dat de 'Security Service' *zelf* zijn prioriteiten bepaalt overeenkomstig de taken die aan de dienst zijn opgelegd krachtens de wet van 1989.

Doordat de 'Security Service' een zeer brede algemene opdracht heeft nl. de veiligheid van de staat garanderen, heeft deze dienst een grote vrijheid voor het concreet invullen van zijn acties.

Wat de inlichtingendiensten - zijnde de 'Secret Intelligence Service' en GCHQ - betreft, ligt de situatie enigzins anders. Alhoewel hun opdrachten ook zeer vaag en ruim zijn geformuleerd, mag er niet vergeten worden dat zij enkel werken op aanvraag van de regering en dat zij ter beschikking staan van het geheel van de ministeries.

De 'Secret Intelligence Service' en GCHQ zullen alleen doen wat van hen gevraagd wordt, wat hen opgedragen wordt door het 'Joint Intelligence Committee', en wat goedgekeurd wordt door het 'Ministerial Committee on the Intelligence Services'. Zulks houdt in dat de inlichtingendiensten in hun operaties steeds gedekt zijn door een vraag van de regering.

In het Belgische wetsontwerp, houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten, alsook in de voorgestelde amendementen, wordt zeer veel belang gehecht aan het definiëren van de opdrachten van de veiligheids- en inlichtingendiensten.

Bovendien wordt er een omschrijving gegeven van verschillende begrippen, zoals inwendige veiligheid van de Staat en het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, de uitwendige veiligheid van de Staat, spionage, schadelijke sekten, georganiseerde misdaad, enz...

Door een degelijke omschrijving van de opdrachten van de diensten wordt er niet alleen tegemoet gekomen aan de efficiëntie van de diensten, maar eveneens aan de vrijwaring van de grondwettelijke en democratische vrijheden van de burgers.

Het Ministeriële Comité voor Inlichting en Veiligheid zal binnen dit wettelijk kader de prioriteiten van de diensten bepalen.

⁽⁸⁾ P. Gil - " *Security Intelligence and the Liberal Democratic State 1994*" - Frank Cass -London, pg. 99

10.3 Het inwinnen, analyseren en verspreiden van inlichtingen

Het is belangrijk te vermelden dat de Britse wetgeving bepaalt dat de hoofden van de diensten er verantwoordelijk voor zijn dat alleen de noodzakelijke informatie zou worden verzameld, rekening houdende met de toegekende opdrachten, en dat de vrijgave van inlichtingen alleen maar mag gebeuren om dat doel te bereiken of om ernstige misdrijven te voorkomen of op te sporen.

Ook zal het hoofd van iedere dienst er over waken dat de diensten geen daden stellen die de belangen van een politieke partij in het Verenigd Koninkrijk bevoordelen.

De verschillende diensten halen hoofdzakelijk hun informatie uit menselijke bronnen, uit technische middelen en door uitwisseling van informatie onder elkaar, en met de buitenlandse inlichtingendiensten. GCHQ werkt enkel met technische middelen.

De Britse inlichtingendiensten beschikken over meer middelen om informatie in te winnen dan de Belgische diensten, aangezien deze laatsten niet over de legale mogelijkheid beschikken tot het administratief afluisteren.

De door de diensten ingewonnen informatie wordt "brut"(onbehandeld) toegezonden aan de belanghebbende ministeries alwaar deze zal geanalyseerd worden.

Wel is het zo dat vooral de 'Security Service' een evaluatie zal opmaken over de ingewonnen informatie. Deze evaluatie wordt echter gemaakt door de agenten die de informatie inzamelen en niet door analisten.

Wat betreft belangrijke materies die voor verschillende departementen van belang zijn, zal de informatie "brut" overgemaakt worden aan het 'Joint Intelligence Committee', dat samen met zijn 'Assessments Staff' de analyse zal maken.

Deze zullen de informatie die zij verkregen hebben van de verschillende diensten verwerken met de informatie afkomstig uit open bronnen.

Deze handelwijze is totaal verschillend van de werkwijze die in ons land en in tal van andere Europese landen wordt gehanteerd. Deze werkwijze kan wel teruggevonden worden in Nieuw-Zeeland, Australië en Canada.

In ons land beschikt iedere dienst over zijn eigen analisten die de van de buitendiensten verkregen informatie, afkomstig uit open en geheime bronnen, zullen verwerken.

De in het Verenigd Koninkrijk gebruikte methode heeft het voordeel dat door een globale coördinatie en beoordeling er voorkomen wordt dat er in de diverse ministeries verschillende visies tot stand komen.

Deze werkwijze is vooral zeer nuttig voor de politieke analyses daar het de bedoeling is dat slechts één standpunt naar de ministers gaat om hun beleidsbeslissingen te kunnen nemen.

Niettemin heeft deze werkwijze een aantal nadelen :

- binnen het 'Joint Intelligence Committee' zal men soms trachten tot een compromis- oplossing te komen, indien de experts het niet eens zijn over een analyse. Maar zelfs een analyse op grond van de laagste gemene deler is nog te verkiezen boven verschillende analyses. Bovendien zou deze situatie zich in de praktijk zelden voordoen.
- deze oplossing valt vrij duur uit omdat er naast de analyses die gedaan worden binnen de ministeries nog een overkoepelend orgaan is.
- Het is een vrij traag proces, volgens sommige personen met wie het Comité I contact had. Men spreekt over een termijn van één week om een analyse te maken. Dit geeft nogal eens aanleiding tot korte analyses waarbij het onderzoek niet voldoende werd uitgediept.

Deze nadelen wegen echter niet op tegen het belang om over een grondige globale analyse te beschikken waardoor de beleidsmakers op het juiste ogenblik over de juiste beoordelingen zullen beschikken om hun beleid verder te bepalen.

Tenslotte kan men niet ontkennen dat een orgaan, dat beschikt over al de informatie ingewonnen door de verschillende diensten, meer mogelijkheden heeft tot het uitvoeren van een adequate analyse.

In het Verenigd Koninkrijk gebeurt de verspreiding van de door de veiligheids- en inlichtingendiensten ingewonnen informatie op ruime schaal gezien deze diensten ter beschikking staan van de diverse ministeries.

Het Comité I stelt dan ook met genoeg vast dat het Belgisch wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten voorziet dat de inlichtingen niet alleen aan de bevoegde ministers zullen overgemaakt worden, maar eveneens aan andere overheden.

Dit vereist echter dat voldoende veiligheidsmaatregelen worden getroffen door deze overheden.

10.4 Samenwerking tussen de inlichtingendiensten onderling en met de politiediensten

In de wetgeving van het Verenigd Koninkrijk vindt men geen bepalingen terug die de samenwerking en de coördinatie tussen de verschillende veiligheids- en inlichtingendiensten regelt en evenmin hun samenwerking met de buitenlandse diensten.

Nochtans werken de 'Security Service' en de 'Intelligence Service' nauw samen. De 'Security Service' hangt in grote mate af van de 'Intelligence Service' voor het verkrijgen van informatie uit het buitenland.

De Coördinator zorgt voor de coördinatie tussen de drie diensten, en tevens met de politiediensten. Hij zal tevens de eventuele problemen die kunnen ontstaan tussen de diensten onderling of met de politiediensten trachten op te lossen.

Ook met de buitenlandse inlichtingendiensten wordt er samengewerkt. Het superviseren van de betrekkingen tussen de eigen en de buitenlandse inlichtingendiensten, en nagaan in welke mate inlichtingen aan hen ter beschikking kunnen gesteld worden, valt binnen de verantwoordelijkheid van het 'Joint Intelligence Committee'.

Inzake de samenwerking met de politiediensten is de wet iets explicieter. Zij voorziet immers dat de hoofden van de diensten o.a. maatregelen nemen om de informatie door te geven die noodzakelijk is ter voorkoming of opsporing van ernstige misdrijven. Hieruit kan dus duidelijk afgeleid worden dat er een informatieplicht is naar de politiediensten toe.

Bovendien moet de directeur-generaal van de 'Security Service' er voor zorgen dat er een akkoord wordt afgesloten met de directeur-generaal van de 'National Criminal Intelligence Service'(NCIS) teneinde de activiteiten van de dienst te coördineren met deze van de politie- en andere ordediensten.

Het Comité I werd in het bezit gesteld van het samenwerkingsakkoord afgesloten tussen de 'Security Service' en de 'NCIS'.

Er is een goede, alhoewel informele, samenwerking tussen de inlichtingen- en de politiediensten, vooral op het gebied van terrorisme, georganiseerde criminaliteit, enz... Deze samenwerking is echter in geen enkel protocolakkoord omschreven.

In het Belgisch wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten wordt eveneens bepaald dat informatie kan overgemaakt worden door deze diensten aan de politiediensten, overeenkomstig de doelstellingen van hun opdrachten.

De samenwerking tussen de veiligheids- en inlichtingendiensten en de politiediensten gebeurt hier onder het toezicht van het openbaar ministerie.

10.5 Bijzondere bevoegdheden van de diensten

De wetgeving van het Verenigd Koninkrijk beschrijft een aantal dwangmiddelen die door de veiligheids- en inlichtingendiensten onder strikte voorwaarden mogen aangewend worden en die onderworpen zijn aan een voorafgaandelijke toelating van de bevoegde minister.

Hierbij moet wel vermeld worden dat machtigingen die bepaalde strafbare handelingen in het buitenland toelaten in België niet ter sprake komen.

Daarentegen is de procedure die inmenging met privé-eigendom en radiotelegrafie toelaat en de wet van 1985 die voorziet in het onderscheppen van briefwisseling en communicaties wel vermeldenswaardig.

Het Comité I stelt voor om zich op deze wetgeving te steunen bij het opmaken van een Belgische wetgeving. Hierbij wenst het Comité I vooral de nadruk te leggen op de wijze waarop de diensten hun aanvragen moeten formuleren.

Belangrijk is eveneens dat deze dwangmiddelen alleen zullen gebruikt worden indien de gewenste informatie niet op andere wijze kan bekomen worden, nl. dat eerst minder indringende technieken in overweging worden genomen (subsidiariteitsbeginsel) en de belangenafweging dat de actie absoluut noodzakelijk is voor de uitvoering van de opdrachten van de dienst (proportionaliteitsbeginsel).

Het Comité I beveelt tevens aan dat het gebruiken van deze methodes aan een zeer strikte controle wordt onderworpen teneinde de bescherming van de rechten van de burgers te waarborgen.

10.6 Controle-organen

Daar waar controle over de inlichtingendiensten in een democratische rechtstaat zich opdringt, is het controlesysteem in het Verenigd Koninkrijk zeer complex, waardoor het aan efficiëntie kan inboeten. Het is niet voldoende transparant en het zal voor de burger niet gemakkelijk zijn om uit te maken tot welk controle-orgaan hij zich kan wenden.

Het is absoluut noodzakelijk dat iedere burger, die meent benadeeld te zijn of rechtstreeks betrokken is geweest bij het optreden van een inlichtingendienst, de mogelijkheid moet hebben om klacht neer te leggen of om aangifte te doen.

Zoals hierboven wordt vermeld, moet er een stricte controle zijn op de door de diensten gebruikte methodes die dwangmiddelen uitmaken.

Het Comité I is echter van oordeel dat deze verschillende vormen van controle kunnen uitgeoefend worden door één en hetzelfde orgaan. Dit laat een betere globale controle toe en zal zeker kostenbesparend zijn.

Het lijkt dan ook aangewezen dat eens de Belgische veiligheids- en inlichtingendiensten een wetgeving zullen hebben, die hen zal toelaten bepaalde dwangmiddelen te mogen gebruiken, de controle hierop toevertrouwd wordt aan het Comité I.

In verband met de bevelschriften die op verzoek van de diensten door de bevoegde minister worden afgeleverd, en die hen toelaten zich in te mengen met privé-eigendom of over te gaan tot interceptie van communicaties of briefwisseling, heeft de Regeringscommissaris in het Verenigd Koninkrijk een zeer ruime controlebevoegdheid.

Deze zal immers nagaan of de minister de aan hem toegekende bevoegdheden op gepaste wijze heeft uitgeoefend. Hij kan ambtshalve optreden of na klacht.

Het Comité I meent dat niet alleen de diensten de verplichting zouden hebben alle nodige informatie aan het Comité I te verstrekken zoals thans voorzien is in de wet van 18 juli 1991 inzake de controle op de deze diensten, maar dat die verplichting eveneens zou uitgebreid worden tot de ambtenaren van de bevoegde ministeries.

Het Comité I zou tevens inzage moeten kunnen nemen van de op de ministeries aangelegde dossiers naar aanleiding van de aanvragen om één of ander dwangmiddel te mogen gebruiken.

Geval per geval moet er kunnen nagegaan worden of er voldoende wettelijke redenen aanwezig waren om een dergelijke dwangmaatregel aan te wenden en de voorgeschreven procedure strikt gevolgd werd (legaliteitsbeginsel).

Zoals in het Verenigd Koninkrijk moet in België het toezicht op de Inlichtingendiensten verder uitgeoefend worden door een orgaan waarin de democratische oppositiepartijen zijn vertegenwoordigd.

10.7 Toezicht laten uitoefenen door een 'Parlementaire Commissie'?

In het Verenigd Koninkrijk wordt de parlementaire controle op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten uitgeoefend door parlementairen, die daartoe benoemd worden door de Eerste minister en aan hem rapporteren.

Dit systeem is niet vergelijkbaar met de controle uitgeoefend door het Comité I, dat rechtstreeks verslag uitbrengt aan het Parlement. De Britse werkwijze wordt gekenmerkt door een grotere interactie tussen de wetgevende en de uitvoerende macht.

Over deze aanstelling door de Eerste minister is momenteel een debat aanhangig in het Verenigd Koninkrijk.

Het Comité I heeft aan de heer T. King de vraag gesteld of het aangewezen zou zijn de bevoegdheden van het huidige 'Committee' over te dragen aan een Parlementaire Commissie.

Hierop gaf hogergenoemde deze uitleg aan het Comité I:

"Het toezicht laten uitoefenen op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten door een Parlementaire Commissie (Select Committee) zou meer openbare, publieke, parlementaire controle opleveren, maar het grote probleem zou anderzijds zijn : wat gedaan met de geheime informatie?"

In het Parlement is alles in het publieke domein, en de inlichtingendiensten zouden zich dan al heel snel op de letter van de wet beroepen en weigeren inlichtingen te geven, omdat dit de werking van de diensten en operaties in gevaar zou kunnen brengen.

Zo een wijziging zou dus slechts ogenschijnlijk de macht van het 'Committee' vergroten want in de plaats zou wantrouwen en antagonisme komen.

Als het 'Committee' er in slaagt om zijn werk efficiënt en professioneel verder te zetten in de lijn van het eerste 'Committee' dan zal iedereen deze vorm van parlementaire controle allicht blijven accepteren als de meest geschikte.

In België een Parlementaire Commissie creëren teneinde rechtstreeks de inlichtingendiensten te controleren, zou inderdaad een meer direct toezicht van de parlementairen op de inlichtingendiensten toelaten, maar het hoofdprobleem inzake het verspreiden van geheime informatie blijft gesteld.

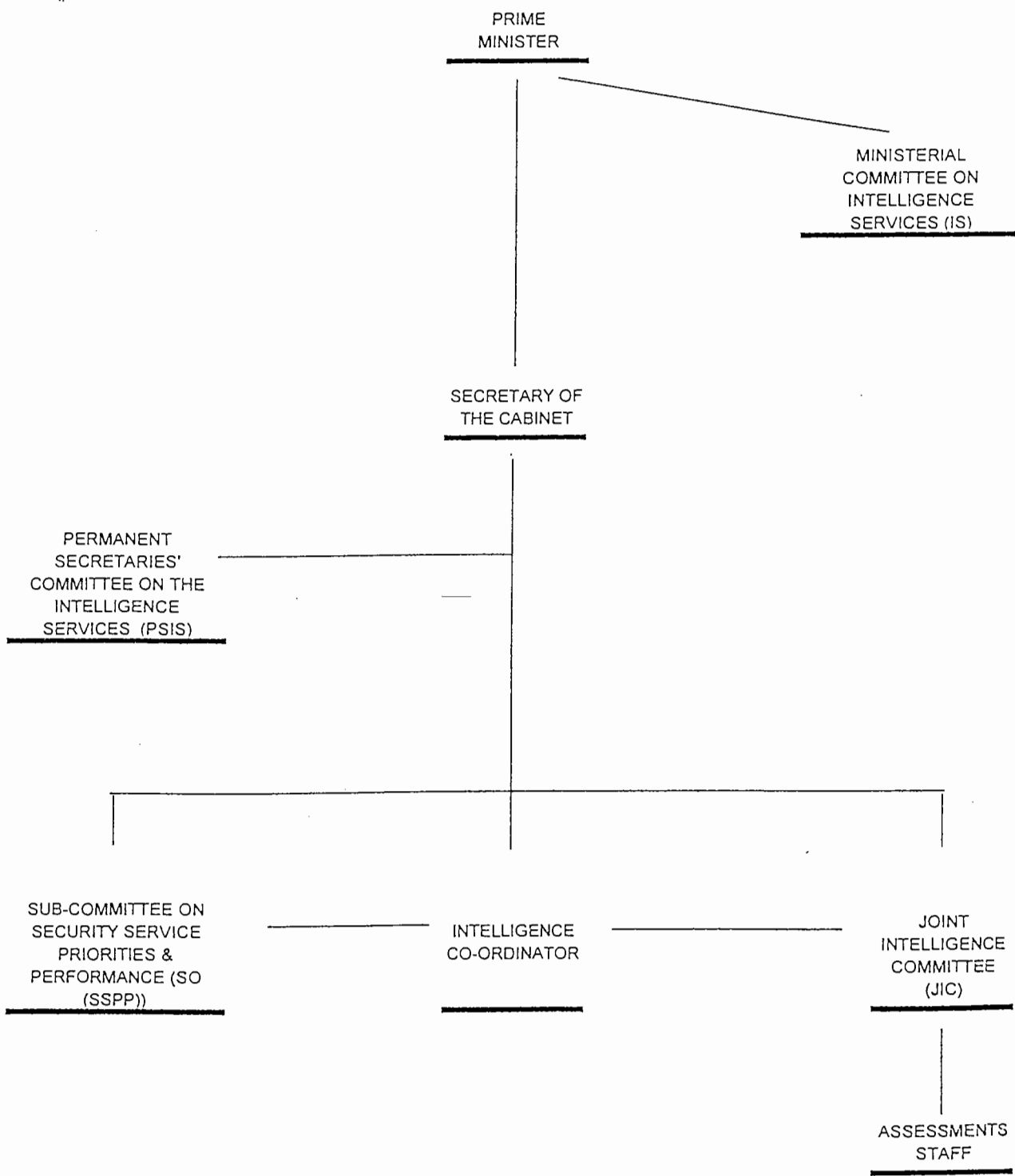
10.8 Het opstellen van een jaarverslag

In het Verenigd Koninkrijk maken de hoofden van de diensten een jaarlijks verslag op over de werking van de diensten, dat wordt gericht aan de Eerste minister en aan de ter zake bevoegde minister. Dit verslag is niet publiek.

Reeds bij het bestuderen van de Nederlandse wetgeving op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten heeft het Comité I aanbevolen dat de diensten een openbaar jaarverslag zouden opstellen.

Het Comité I kan deze aanbeveling enkel herhalen, gezien zulks ten goede zou komen aan de transparantie van de diensten naar de burger toe.

CENTRAL INTELLIGENCE ORGANISATION



TITEL II : ONZE INLICHTINGEDIENSTEN

EERSTE DEEL : DE STUDIES

HOOFDSTUK 1 : STUDIE VAN DE WETSONTWERPEN BETREFFENDE DE VEILIGHEIDSMACHTIGINGEN

1. INLEIDING

Op 23 september en 6 oktober 1997 werd het Comité I gehoord door de Commissies belast met de parlementaire begeleiding van de Vaste Comités van toezicht op de politie- en inlichtingendiensten. Op vraag van het Comité I hebben deze Commissies geen bezwaren geformuleerd tegen het voorstel van het Comité I om het voorontwerp van wet betreffende de veiligheidsmachtigingen te bestuderen.

Het Comité I werd hierover op 17 februari 1998 gehoord door de Commissie Landsverdediging.

In zijn algemeen activiteitenverslag van het jaar 1995 had het Comité I een onderzoek verricht in verband met de veiligheidscertificaten.

Dit onderzoek had tot doel na te gaan :

- hoe veiligheidsonderzoeken worden gevoerd;
- hoe de verzamelde inlichtingen worden geëxploiteerd en geëvalueerd;
- aan wie en op welke manier het resultaat van het onderzoek werd meegedeeld;
- welke de juridische grondslagen en implicaties waren.

In zijn aanbevelingen meende het Comité I dat het dringend leek deze problemen te regelen bij wet ten einde te voldoen aan de vereisten van artikel 8 van het Verdrag ter bescherming van de rechten en fundamentele vrijheden van de mens en van artikel 22 van de Grondwet.

In 1996 heeft het Comité I aan het Parlement verslag uitgebracht over zijn gedachtewisseling met de vertegenwoordigers van de ministers van Justitie en Landsverdediging.

Tijdens dit onderhoud werden de volgende standpunten toegelicht:

- soms breidt het onderzoek zich uit tot de gezinsleden van de persoon die een veiligheidscertificaat nodig heeft. Dit is een bijzonder ingewikkeld probleem, vooral in het licht van de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

In welbepaalde gevallen is een onderzoek naar de omgeving van de kandidaat noodzakelijk, met name tengevolge van sommige bepalingen in NAVO-richtlijnen betreffende de veiligheidscertificaten.

Alle deelnemers aan de vergadering waren het erover eens dat het een ingewikkelde materie betreft die niettemin met behulp van een wet moet worden geregeld. Er werd verwezen naar de manier waarop sommige landen gepoogd hebben dit probleem op te lossen (vb.: in sommige landen vult de echtgenote van de kandidaat een afzonderlijk formulier in).

- Zonder de voorafgaande en schriftelijke instemming van de kandidaat is het niet mogelijk een veiligheidsonderzoek uit te voeren. De vraag werd gesteld of deze gegeven instemming geldig is bij de verlenging van het veiligheidscertificaat (om de vijf jaar). Indien de betrokkene bij elke verlenging van het attest opnieuw zijn toestemming moet verlenen, bestaat het risico dat hij aan bepaalde opdrachten probeert te ontkomen door te weigeren met een veiligheidsonderzoek in te stemmen. Dit geldt in hoofdzaak voor militairen in het kader van een opdracht in het buitenland.
- De wijze waarop het veiligheidsonderzoek wordt gevoerd en de criteria waarmee rekening moet worden gehouden, moeten overeenstemmen met de graad van het veiligheidscertificaat. Een redelijk evenwicht moet worden nagestreefd wat de omvang van het veiligheidsonderzoek betreft. Daarbij moet rekening worden gehouden met de twee principes die ter zake toepasbaar zijn, nl. de 'need to know' enerzijds en 'de mogelijkheid van toegang tot geclassificeerde informatie' anderzijds. Bij het bepalen van de criteria moet een zekere soepelheid aan de dag worden gelegd, aangezien deze criteria met hun tijd meegaan en evolueren.
- Het probleem van het aantal uit te reiken veiligheidscertificaten werd besproken. Het ontwerp van wet over de inlichting- en veiligheidsdiensten bepaalt dat 'het college voor inlichting en veiligheid' bevoegd is voor het uitreiken van de veiligheidscertificaten, maar voorziet geen delegatie van deze bevoegdheid naar de inlichtingendiensten.
- De deelnemers aan de vergadering hebben ook gesproken over het probleem van de toegang tot administratieve gegevens en het raadplegen van de gerechtelijke en andere dossiers die respectievelijk door het openbaar ministerie en bedienden van openbare besturen worden bijgehouden en die onmisbaar zijn bij het uitvoeren van veiligheidsonderzoeken.
- Ten slotte werd de procedure van beroep in geval van weigering of intrekking van een veiligheidscertificaat grondig bestudeerd.

De wetsontwerpen nr. 1193/1 en 1194/1 hebben een dubbel voorwerp : de veiligheidsonderzoeken en de aanstelling van het Comité I als beroepsorgaan in geval van weigering of intrekking van een veiligheidscertificaat (wetsontwerp II (nr. 1194/1)).

2. WETSONTWERP I (NR. 1193/1)

Dit wetsontwerp maakt de procedures die momenteel bij het toekennen van veiligheidscertificaten worden gebruikt, officieel. Het heeft de grote verdienste aan deze procedures een wettelijke basis te geven. Deze wet is noodzakelijk in het licht van de artikelen 8§2 en 60 van het Europees Verdrag ter bescherming van de mensenrechten, artikel 22 van de Grondwet en de wet van 8 december 1992 betreffende de bescherming van het privéleven.

2.1. Hoofdstuk I : Algemene bepalingen

Artikel 3

Het Comité I stelt voor dit artikel uit te breiden met een punt 5° dat als volgt zou luiden:

"In deze wet verstaat men onder:

5° 'geclassificeerd(e) document, inlichting of materiaal', eender welk document of materiaal waarvan de vertrouwelijke of geheime aard werd vastgesteld bij wet of door de daartoe krachtens de wet bevoegde overheid."

Dit veronderstelt dat de wet over de veiligheidsmachtigingen wordt aangevuld met een andere wet betreffende geclassificeerde documenten, inlichtingen en materiaal. Deze nieuwe wet moet de volgende elementen bevatten:

- de algemene principes die tot de classificatie van documenten of materiaal kunnen leiden, d.w.z. de door de classificatie te beschermen belangen;
- documenten, inlichtingen en materiaal die op basis van hun aard worden geclassificeerd, d.w.z. zonder daarvoor gebruik te maken van een procedure (vb.: de identiteit van menselijke bronnen die anoniem wensen te blijven, geclassificeerde inlichtingen die worden meegedeeld door een vreemde mogendheid waarmee België een veiligheids- of defensie-akkoord heeft gesloten, bepaalde materies en gegevens op het gebied van energie en kernwapens enzovoort);
- welke overheid (overheden) gemachtigd is (zijn) om de overheden, ambtenaren of militairen aan te duiden die bevoegd zijn om een document of materiaal te classificeren of declassificeren (vb.: het ministerieel comité inzake inlichtingen, het college voor inlichtingen, de bevoegde minister kunnen ambtenaren van een bepaald niveau aanduiden om bepaalde documenten te classificeren; dit kan variëren naargelang het niveau van classificatie);
- de procedure volgens dewelke een overheid beslist een document of materiaal te classificeren/declassificeren; eventueel de mogelijke delegaties;

- graden, gevolgen en duur van de classificatie;
- het principe van de te nemen veiligheidsmaatregelen met het oog op het beschermen van geclassificeerd(e) materiaal, inlichtingen en documenten;
- de bijzondere modaliteiten betreffende de gerechtelijke inbeslagneming en het overleggen van geclassificeerd(e) documenten, inlichtingen en materiaal in rechte of voor parlementaire commissies;
- een systeem van uitwendige controle op de classificatie, om te voorkomen dat een dergelijke procedure afwijkt van haar wettelijke doelstellingen;
- de penale sancties voor het verspreiden zonder toelating van geclassificeerde informatie of voor het niet naleven van de veiligheidsmaatregelen.

De graden van classificatie zouden bijvoorbeeld door de wet worden vastgesteld. De overheden of ambtenaren die bevoegd zouden zijn om documenten of materiaal te classificeren, zouden daarentegen door de Koning worden aangeduid. Deze laatste zou ook de te nemen veiligheidsmaatregelen vastleggen...

Artikel 5

In artikel 5 van het wetsontwerp betreffende de veiligheidsmachtigingen worden uitzonderingen voorzien :

De Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en het Hoofd van de Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid van de Strijdkrachten zijn bevoegd - momenteel na delegatie van de N.V.O. - om de attesten aan hun personeel toe te kennen (of te ontnemen).

Het wetsontwerp beperkt de bevoegdheden van de veiligheidsautoriteit door een delegatie ten gunste van de hoofden van de inlichtingendiensten te voorzien. Deze beperking geldt niet voor de betrokken ministeries.

Het Comité I en zijn Dienst Enquêtes menen dat deze spreiding van bevoegdheden een goede coördinatie, die zelf een bron van veiligheid is, onmogelijk zal maken.

Bijgevolg stelt het Comité I voor te bepalen dat de veiligheidsautoriteit een centraliserende opdracht krijgt en gemachtigd wordt de operationele coördinatie te verzekeren van het hele proces van uitreiken van veiligheidsmachtigingen aan personen die een dergelijke machtiging nodig hebben. Het Comité I doet dus de aanbeveling geen delegatie van bevoegdheid ten gunste van de hoofden van de inlichtingendiensten te voorzien, maar de prerogatieven die door artikel 5 aan de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en het Hoofd van de Algemene dienst inlichting en veiligheid worden verleend, aan de veiligheidsautoriteit toe te kennen.

De Koning stelt de samenstelling van de veiligheidsautoriteit vast en bepaalt de toepassingsprocedures ter zake, met inbegrip van de bepaling van de wettelijke vereisten in de basisvragenlijst.

Ten eerste voorkomt de wetgever op deze manier verschillen in de behandeling met betrekking tot de gebruikte methodes, de beoordeling van de veiligheidscriteria en de evaluatie van de bijeengebrachte informatie.

Vervolgens, benevens de onveiligheid die uit zulke verschillen voortvloeit, vraagt het Comité I zich af of het wetsontwerp op deze manier geen stelsel van ongelijke behandeling van de burgers voor de wet invoert.

Ten slotte lijkt het noodzakelijk dat de veiligheidsautoriteit een minimum aan eenheid van 'rechtspraak' verzekert. Is het toelaatbaar dat personen verschillend worden behandeld op basis van de dienst waar ze zich voor een bepaalde functie kandidaat stellen?

2.2. Hoofdstuk II : De kennisgeving en de instemming

Artikel 6

“§1 De persoon die een veiligheidsmachtiging moet verkrijgen, wordt op de hoogte gebracht van het niveau en het doel van de machtiging, van de types van gegevens die gedurende het veiligheidsonderzoek kunnen worden onderzocht of geverifieerd, van de wijze waarop het onderzoek verloopt en de geldigheidsduur van de veiligheidsmachtiging.

Zijn instemming is vereist voor het instellen van het veiligheidsonderzoek dat nodig is voor het afgeven van de machtiging. Die instemming geldt eveneens voor enig later veiligheidsonderzoek dat erop gericht is na te gaan of nog steeds wordt voldaan aan de voorwaarden die vereist zijn voor het aanvangsniveau van de machtiging. De betrokken persoon wordt niettemin steeds vooraf op de hoogte gebracht van elk veiligheidsonderzoek, overeenkomstig § 1, eerste lid.

Die instemming kan op ieder moment ingetrokken worden door de betrokken persoon die niet meer ermee instemt het voorwerp uit te maken van een veiligheidsonderzoek of houder te zijn van een veiligheidsmachtiging.

Indien de machtiging vereist is voor de toegang tot een betrekking, een functie of een graad, maakt de uitdrukkelijke weigering van de kandidaat of, in voorkomend geval, het uitblijven van de instemming binnen een termijn van veertien dagen na de ontvangst van het document dat hem van het onderzoek op de hoogte brengt, automatisch een einde aan de procedure tot werving, indienstneming, benoeming of bevordering.

§ 2. De in § 1 bepaalde instemming is niet nodig, wanneer de veiligheidsmachtiging vereist is voor de uitoefening van een ambt waarvoor de betrokken persoon - op grond van zijn statuut - kan worden aangewezen zonder zijn instemming. De betrokken persoon wordt niettemin steeds vooraf op de hoogte gebracht van het veiligheidsonderzoek, overeenkomstig § 1, eerste lid.

Voordat de kandidaat geworven of in dienst genomen wordt in een betrekking die aan een dergelijk statuut is onderworpen, moet hij ermee instemmen dat, zolang hij aan dat statuut onderworpen is en indien hij zou worden aangesteld in een functie waarvoor een veiligheidsmachtiging vereist is, veiligheidsonderzoeken worden ingesteld, conform het vorige lid.

§ 3. *De personen die de volle leeftijd van achttien jaar hebben, en samenwonen met de persoon voor wie de machtiging vereist is, worden eveneens op de hoogte gebracht, wanneer zij, naar gelang van het niveau van de machtiging, eveneens een individueel veiligheidsonderzoek moeten ondergaan."*

Commentaar

Eerste lid:

Naar het voorbeeld van de Raad van State is het Comité I van mening dat de beperkingen van het recht op het privéleven het gevolg moeten zijn van de wet en niet van normen die door internationale rechtsorganen worden uitgewerkt, zoals NAVO-richtlijn CM55/15 of richtlijnen van de WEU waarvan België lid is.

Bijgevolg stelt het Comité I voor dat België een wet ontwerpt die beantwoordt aan de rechtspraak van het Europees Hof ter bescherming van de Mensenrechten (arresten-Leander en -Malone). De wet moet dus de omvang van het onderzoek vaststellen in verhouding tot de diverse niveaus van het veiligheidscertificaat ('vertrouwelijk', 'geheim' en 'zeer geheim'). Op deze manier zal de wet precies zijn (arrest-Leander van 26 maart 1987 en arrest-Malone van 2 augustus 1984).

Bij gebreke de grote lijnen van een onderzoek aan te duiden in verhouding tot het specifieke doel, moeten we ons afvragen of we hier niet te maken hebben met een onduidelijke wet. De burger die het voorwerp van deze wet uitmaakt, kan de gevolgen ervan niet voorzien en beschikt over geen enkele vorm van controle. Is het niet mogelijk dat hij op basis daarvan in beroep zal gaan indien het gevraagde veiligheidscertificaat wordt geweigerd of ingetrokken? Indien men de grond van de zaak niet kan betwisten, zal men zich focussen op de vorm.

Derde lid :

Net als de regering meent het Comité I, in tegenstelling tot de Commissie ter bescherming van het privéleven, dat de instemming van de meerderjarige persoon die samenwoont met de persoon die een veiligheidsmachtiging moet krijgen niet noodzakelijk is in het licht van het principe volgens hetwelk alle Belgen voor de wet gelijk zijn.

Het wetsontwerp sluit goed aan bij de uit de rechtspraak voortvloeiende definitie die het Arbitragehof heeft gegeven aan de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet: "De grondwettelijke bepalingen betreffende gelijkheid en niet-discriminatie sluiten niet uit dat categorieën van personen op verschillende wijze worden behandeld, op voorwaarde dat dit verschil steunt op een objectieve norm en redelijk wordt gerechtvaardigd.

Bij de beoordeling van het bestaan van een dergelijke rechtvaardiging moet men rekening houden met het doel en de gevolgen van de bekritiseerde maatregel en met de aard van de betrokken beginsels.

Het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer bewezen is dat er tussen de aangewende middelen en het beoogde doel geen redelijke verhouding van evenredigheid bestaat.»⁽¹⁾

Twee personen zijn het voorwerp van een veiligheidsonderzoek. De ene heeft een veiligheidsmachtiging nodig om een bepaalde functie te kunnen bekleden, de persoon met wie hij samenwoont niet. Ze behoren dus niet tot dezelfde categorie, al zijn beide het voorwerp van een veiligheidsonderzoek.

Het Comité I meent dat de regering het verschil in behandeling van deze personen redelijk en evenredig heeft gerechtvaardigd door enerzijds "het hoger beroepsbelang van de persoon voor wie de veiligheidsmachtiging vereist is" en anderzijds "het recht van de samenwonende op de eerbied voor zijn privéleven te beogen. Deze laatste moet in elk geval op de hoogte worden gebracht van het veiligheidsonderzoek waarvan hij het voorwerp is, wat in de ogen van de huidige rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens een voldoende maatregel is".

Het Comité I is dus van mening dat het gelijkheidsbeginsel niet geschonden is, aangezien bewezen is dat er tussen de aangewende middelen en het beoogde doel een redelijke verhouding van evenredigheid bestaat.

Artikel 7

'De in artikel 6 voorziene kennisgeving gebeurt door het overhandigen door de veiligheidsofficier, aan de betrokken persoon en tegen bericht van ontvangst, van een document waarvan het model door de Koning wordt bepaald, alsook van een basisvragenlijst. Het document wordt door de betrokken persoon bewaard en de behoorlijk ingevulde basisvragenlijst wordt, tegen bericht van ontvangst, aan de veiligheidsofficier overhandigd. De in artikel 6 voorziene instemming of intrekking ervan gebeuren door het afgeven door de betrokkene, aan de veiligheidsofficier en tegen bericht van ontvangst, van een document waarvan het model door de Koning wordt bepaald. Het in het eerste lid bedoeld bericht van ontvangst, het in het tweede lid bedoelde document en de basisvragenlijst worden door de veiligheidsofficier aan de veiligheidsautoriteit bezorgd.'

In de mate waarin artikel 6 van het wetsontwerp wordt herzien om het verband vast te stellen tussen de categorie van veiligheidsmachtiging en de omvang van het veiligheidsonderzoek, lijkt het niet langer nuttig tegemoet te komen aan de wens van de Raad van State die de aanbeveling formuleerde "de aandacht te vestigen op de wezenlijke gegevens die via de genoemde vragenlijst kunnen worden ingezameld".⁽²⁾

(1) Beginsel genoemd in alle arresten van het Arbitragehof die in het Belgisch Staatsblad worden gepubliceerd.

(2) Blz. 38 van het bestudeerde parlementaire document.

De regering heeft met objectieve en redelijke criteria te rechtvaardigen (criteria van het Arbitragehof) haar beslissing gerechtvaardigd; betreffende enerzijds het verwittigen van de personen die samenwonen met degene die een veiligheidsmachtiging moet krijgen en anderzijds de niet-verwittiging van de personen die naar aanleiding van dat onderzoek worden genoemd.

2.3. Hoofdstuk III : Het veiligheidsonderzoek

Artikel 8

"Het veiligheidsonderzoek wordt uitgevoerd door een inlichting- en veiligheidsdienst. Wanneer de persoon voor wie de veiligheidsmachtiging vereist is, in het buitenland zijn woonplaats heeft, er op doorreis is of er verblijft, of er gewoond heeft, er op doorreis is geweest of er verbleven heeft, kan deze dienst om de medewerking van de bevoegde diensten van het gastland verzoeken.

De agenten van de Buitendiensten van de Veiligheid van de Staat en de leden van de Algemene Dienst inlichting en veiligheid belast met het instellen van de veiligheidsonderzoeken, worden aangesteld, respectievelijk door de minister van Justitie, op voordracht van de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, en door de minister van Landsverdediging, op voordracht van de chef van de Algemene Dienst inlichting en veiligheid van de Krijgsmacht.

Bij hun aanstelling krijgen zij een legitimatiekaart, waarvan het model bepaald wordt door de bevoegde minister. Die kaart mag alleen in het kader van de veiligheidsonderzoeken worden gebruikt en moet onmiddellijk worden terugbezorgd aan de overheid die haar heeft afgegeven, zodra de in het derde lid bedoelde aanstelling beëindigd is."

Artikel 9

"In het kader van de veiligheidsonderzoeken en enkel met het oog daarop, kunnen de in artikel 8 bedoelde agenten en leden, buiten hun bevoegdheden op grond van artikel 10, § 2, van de wet van ... houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten, en met inachtneming van artikel 10, §1, van dezelfde wet, elk onderzoek instellen en alle inlichtingen nodig voor het onderzoek inwinnen.

Met het oog daarop, kunnen zij, op voorlegging van hun legitimatiekaart :

- 1° *wat ook hun niveau is, kosteloos toegang krijgen tot het centraal strafregister, dat wordt bijgehouden in het Ministerie van Justitie, tot de strafregisters en de bevolkings- en vreemdelingenregisters, die worden bijgehouden op de gemeenten, tot het Rijksregister, tot het wachtregister van de vreemdelingen, alsook tot de politiegegevens die toegankelijk zijn voor politieambtenaren bij de uitvoering van identiteitscontroles;*

- 2° op voorlegging van het in artikel 7 bedoelde document waaruit de instemming van of, in voorkomend geval, de kennisgeving aan de betrokkene blijkt, alle nuttige informatie vragen waarover de algemene politiediensten beschikken;
- 3° op voorlegging van het bij 2° bedoelde document, de mededeling vorderen door de openbare diensten, waarvan de lijst door de Koning bepaald wordt, van alle nuttige inlichtingen betreffende de identiteit of de kredietwaardigheid van de betrokkene waarover deze diensten beschikken. Deze diensten stellen hen kosteloos fotokopieën, uittreksels, of voor eensluidend verklaarde afschriften van documenten, stukken, registers, boeken, magneetbanden of computerdiskettes ter beschikking.

Zij moeten hun legitimatiekaart tonen aan elke andere persoon van wie zij, in het kader van het veiligheidsonderzoek, de medewerking vragen. Indien deze het hen vraagt, moeten zij eveneens het in artikel 7 bedoelde document tonen, waaruit de instemming blijkt van de persoon die het voorwerp is van het onderzoek, of, wanneer die instemming niet vereist is, van de kennisgeving.

Wanneer het veiligheidsonderzoek tot doel heeft het verlenen van een veiligheidsmachtiging aan een ingezetene van een vreemde Staat, door de bevoegde autoriteiten van die Staat, in het kader van overeenkomsten van wederzijdse bijstand waardoor België gebonden is, moeten die agenten en leden een document tonen, afkomstig van de veiligheidsautoriteit, waaruit het verzoek om medewerking van de vreemde Staat blijkt."

Artikel 10

"De in artikel 8 bedoelde agenten en leden moeten de nodige interne maatregelen nemen om de vertrouwelijke aard te waarborgen van de feiten, de handelingen of de inlichtingen waarvan zij, in het kader van de veiligheidsonderzoeken, kennis hebben genomen."

Het Comité I stelt voor dat de wet duidelijk zou vermelden dat het legitimatiebewijs bedoeld in artikel 9 van het wetsontwerp de wettelijke verwijzingen bevat die aan de houder van dit bewijs zijn bevoegdheden verleent, zoals het Comité I heeft aanbevolen in zijn onderzoek betreffende de dienstkaarten van de inlichtingendiensten. Duidelijkheid heeft een goede toepassing van de wet nooit geschaad.

2.4. Hoofdstuk IV: De veiligheidsmachtiging

Benevens de commentaar op Hoofdstuk 1 van het wetsontwerp (artikel 5), is het Comité I van mening dat de geldigheidsduur van het veiligheidscertificaat - bijvoorbeeld vijf jaar zoals nu het geval is - in de wet moet worden opgenomen.

2.5. Hoofdstuk V: Het geheim

Het Comité I betreurt, zoals het dat al deed in zijn studie van het wetsontwerp over de inlichtingendiensten, dat noch het wetsontwerp over de veiligheidsmachtigingen noch de memorie van toelichting bij dit wetsontwerp een omschrijving bevatten van het geheim dat door de wet wordt beschermd. In verband hiermee verwijst het Comité I de lezer naar zijn voorstel om artikel 3 van dit wetsontwerp met een punt 5 uit te breiden, alsmede naar zijn onderzoek over "het geheim" dat in dit verslag werd gepubliceerd.

Bijgevolg sluit het Comité I zich aan bij de Raad van State en meent het dat het verkiesbaar is, aangezien dit artikel geen definitie van het geheim geeft, het geheim op te nemen in het hoofdstuk "Slotbepalingen" en geen apart hoofdstuk met de titel "Het geheim" te creëren.

2.6. Hoofdstuk VI: Diverse en slotbepalingen

Het Comité I heeft vastgesteld dat er niets wordt gezegd over de periode gedurende dewelke persoonlijke gegevens die in het kader van een veiligheidsonderzoek worden verzameld, moeten worden bewaard. Het is van mening dat dit soort gegevens moeten worden vernietigd omdat een veiligheidsmachtiging slechts gedurende een bepaalde tijd noodzakelijk is.

Bijgevolg stelt het Comité I voor artikel 15 §1 aan te passen inzake de vernietiging van gegevens die in het kader van een veiligheidsonderzoek worden verzameld. Dit artikel zou als volgt moeten luiden :

"Behalve wanneer de redenen waarom ze werden verzameld nog steeds bestaan en hun bewaring bijgevolg geboden blijft, worden persoonlijke gegevens die in het kader van deze wet worden ingewonnen of ontvangen, vernietigd zodra de betrokken persoon niet langer het voorwerp van een veiligheidsonderzoek kan uitmaken (of: worden persoonlijke gegevens... automatisch vernietigd zodra de betrokken persoon geen functie meer bekleedt in een van de in artikel 2 lid 1 genoemde sectoren).

Gegevens die in het kader van de in artikel 2, lid 2 bedoelde veiligheidsonderzoeken worden ingewonnen, worden vernietigd na een periode van twee jaar vanaf de datum waarop de geldigheid van het veiligheidscertificaat vervalst."

3. WETSONTWERP II (NR. 1194/1)

Dit wetsontwerp gaat over de oprichting van een beroepsorgaan inzake veiligheidsmachtigingen. Het verleent aan het Comité I jurisdictionele bevoegdheid.

Dit wetsontwerp biedt drie voordelen:

- Dit wetsontwerp heeft de verdienste door zijn bestaan het voortbestaan van het Comité I te verzekeren, door aan het Comité deze specifieke opdracht toe te kennen.
- Het Comité I kent de materie en is bevoegd om kennis te nemen van documenten waarop de beslissing een veiligheidsmachtiging te weigeren of in te trekken gebaseerd is.
- Ten slotte kan het Comité I binnen relatief korte termijnen een uitspraak doen, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Raad van State of andere gerechtelijke instanties die met een grote achterstand worden geconfronteerd.

De zaken zijn echter niet zo eenvoudig. Het idee lijkt aantrekkelijk, maar het behoort afstand te nemen.

De beslissing een veiligheidsmachtiging te weigeren of in te trekken is een administratieve beslissing. Volstond het in deze omstandigheden niet de mogelijkheid van beroep voor de Raad van State te voorzien ?

De beslissing van het Comité I, gevat door een beroep, is een jurisdictionele beslissing en kan bijgevolg slechts worden genomen door een orgaan dat alle waarborgen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid biedt.

De wet bekrachtigt dus de onafhankelijkheid van het Comité I ten opzichte van het Parlement, ook al brengt het Comité verslag uit bij het Parlement (parl. doc. Kamer van Volksvertegenwoordigers -1305/1 - 90/91 blz. 5).

Het Comité I verheugt zich hierover.

Kan het Comité I echter tegelijk rechter en betrokken partij zijn ?

In het kader van zijn toezichtopdracht zal het Comité I, nadat een klacht aanhangig werd gemaakt, de wijze waarop het veiligheidsonderzoek werd gevoerd goedkeuren of afkeuren.

Bij het lezen van de wet stellen we vast dat het Comité I, in het kader van zijn bevoegdheid inzake beroep, niet bevoegd is om toezicht uit te oefenen op de omstandigheden waarin het veiligheidsonderzoek werd gevoerd. Deze bevoegdheid wordt niet uitdrukkelijk in de wet vermeld, al laat deze laatste wel bepaalde onderzoeksverrichtingen toe (artikel 5): *"Indien het beroepsorgaan het nuttig acht voor het onderzoek van het beroep, verzoekt het de inlichting- en veiligheidsdienst die het onderzoek heeft ingesteld of instelt, om het een kopie van het volledige onderzoeks dossier over te zenden. Het kan eveneens van deze dienst de mededeling eisen van enige aanvullende informatie die het nuttig acht bij het onderzoek van het beroep dat aanhangig werd gemaakt."*

In tegenstelling tot wat de wet van 18 juli 1991 bepaalt, mag het Comité I niet overgaan tot het verhoor van eender welke persoon die het nuttig acht te verhoren. Het moet zich beperken tot de documenten die de inlichtingendiensten bereid zijn aan het Comité I te bezorgen.

Bijgevolg is het Comité I van mening dat het uitspraak moet doen met de ogen gedeeltelijk geblinddoekt.

De wet (artikel 3) stelt dat de bepalingen van de artikelen 32 tot 56 van de wet van 18 juli 1991, niet meer van toepassing zijn. Moeten we daarom echter zomaar aanvaarden dat beslissingen die naar aanleiding van een klacht worden genomen eventueel strijdig zijn met de beslissing die voortvloeit uit een beroep dat werd ingesteld ingevolge de weigering een veiligheidscertificaat af te leveren?

Beide opdrachten zijn onverzoenbaar. Door te stellen dat de artikelen 32 tot 56 van de wet van 18 juli 1991 niet langer van toepassing zijn in het kader van een procedure van beroep voor het Comité I, geeft men in werkelijkheid de zwakte van het systeem toe. Men wijst immers op het risico dat beide opdrachten door elkaar kunnen worden gehaald. Dit systeem zal voor verwarring zorgen bij de personen die in beroep gaan.

Zal dit duidelijk gebrek aan onpartijdigheid geen grond vormen om in beroep te gaan bij het Europees Hof voor de rechten van de mens?

Was het in deze omstandigheden niet beter de onderzoeksbevoegdheden van het Comité I in zijn hoedanigheid van beroepsorgaan te behouden? De leden van de Dienst Enquêtes bezitten de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie (artikel 45 van de wet van 18 juli 1991). Ze kunnen hun bekwaamheden ten dienste van het Comité I stellen, vooral om na te gaan of de gegevens die in het kader van een veiligheidsonderzoek werden ingewonnen, aan de werkelijkheid beantwoorden.

Bovendien maakt het wetsontwerp het mogelijk het begrip "brongevaar" in te roepen tegen het Comité I in verband met zijn opdracht als beroepsorgaan. Dit is iets wat de wet van 18 juli 1991 wilde voorkomen om een echte controle mogelijk te maken (artikel 48 van de wet van 18 juli 1991).

Om terug te komen op de bevoegdheid van de Raad van State als beroepsorgaan wijzen we erop dat artikel 16 van het Regentsbesluit tot vaststelling van de procedure voor de bestuurlijke afdeling van de Raad van State (Belgisch Staatsblad 23-24 augustus 1948; Err. Belgisch Staatsblad van 8 oktober 1948 en 21 november 1948) bepaalt:

"Het lid van de Raad van State en het lid van het auditoraat die werden aangesteld, mogen rechtstreeks corresponderen met alle overheden en hen alle nuttige inlichtingen vragen. Ze hebben het recht de administratieve overheden te vragen hen eender welke documenten te bezorgen.

Ze mogen alle bijkomende uitleg vragen van de partijen, hun advocaten of van de regeringscommissaris."

Nog andere oplossingen zijn mogelijk. Aanvankelijk overwogen de regering en de Raad van State een commissie op te richten die deze specifieke bevoegdheid van beroepsorgaan zou bezitten. Het Comité I is voorstander van een oplossing waarbij de hierboven beschreven ongemakken worden verholpen.

Het Comité I stelt voor dat het Parlement de beroepsbevoegdheid zou toevertrouwen aan een commissie van drie magistraten op rust, die tevens houder zijn van een veiligheidscertificaat. Deze laatsten zouden door de eerste voorzitter van het Hof van Beroep van Brussel worden benoemd, bijvoorbeeld voor een periode van vijf jaar. Dit voorstel inspireert zich aan de wet

betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling die onlangs door het Parlement werd goedgekeurd. Deze magistraten zouden over onderzoeksmaatregelen beschikken die vergelijkbaar zijn met die van het Comité I in het kader van zijn toezichtsbevoegdheid of zouden de Dienst Enquêtes van het Comité I kunnen vatten om de door de veiligheidsautoriteit en de inlichtingendiensten verstrekte gegevens te controleren. De wet zou aan de voorzitter van deze commissie de bevoegdheden moeten verlenen die in artikel 48 van de wet van 18 juli 1991 worden beschreven.

4. AANBEVELINGEN

4.1. De veiligheidsautoriteit

Het Comité I stelt voor te bepalen dat de veiligheidsautoriteit een centraliserende opdracht krijgt en gemachtigd wordt de operationele coördinatie te verzekeren van het hele proces van uitreiken van veiligheidsmachtigingen aan personen die een dergelijke machtiging nodig hebben. Het Comité I doet dus de aanbeveling geen delegatie van bevoegdheid ten gunste van de hoofden van de inlichtingendiensten te voorzien, maar de prerogatieven die door artikel 5 aan de administrateur-generaal van de Staatsveiligheid en het Hoofd van de Algemene Inlichtingendienst worden verleend, aan de veiligheidsautoriteit toe te kennen.

De Koning stelt de samenstelling van de veiligheidsautoriteit vast en bepaalt de toepassingsprocedures ter zake, met inbegrip van de bepaling van de wettelijke vereisten in de basisvragenlijst.

4.2. Verwittiging en instemming

Het Comité I stelt voor dat België een wet ontwerpt die beantwoordt aan de rechtspraak van het Europees Hof ter bescherming van de Mensenrechten (arresten-Leander en -Malone). Alvorens te spreken over de verwittiging en instemming, moet de wet dus de omvang van het onderzoek vaststellen in verhouding tot de diverse niveaus van het veiligheidscertificaat ('vertrouwelijk', 'geheim' en 'zeer geheim'). Op deze manier zal de wet precies zijn (arrest-Leander van 26 maart 1987 en arrest-Malone van 2 augustus 1984).

Het Comité I is van mening dat het gelijkheidsbeginsel niet geschonden is aangezien bewezen is dat er tussen de aangewende middelen en het beoogde doel een redelijke verhouding van evenredigheid bestaat.

4.3. Het veiligheidsonderzoek

Het Comité I stelt voor dat de wet duidelijk zou vermelden dat het legitimatiebewijs bedoeld in artikel 9 van het wetsontwerp de wettelijke verwijzingen bevat die aan de houder van dit bewijs zijn bevoegdheden verleent, zoals het Comité I heeft aanbevolen in zijn onderzoek betreffende de dienstkaarten van de inlichtingendiensten. Duidelijkheid heeft een goede toepassing van de wet nooit geschaad.

4.4. De veiligheidsmachtiging

Het Comité I stelt voor artikel 3 van de wet uit te breiden met een punt 5° dat als volgt zou luiden:

"In deze wet verstaat men onder:

5° 'geclassificeerd(e) document, inlichting of materiaal', eender welk document of materiaal waarvan de vertrouwelijke of geheime aard werd vastgesteld bij wet of door de daartoe krachtens de wet bevoegde overheid."

Dit veronderstelt dat de wet over de veiligheidsmachtigingen wordt aangevuld met een andere wet betreffende geclassificeerde documenten, inlichtingen en materiaal.

Naast de aanbevelingen over de veiligheidsautoriteit (artikel 5 van het wetsontwerp), meent het Comité I dat de geldigheidsduur van het veiligheidscertificaat in de wet zou moeten worden opgenomen (vb. een periode van vijf jaar zoals momenteel het geval is).

4.5. Het geheim

Het Comité I sluit zich aan bij de Raad van State en meent dat het verkiesbaar is, aangezien dit artikel geen definitie van het geheim geeft, het geheim op te nemen in het hoofdstuk "Slotbepalingen" en geen apart hoofdstuk met de titel "Het geheim" te creëren.

4.6. Slot- en overgangsbepalingen

Het Comité I stelt voor een artikel 15 §1 op te stellen over de vernietiging van gegevens die in het kader van een veiligheidsonderzoek worden verzameld. Dit artikel zou als volgt moeten luiden:

"Behalve wanneer de redenen waarom ze werden verzameld nog steeds bestaan en hun bewaring bijgevolg geboden blijft, worden persoonlijke gegevens die in het kader van deze wet worden ingewonnen of ontvangen, vernietigd zodra de betrokken persoon niet langer het voorwerp van een veiligheidsonderzoek kan zijn (of: worden persoonlijke gegevens... automatisch vernietigd zodra de betrokken persoon geen functie meer bekleedt in een van de in artikel 2 lid 1 genoemde sectoren).

Gegevens die in het kader van de in artikel 2, lid 2 bedoelde veiligheidsonderzoeken worden ingewonnen, worden vernietigd na een periode van twee jaar vanaf de datum waarop de geldigheid van het veiligheidscertificaat vervalt."

4.7. Beroep voor het Comité I

Gelet op de bovenstaande beschouwingen stelt het Comité I het Parlement drie oplossingen voor die als volgt kunnen worden samengevat:

- Het Parlement beslist aan het Comité I de bevoegdheid inzake beroep te verlenen zoals door de regering in het wetsontwerp werd voorzien, maar het tegelijk de onderzoeksbevoegdheden te verlenen die in de artikelen 45 en 48 van de wet van 18 juli 1991 worden beschreven. In het kader van de beroepsbevoegdheid van het Comité I geeft de wet het Comité de opdracht toezicht uit te oefenen op de veiligheidsautoriteit. Op deze manier kan het Comité I met volledige kennis van zaken uitspraak doen in een materie die de gevoeligste rechten van particulieren betreft zoals het recht op bescherming van het privéleven. Net als de Raad van State meent het Comité I dat het niet zomaar blindelings beslissingen kan nemen.

- Het Parlement oordeelt dat de Raad van State als enige bevoegd is om kennis te nemen van een beroep dat in het kader van een administratieve beslissing wordt ingesteld. De wet zou de procedure moeten regelen volgens dewelke het beroepsorgaan toegang heeft tot de geclassificeerde inlichtingen die aan de basis liggen van de omstreden beslissing van de veiligheidsautoriteit.

- Het Parlement vertrouwt de beroepsbevoegdheid toe aan een commissie van drie magistraten op rust die tevens houder zijn van een veiligheidscertificaat. Deze laatsten zouden door de eerste voorzitter van het Hof van Beroep van Brussel worden benoemd, bijvoorbeeld voor een periode van vijf jaar. Dit voorstel inspireert zich aan de wet betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling die onlangs door het Parlement werd goedgekeurd. Deze magistraten zouden over onderzoeksmaatregelen beschikken die vergelijkbaar zijn met die van het Comité I in het kader van zijn toezichtsbevoegdheid of zouden de Dienst Enquêtes van het Comité I kunnen vatten om de door de veiligheidsautoriteit en de inlichtingendiensten verstrekte gegevens te controleren. De wet zou aan de voorzitter van deze commissie de bevoegdheden moeten verlenen die in artikel 48 van de wet van 18 juli 1991 worden beschreven.

2000
1000
500

1000
500
0

HOOFDSTUK 2 : DE GEHEIMHOUDINGSPLICHT VOOR DE LEDEN VAN DE INLICHTINGDIENSTEN

Op 23 september en 6 oktober 1997 hebben de Bijzondere Commissies belast met de parlementaire begeleiding van de Comités P en I het Comité I toegelaten een studie uit te voeren over het voorontwerp van wet betreffende de veiligheidsmachtigingen (1193/1 - 96/97).

Op 20 april 1998 heeft het Comité I voor de Commissie voor Landsverdediging van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, belast met de bespreking van het wetsontwerp betreffende de veiligheidsmachtigingen, een reeks aanbevelingen geformuleerd betreffende de geheimhoudingsplicht. Bij deze gelegenheid heeft het Comité I aanbevolen dat een globale wetgeving zou ingevoerd worden met betrekking tot "*geclassificeerde documenten, inlichtingen en materiaal*", t.t.z. deze die de overheid kan of moet geheim houden omwille van veiligheidsredenen en/of bescherming van het privé-leven.

Het verslag dat op 29 mei 1998 gemaakt werd, over dit wetsontwerp, in naam van de Commissie voor Landsverdediging, bevat als bijlage een studie uitgevoerd door het Comité I over "*De geheimhoudingsplicht voor de leden van de inlichtingendiensten*" (1193 / 9 - 96 / 97).

Als gevolg van amendementen, ingediend na deze studie, werden de titel en de inhoud van het wetsontwerp gewijzigd. De tekst aangenomen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 3 juni 1998 luidt als volgt : "*Wetsontwerp betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen*"; het bevat voortaan een hoofdstuk II getiteld "*classificatie*" (1193 / 11 - 96 / 97).

Vervolgens heeft het Comité I zijn studie verder gezet en aangepast in functie van het nieuw ontwerp van wet overgemaakt aan de Senaat (1 - 1011 / 1). Deze studie vervolledigd met nieuwe gegevens en met nieuwe aanbevelingen zal eerstdaags gepubliceerd worden, volgend op het huidig activiteitenverslag.

100

100

100
100
100
100

TITEL II : ONZE INLICHTINGEDIENSTEN

TWEEDE DEEL : DE TOEZICHTSONDERZOEKEN

A. OP VERZOEK VAN HET PARLEMENT OF VAN MINISTERS

VERSLAG VAN HET ONDERZOEK NAAR DE MANIER WAAROP DE INLICHTINGDIENSTEN HET ONDERSCHIED MAKEN TUSSEN DE ACTIVITEITEN VAN PARLEMENTSLEDEN ALS MILIEUPACIFISTEN EN ALS PARLEMENTSLEDEN

1. PROCEDURE

Op 9 mei 1997 ontving de voorzitter van het Comité I van de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers de vraag van de heer O. Deleuze, die wenst te vernemen hoe de militaire inlichtingendiensten in de praktijk een onderscheid maken tussen de activiteiten van parlementsleden als milieupacifisten en hun activiteiten als parlementsleden.

Op 15 mei 1997 heeft het Comité I dit onderzoek op verzoek van het parlement geopend. Op eigen initiatief heeft het Comité I beslist het onderzoek uit te breiden tot de activiteiten van de Veiligheid van de Staat met betrekking tot deze materie.

Krachtens artikel 46 §3 van het huishoudelijk reglement van het Comité I werden de heren Voorzitters van de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat met een brief van 21 mei 1997 op de hoogte gebracht van de opening van het onderzoek.

Op 29 mei 1997 heeft het hoofd van de dienst Enquêtes de opening van het onderzoek krachtens artikel 43 §1 van de wet van 18 juli 1997 gemeld aan de ministers van Justitie en Landsverdediging.

Op 22 mei 1997 heeft het Comité I de vraag toegezonden aan de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en aan het Hoofd van de SGR. Het Comité I heeft aan de Dienst Enquêtes twee kantschriften bezorgd (13 juni 1997 en 7 oktober 1997).

Op 19 maart 1998 werd het onderzoeksverslag door het Comité I goedgekeurd.

Na het opstellen van het onderzoeksverslag heeft het Comité I met de minister van Landsverdediging van gedachten gewisseld op diens initiatief.

Het Comité I heeft rekening gehouden met de opmerkingen van de ministers van Landsverdediging en van Justitie bij de publicatie van het verslag.

2. PARLEMENTAIRE VRAGEN EN ANTWOORDEN

Het Comité I heeft een inventaris gemaakt van de parlementaire vragen die sinds 1985 over dit onderwerp werden gesteld en heeft de antwoorden van de ministers op deze vragen bestudeerd.

2.1. Senaat

- 12 oktober 1995 - interpellatie van de minister van Landsverdediging door de heer Coveliers (VLD) over de "praktijken van de militaire veiligheid".

Antwoord : ...*"Wat nu de vredes- en milieubewegingen betreft, hebben de militaire diensten belangstelling voor hen in die mate dat zij acties tegen militaire installaties kunnen ondernemen.... Meer bepaald is onlangs een milieubeweging twee keer opgetreden binnen de militaire basis van Zeebrugge."*...

- 11 januari 1996 - vraag nr 18 van de heer Boutmans aan de minister van Landsverdediging - verscaffing van informatie door de rijkswacht aan de militaire veiligheid - Greenpeace.

- 11 januari 1996 - vraag nr 19 van de heer Boutmans aan de minister van Landsverdediging - Militaire veiligheid - Greenpeace.

Antwoord eveneens op de vorige vraag : *"Wanneer deze campagnes concrete elementen bevatten in verband met de op til zijnde acties, zijn ze uiteraard van nut bij de veiligheidsanalyses en bij het inschatten van veiligheidsrisico's voor militaire installaties."*

- 11 januari 1996 - vraag nr 88 van de heer Boutmans aan de minister van Justitie - Onderwerpenlijst van de Staatsveiligheid.

2.2. Kamer

- Mondelinge vraag d.d. 19 december 1985 van de heer Deleuze (ECOLO) aan de Vice-Eerste minister en minister van Justitie (parlementaire handelingen, plenaire vergadering van donderdag 19 december 1985).

Antwoord: '*...geen enkel lid van het Parlement of de Senaat wordt door de Veiligheid van de Staat in het oog gehouden*'.

Wanneer echter openbare betogingen of verenigingen het voorwerp zijn van inlichtingen vanwege de Veiligheid van de Staat en parlementsleden daaraan deelnemen of er deel van uitmaken, wordt dit natuurlijk gemeld in de informatieverlagen, zonder meer.'

- Vragen nr. 44 en 45 d.d. 18 maart 1988 van de heer Van Dienderen (AGALEV) aan de minister van Landsverdediging - Militaire veiligheidsdienst / informatie over de vredesbeweging.

Antwoord: "De vredesbeweging wordt door de dienst Militaire veiligheid niet beschouwd als een dreiging tegenover de Staat. Deze dienst wint slechts inlichtingen in over de organisaties en personen die de militaire veiligheid kunnen schaden : er bestaan dossiers over het bewaren van de openbare orde die geen gegevens over personen of groepen bevatten. Vredesmilitanten worden enkel als een bedreiging beschouwd wanneer ze de wet betreffende de beveiliging van de installaties en het personeel overtreden."

- Vraag d.d. 18 april 1988 van de heer De Meyer M. (SP) aan de minister van Justitie - Veiligheid van de Staat - Inlichtingen over de vredesbeweging. Volgens de gegevens waarover het Comité I beschikt, werd op deze vraag geen antwoord gegeven.

- Vraag nr. 35 d.d. 16 augustus 1988 van de heer Van Dienderen (AGALEV) aan de minister van Landsverdediging - Militaire veiligheidsdienst / inlichtingen over de vredesbeweging. Zie antwoord op de vragen nr. 44 en 45 (supra).

- Vraag nr. 457 d.d. 12 oktober 1993 van de heer Van den Eynde (Vlaams Blok) aan de minister van Justitie.

Antwoord : "De Veiligheid van de Staat legt geen persoonlijke dossiers aan omwille van parlementaire activiteiten en stelt geen onderzoek in nopens daden begaan in de uitoefening van een parlementair mandaat."

- Vraag nr. 365 d.d. 27 september 1996 van de heer Van Dienderen (AGALEV) aan de minister van Justitie - Militaire inlichtingendienst ADIV - verzamelen van informatie over vredesmilitanten.

Antwoord : "De Veiligheid van de Staat interesseert zich niet voor vredesorganisaties. Er worden door de Veiligheid van de Staat geen dossiers aangelegd over gewetensbezwaaarden. Slechts extremistische groeperingen weerhouden haar aandacht op ideologisch vlak. Voorbeeld : de publicaties van de organisatie "het Forum voor vredesactie" en de acties die het ondernomen heeft in december 1995 te Kleine Brogel.

- Vraag nr. 214 d.d. 28 november 1996 van de heer Van Dienderen (AGALEV) aan de minister van Landsverdediging identiek aan deze van 27 september 1996.

Antwoord : "In geen enkele betekenis van het woord "controleert" de ADIV het Forum voor vredesactie. Het Forum voor vredesactie interesseert zich wel degelijk voor Landsverdediging.

De ADIV analyseert de publicaties van deze organisatie die geregeld aandacht besteden aan het leger en defensie.

Aan de hand van de beschikbare open bronnen wordt informatie verzameld over de door deze organisatie eventuele geplande acties tegen militaire installaties. In sommige gevallen worden deze acties door de ADIV gevolgd, zoals dit het geval was in Kleine Brogel in december 1995. Deze activiteiten vallen volledig binnen de bevoegdheid van de ADIV.

Voor het leger zijn verontrustende activiteiten deze die het personeel, het materieel en de infrastructuur hebben laten opmerken.

De ADIV heeft dossiers van mensen, al dan niet lid van pacifistische bewegingen, die zich hebben laten opmerken door hun acties tegen de militaire infrastructuur.

Het plan ter verdediging van het grondgebied (MVG) stelt geen specifieke maatregelen in het vooruitzicht ten aanzien van vredesbewegingen in het bijzonder.

De ADIV legt geen dossiers aan over personen die het statuut van gewetensbezwaarde bezitten enkel om de reden van het bezit van dat statuut.

Alle vredesorganisaties die aandacht besteden aan het leger, evenals hun publicaties weerhouden de aandacht van de ADIV."

Het Comité I heeft geen weet van parlementaire vragen over het eventuele toezicht van parlementsleden door SGR.

3. SAMENVATTING VAN HET ONDERZOEK

Op 22 mei 1997 heeft het Comité I de vraag van de heer Deleuze aan de verantwoordelijken van beide inlichtingendiensten overgemaakt, met het verzoek deze vraag te beantwoorden.

3.1. Antwoord van de verantwoordelijken van beide inlichtingendiensten

De SGR

Op 23 juni 1997 verstuurde het Hoofd van de SGR een brief naar het Comité I, waarvan de inhoud als volgt luidde:

"In antwoord op Uw in referte vermeld schrijven kan ik, na raadpleging van de betrokken sectie (i.c. SGR/CI), mededelen dat SGR geen inlichtingen verzamelt met betrekking tot de parlementaire activiteiten van leden van ecologische en pacifistische organisaties.

Genoemde sectie verzamelt, door middel van open bronnen, enerzijds inlichtingen in het kader van de algemene studie van de ecologische en de pacifistische beweging en anderzijds met betrekking tot acties tegen de Strijdkrachten die eventueel door organisaties in dit kader ondernomen worden”.

De Veiligheid van de Staat

Op 5 juni 1997 antwoordde de Administrateur van de Veiligheid van de Staat als volgt :

«In antwoord op uw brief van 22 mei 1997 heb ik de eer u te melden dat de Veiligheid van de Staat, om uw bewoordingen te gebruiken, geen 'onderscheid maakt tussen de activiteiten van parlementsliden als milieupacifisten en hun activiteiten als parlementsliden'. De Veiligheid van de Staat legt immers geen dossiers aan over leden van pacifistische of ecologistische groepen.

In verband hiermee verwijst ik naar de parlementaire vraag nr. 365 d.d. 27 september 1996 van volksvertegenwoordiger H. Van Dienderen, verschenen in het Bulletin van Vragen en Antwoorden nr. 64 van 06 januari 1997.»⁽¹⁾

3.2. De lijsten, nota's en richtlijnen van de inlichtingendiensten

Periodiek stellen SGR en de Veiligheid van de Staat de lijst op van de bewegingen en organisaties die ze in het oog houden: deze lijsten worden 'onderwerpslijsten' genoemd. Het Comité I heeft de hierna genoemde documenten bestudeerd waarover het beschikt krachtens artikel 33, lid 2 van de wet van 18 juli 1991 over de politie- en inlichtingendiensten.

Bij de SGR

De 'lijst van gevolgde bewegingen' van oktober 1996 maakt geen gewag van de activiteiten van 'milieupacifisten'.

Er bestaan geen richtlijnen in verband met de problematiek die door de heer Deleuze werd aangehaald. Op de lijst van gevolgde bewegingen (oktober 1996) is echter sprake van pacifisme en ecologisch fundamentalisme.

Het Hoofd van de SGR werd op 21 november 1997 door het Comité I ondervraagd over de definitie van de bovengenoemde benamingen. Hij heeft op 19 december 1997 geantwoord en het antwoord kan als volgt worden samengevat :

Het bureau subversie van de sectie SGR/CI heeft slechts aandacht voor de fenomenen pacifisme en ecologisch fundamentalisme wanneer deze een bedreiging vormen voor het leger in het algemeen en voor zijn personeel en installaties in het bijzonder.

⁽¹⁾

Eigen vertaling

Met uitzondering van incidenten die zich in dit kader voordoen, worden enkel open bronnen gebruikt om inlichtingen over deze bewegingen te verzamelen.

Bij de Veiligheid van de Staat

De 'lijst van onderwerpen en sleutelwoorden' van de Veiligheid van de Staat d.d. 14 oktober 1996 maakt geen gewag van milieupacifisten noch van de partijen AGALEV en ECOLO. Er bestaan dan ook geen dienstnota's over deze problematiek.

3.3. Onderzoek van door de inlichtingendiensten bijgehouden dossiers over parlementsleden van AGALEV en ECOLO

Op 13 juni 1997 heeft het Comité I de Dienst Enquêtes gevraagd bij de inlichtingendiensten na te gaan of er dossiers bestonden op naam van de huidige parlementsleden van de partijen AGALEV en ECOLO en, indien zulks het geval is, deze dossiers samen te vatten.

Op 18 juli 1997 heeft de dienst Enquêtes het onderzoeksdossier aan de voorzitter van het Comité I overgemaakt krachtens de bij het Comité I lopende procedure.

Bij de SGR

Uit het onderzoek blijkt:

Van de vijftien huidige parlementsleden van de partijen AGALEV en ECOLO zijn er tien over wie deze inlichtingendienst een individueel dossier bijhoudt.

Van deze tien dossiers :

- werden er zeven geopend vóór de betrokken persoon tot parlements lid werd verkozen; de dossiers bevatten stukken afkomstig van open bronnen, op één uitzondering na;
- werden er drie geopend nadat de betrokken persoon tot parlements lid werd verkozen; de dossiers bevatten enkel stukken die afkomstig zijn van open bronnen (persartikelen, uittreksels van het Belgisch Staatsblad) betreffende antimilitaristische en antinucleaire standpunten van de betrokkenen.

Geen enkel dossier handelt over het eigenlijke parlementswerk van de betrokkenen (parlementaire vragen, interpellaties, indienen van wetsvoorstellen).

De geraadpleegde dossiers bevatten geen inventaris van hun inhoud; de stukken werden chronologisch geordend, maar werden niet genummerd.

Bij de Veiligheid van de Staat

Over acht van de vijftien parlementsleden van AGALEV en ECOLO bestaat een dossier bij de Veiligheid van de Staat. De Dienst Enquêtes heeft elk van de acht dossiers bestudeerd.

Uit het onderzoek blijkt :

Zeven van deze dossiers werden geopend vóór de betrokken persoon tot parlements lid werd verkozen. De dossiers handelen over diverse openbare activiteiten van deze personen binnen bepaalde bewegingen (andere dan AGALEV en ECOLO) die de Veiligheid van de Staat kent.

Eén dossier werd geopend op het ogenblik waarop de betrokkene tot parlements lid werd verkozen. Het dossier heeft betrekking op feiten en standpunten van de betrokkene buiten het parlement.

Deze dossiers bevatten geen stukken van na 1991, op één uitzondering na.⁽²⁾ Geen enkel stuk behandelt het eigenlijke parlements werk van de betrokkenen.

De geraadpleegde dossiers bevatten geen inventaris; de stukken werden chronologisch geordend en genummerd.

3.4. Toezicht, interventies en andere manieren van opvolging van de activiteiten van parlementsleden van de partijen AGALEV en ECOLO door de inlichtingendiensten

Het Comité I heeft op 7 oktober 1997 opnieuw een kantschrift naar de Dienst Enquêtes verstuurd, met de bedoeling na te gaan of de activiteiten van de parlementsleden het voorwerp zijn van toezicht, interventies... of andere manieren van opvolging door de inlichtingendiensten.

Uit het onderzoek van de dienst Enquêtes van het Comité I, zowel bij de Veiligheid van de Staat als bij de SGR, blijkt dat de inlichtingendiensten geen bijzondere aandacht besteden aan de activiteiten van parlementsleden van AGALEV en ECOLO.

De meeste individuele dossiers op naam van de huidige parlementsleden van AGALEV en ECOLO werden door de inlichtingendiensten geopend vóór de betrokkenen tot lid van het Parlement of de Senaat werden verkozen en om een andere reden dan hun lidmaatschap van AGALEV of ECOLO.

Uit het onderzoek bij de SGR blijkt dat:

Geen enkel specifiek dossier op naam van AGALEV/ECOLO wordt bijgehouden.

⁽²⁾ Het gaat om een parlementaire vraag van de betrokkene over de Veiligheid van de Staat. Deze dienst moest een ontwerp van antwoord voorstellen aan de minister van Justitie.

De dossiers van de vijftien parlementsleden van AGALEV en ECOLO bevatten geen stukken waaruit blijkt dat ze eventueel door de SGR in het oog worden gehouden.

Bij de Veiligheid van de Staat

Er bestaat wel degelijk een dossier op naam van AGALEV/ECOLO. Het bevat in hoofdzaak persartikelen over de activiteiten van beide partijen. Het laatste verslag dateert al van 1988.

Acht parlementsleden van de partijen AGALEV of ECOLO zijn bij deze dienst bekend en hebben een individueel dossier. Zoals hierboven al gezegd gaat het om openbare activiteiten die niet specifiek verband houden met hun werk binnen de partijen AGALEV/ECOLO.

Anderzijds heeft de dienst Enquêtes vastgesteld dat geen enkel stuk in de verschillende individuele dossiers dateert van na 1991.

4. BESLUITEN

De twee inlichtingendiensten houden geen individueel dossier bij van elk van de vijftien parlementsleden van AGALEV en ECOLO.

De Veiligheid van de Staat heeft over de betrokken parlementsleden acht dossiers aangelegd, de SGR tien.

De Dienst Enquêtes heeft vastgesteld dat geen enkel stuk in de door de twee inlichtingendiensten bijgehouden individuele dossiers dateert van na 1991.

De stukken met inlichtingen die werden ingewonnen sinds de betrokkenen tot parlements lid werden verkozen, zijn afkomstig van open bronnen, op één uitzondering na bij de SGR.

De Veiligheid van de Staat heeft een dossier aangelegd op naam van AGALEV/ECOLO. Het bevat in hoofdzaak persartikelen over de activiteiten van beide partijen. Het laatste verslag dateert al van 1988.

De SGR houdt geen specifiek dossier bij op naam van de partijen AGALEV en ECOLO.

Bij de Veiligheid van de Staat werden alle stukken in de dossiers genummerd. De dossiers bevatten geen inventaris.

Bij de SGR werd geen enkel stuk genummerd. Er bestaat geen inventaris van deze stukken, die chronologisch werden geklasseerd.

Sinds 1988 worden de activiteiten van parlementsleden van AGALEV en ECOLO niet in het bijzonder gevolgd door de Veiligheid van de Staat of de SGR.

B. OP INITIATIEF VAN HET COMITE I

HOOFDSTUK 1 : EEN NIEUWE OPDRACHT VOOR DE VEILIGHEID VAN DE STAAT : DE BESCHERMING VAN HET WETENSCHAPPELIJK OF ECONOMISCH POTENTIEEL

1. PROCEDURE

De voorzitter van de Senaat bracht op 11 oktober 1996, in zijn hoedanigheid van voorzitter van de Commissie belast met de parlementaire begeleiding van de Comités P en I, een vraag over vanwege voornoemde commissie om een onderzoek in te stellen met betrekking tot de mondelinge vraag die Senator Ceder op 9 november 1995 aan de minister van Buitenlandse Zaken had gesteld⁽¹⁾.

Op basis van het verzoek van Senator Ceder heeft het Comité I op 21 oktober 1996 een onderzoek geopend omtrent de activiteiten die de militaire inlichtingendienst ontplooit in de universiteiten.

Het Comité I heeft zijn onderzoek uitgebreid naar de manier waarop de twee inlichtingendiensten eventueel deel hebben aan de bescherming van wetenschappelijke gegevens van hoogtechnologische aard binnen het milieu van de universiteiten.

Twee leden van het Comité I werden met dit onderzoek belast. Ze dienden op regelmatige tijdstippen verslag uit te brengen bij het Comité I over het verloop ervan.

Overeenkomstig artikel 43 § 1 van de wet van 18 juli 1991 heeft het Hoofd van de Dienst Enquêtes op 24 oktober 1996 de minister van Justitie en de minister van Landsverdediging op de hoogte gesteld van het openen van het onderzoek.

In toepassing van artikel 32 van de wet van 18 juli 1991 heeft de griffier van het Comité I op 28 oktober 1996 de voorzitters van Kamer en Senaat van onderhavig onderzoek op de hoogte gesteld.

Het Comité I richtte op 12 november 1997 een brief aan 's lands universiteiten met de vraag of deze konden bijdragen tot het omschrijven van gegevens van hoogtechnologische aard.

Op 21 november 1997 wendde het Comité I zich tot de minister voor Wetenschapsbeleid met de vraag een omschrijving te geven aan het Comité I van de essentiële elementen van het wetenschappelijk potentieel.

¹

Belgische Senaat - Parlementaire Handelingen - Zitting van donderdag 9 november 1995, p. 179

Op 8 januari 1998 besliste het Comité I op basis van artikel 63, 1° lid (pt.2) van zijn huishoudelijk reglement om het onderzoek betreffende de vraag van Senator Ceder zonder gevolg te klasseren.

Dit laatste artikel bepaalt :

*"Het Comité I kan onder meer om volgende redenen een beslissing tot sepot nemen:
(...) zijn medewerking weigert (...)"*

Op dezelfde datum heeft het Comité I beslist het tweede luik van onderhavig onderzoek als volgt te herformuleren : een nieuwe opdracht voor de Veiligheid van de Staat : de bescherming van het wetenschappelijk of economisch potentieel.

De voorzitters van Kamer en Senaat, en Senator Ceder, werden op 27 januari 1998 op de hoogte gebracht van de beslissing van het Comité I van 8 januari 1998.

De voorzitster van het Comité I heeft op 28 januari 1998 de ministers van Justitie en Landsverdediging omtrent de beslissing van 8 januari 1998 ingelicht.

Een lid van het Comité I heeft op 24 en 25 februari 1998 te Parijs (met het oog op het aanvullen van de documentatie die het Comité I omtrent onderhavig onderzoek had aangelegd) een colloquium over deze problematiek bijgewoond.

Een verslag van dit bezoek werd opgenomen onder Titel III van het huidige activiteitenverslag van het Comité I.

Het onderzoeksverslag werd op 9 juli 1998 door het Comité I goedgekeurd en toegezonden aan de bevoegde ministers.

Noch de minister van Justitie, noch de minister van Landsverdediging maakten bezwaar tegen de publicatie van dit verslag. Nochtans spreekt de minister van Landsverdediging dat *"gelet op het uitgangspunt van dit onderzoek, er geen grotere aandacht werd besteed aan de activiteiten van SGR aangaande maatregelen van bescherming van de industrie, zoals beschreven in artikel 11 van het ontwerp van wet houdende regeling van de inlichting - en veiligheidsdiensten, en goedgekeurd in plenaire zitting van de Senaat op 16 juli 1998.*

Ik vestig hierbij vooral de aandacht van het Comité op de activiteiten van SGR op het gebied van sensibilisatie van de veiligheidsofficieren van firma's die veiligheidsmachtigingen bezitten, van het toezicht op de vereiste maatregelen en van toezicht ingeval van incidenten op het gebied van de veiligheid.⁽²⁾"

⁽²⁾ Vrije vertaling

2. BELANGSTELLING VANWEGE HET PARLEMENT VOOR DEZE PROBLEMATIEK

Zowel de regering in haar voorontwerp van wet betreffende de inlichtingendiensten als het Parlement hebben ter gelegenheid van de neerlegging en later bij de discussies binnen Kamer en Senaat omtrent het ontwerp van wet tot regeling van de inlichtingendiensten, nagelaten deze nieuwe opdracht te omschrijven.

Het huidig ontwerp laat de omschrijving van deze nieuwe opdracht over aan het Ministerieel Comité Inlichtingen en Veiligheid.

De Kamercommissies, die belast zijn met de studie van het wetsontwerp, hebben het amendement aangenomen dat door de heren Van Erps en De Crem werd ingediend, en dat het voorstel bevatte om de woorden *"of het wetenschappelijk of economisch potentieel"* te vervangen door *"het wetenschappelijk of economisch of elk ander fundamenteel belang"*.

Het amendement dat door de heren Delathouwer en Cuyt werd ingediend, en dat er toe strekte § 4, 2° lid van artikel 9 van het wetsontwerp aan te vullen, werd verworpen. Dit amendement moest deze tekst met de volgende zinsnede aanvullen: *"maatregelen van industriële bescherming worden enkel voorzien ingeval de opdrachtgevers erom verzoeken"*.

Anderzijds stelde de heer Borginon zich, tijdens het verhoor van de leden van het Comité I voor de verenigde commissies Justitie en Landsverdediging, de vraag :

"(...)of een specifieke dienst zoals de Veiligheid van de Staat de taak op zich moet nemen om economische gegevens te verzamelen, dit terwijl de methodes die binnen deze sector gangbaar zijn over het algemeen niet strafbaar zijn. Waarom die uitbreiding van de bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat?⁽³⁾"

Niettemin hebben bepaalde parlementsleden onderwerpen aangesneden die van dichtbij of van ver te maken hadden met het wetenschappelijk of economisch potentieel van België :

- Vraag nr. 47 van de heer R. Denison (PS) van 31 januari 1986 aangaande de investeringskostprijs van de boor- en freesmachine Pégard, hoogtechnologisch materieel gebruikt door het leger ;
- Vraag nr. 186 gesteld door de heer Cl. Eerdekens (PS) op 28 juli 1987 aan de minister van Landsverdediging aangaande dezelfde boor-en freesmachine Pégard, geplaatst in het arsenaal van Rocourt ;
- Vraag nr. 266 gesteld door de heer H. De Croo (PVV) op 19 maart 1991 betreffende de Cocom-lijst, die goederen van gevoelig en hoogtechnologisch materiaal bevatte waarvan de uitvoer verboden was, en aangaande de levering van gesofisticeerd computermateriaal van de Verenigde Staten aan de Sovjet-Unie, die op haar beurt een kernreactor, genaamd Topaz-2, aan de Verenigde Staten zal leveren.

⁽³⁾ Parlementaire Handelingen - Kamer van Volksvertegenwoordigers - Gewone Zitting 1996-1997 - 8 oktober 1997 - nr. 638/14-95/96, p. 76

3. DE PROBLEMATIEK

Het ontwerp van wet op de inlichtingendiensten voorziet in artikel 7§1, 3° en § 3 een nieuwe opdracht voor de Veiligheid van de Staat.

Dit artikel stelt inderdaad :

“§1. De Veiligheid van de Staat heeft als opdrachten :

1° het inwinnen, analyseren en verwerken van inlichtingen die betrekking hebben op elke activiteit die de inwendige veiligheid van de Staat en het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, de uitwendige veiligheid van de Staat en de internationale betrekkingen, of het wetenschappelijk of economisch potentieel of elk ander fundamenteel belang van het land zoals gedefinieerd door het Ministerieel Comité (...) ;

3° “wetenschappelijk of economisch potentieel van het land” : de vrijwaring van de door het Ministerieel Comité bepaalde essentiële elementen van het wetenschappelijk of economisch potentieel tegen iedere bedreiging van ernstige aantasting met ongeoorloofde, bedrieglijke of clandestiene middelen.

§3. Op verzoek van de Veiligheid van de staat verleent de Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid zijn medewerking aan de Veiligheid van de Staat bij het inwinnen van inlichtingen wanneer militairen betrokken zijn bij activiteiten bedoeld in §1,1°.”

Deze tekst werd reeds in de Kamer gestemd en nadien in de Senaat, waar de tekst geamendeerd werd. Nergens - noch in de voorbereidende werken, noch in het ontwerp van wet zelf - wordt het begrip wetenschappelijk of economisch potentieel omschreven.

Het Comité I heeft daarom beslist deze problematiek te bestuderen.

3.1. Wat moet beschermd worden ?

Uit de ervaringen van de Dienst Enquêtes van het Comité I kan men het volgende afleiden :

Universiteiten en onderzoekscentra zijn steeds een bevoorrecht doelwit voor informatiewinning geweest. De geest van openheid en het chronisch gebrek aan wantrouwen die onderzoekers aan de dag leggen tegenover hun buitenlandse collega's en homologen, hebben altijd al dergelijke openbare onderzoekscentra tot een gemakkelijk doelwit gemaakt voor agenten van inlichtingendiensten.

Dit milieu is moeilijk te beschermen : het gaat om een wereld van specialisten die niet steeds het verband zien tussen de resultaten van hun werkzaamheden en het nut, behalve het wetenschappelijke dan, dat men eruit kan halen. Het bestrijkt tegelijk een zeer breed en toch erg precies gebied.

De materie is onbegrijpelijk voor veiligheidsdeskundigen. Deze zijn geen mensen van de wetenschap. Paradoxaal genoeg hebben wetenschapsmensen het volste vertrouwen in hun collega's, maar nemen ze een wantrouwige houding aan tegenover veiligheidsdeskundigen - leken in de wereld van de wetenschap - die hen durven te adviseren of hen uitnodigen om bepaalde veiligheidsregels in acht te nemen.

Bepaalde universiteiten beseften de noodzaak om hun intellectueel erfgoed te vrijwaren; motivatie vinden ze met name in het feit dat ze het product van hun onderzoek proberen te commercialiseren, en dat ze dienen te beschikken over een niet-verlieslatend budget.

De K.U. Leuven werkt reeds geruime tijd samen met vertegenwoordigers van de inlichtingendiensten. Het betreft hier echter wel occasionele samenwerkingen.

De universiteit signaleert verdacht doen en laten van bepaalde buitenlandse onderzoekers of studenten aan de inlichtingendiensten, en deze diensten vragen op hun beurt informatie op omtrent onderzoekers of studenten die bij de inlichtingendiensten bekend staan om hun verdachte activiteiten, of die er daadwerkelijk verdachte praktijken op na houden.

Er is echter nog geen wettelijke of reglementaire basis waarop die samenwerking zich kan stoelen en in de praktijk bestaat ze enkel omwille van de goede relatie die deze of gene medewerker van de inlichtingendiensten met deze of gene verantwoordelijke van de universiteiten onderhoudt.

In de economische sector situeren de problemen zich op een ander niveau. Het winstbejag is de belangrijkste motivatie voor firma's.

Bepaalde firma's hebben zich er reeds rekenschap van gegeven dat verlies van een fabrieksgeheim onverbiddeijk tot geldverlies leidt. In bepaalde sectoren is het management gevoelig voor veiligheidsaspecten.

Sommige firma's hebben de gewoonte aangenomen om de vruchten van hun onderzoek te beschermen, terwijl anderen slechts die gewoonte aankweken nadat ze de gevolgen van hun onachtzaamheid ondergaan hebben, of omdat ze daartoe verplicht zijn nadat ze een overeenkomst met het leger hebben aangegaan, of met een Amerikaanse firma waar de veiligheidsproblematiek verheven is tot hoogste goed.

Indien het zo is, dat winstbejag de belangrijkste drijfveer is van ondernemingen, dan is het tevens zo dat dit objectief soms hun achillespees uitmaakt. Bepaalde firma's hebben bewust hun technologie, of die van hun partners indien ze onder een licentieovereenkomst werken, aan derden verkocht, aan wie niet het recht had mogen verleend worden erover te beschikken.

Andere firma's hebben zich laten manipuleren door potentiële klanten aan wie ze hun knowhow gegeven in plaats van verkocht hebben.

Bepaalde handige zakenmensen, specialisten in de kunst van het onderhandelen, handelen veelal als tussenpersoon. Op die manier moeten ze geen toevlucht nemen tot het rekruteren van spionnen binnen de firma's, maar richten ze zich rechtstreeks naar het management door hen de ondertekening van uiterst rendabele overeenkomsten voor te spiegelen. Niemand weerstaat aan de verleiding, vooral als de onderneming zich in moeilijkheden bevindt.

Het is echter een zeer moeilijke opgave al deze firma's tegen zichzelf te beschermen, behalve indien men een algeheel beleid van onderzoek naar de zakenrelaties voert.

3.2. Hoe beschermen ?

Industriële spionage verloopt praktisch steeds via menselijke relaties. Personen die informatie willen inwinnen zoeken personen op die informatie kunnen verstrekken: vrijwillig (ideologie, geld, jaloezie, enz., ...) of onvrijwillig (chantage, naïviteit, enz., ...). De menselijke factor is de kern van deze problematiek.

Het gebeurt zelden dat de personen die de informatie verstrekken 'spionnen' zijn in de enge zin van het woord (wetenschapslui, studenten) en de personen die de informatie zoeken zijn het niet altijd (bepaalde regeringen).

Tussen beiden vindt men steeds 'tussenpersonen', meer bepaald leden van een buitenlandse inlichtingendienst (wanneer degene die de informatie zoekt een regering is) of een specialist in industriële spionage (wanneer degene die de informatie zoekt een economisch mededinger is).

Het beleid van bescherming van het wetenschappelijk of economisch onderzoek moet met drie elementen rekening houden :

- zij die informatie zoeken, blijven in de meeste gevallen buiten bereik van elke gerechtelijke vervolging (vb : een buitenlandse regering of een onderneming waarvan de maatschappelijke zetel zich in het buitenland bevindt) ;
- zij die informatie verstrekken zijn niet voor om het even wie bereikbaar, en zijn zeer moeilijk te identificeren ;
- de tussenpersonen zijn beroepsmensen, die gevormd zijn in de kunst van het onderhandelen, en die manipulatietechnieken beheersen (zakenmensen of leden van een buitenlandse inlichtingendienst).

De bescherming van het intellectueel en economisch erfgoed houdt tevens de bescherming in van het onderzoek. Er dient gezorgd te worden voor de invoering van een veiligheidssysteem; de toegang tot gegevens moet beperkt worden tot de personen die beantwoorden aan de 'need to know', en het personeel van firma's moet aan een veiligheidsonderzoek onderworpen worden.

Dit eerste deel kan idealiter nog worden aangevuld met toezicht op gekende 'tussenpersonen' en identificatie van minder zichtbare 'tussenpersonen'.

De taak van inlichtingendiensten beperkt zich momenteel tot het voeren van veiligheidsonderzoeken, toezicht houden en identificeren van 'tussenpersonen'. Het zou opportuun zijn als de inlichtingendiensten zich tevens zouden bezighouden met de sensibilisatie van personeel in het kader van de veiligheid (cursussen, vergaderingen), en dat zij - indien nodig - zouden meehelpen aan het opleiden van het veiligheidspersoneel van ondernemingen.

Het zijn de verantwoordelijken van ondernemingen of studiecentra die de beslissingen omtrent de toegang tot gegevens dienen te treffen, zij zijn immers het best geplaatst om te bepalen wie welke toegang moet hebben.

Het spreekt vanzelf dat de inlichtingendiensten raad kunnen geven omtrent fysieke bescherming (klasseniveaus, toegangssysteem, sleutels, enz., ...). De inlichtingendiensten zouden tevens advies kunnen verstrekken bij de beslissing tot installatie van het veiligheidsarsenaal en bij het gebruik ervan. Zij beschikken immers over ervaring op dit terrein.

De wereld van universiteiten en onderzoekscentra heeft een andere aanpak dan de wereld van ondernemingen. Terwijl het er bij de eerste op aankomt om de onderzoekers te sensibiliseren voor de problematiek van de veiligheid, komt het er bij de tweede vooral op aan om ondernemingen te beschermen tegen de risico's van de verleiding van het winstbejag.

In beide gevallen moet men zich echter concentreren op de menselijke factor (veiligheidsonderzoeken, toezicht) die de zwakke schakel is in de ketting. Het aspect van de louter fysieke bescherming is makkelijker te realiseren.

4. HISTORISCH OVERZICHT

In de jaren '60 zonden Japanse industriële Japanse inlichtingspijonnen naar de Verenigde Staten en Europa met de opdracht de resultaten van de meest rendabele wetenschappelijke onderzoeksprojecten te bestuderen.

Het is echter pas een twintigtal jaren later dat de inlichtingendiensten van de westerse landen begonnen zijn te beseffen dat de strooptochten op hun wetenschappelijk en economisch erfgoed elk jaar een niet onbelangrijk verlies veroorzaakte, dat berekend kan worden op verschillende miljarden dollar.

In 1963 richtte de KGB een nieuw bestuur⁽⁴⁾ op die de titel droeg 'Directoraat T', wat een afkorting is voor 'Науки и Техники' (= Naoekei & Techniki : Wetenschappen & Technieken). Dit bestuur kreeg openlijk als objectief de achterstand van de Sovjetindustrie via 'gespecialiseerde' technieken in te halen.

De taak van dit 'Directoraat T' bestond er voornamelijk in informatie in te winnen op het gebied van atoom- en ruimteonderzoek, raketten, strategische wetenschappen, cybernetica en industriële procédés.

Het 'Directoraat T' liet zich tevens in met de coördinatie van wetenschappelijke, industriële en technische spionage tussen de verschillende afdelingen binnen de KGB.

Het 'Directoraat T' wees eveneens de sovjetgeleerden aan die de toelating kregen om aan internationale conferenties deel te nemen, en het plaatste tevens spionnen tussen de groepen die naar het buitenland reisden. Het 'Directoraat T' kende een snelle uitbreiding.

Bij de aanvang van de jaren '70 telde zijn hoofdkwartier enkele honderden ambtenaren, waarvan sommigen zich in de sovjetambassades van geïndustrialiseerde landen bevonden. Enkele jaren later trokken de Sovjets westerse ondernemers aan om in de Sovjetunie fabrieken te bouwen. Zo konden ze hun knowhow (technologie, organisatie) overnemen en bleven ze nog steeds aan wetenschappelijke en industriële spionage doen.

⁽⁴⁾ "KGB" door John Baron, Amsterdam Boek B.V. p. 95

Midden de jaren '80 werd voorrang verleend aan wetenschappelijke en technische informatie, met een uitgesproken belangstelling voor de technologieën die een niet-specifieke militaire toepassing kenden.

De andere voormalige Oostbloklanden moesten hieraan hun medewerking verlenen. De inspanningen waren vooral gericht op het inwinnen van informatie op het gebied van spits technologie, electronica, chemie, genetica, enz., ...

Dit zijn in feite alle domeinen die min of meer ontoegankelijk werden gemaakt als gevolg van de in het jaar 1949, in het kader van de NAVO, opgerichte 'Coordinating Committee for Multilateral Export Controls'⁽⁵⁾.

Het doel dat men bij de oprichting van dit laatste Comité (COCOM) beoogde, was o.a. het ontstaan van een moderne wapenindustrie in de Sovjetunie en in de Oostbloklanden te verhinderen, of op zijn minst te vertragen. Dit Comité, dat zijn activiteiten in september 1994 staakte, opereerde onder de vleugels van de adviesgroep van de Atlantische Alliantie.

Het werkterrein van het bestuur 'Naoeki & Techniki' van de KGB bleef echter niet enkel beperkt tot de loutere militaire toepassingen van wetenschappelijk onderzoek, maar omvatte tevens alle industriële toepassingen ervan.

De inlichtingenambtenaren die in het buitenland werkten voor het 'Directoraat T', behoorden allen tot de zogenaamde X-lijn binnen de organisatiestructuur van de KGB.

Deze X-lijn werd steeds belangrijker, en telde in België tussen 4 en 6 ambtenaren die zich door ambtenaren van andere 'lijnen' konden laten bijstaan. In 1985 en 1986 werden enkele ambtenaren van de X-lijn door de Verenigde Staten ontmaskerd (Makeev en Dimitriev) en nadien persona non grata verklaard.

Tijdens de "Operatie Glasnost" in april 1992 kon, als gevolg van het overlopen van Vladimir Konoplev (Hoofd van de X-lijn), deze X-lijn in België ontmanteld worden. De verklaringen van Konoplev hebben tot uitwijzingen geleid in Frankrijk en in Nederland.

Het Hoofd van de SVR, toen de nieuwe benaming voor KGB, heeft aan de journalisten verklaard dat zijn dienst, ondanks het gewijzigd politiek klimaat tussen het Oosten en het Westen, niet zinnens was zijn geheime operaties in het Westen terug te schroeven.

De Europeanen begonnen begin jaren '80 maatregelen te treffen, de Amerikanen hadden hen voor deze problematiek gevoelig gemaakt. Zo hebben de Franse inlichtingendiensten aan het begin van dat decennium een systeem op punt gesteld dat toeliet hun wetenschappelijk economisch erfgoed te beschermen.

Een netwerk van enkele honderden ambtenaren kregen de opdracht erop toe te zien dat de voortbrengselen van het Frans wetenschappelijk en technologisch onderzoek (universiteiten, industriële wereld, verdediging) niet in de handen zou raken van personen die er gebruik zouden kunnen van maken zonder de prijs hiervoor te betalen.

Deze beschermingsmaatregelen waren niet alleen tegen de Oostbloklanden - en meer in het bijzonder de Sovjetunie - gericht, maar tevens tegen landen zoals Japan en de Verenigde Staten.

(5) "Problèmes politiques et sociaux" nr. 64, 9 november 1990, "les transferts de technologie Ouest-Est- Quel avenir pour le COCOM", door Bertrand Warusfel.

De inlichtingendiensten in België hebben zich in die tijd strikt beperkt tot toezicht op eventuele militaire verwickelingen bij overdracht van spits technologie (zaak Pégard), en dit onder strikte naleving van de richtlijnen zoals die door het COCOM-Comité werden voorgeschreven.

De maatregelen die de Fransen troffen, hadden echter een bepaalde weerslag op de activiteit van de Belgische inlichtingendiensten. De 'Direction du Surveillance du Territoire' (DST) en de Veiligheid van de Staat pleegden overleg. De verantwoordelijken voor het Franse programma legden aan hun Belgische collega's hun werkmethodes uit, mogelijkheden werden bestudeerd.

In 1986 hadden voorbereidende gesprekken plaats tussen vertegenwoordigers van de Veiligheid van de Staat en de directeur-generaal van het departement 'Wetenschappelijk Onderzoek' van het ministerie van Economische Zaken. Er werd eveneens contact opgenomen met het VBO. Leden van de Veiligheid van de Staat wijdden er zelfs een conferentie aan, waarbij enkele tientallen industriëlen aanwezig waren. Deze poging tot sensibilisatie bleef echter zonder gevolg.

De Veiligheid van de Staat beperkte haar activiteiten tot de problematiek van de verspreiding van non-conventionele wapens (atoomwapens, bacteriologische wapens, chemische wapens), onder die noemer viel ook de strijd tegen het terrorisme (in minder belangrijke mate het communisme), enkele inspecteurs en één of twee analisten zijn hier nog steeds mee belast.

Het is voornamelijk in deze context, en in het kader van enkele onderzoeken ingesteld naar de "gemengde firma's" (vooral Belgisch-Russische), dat de Veiligheid van de Staat contacten met ondernemingen onderhoudt.

Bij gebrek aan personeel en middelen hebben deze contacten echter een sporadisch karakter; ze beogen eerder de invoer- en uitvoeractiviteiten van deze firma's en de bijzondere praktijken die bepaalde leden van hun personeel aan de dag leggen (bindingen met de nieuwe maffia-milieus) te controleren, dan hen te beschermen en te sensibiliseren voor de problematiek van de bescherming van hun wetenschappelijk en economisch erfgoed.

Dit beleid kan men als passief bestempelen. Er kan een parallel getrokken worden met het door SGR gevoerd beleid voor het afleveren van de veiligheidscertificaten aan firma's die samenwerken met het ministerie van Landsverdediging; SGR neemt ook genoegen met het afleveren van een "clearance" aan een onderneming of een firma, zonder dat SGR hierbij rekening houdt met het aspect van de bescherming van haar erfgoed.

Na de val van de Berlijnse Muur had de wereld de neiging te denken dat industriële spionage iets overjaars was. De werkelijkheid in enkele landen van West-Europa heeft op een brutale wijze het tegendeel bewezen.

In België heeft de zaak 'Glasnost' (1992) aangetoond dat de Russische inlichtingendiensten een, door een vijftiental gekende agenten, bemand netwerk voor wetenschappelijke en technologische inlichtingen behouden hebben. De ontmanteling van dit netwerk bleef beperkt tot één actie om een einde te stellen aan de activiteiten van deze spionnen, deze actie bleef echter zonder juridisch gevolg.

5. HUIDIGE SITUATIE

Sinds de val van de Berlijnse Muur hebben de landen, die voorheen deel uitmaakten van het Oostblok, geleidelijk aan hun activiteiten van verzameling van economische informatie in België stopgezet.

Rusland deed dit in 1992 omwille van de ontmanteling van zijn netwerk; de anderen omdat ze helemaal niet gediend waren met de negatieve publiciteit die hun inspanningen, om lid te worden van de NAVO of van de EEG, zou kunnen dwarsbomen.

Het gevaar komt nu van andere landen (China, Indië, Pakistan, Arabische landen, enz. ...) of van terroristische organisaties, die proberen zich van bepaalde knowhow meester te maken die ze anders niet via open bronnen of aan een redelijke prijs op de markt zouden kunnen verkrijgen.

Dreiging gaat tevens uit van activiteiten van maffia-organisaties, die enkel en alleen stelen om aan de meest biedende verder te verkopen, en op die manier het grootste profijt halen uit hun ongeoorloofde praktijken.

De Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat bereidt momenteel zijn diensten voor op de nieuwe opdracht van bescherming van het wetenschappelijk of economisch potentieel waarmee zijn diensten zullen belast worden.

Zo heeft de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan het Comité I op 6 februari 1998 een dienstnota toegezonden, waarin hij zijn beslissing mededeelt dat van dan af aan alle nuttige informatie en briefwisseling aan hem dient te worden overgemaakt, teneinde hem in staat te stellen de uitvoering van de nieuwe opdracht - met name de bescherming van het economisch of wetenschappelijk potentieel - voor te bereiden.

Aan de vooravond van die dienstnota, namelijk op 5 februari 1998, had de Administrateur-generaal een werknota over deze problematiek aan de minister van Economische Zaken toegezonden.

De Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat liet deze nota op 23 juni 1998 aan het Comité I geworden.

Deze nota was bedoeld als antwoord op het verzoek van het Ministerieel Comité Inlichtingen en Veiligheid, dat het College Inlichtingen en Veiligheid had gelast met *"de ontleding van de dreiging voor aanslagen, met inbegrip van economische spionage, op bepaalde socio-economische sectoren uit te diepen, voorstellen te formuleren om dit gevaar in te dammen en te onderzoeken in welke mate het departement Economische Zaken bij die werkzaamheden kon worden betrokken"*.

Het College voor Inlichtingen en Veiligheid heeft deze opdracht aan de Veiligheid van de Staat toevertrouwd, die hierop de volgende voorstellen tot aanpak heeft geformuleerd :

- "1) Een inventaris opstellen van sectoren die mogelijk geïdentificeerd worden :
- ondernemingen die een bijzonder economisch of technologisch belang vertegenwoordigen of die vitaal zijn voor de tewerkstelling of basisbehoeftes van de bevolking ;
 - instellingen voor wetenschappelijk onderzoek, belangrijke laboratoria, zowel privé- als openbare, de universiteiten, en bepaalde hogescholen, de departementen bevoegd voor wetenschap en economie.
- 2) De gevaren⁽⁶⁾ en hun oorsprong onderkennen en onderzoeken door contacten met de betrokken sectoren; organisatie van uitwisseling van informatie.
- 3) Opsporingsonderzoek in de door de dienst klassiek⁽⁷⁾ bestreken domeinen uitbreiden of aanpassen aan de behoefte aan economische en wetenschappelijke bescherming
- 4) Sensibilisatie van en raadgeving aan economische en wetenschappelijke instellingen omtrent te nemen veiligheidsmaatregelen (personeel, bescherming van gegevens, fysieke bescherming, communicatie, enz., ...)
- 5) Aanwezig zijn op of organiseren van overlegvergaderingen met de officiële instanties⁽⁸⁾
- 6) Analyses van het gevaar maken en maatregelen voorstellen die de overheid zou moeten nemen.
- 7) De Belgische regering op de hoogte brengen van het feit dat de spelregels van de markt-economie bewust met de voeten worden getreden ten nadele van Belgische belangen.
- 8) Studie van buitenlandse wetgeving en juridische aspecten verbonden aan deze materie.⁽⁹⁾

⁽⁶⁾ Spionage voor buitenlandse ondernemingen, oneerlijke internationale mededinging, poging tot ongeoorloofd openbaar bod van overname op aandelen van Belgische ondernemingen door buitenlanders, enz. ...

Opsporing van clandestiene activiteiten van buitenlandse regeringen en besturen en van hun inlichtingendiensten.

Industriële spionage door het ene bedrijf bedreven ten nadele van een ander op het niveau van de nationale privé-sector zou niet tot het takenpakket van de Veiligheid van de Staat behoren.

⁽⁷⁾ spionage (politiek), terrorisme, ideologisch extremisme, schadelijke sektes , georganiseerde misdaad, verspreiding van NBC materiaal, bescherming van personen, talrijke administratieve opsporingstaken en adviestaken, ...

⁽⁸⁾ een niet-uitputtende lijst van betrokken departementen en diensten werd als bijlage hieraan gevoegd.

⁽⁹⁾ Vrije vertaling

De nota spreekt verder over de noodzaak aan bijkomend personeel bij de Veiligheid van de Staat om die nieuwe opdracht te volbrengen. Er wordt aangedrongen op een versterking van het personeel met 32 personen voor de administratieve diensten, en op een versterking met 50 personen voor de buitendiensten.

Op datum van 15 juli 1998 wachtte de Administrateur-generaal nog op nieuws vanwege de betrokken ministers om zich voor zijn nieuwe taak te wapenen.

Het Comité I heeft de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat op 23 juni 1998 gehoord.

Tijdens dit onderhoud heeft deze verklaard dat twee problemen opgelost dienen te worden vooraleer tot de actie kan worden overgegaan :

- 1) Het betreft een nieuw begrip dat in eerste instantie door het Ministerieel Comité Inlichtingen en Veiligheid moet omschreven worden.
- 2) Het probleem van de bijkomende middelen die ter beschikking moeten gesteld worden van de Veiligheid van de Staat. Hierbij mag men niet uit het oog verliezen dat de personen die hiervoor worden aangeworven eerst een opleiding van tenminste twee jaar moeten volgen alvorens ze dergelijke taak aankunnen.

De Administrateur-generaal antwoordde op een vraag vanwege het Comité I dat zijn dienst geen contacten met het ministerie van Economische Zaken onderhield voor de toepassing van de wet van 10 januari 1955.

Het Comité I heeft op 26 mei 1998 de minister van Landsverdediging en de minister van Economische Zaken de vraag gesteld of de inlichtingendiensten hen bijstand verleenden in het kader van hun bevoegdheden, zoals gesteld in de wet van 10 januari 1955 betreffende de bekendmaking en de toepassing der uitvindingen en fabrieksgeheimen welke de verdediging van het grondgebied of de veiligheid van de staat aangaan.

De minister van Landsverdediging antwoordde hierop op 6 juli 1998 het volgende :

"(...) de minister van Landsverdediging wordt vertegenwoordigd door SGR, waarvan de afdeling "Militaire en Industriële Veiligheid" (SGR/SMI) zich samen met het ministerie van Economische Zaken/OPRI inlaat met het beheer van "geklasseerde" octrooien.

(...)

Het betreft hier enkel het beheer van zogenaamde "geklasseerde" octrooien en uitvindingen die als dusdanig overeenkomstig de wet in kwestie niet bekend gemaakt mogen worden, met andere woorden niet onthullen om welke octrooien het gaat, aan het Ministerie van Economische Zaken melden en eventueel de opheffing van het geheim voor deze octrooien te signaleren.

(...)

De afdeling SGR/SMI staat tevens in voor het toezicht op de exploitatievoorwaarden van uitvindingen die het voorwerp uitmaken van dergelijke octrooien wanneer de exploitatie wordt overgelaten aan een op het nationaal grondgebied gevestigde industriële vennootschap.

(...)

Indien de inrichting zich in het buitenland bevindt dan ziet SGR erop toe dat dit toezicht in het betrokken land daadwerkelijk door de nationale bevoegde overheid wordt uitgeoefend. SGR gaat in het kader van artikel 12 van de wet in kwestie op het nationaal grondgebied op dezelfde manier tewerk wat de door een buitenlandse Staat "geklasseerde" octrooien betreft ⁽¹⁰⁾.

6. MONDIALISERING VAN DE PROBLEMATIEK

Het tijdschrift 'Le Monde du Renseignement' schrijft regelmatig over economische intelligentie ('Economic Intelligence') of over technologische wake (la veille technologique). 'Le Monde du Renseignement' van 5 maart 1998 (nr. 330) wijdt bijvoorbeeld één pagina aan technologische wake, een andere aan economische intelligentie.

Het tijdschrift beschrijft er de discrete maar efficiënte rol die de heer Jean-Daniel Tordjam, ambassadeur bij het Franse ministerie van Economie belast met internationale investeringen, hierbij speelt.

Deze persoon heeft een verslag bekendgemaakt over de lessen die getrokken kunnen worden uit de 28ste bijeenkomst van het Economisch Wereldforum dat eind januari, begin februari in Davos plaats had. Hij stelt namelijk vast dat Europa terug het voortouw aan het nemen is inzake nieuwe technologieën.

Toch stipt Jean-Daniel Tordjam aan dat de Verenigde Staten de rest van de wereld ruim domineren inzake concentraties van vennootschappen :

"De Amerikaanse ondernemingen zijn het best geplaatst om zich in de toekomst in een winnende positie te werken : op de 30 grootste ondernemingen ter wereld, geordend naar kapitalisatie - een criterium dat een sleutelement vormt voor financiële slagkracht, vinden we 20 Amerikaanse ondernemingen, 5 Britse, 3 Japanse, en 2 Zwitserse. De eerste Duitse onderneming vindt men op de 36ste plaats, de eerste Italiaanse op de 48ste, de eerste Zweedse op de 57ste, de eerste Braziliaanse op de 66ste, de eerste Hongkongse op de 68ste en de eerste Franse op de 79ste".

Daniel Rouach schrijft in het werk dat hij aan deze problematiek⁽¹¹⁾ heeft gewijd, dat de begrippen 'kennisstroom' en 'stijging van het kennisvolume' in de jaren '50 opgang begonnen te maken.

Hij voegt daaraan toe :

"(...) de kosten voor onderzoek en ontwikkeling stijgen zo geweldig dat hetzelfde onderzoek overdoen, zich op bepaalde paden wagen zonder uitkomst of zich door concurrenten laten verrassen niet meer kan aanvaard worden. Dit geldt zowel voor de multinationals, grote Franse bedrijven als voor kmo's⁽¹²⁾".

(10) Vrije vertaling

(11) "La veille technologique et intelligence économique", Presses universitaires de France , 1996 Collection "Que sais-je?"

(12) Vrije vertaling

Frankrijk voerde haar strijd vanuit een bepaalde visie over de situatie op wereldvlak.

Zo heeft Daniel Rouach⁽¹³⁾ de internationalisering van industriële ontwikkelingen en de verschijning van "geografisch" gedelocaliseerde bedreiging voor het voetlicht gebracht.

"Wij zijn bijvoorbeeld vooral bang van de dynamische houding van Japan, Japan is op zijn beurt dan bevreesd voor de ontwikkeling van het wetenschappelijk, technisch, technologisch en techno-economisch potentieel van de little dragons : Korea, Taiwan, Singapore, Hongkong, ... (...)

In Japan berust de demarche van de economische intelligentie die langzaam ingang heeft gevonden, op een nauwe samenwerking tussen politiek, staat, semi-openbare sector en de privé-sector, dergelijke demarche kan men in alle vitale functies van de economie terugvinden. Andere landen daarentegen, zoals bijvoorbeeld Duitsland, hebben de gewoonte aangenomen om concurrentiële informatie systematisch te gebruiken bij de planning van hun strategische objectieven."

Deze auteur, specialist in onderhavige materie, is van oordeel dat de Franse ondernemingen op het terrein van de technologische of economische wake een slechte beurt maken, dit geldt o.a. voor de kmo's. Het delen van informatie tussen bedrijven is, vooral op internationaal niveau, een zeldzaamheid.

Zoals we later zullen zien⁽¹⁴⁾, heeft ook Canada deze problematiek op wereldvlak aan studie onderworpen.

7. SAMENWERKING TUSSEN OPENBARE INSTANTIES EN PRIVE-INSTANTIES IS NOODZAKELIJK

De rol die openbare instanties kunnen waarmemen, is van wezenlijk belang voor de bescherming van het wetenschappelijk en economisch erfgoed.

Wij wijzen er hier nogmaals op dat twee ministers verantwoordelijk zijn voor de inlichtingendiensten: de minister van Justitie (Veiligheid van de Staat) en de minister van Landsverdediging (SGR).

Tot nog toe hebben de Belgische openbare overheden nog maar weinig oog gehad voor deze materie, hoewel die nochtans van wezenlijk belang is voor de toekomst van België.

In de brief van 11 februari 1998, waarmee de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat antwoordde op een vraag van het Comité I, schreef hij :

⁽¹³⁾ Op. Cit., p. 13

⁽¹⁴⁾ Cfr. Punt 8 van dit verslag : Poging tot Omschrijving

“Op initiatief van de Ministers van Justitie en van Landsverdediging, heeft de Veiligheid van de Staat deelgenomen aan het overleg tussen verschillende diensten, enerzijds, en het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO), anderzijds.”⁽¹⁵⁾”

Pas recentelijk heeft de privé-sector het belang van deze problematiek in gaan zien. Einde 1994 heeft het VBO en zijn federaties beslist om een overlegplatform voor de bescherming van de ondernemingen (OPBO) te creëren.

Deze groep bestaat uit ‘security’-deskundigen. Als gevolg van de werkzaamheden van het OPBO heeft het VBO in juli 1995 ter attentie van de Eerste minister een memorandum opgesteld, waarin gepleit wordt voor constructieve samenwerking tussen de overheid en de ondernemingen op alle domeinen die betrekking hebben op de bescherming van ondernemingen.

De groep vraagt daarbij :

- “1) dat de overheid het OPBO als representatieve gesprekspartner erkent voor wat kwaadwillige acties tegen ondernemingen betreft ;*
- 2) dat gerecht en politie constructief meewerken aan een efficiënt overleg tussen hun diensten en het OPBO ;*
- 3) dat het leidinggevend personeel binnen gerecht en politie een opleiding zouden ontvangen over de vormen van criminaliteit waarvan ondernemingen het slachtoffer worden;*
- 4) dat de wetgever met het OPBO overleg pleegt wanneer wetsontwerpen of ontwerpen van koninklijk besluit op tafel worden gelegd die rechtstreeks of onrechtstreeks een impact hebben op het vraagstuk van de bescherming van ondernemingen;*
- 5) dat het vervolgingsbeleid inzake criminaliteit binnen ondernemingen of gericht tegen deze, en waarvan ondernemingen het slachtoffer worden, op het hoogste niveau zou worden gecoördineerd”.*⁽¹⁶⁾

De belangrijkste bekommernis van het OPBO is dus het veiligheidsaspect binnen de criminaliteit.

*“Deze oproep (namelijk de oproep van het VBO aan de Eerste minister waarvan hiervoor sprake) werd gunstig onthaald , gezien de ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie ons persoonlijk hebben uitgenodigd op een overlegvergadering die op 21 maart 1996 werd gehouden en waarop alle betrokken partijen waren uitgenodigd : Rijkspolitie, Rijkswacht, College van Procureurs-generaal, Nationale Magistraten, Veiligheid van de Staat, enz ... (volgens Stefan De Clerck “in tempore non suspecto” een primeur voor België !!).
(...)*

⁽¹⁵⁾ Vrije vertaling

⁽¹⁶⁾ Vrije vertaling

Nadien werden verschillende werkgroepen gevormd, meer bepaald "criminaliteit met geweld", "economische criminaliteit" en "opsporing".

(...)

In de loop van januari 1997 hebben die verschillende groepen hun verslagen voorgesteld aan de ministers. Dit gebeurde op een tweede algemene zitting waarop dezelfde gesprekspartners werden uitgenodigd als in maart 1996.

(...)

Er werd beslist om een gemengde beheersstructuur op te richten onder de vorm van een V.Z.W. die de fondsen (50% overheidsinbreng en 50% inbreng van de privé-sector) moest beheren om onderzoeksprojecten te financieren (...);

(...) De statuten ervan waren in voorbereiding maar de zaak "Dutroux" en de herstructurering binnen de politiediensten hebben roet in het eten gegooid. De Kabinetten van Binnenlandse Zaken en van Justitie kondigen ons nu aan dat het project na Pasen 1998 zal hernomen worden".⁽¹⁷⁾

Het 'Overlegplatform voor Bescherming van Ondernemingen'(OPBO) binnen het VBO organiseert contactvergaderingen waaraan de verschillende instanties, waaronder ook de inlichtingendiensten, deelnemen.

Een Lid van het Comité I heeft op 19 juni 1998 tijdens zijn bezoek aan het OPBO er nogmaals op gewezen dat, inzake bescherming van het wetenschappelijk of economisch potentieel, er reeds in 1947 een besluitwet bestond tot vaststelling van het statuut van oprichting en werking van centra, belast met de bevordering en de coördinatie van de technische vooruitgang van de verschillende takken van 's lands bedrijfsleven door het wetenschappelijk onderzoek (Besluitwet "De Groote" van 30 januari 1947)⁽¹⁸⁾.

Deze besluitwet richt het juridisch kader in binnen hetwelk, "onder genot van de voordelen van de wet, de instellingen kunnen worden ingeschakeld die ten doel hebben de technische vooruitgang te bevorderen van de verschillende takken van 's lands economisch bedrijvigheid. Zij bepaalt de rechtspleging volgens welke het privaat initiatief de stichting kan ondernemen van dergelijke instellingen door hun de financiële middelen te verzekeren voorzien door de wet".

Het OPBO van zijn kant verklaarde aan het Lid van het Comité I dat de ondernemingen op regelmatige tijdstippen door de Veiligheid van de Staat gebriefd willen worden omtrent de potentiële risico's die ze lopen.

De Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat heeft bij het OPBO een uiteenzetting gegeven over sekten, maar het wenst dat dergelijke ontmoetingen minstens om de zes maanden zouden georganiseerd worden en meer over onderwerpen die aansluiten met hun de activiteiten.

Dergelijke bijeenkomsten zouden de ondernemingen en de inlichtingendienst in staat moeten stellen economische en wetenschappelijke informatie uit te wisselen om op die manier de informatie bedoeld om bedrijven te beschermen te bundelen.

⁽¹⁷⁾ Vrije vertaling

⁽¹⁸⁾ Verzameling Wetten en Besluiten, p. 848

Frankrijk heeft haar ondernemingen voornamelijk na de pijlsnelle ontwikkeling van de informatica bewust gemaakt van de noodzaak om hun producten efficiënt te beschermen⁽¹⁹⁾.

De verschillende besturen die hierbij betrokken zijn, waaronder ook het ministerie van Economische Zaken, bezitten een schat aan informatie. Wij denken hier bijvoorbeeld aan de dienst Licenties en Contingenten. Het is deze dienst die in België toeziet op de toepassing van de Europese verordening.

De dienst legt de lijst aan van producten die uitgevoerd mogen worden naar landen die als gevaarlijk worden beschouwd voor de veiligheid van Europa. Deze dienst onderhoudt reeds sinds begin jaren '70 contacten met de Veiligheid van de Staat.

Het Comité I is de mening toegedaan dat de oprichting van een overlegorgaan tussen de betrokken ministers en de ondernemingen, die over wetenschappelijk of economisch potentieel beschikken dat van vitaal belang is voor België, één van de mogelijke oplossingen zou kunnen zijn. In dit kader zou het nuttig zijn de ervaringen van de Franse inlichtingendiensten te bestuderen, die reeds meer dan 10 jaar actief zijn op dit gebied.

Het 'Comité pour la compétitivité et la sécurité économique' (Comité voor concurrentievermogen en economische veiligheid) werd in 1995 opgericht.

Dit Comité hangt af van de 'Direction des Relations Economiques Extérieures du ministère de l'Economie et des Finances' (Bestuur Buitenlandse Economische Betrekkingen van het ministerie van Economie en Financiën). Het moet advies verlenen inzake activiteiten van economische intelligentie.

Het Comité bestaat uit drie organen :

- een Hoge Raad onder toezicht van de Eerste minister, waarin de industriëlen vertegenwoordigd zijn ;
- een 'Comité de pilotage économie et défense' (Stuurcomité Economie en Landsverdediging), waar het 'Secrétariat Général de la Défense' (Algemeen Secretariaat voor Landsverdediging) deel van uitmaakt (adres: Boulevard de la Tour Maubourg 75700 Parijs 07 SP ☎ 33.1.44018080.90 - ☎ 44.18.18.80.90) ;
- een interministeriële werkgroep waar tevens het documentatiecentrum voor economische intelligentie aan deelneemt.

Toch dient hier al gewezen te worden op het feit dat het Belgisch Comité voor Concurrentievermogen en Economische Veiligheid en de Veiligheid van de Staat verplicht zullen zijn in deze materie een beleid te voeren dat afwijkt van het Franse model :

⁽¹⁹⁾ "La veille technologique et l'intelligence économique" door Daniel Rouach, Verzameling "Que sais-je?" Presses universitaires de France, 1996, p. 65.

- dit Comité en de Veiligheid van de Staat zullen beiden te maken krijgen met de gevolgen van de federalisering van België, met name de economische bevoegdheden die bij de gewesten berusten. Deze streven belangen na die niet noodzakelijk gelijklopend zijn ;
- de taak die dit Comité en de Veiligheid van de Staat te wachten staat, zal nog worden bemoeilijkt door het feit dat het wetenschapsbeleid niet meer tot de uitsluitende bevoegdheid van de federale regering behoort.

De ervaringen, opgedaan in landen zoals Duitsland, Nederland en Groot-Brittannië, zijn even leerzaam voor ons. Ze worden in het volgende hoofdstuk behandeld.

8. POGING TOT OMSCHRIJVING

8.1. Canada

De Canadese regering heeft het begrip 'economische veiligheid' omschreven als "*het geheel van noodzakelijke voorwaarden voor het behoud van de internationale concurrentie positie van Canada, teneinde productieve tewerkstelling te verschaffen en de inflatie in te dijken*"⁽²⁰⁾.

Het verslag van het 'Comité de Surveillance des Activités de Renseignement de Sécurité' (CSARS) schrijft dat de Canadese inlichtingendienst (SCRS) in 1991 een globale aanpak heeft uitgedokterd voor twee problemen, nl. economische veiligheid en verspreiding van massavernietigingswapens.

Om de werkzaamheden van de afdelingen die reeds onderzoek op dit terrein hadden verricht te coördineren, richtte de inlichtingendienst SCRS een onderafdeling op, die de naam 'Exigences - transferts de technologies' (ETT) (Vereisten - technologie-overdracht) kreeg.

In 1993 vatte het SCRS dan zijn taak van bescherming van het economisch potentieel aan.

Het programma bestaat reeds zes jaar, en onderzoek van het CSARS heeft uitgewezen dat het voornaamste probleem waarmee de dienst bij de uitoefening van zijn opdracht geconfronteerd wordt, zich juist op het niveau van de te algemene omschrijving bevindt van wat men nu onder economisch gevaar moet begrijpen.

De definitie is namelijk een uiting van een zeer brede politiek-economische visie die de nadruk legt op 's lands belangen.

Bij de ontleding van de gegevens die de Canadese inlichtingendiensten verzamelden, is het CSARS tot het besluit gekomen dat de SCRS gegevens had verzameld en opgeslagen die geen rechtstreeks verband hielden met de bedreiging van Canada's veiligheid.

⁽²⁰⁾ Jaarverslag van het "CSARS" 1996-1997, p. 14

Het CSARS stelde eveneens ter gelegenheid van de informatievergaderingen of de uiteenzettingen in het kader van het bewustmakingsprogramma vast, dat het SCRS soms bestuurlijke informatie verzamelde die in vele gevallen geen enkel verband hield met de bedreiging van Canada's veiligheid.

Voorgaande vaststellingen duiden op de risico's die een te brede omschrijving van het wetenschappelijk of economisch potentieel, of elk ander fundamenteel belang van het land, met zich mee kan brengen.

8.2. Frankrijk

Een werkgroep die in 1992 door het 'Commissariat général au plan' werd opgericht om de sociale gesprekspartners de inzet van de 'economische intelligentie' bij te brengen, kon eensgezindheid vinden over de volgende omschrijving⁽²¹⁾ :

"Economische intelligentie ('intelligence économique') kan omschreven worden als het geheel aan onderzoek, beheer, verspreiding en bescherming van voor alle economische actoren nuttige informatie.

Deze actoren worden gezien als een globaal systeem dat erop gericht is de strategie van het algemeen management van de onderneming te inspireren, maar tevens om de verschillende uitvoerende niveaus voortdurend te informeren en te doorstromen om te komen tot een offensief en creatief beheer van informatie, die een belangrijke rijkdom vormt⁽²²⁾".

Volgens Henri Martre is⁽²³⁾ economische intelligentie :

"(...) informatie die zo versneden, behandeld en gericht wordt, dat ze licht werpt op beslissingen die genomen moeten worden.

Om optimale economische beslissingen te nemen, moet men de context waarin zij toepassing zullen vinden begrijpen. Zoals in het impressionisme, maakt men gebruik van elementen die hier en daar worden bijeengezameld om zo een zo dicht mogelijk bij de werkelijkheid aanleunend doek te schilderen."

Volgens François Renier⁽²⁴⁾ verbreedt het begrip economische intelligentie de kennisbasis die noodzakelijk is om zware beslissingen te nemen, bv. de kenniselementen die er al of niet toe aanzetten een nieuw onderzoeksprogramma op te starten, of een lopend programma te onderbreken. *"Knowledge is that you can put into"*, zei William James⁽²⁵⁾.

(21) Verslag van de groep voorgezeten door Henri Martre, Documentation française, 1994

(22) Vrije vertaling

(23) Oud-voorzitter van Aérospatiale en voorzitter van de denkgroep "Economische intelligentie en industriële strategieën".

(24) François Renier (synthélabo), IIR, januari 1995 : *"De la veille technologique à l'intelligence économique: l'exemple de la R&D dans l'industrie du médicament."*

(25) "Kennis is datgene wat men ervan kan toepassen"

Henri Martre voegt hieraan toe:

"Economische intelligentie bekleedt dus een concreet economisch karakter dat verder gaat dan pure marktgegevens, wetenschappelijke en technologische informatie, informatie over octrooien of over de ontwikkeling van reglementering maar het houdt ook rekening met ruimere aspecten zoals kennis van de verdere ontwikkeling van de kunst of met de sociopolitieke of sociaal-culturele context".

Economische inlichtingen die in Frankrijk 'economische intelligentie' (in het Frans 'intelligence économique') wordt geheten, houdt voor alle auteurs - van welke nationaliteit ze ook zijn -tevens technologische wake in.

Naar het oordeel van Daniel Rouach en Patrice Santi⁽²⁶⁾ houdt economische intelligentie tevens commerciële, concurrentiële, vennootschappelijke en technologische wake in.

Het Comité I kon de meest precieze omschrijvingen van dit laatste begrip vinden :

Volgens Daniel Rouach en Patrice Santi⁽²⁷⁾, betekent technologische wake: *"de kunst van het oordeelkundig vinden, verzamelen, behandelen en opslaan van terzake dienende informatie en signalen (zwakke zowel als sterke) die de onderneming overspoelen en die de toekomst ervan oriënteren. Zij stelt de onderneming in staat zich nu en in de toekomst te beschermen tegen aanvallen van de concurrentie. Technologische wake wordt in alle wettelijkheid en onder naleving van de deontologische regels toegepast".*

Technologische wake betekent, aldus R. Beaussier van de vennootschap CEGELEC, *"systematische en vooral georganiseerde exploitatie van industriële informatie. De techniek van technologische wake bestaat erin te kunnen luisteren en kijken om alle nuttige nieuwigheden eruit te halen die ten dienste staan van de technische ontwikkelingen zonder dewelke de onderneming niet opgewassen is tegen de concurrentie op wereldvlak".*

Het tijdschrift 'La Recherche' verleent technologische wake een operationeel karakter. De definitie die wordt weerhouden luidt als volgt⁽²⁸⁾ :

"Technologische wake is het middel waarmee de onderneming de strategische elementen kan distilleren uit de massa aan informatie die haar de dag van vandaag ter beschikking staat. Technologische wake is geen industriële spionage, evenmin de omzetting van de staat van pure speculatieve kunst binnen een beperkt technisch gebied, ze is veeleer bedoeld om het management van ondernemingen tot raad te zijn bij het oplossen van de industriële problemen waarmee ze geconfronteerd worden."

(26) *"Het boostereffect van waakzaamheid op innovatieve overdrachten"*, Expansion Management Review van de maand juni 1997

(27) Op. cit.

(28) Eric Wener et Paul Degpoul, 'La veille technologique, un nouveau métier de l'entreprise' La Recherche, 269, oktober 1994, deel 25, pgs. 1068 tot 1077.

“Technologische wake, die wetenschappelijke, technische, technologische en soms zelfs technisch-economische aspecten behelst, vindt haar plaats binnen een bredere context in de onderneming”, aldus Henri Dou, directeur van “CRRM” (Universiteit Aix-Marseille III).

Frankrijk heeft gekozen voor een soepele omschrijving van zijn wetenschappelijk potentieel. Het heeft een lijst samengesteld van sleuteltechnologieën vanuit socio-economisch standpunt.

Deze lijst werd door het ministerie van Nijverheid opgesteld en bekend gemaakt in een werk met als titel : *“Les 100 technologies clés pour l’industrie française à l’horizon 2000” (Honderd sleuteltechnologieën voor de Franse industrie aan de vooravond van het jaar 2000⁽²⁹⁾).*

De technologieën werden onderverdeeld onder de volgende hoofdingen :

1. Gezondheid en technologie van levende wezens ;
2. Milieu ;
3. Transport ;
4. Materialen ;
5. Energie ;
6. Bouw en infrastructuur ;
7. Organisatorische technologieën en begeleidingstechnologieën;
8. Productie, instrumentatie en maat.

Het Comité I is van oordeel dat het interessant zou zijn ook in België een dergelijke lijst op te stellen, zodat die als referentiebasis kan dienen voor de opdracht van de Veiligheid van de Staat. Men mag de sectoren, waar verwacht kan worden dat er spitstechnologie zal worden ontwikkeld, niet uit het oog verliezen.

Hier dient opgemerkt dat ook in Nederland een dergelijke lijst werd opgesteld. Ze werd echter omwille van haar geheim karakter niet bekendgemaakt (zie pt 8.3. van onderhavig verslag).

De Franse visie op de omschrijving van deze problematiek is resoluut offensief en op de economische sector gericht, terwijl de taak van de Veiligheid van de Staat in België beperkend wordt opgevat, namelijk het doorspelen van inlichtingen aan de bevoegde ministers.

⁽²⁹⁾ Ministerie van Nijverheid, Algemene Directie van industriële Strategieën, juli 1995, p. 193-197

8.3. Nederland

Algemeen

De opdracht van de BVD (Binnenlandse Veiligheidsdienst; de Nederlandse tegenhanger van de Veiligheid van de Staat) wordt omschreven in artikel 8 van de wet van 3 december 1987 houdende de regels van toepassing op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

De opdracht van de BVD wordt als volgt omschreven :

- het verzamelen van gegevens omtrent organisaties en personen, welke door de doelen die zij nastreven, dan wel door hun activiteiten aanleiding geven tot het ernstige vermoeden dat zij een gevaar vormen voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of voor andere gewichtige belangen van de Staat;
- het verrichten van veiligheidsonderzoeken;
- het bevorderen van maatregelen ter beveiliging van gegevens waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, en van die onderdelen van de overheidsdienst en van het bedrijfsleven, welke naar het oordeel van de terzake verantwoordelijke ministers van vitaal belang zijn voor de instandhouding van het maatschappelijk leven.

Deze brede omschrijving van de taken van de BVD, waar ondermeer ook de bescherming van de nationale economie wordt vermeld, maakt het mogelijk dat de BVD voortdurend zijn werkzaamheden kan bijsturen. Er bestaan weinig definitieve en voortdurend terugkerende onderwerpen, de dienst verkiest zich aan te passen aan de situatie die zich voordoet.

De BVD evalueert eerst elke nieuwe opdracht :

- hebben we te maken met een werkelijk gevaar ?
- hoe groot is het gevaar ?
- kan dit gevaar enkel bestreden worden door tussenkomst van de BVD ?

In het kader van de bescherming van de economische sector is de BVD momenteel bezig met onderzoek omtrent de activiteiten die buitenlandse inlichtingendiensten ontwikkelen, en die ingaan tegen de economische belangen van Nederland. Daarnaast lopen veiligheidsonderzoeken, evenals permanente sensibiliseringscampagnes aangaande deze bedreigingen voor de ondernemingshoofden.

De economische veiligheidsbelangen⁽³⁰⁾ :

Reeds vanaf zijn oprichting staat de BVD in voor de veiligheid binnen de wereld van de Nederlandse ondernemingen.

Het betrof voornamelijk ondernemingen die werkten voor de overheid en die het slachtoffer konden worden van sabotage. In 1994 vonden verkennende gesprekken plaats tussen vertegenwoordigers van de ondernemingen en het ministerie van Economische Zaken. Als gevolg daarvan werd besloten de opdracht van de BVD op het economisch vlak opnieuw te bestuderen.

Uit de discussies bleek dat er een verband bestaat tussen de economische belangen en de veiligheid van het land, gezien zijn positie op wereldvlak grotendeels wordt bepaald door de stabiliteit van zijn economie, de vernieuwingscapaciteit van elk van zijn ondernemingen en door een optimaal functioneren van zijn vrije marktsysteem.

Het behoud van de economische macht van een land draagt bij tot het voorkomen van sociale onrust en van politiek extremisme. Als de economische macht van een land wordt aangetast, dan komt de stabiliteit - die toch één van de peilers is van de nationale veiligheid- in gevaar.

De BVD heeft een specifieke opdracht in het kader van economische spionage. Dankzij zijn ervaring kan de dienst ook tijdig bepaalde vormen van oneerlijke concurrentie melden.

Er is tevens een taak weggelegd voor de BVD in het opsporen van internationale criminele organisaties, die steeds meer onder de dekmantel van legale firma's werken. Zij vormen een bedreiging voor de economie.

Ook al dienen in eerste instantie de bedrijven zelf maatregelen treffen in de drie hierboven aangehaalde domeinen, ze moeten ook op de bevoegde overheden kunnen rekenen.

De BVD moet zich bezighouden met het onderkennen van minder-zichtbare gevaren, d.w.z. :

- wanneer buitenlandse inlichtingendiensten wezenlijke economische gegevens van Nederlandse firma's verzamelen;
- wanneer lastercampagnes worden georganiseerd in de pers om Nederlandse ondernemingen in diskrediet te brengen;
- wanneer vermoed wordt dat de maffia binnen het beheer van een gerenommeerde onderneming is geïnfiltreerd.

⁽³⁰⁾ Bronnen : Jaarverslagen van de Binnenlandse Veiligheidsdienst van 1994 en 1995, Zitting van de Tweede Kamer van 27 augustus 1996 over het activiteitenverslag van de Toezichtscommissie voor inlichtingen- en veiligheidsdiensten van 1995

Bij de aanvang van zijn taak gaf de BVD voorrang aan de bescherming van technologiesectoren. Uit gesprekken met bedrijven is echter gebleken dat de taakomschrijving moest worden uitgebreid.

De BVD had immers gemerkt dat buitenlandse inlichtingendiensten en de maffia voornamelijk belangstelling toonden voor economische gegevens die niet stammen uit onderzoek en wetenschappelijke ontwikkeling.

Uitgaand van deze vaststelling, werd beslist tot oprichting van een 'projectgroep'. De projectgroep kreeg als opdracht deze problematiek in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken en met vertegenwoordigers uit de ondernemingen (nb.: 33 belangrijke Nederlandse ondernemingen hebben deze studie ondersteund) te bestuderen.

De groep kreeg de naam 'Economische Veiligheidsbelangen' en stelde zelf de afwerking van de risico-analyse vóór eind 1995 als prioriteit op de agenda, dit om te bepalen met welke aspecten van het economisch potentieel de BVD zich best zou bezighouden.

De besluiten van de groep 'Economische Veiligheidsbelangen' laten zich als volgt samenvatten

1. de ondernemingen beschikken over een brede waaier aan informatie die ten prooi kan vallen aan economische spionage ;
2. Nederlandse firma's slagen er niet in aanbestedingen binnen te halen, omdat hun buitenlandse concurrenten de toevlucht nemen tot weinig 'sportieve' methodes, zoals afluisterpraktijken of tipgevers om die aanbestedingen te winnen ;
3. betrouwbaarheidsonderzoek naar ondernemingen of investeerders die banden hebben met de georganiseerde misdaad (maffia) is onontbeerlijk.

Er werd beslist dat de werkzaamheden van de BVD zich op deze drie specifieke gevaren moesten richten. Bovendien werd de oprichting van een stuurgroep (Commissie van Deskundigen) in 1996 in het vooruitzicht gesteld.

Deze Commissie van Deskundigen moest onder leiding van de secretaris-generaal van het ministerie van Economische Zaken via interdepartementale samenwerking een definitie van de problematiek en een actieplan uitwerken. Deze stuurgroep werd nooit opgericht.

De minister van Binnenlandse Zaken, de heer Dijkstal, onderstreepte in augustus 1996 dat de regering intussen beslist had dat de BVD zich wel degelijk zou bekommeren om het onderzoek naar de activiteiten die buitenlandse inlichtingendiensten zouden ontwikkelen, en die gericht waren tegen de economische belangen van Nederland.

Hij voegde eraan toe dat een contactgroep, die bestond uit de leden van het ministerie van Economische Zaken en van de BVD, was opgericht. Deze groep werd met de ontleding en de studie van concreet gevaar dat niet van buitenlandse inlichtingendiensten uitging, belast.

Deze analyse van de andere bedreigingen moest uitmonden in een eventuele tussenkomst van de BVD. Minister Dijkstal was van oordeel dat de wetgeving op de BVD voldoende grondslag bood om de BVD de taken te laten uitvoeren die de groep 'Economische Veiligheidsbelangen' had omschreven.

Parlementslid Van Oven vroeg ter gelegenheid van een interpellatie⁽³¹⁾ in de Tweede Kamer of de lijst met ondernemingen die voor Nederland van vitaal belang zijn aan de Kamer zou worden medegedeeld. De minister gaf hierop ten antwoord dat deze lijst omwille van haar vertrouwelijk karakter enkel aan de Commissie van Toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zou worden overgemaakt.

Deze lijst was de wettelijke grondslag waarop de BVD zich steunde voor de bescherming van ondernemingen die door de minister van Binnenlandse Zaken waren aangeduid als vitaal voor de Nederlandse economie.

Nederland neemt een defensieve houding aan, maar zorgt toch voor inspraak van de economische wereld binnen de politieke wereld. Deze zienswijze heeft een wettelijke basis. De Nederlandse wet op de inlichtingendiensten laat de BVD toe de aandacht van de ondernemingen te vestigen op de beschermingsmaatregelen die genomen moeten worden.

8.4. Duitsland

Dankzij de welwillende medewerking van één van de leden van de Duitse inlichtingendiensten, kon het Comité I volgende informatie over onderhavig onderwerp ontvangen.

In de Bondsrepubliek Duitsland wordt de bescherming van het wetenschappelijk of economisch potentieel niet bij wet, meer bepaald in het kader van de wettelijke bescherming van ondernemingen, geregeld.

Duitsland heeft echter zijn wet op oneerlijke mededinging (UWG - Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb). Bij wijze van voorbeeld kan men aanhalen dat § 17 van deze wet handelt over de bescherming van het industrieel geheim. Het zijn echter de ondernemingen zelf die de bescherming van hun gevoelige gegevens moeten organiseren.

Aldus hebben op 9 november 1993 Duitse ondernemers een centraal orgaan belast met de bescherming van ondernemingen, die actief zijn in de spijttechnologie: de 'Arbeitsgemeinschaft für Sicherheit der Wirtschaft' - ASW (Werkgroep Industriële Zekerheid), daarnaast werden ook de 'Landesverbände für Sicherheit der Wirtschaft' (Regionale Federaties voor Industriële Veiligheid) met die taak belast.

De 'ASW' adviseert en ondersteunt haar leden bij de bescherming van hun veiligheidsbelangen, en doet beroep op hun medewerking om elk probleem van industriële veiligheid op te lossen.

Er bestaat enkel een "*lex specialis*" voor de bescherming in het algemeen belang van Staatsgeheimen in de openbare sector en voor ondernemingen en vennootschappen die voor de Staat werken.

Deze wet draagt als titel 'Gesetz über die Voraussetzungen und das Verfahren von Sicherheitsüberprüfungen des Bundes - Sicherheitsüberprüfungsgesetz' - SÜG (Federale Wet betreffende de voorwaarden en procedure van uitvoering voor veiligheidsonderzoeken) van 20 april 1994.

⁽³¹⁾ Zitting van de Tweede Kamer van 27 augustus 1996

Deze wet is noodzakelijk omwille van de onvermijdelijke inbreuken die op het privé-leven begaan worden ter gelegenheid van deze veiligheidsonderzoeken. De wet biedt een wettelijk kader.

Dit wettelijk kader is zeer duidelijk en gedetailleerd als het gaat om rechten, plichten en bevoegdheden van de bij veiligheidsonderzoeken betrokken personen. Het BfV⁽³²⁾ is slechts de uitvoerende overheid. Het legt geen criteria noch omschrijvingen vast.

8.5. Engeland

De Engelse wetgeving legt de taak van de bescherming van het belang van het economisch welzijn van het Verenigd Koninkrijk vast, zowel voor de 'Security Service' (act 1989) als voor de 'Secret Intelligence Service' (act 1994)⁽³³⁾. Geen van beide wetten geeft een omschrijving van het begrip 'economisch welzijn'.

Het Comité I heeft ter zake een deskundige uitgenodigd. Het betreft David Bickford, één de van bezielers van de Engelse wetgeving hieromtrent.

Hij heeft het Comité I een tekst overgemaakt waarvan de inhoud als volgt kan worden samengevat :

De betekenis van het begrip economisch welzijn is van groot belang in het licht van artikel 55 van het Charter van de Verenigde Naties en van artikel 8 van het EVRM, want zij laat toe het recht op privé-leven van individuele burgers af te wegen tegen het economisch welzijn van een land. Tenslotte hebben de Lidstaten van de Europese Economische Gemeenschap een gemeenschappelijke markt gesticht waarbij uitdrukkelijk met deze problematiek rekening werd gehouden (artikels 2 en 3 van het Verdrag van Rome).

Adam Smith omschreef politieke staatshuishoudkunde als *'de kunst van het beheer van de middelen van een volk en van zijn regering'*. Deze kunst behelst twee zaken. Het eerste betreft de identificatie van deze middelen; het tweede betreft de interpretatie van het beheer.

De middelen worden macro-economisch omschreven als de gezamenlijke middelen waarover een land beschikt voor haar eigen onderhoud en verdediging. Het begrip 'middelen' verwijst zowel naar personen als naar goederen.

Het beheer omvat zowel personen (immigratie, sociale behoeften zoals gezondheid, veiligheid, welzijn) als goederen (geldmiddelen en ontwikkeling, productie, milieu, import-export, inkoop-verkoop). Tot hier de theorie van Adam Smith; David Bickford onderzoekt aansluitend wat de staten ermee doen.

De Europese Economische Gemeenschap, die naast de Verenigde Naties bestaat, is als internationale instelling een referentie om de aard van het begrip 'economisch welzijn in de internationale gemeenschap' te vatten.

⁽³²⁾ Activiteitenverslag Comité I - 1996, Titel I, p. 2
BfV: Das Bundesamt für Verfassungsschutz (Federale Dienst ter bescherming van de Grondwet)

⁽³³⁾ Zie "Studie van de wetgeving van het Verenigd-Koninkrijk betreffende inlichtingen- en veiligheidsdiensten", huidig activiteitenverslag van het Comité I.

De Europese Gemeenschap werd gevestigd op de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie, en op de Europese Economische Gemeenschap.

Het Verdrag van Rome erkent de nauwe verbanden die in de moderne maatschappij bestaan tussen economie, het sociale en het milieu.

Andere Europese en internationale verdragen die even belangrijk en van recentere datum zijn, hebben het economisch welzijn van Europese landen tot een recht verheven.

Bescherming van het economisch welzijn

Schade toegebracht aan het economisch welzijn, alsook schade die aan de veiligheid wordt toegebracht, kunnen de integriteit van het land ondermijnen. Hieruit vloeit voort dat het beleid van deze staat alles in het werk moet stellen om zijn veiligheidsbelangen en zijn belangen van economisch welzijn te ondersteunen.

Het is vanuit dit oogpunt gerechtvaardigd dat staten informatie inwinnen over het economisch welzijn en de strategieën van andere landen die de integriteit van deze staat zouden kunnen ondermijnen. Om dezelfde redenen is het inwinnen van informatie in de staat zelf gewettigd om de vitale economische belangen van het land en zijn beleid te vrijwaren.

Men moet niet noodzakelijk wachten tot er gevaar dreigt om inlichtingen over het economisch welzijn te verzamelen. Een staat dient een adequaat niveau aan inlichtingen te garanderen in zaken die zijn vitale economische belangen aangaan, teneinde te weten te kunnen komen welke belangen - en bijgevolg zijn integriteit - bedreigd kunnen worden en dus schade kunnen oplopen.

Concreet heeft David Bickford het Comité I gemeld dat zowel MI5 als MI6 zich bezighouden met acties die vanuit het buitenland worden ondernomen, vooral omdat de bedreigingen in deze materie steeds van het buitenland komen; de nationale economie hangt van haar internationale handel af.

Internationale mededinging is dus een begrip, waarmee - zoals in Canada - rekening dient gehouden te worden. Het spectrum voor informatieonderzoek is dus zeer ruim.

Het belang van de markt beïnvloedt de definitie van de opdracht : om maar een karikuraal voorbeeld te nemen: noch MI5 noch MI6 hechten enig belang aan een Chinese winkel, want deze winkel vormt geen bedreiging voor de Britse markt. Dit is niet het geval voor de tarwemarkt, waar de Russische markt en bedreiging kan vormen.

Hieruit kan men afleiden dat vooraleer een onderzoek wordt gestart, eerst moet worden overwogen of het gevaar een bedreiging vormt voor een deel van de Britse economie. Het inlichtingenonderzoek houdt dus verband met belangrijke gebeurtenissen.

De betrokken ministers vervullen hierbij een bepaalde rol. Ze moeten immers in staat zijn de bedrijven aan te duiden die als sleutelondernemingen voor de Britse economie moeten worden beschouwd.

Via het 'Joint Intelligence Committee' (JIC) vaardigen ze richtlijnen uit. Ze vragen bijvoorbeeld de inlichtingendiensten om informatie in te winnen over de prijsevolutie van petroleum. Zo kan de minister zijn financieel beleid bijsturen. De inlichtingendiensten werken dus voor de staat. Ze geven hun informatie door aan de staat en niet aan de ondernemingen.

Het JIC geeft zijn richtlijnen aan de inlichtingendiensten, deze werden echter eerst door de minister besproken en maakten het voorwerp uit van overleg met de ondernemingen. De betrekkingen die de inlichtingendiensten met de ondernemingen onderhouden bevinden zich op menselijk vlak zonder dat er sprake is van enige ondersteuning in structuren.

Alvorens de inlichtingendiensten overgaan tot actie, zetten ze teams op die o.a. met advocaten worden bemand om het succes van de operatie te waarborgen en dit zowel op het gebied van het inwinnen van informatie als op wettelijk vlak.

Commentaar :

Het moge blijken uit deze korte studie dat deze delicate materie in de verschillende Europese landen op fundamenteel verschillende manieren wordt aangepakt.

Nederland, Engeland en Canada brengen - net zoals België - deze taak onder bij de wet op de inlichtingendiensten.

In Nederland, Duitsland en Frankrijk hebben de ondernemingen zelf het initiatief genomen, weliswaar naargelang het land in verschillende mate. In Nederland, Duitsland en Canada is er sprake van defensieve garing van inlichtingen, m.a.w. binnen het kader van bescherming; Frankrijk pakt de problematiek zowel offensief als defensief aan.

Het offensief karakter blijkt namelijk uit het feit dat inlichtingendiensten met het oog op het winnen van markten buiten hun land, inlichtingenonderzoek verrichten, terwijl het defensief karakter zich beperkt tot bescherming van nationale belangen.

Terwijl de inlichtingendiensten in het Verenigd Koninkrijk offensief ten dienste van de staat staan, met name om diens veiligheid te vrijwaren, is er in Frankrijk sprake van een hechte samenwerking tussen enerzijds de inlichtingendiensten en anderzijds de bedrijven in het belang van deze laatsten.

Frankrijk is erin geslaagd haar inlichtingendiensten toe te laten zich met deze materie in te laten zonder wettelijke basis.

Het standpunt van België is te vergelijken met dat van Canada omdat het ontwerp van wet deze specifieke taak van bescherming van het wetenschappelijk of economisch potentieel bij de bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat onderbrengt; deze taak behelst bescherming en niet het offensief opsporen van inlichtingen.

Men kan zich de vraag stellen hoe Europa in het kader van haar politieke wording deze problematiek zal aanpakken en of het eigenbelang van de staten het niet zal halen op de belangen van economisch Europa.

9. ANTWOORDEN VAN DE BELGISCHE UNIVERSITEITEN

Het Comité I kreeg op 16 februari 1995 Professor Geysen van de K.U.Leuven op bezoek.

Deze gaf een uiteenzetting over de volgende twee thema's :

1. voorstelling van de K.U.Leuven ;
2. het toezicht dat de diensten van de K.U.Leuven uitoefenen op de bescherming van hoogtechnologische gegevens, en op de intellectuele rechten die ermee gepaard gaan.

Uit vergelijking van deze toespraak met de briefings die beide inlichtingendiensten gegeven hebben toen het Comité I zijn taak opnam, blijkt dat de inlichtingendiensten zich niet systematisch met bescherming van hoogtechnologische wetenschappelijke gegevens bezighouden.

Hun tussenkomst beperkt zich tot occasioneel onderzoek dat de Veiligheid van de Staat uitvoert als gevolg van punctuele informatie die zij van de universiteiten of derden doorgespeeld krijgt. Deze tekortkoming vloeit voort uit een gebrek aan personeel en aan financiële middelen.

België bezit geen of in elk geval zeer weinig natuurlijke hulpbronnen. De rijkdom van België is hoofdzakelijk van intellectuele aard.

Alle universiteiten van het land evenals de minister van Wetenschapsbeleid werden aangeschreven met het verzoek of zij een omschrijving konden geven van 'hoogtechnologische gegevens' en van de wezenlijke bestanddelen van het 'economisch potentieel'.

Zoals reeds vermeld toen we het hadden over de manier hoe de Fransen economische intelligentie aanpakken is het begrip 'hoogtechnologische gegevens' wel degelijk een wezensbestanddeel van het wetenschappelijk potentieel, ook al wordt dit begrip nergens in de wet vermeld. Het wetenschappelijk potentieel maakt op zijn beurt slechts deel uit van het begrip 'wetenschappelijk en economisch potentieel'.

DEFINITIE VAN "HOOGTECHNOLOGISCHE GEGEVENS"

De antwoorden van de universiteiten kunnen als volgt worden samengevat :

1. ULB

Kunnen als 'hoogtechnologie' worden bestempeld, alle materies die het voorwerp uitmaken van lopend onderzoek en die zich lenen tot buitenacademische toepassingen.

2. NOTRE DAME DE LA PAIX (Namen)

Het is de taak van de wetgever een omschrijving te geven aan het begrip 'hoogtechnologische gegevens'.

3. ST. LOUIS

Geen antwoord, gezien St. Louis een faculteit menselijke wetenschappen is en helemaal geen technologische faculteit.

4. GEMBLoux

Elk gegeven dat mogelijkwijze kan leiden tot het verlenen van een octrooi of dat een bestanddeel ervan kan uitmaken.

5. R.U.G. (Gent)

Resultaat van vernieuwend onderzoek (onderzoek of processen gebaseerd op toepassing van nieuwe geavanceerde technieken, die zelf al eens in een ontwikkelingsfase zijn) en die het voorwerp kunnen uitmaken van het verlenen van een octrooi.

6. VUB (Brussel)

Geen antwoord.

7. KUL (Leuven)

Gezien deze materies voortdurend in evolutie zijn is een thematische definitie die onveranderlijk moet gelden niet aangewezen.

Het feit dat aan bepaalde producten een octrooi kan toegekend worden is op zich niet voldoende om die producten als hoogtechnologische producten te bestempelen.

De verschillende publikaties zijn wel een betrouwbare bron voor de beoordeling van het geavanceerd karakter van een bepaalde technologie, maar ze bieden geen enkele garantie omtrent de gelding ervan in de tijd.

Een definitie moet op een referentiekader steunen dat rekening houdt met publikaties, met octrooien en met een beoordeling van de technologische waarde door een erkend organisme zoals bijvoorbeeld het "Instituut ter bevordering van het Wetenschappelijk en Technologisch onderzoek in de industrie - Vlaams Technologisch Observatorium".

In het kader van de opdracht van de Veiligheid van de Staat : de nieuw verworven kennis of technologie die bij misbruik de veiligheid van de burger of van de gemeenschap kan bedreigen.

Dergelijke definitie gaat eerder uit van mogelijke toepassingen dan van het vernieuwend karakter of vernieuwende aard van de technologie zelf.

8. UCL

Deze gegevens maken niet het voorwerp uit van een samenvattende definitie maar wel van een opsomming van producten en sectoren.

De COCOM-lijst of de lijst van de Europese Unie betreffende goederen voor tweërlei gebruik zoals die in het Officieel Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen van 30 oktober 1996 werd bekendgemaakt kunnen als basis dienen om dit probleem te benaderen.

Het betreft "Verordening (EG) Nr. 3381/94" van de Raad van 19 december 1994, tot instelling van een communautaire regeling voor exportcontrole op goederen voor tweërlei gebruik. Deze verordening ging van kracht op 1 maart 1995.

Overwegingen aan de basis van de Verordening

- Bij de verwezenlijking van de interne markt moet het vrij verkeer van goederen met inbegrip van goederen voor tweërlei gebruik overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van het verdrag worden gewaarborgd. Thans wordt de intracommunautaire handel aan controle van de Lidstaten onderworpen. De afschaffing van dergelijke controles zal het internationale concurrentievermogen van de Europese industrie vergroten.
- De Verordening heeft tot doel goederen voor tweërlei gebruik bij hun uitvoer uit de Gemeenschap aan doeltreffende controle te onderwerpen.
- Dergelijk doeltreffend systeem voor controle op de uitvoer is nodig ter nakoming van de internationale verbintenissen van Lidstaten, met name inzake non-proliferatie.
- Gemeenschappelijke lijsten van goederen voor tweërlei gebruik zijn de wezenlijke bestanddelen van een doeltreffend controlesysteem.
- Beslissingen in verband met de inhoud van deze lijsten zijn van strategische aard en vallen derhalve onder de bevoegdheid van de Lidstaten.

- Op 20 november 1984 hebben de ministers van Buitenlandse Zaken van de Gemeenschap een Verklaring van gemeenschappelijk beleid aangenomen betreffende de modaliteiten voor het intercommunautaire verkeer van afgescheiden plutonium en van met meer dan 20% verrijkt uranium, alsmede betreffende de installaties, de essentiële hoofdbestanddelen en de technologie die verband houden met de opwerking, de verrijking en de productie van zwaar water.
- Bovenvermeld gezamenlijk optreden en onderhavige Verordening vormen samen één geïntegreerd systeem.
- Dit systeem vormt een eerste stap naar een coherent gemeenschappelijk systeem voor controle op de uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik. Het is in deze context wenselijk dat de door de Lidstaten gehanteerde vergunningsprocedures stapsgewijs en snel geharmoniseerd worden.
- Alle bepalingen van onderhavige Verordening laten de machten onverlet die bij het communautaire douanewetboek en de uitvoeringsbepalingen daarvan werden verleend. De Lidstaten zouden bij hun onderzoek van de voorwaarden voor wederuitvoer of voor eindgebruik van goederen voor tweeërlei gebruik rekening moeten houden met de desbetreffende beginselen van internationaal recht.
- Niets belet de Lidstaten om met volledige inachtneming van de interne markt aanvullende controlemaatregelen ten aanzien van de uitvoer vast te stellen of te handhaven die verenigbaar zijn met doelstellingen van de Verordening.
- Om tijdens de aanvankelijke aanpassingsfase het risico voor afleiding van goederen voor tweeërlei gebruik te voorkomen, moet gezorgd worden voor vereenvoudigde controles op het intracommunautaire handelsverkeer in goederen voor tweeërlei gebruik.
- Tot behoud van de openbare orde en de openbare veiligheid zullen de Lidstaten ook in de toekomst de mogelijkheid blijven behouden om controles uit te voeren op goederen voor tweeërlei gebruik.
- Elke Lidstaat moet maatregelen nemen om zijn bevoegde overheden de daartoe passende bevoegdheden te verschaffen.
- Elke Lidstaat stelt de sancties vast die bij overtreding van de bepalingen van onderhavige verordening zullen gelden.

De Verordening vermeldt de definities van de meest belangrijke begrippen die worden gebruikt :

- '*Goederen voor tweërlei gebruik*' : elk goed dat zowel een civiele als een militaire bestemming kan hebben ;
- '*Uitvoer*' : de regeling die het mogelijk maakt dat communautaire goederen het douanegebied van de Gemeenschap tijdelijk of definitief verlaten (en niet-communautaire goederen het douanegebied van de Gemeenschap verlaten ingeval van wederuitvoer) ;
- '*Exporteur*' : elke natuurlijke of rechtspersoon voor wiens rekening de douaneaangifte bij uitvoer wordt gedaan en die eigenaar is van de goederen voor tweërlei gebruik of die een aanverwant recht heeft over de betrokken goederen te beschikken op het ogenblik dat de aangifte wordt ontvangen ;
- '*Bevoegde autoriteiten*' : de in de Lidstaten met de uitvoering van deze verordening belaste autoriteiten ;
- '*Uitvoeraangifte*' : de handeling waarmee een persoon volgens voorgeschreven vormen en voorwaarden blijkt geeft van zijn wil een goed onder de uitvoerregeling te brengen.

Bij de beslissing tot eventuele toekenning van een uitvoervergunning, houden de bevoegde overheden rekening met de richtlijnen als vermeld in bijlage III aan de beslissing.

BIJLAGE III

Bij de beslissing tot eventuele toekenning van een uitvoervergunning houden de bevoegde overheden met de volgende elementen rekening :

- a) verbintenissen die zij onder internationale akkoorden inzake non-proliferatie en controle op gevoelige goederen hebben aangegaan ;
- b) verplichtingen die zij door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties als sanctie opgelegd kregen of die in het kader van de Europese Unie of andere internationale organisaties werden goedgekeurd. Het betreft hier met name handelsembargo, wapenembargo, embargo op militaire uitrusting of op goederen voor tweërlei gebruik ;
- c) overwegingen van buitenlands beleid en van nationale veiligheid, hier kan men eventueel tevens overwegingen onderbrengen die kaderen binnen de criteria inzake uitvoer van conventionele wapens die tijdens de Europese Raden van Luxemburg - juni 1991 en Lissabon - juni 1992 werden goedgekeurd ;

- d) overwegingen met betrekking tot het eindgebruik en met betrekking tot het risico van afwending. Met het oog op herziening van deze richtlijnen zullen de Lidstaten gebeurlijk van gedachten wisselen.

Het blijkt zeer moeilijk om één enkele definitie te geven voor het begrip 'hoogtechnologische gegevens'. Het is correcter aan te geven dat dit begrip varieert overeenkomstig de evolutie van de technologie en van de beleidsopties.

De omschrijving van het begrip 'hoogtechnologische gegevens' aan de hand van het criterium van goederen voor tweërlei gebruik zegt niets over het al of niet behoren tot spijttechnologie, maar wijst veeleer in de richting van hun eventueel strategisch gebruik.

De lijst van de Europese Unie is slechts de concrete invulling van de internationale akkoorden betreffende controle op goederen voor tweërlei gebruik, en meer bepaald is de lijst de concrete invulling van het akkoord van Wassenaar, de regeling van controle op rakettechnologie, de groep van leveranciers van nucleaire producten, en de 'Groep van Australië'.

Met de producten die de Lidstaten op een zwarte lijst willen plaatsen wordt geen rekening gehouden. Er wordt evenmin rekening gehouden met de nationale controles die de Lidstaten eventueel willen handhaven. Onder dergelijke controles worden begrepen, controles die niet in één of andere regeling kaderen.

Op basis van de 'definities' is het Comité I van oordeel dat het logisch schijnt dat het werken met een lijst (COCOM - E.U.) de beste garanties biedt om tot een precieze omlijning van het begrip te komen. Het werken met een lijst heeft bovendien het voordeel dat een lijst aangepast kan worden aan de wijzigingen die binnen het internationaal beleid of binnen de wetenschappelijke of sociale omgeving plaatsvinden.

Tegelijk dient onderlijnd dat lijsten, zoals die van COCOM (verleden) en die van de E.U., niet de bescherming van het wetenschappelijke en economisch potentieel beogen.

Ze werden opgesteld om te verhinderen dat bepaalde technologie of bepaalde producten in handen zouden vallen van personen, groepen of landen waarvan men denkt dat ze gebruik ervan zouden kunnen maken om er de veiligheid van de westerse wereld mee te bedreigen.

Dit is meteen de reden waarom een aantal producten die op deze lijsten verschijnen geen enkele hoogtechnologische waarde hebben. De producten die op de huidige lijst van de E.U. voorkomen (goederen voor tweërlei gebruik) worden aan uitvoerbependingen onderworpen.

Niettegenstaande de gestrengheid waarmee de controles worden uitgevoerd, kan men zich de vraag stellen of de Veiligheid van de Staat, dan nog met de beperkte middelen die zij tot haar beschikking heeft, een bijkomende inspanning moet leveren door een dubbele controle door te voeren.

De Veiligheid van de Staat neemt deze taak reeds op zich in het kader van de verspreiding van nucleaire, biologische en chemische wapens. Zij zou echter deze lijst samen met andere lijsten niettemin als referentiekader kunnen aanwenden ter aflijning van het toepassingsgebied van haar opdracht ('wat' beschermen).

In zoverre het Comité I op de hoogte is, heeft enkel het Instituut ter bevordering van het Wetenschappelijk en Technologisch Onderzoek in de industrie dergelijke lijst met hoogtechnologische producten opgesteld.

10. MOEILIKHEDEN WAARVOOR DE VEILIGHEID VAN DE STAAT ZICH GEPLAATST ZIET BIJ DE UITVOERING VAN DEZE NIEUWE OPDRACHT EN VOORSTELLEN

Indien zoals het ontwerp van wet op de inlichtingendiensten laat voorzien, de politieke verantwoordelijken een systeem van bescherming van 's lands wetenschappelijk of economisch erfgoed willen opzetten en deze taak aan de inlichtingendiensten willen overlaten, dan zullen zij noodzakelijkerwijze met enkele criteria op verschillende gebieden rekening moeten houden.

Het ontwerp van wet voorziet dat de Veiligheid van de Staat met *"het inwinnen, analyseren en verwerken van inlichtingen die betrekking hebben op elke activiteit die de inwendige veiligheid van de Staat en het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, de uitwendige veiligheid van de Staat en de internationale betrekkingen, het wetenschappelijk of economisch potentieel zoals gedefinieerd door het Ministerieel Comité"* belast zal worden.

Men moet er zich rekenschap van geven dat het moeilijk is een omschrijving te vinden die een soepele toepassing van deze nieuwe opdracht voor de Veiligheid van de Staat toelaat. Het Parlement laat de omschrijving over aan het Ministerieel Comité Inlichtingen en Veiligheid.

Het Canadese voorbeeld toont aan dat toezicht op de uitvoering van deze opdracht onontbeerlijk is.

Men dient ervoor te zorgen dat de Veiligheid van de Staat beschikt over maatstaven om deze opdracht uit te voeren :

- nauwkeurige omschrijving van haar bevoegdheidssfeer;
- bepalingen die samenwerking met universiteiten en ondernemingen mogelijk maken;
- wettelijke bepalingen (in het ontwerp van wet voorzien) die de inlichtingendiensten toelaten om veiligheidsonderzoeken uit te voeren op personen binnen de te beschermen sectoren.

De vraag stelt zich of de Veiligheid van de Staat de nodige middelen ter beschikking zal krijgen om deze taak, die men toch als zeer belangrijk kan beschouwen, tot een goed einde te brengen.

De concrete invulling van deze taak is niet los te koppelen van de noodzaak om voortdurend de ondernemingen en de universiteiten voor deze taak te sensibiliseren.

Zij dienen elk hun deel van de verantwoordelijkheid op zich te nemen. De Veiligheid van de Staat zal voor de uitvoering van haar taak namelijk het volgende moeten voorzien :

- het opzetten van de nodige infrastructuur (organisatiestructuur : taken - beschikbaar personeel) ;
- het organiseren van samenwerking met de te beschermen firma's en ondernemingen, eventueel via het ministerie van Economische Zaken, namelijk door het creëren van een bijzonder ambt (bijvoorbeeld : verbindingssambtenaar) ;
- personeel ;
- gespecialiseerde vorming en opvolging van personeelsleden.

De andere betrokken besturen (ministerie van Economische Zaken, ministerie van Wetenschapsbeleid, de Gewesten, enz., ...) moeten van hun zijde de uitvoering van deze nieuwe opdrachten mogelijk maken.

Het Comité I suggereert de volgende oplossing : de oprichting van een overlegorgaan tussen de betrokken ministers enerzijds en de ondernemingen die over wetenschappelijk of economisch potentieel beschikken of van vitaal belang zijn voor België anderzijds.

De bevoegdheden van dit overlegorgaan moeten omschreven worden, alsook zijn coördinerende rol tussen de wereld van de industrie, de wetenschap en de Veiligheid van de Staat. De taak van dit overlegorgaan zou er met name in kunnen bestaan beschermingsmaatregelen uit te werken voor gegevens waarvan het vertrouwelijk karakter zich opdringt in het belang van de Staat, de verschillende sectoren, de overheid en de economie en die naar de mening van de bevoegde ministers van vitaal belang zijn voor het land.

Men dient tenslotte rekening te houden met de onderscheiden psychologische aanpak van de verschillende actoren, onderzoekers en industriëlen en met de eigenheid van de wereld van de wetenschap en de ondernemingswereld.

11. BESLUITEN

Onderhavig onderzoek is bedoeld om de politieke instanties te sensibiliseren voor de nieuwe opdracht die ze de Veiligheid van de Staat opgelegd hebben nu ze deze laatste belasten met onderzoek, analyse en beheer van inlichtingen met betrekking tot elke activiteit die 's lands wetenschappelijk of economisch potentieel bedreigen of mogelijkerwijze kunnen bedreigen

De omschrijving van deze opdracht wordt aan het Ministerieel Comité Inlichtingen en Veiligheid overgelaten.

Het Comité I is de mening toegedaan dat dergelijke omschrijving niet te breed mag zijn, op gevaar af die inlichtingendienst op te zadelen met dezelfde problemen als zijn Canadese tegenhanger, de omschrijving mag evenmin al te star zijn, gezien de bestanddelen die het wetenschappelijk of economisch potentieel vormen, evolutief van nature zijn en daarenboven zeer snel evolueren.

De bescherming van het wetenschappelijk of economisch potentieel moet een plaats krijgen in het kader van de Europese wording, want België bezit geen natuurlijke hulpbronnen of in elk geval niet meer.

Om die doelstelling te bereiken staat het Comité I dan ook de oprichting van een overlegorgaan voor, dat het overleg tussen de betrokken ministers en de ondernemingen die over wetenschappelijk of economisch potentieel beschikken of die voor België van vitaal belang zijn, mogelijk maakt.

Dit orgaan zou de lijst van sleuteltechnologieën vanuit socio-economisch oogpunt kunnen opvatten door zich bijvoorbeeld te baseren op de "Verordening (EG) nr. 3381/94" van de Raad van Europa tot instelling van een communautaire regeling voor exportcontrole op goederen voor tweërlei gebruik.

Het Comité I dringt er sterk op aan dat dit overlegorgaan als ontmoetingsplaats zou fungeren waarop de Veiligheid van de Staat de ondernemingen en de universiteiten zou kunnen sensibiliseren voor bedreiging vanuit het buitenland.

Het Comité I drukt tevens de wens uit dat dit overlegorgaan als forum zou dienen waarop ondernemingen, universiteiten en inlichtingendiensten informatie kunnen uitwisselen.

SGR wordt inderdaad ook bij deze opdracht betrokken, naar het opzet van het ontwerp van wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten moet SGR immers aan de Veiligheid van de Staat zijn medewerking verlenen. SGR moet inlichtingen verzamelen indien militairen bij dergelijke activiteiten betrokken mochten zijn.

Anderzijds zou dit overlegorgaan de massa's informatie, die de verschillende besturen (zoals de dienst Licenties en Contingenten van het ministerie van Economische Zaken) in hun bestanden hebben, moeten kunnen verzamelen.

Indien men niet het risico wil lopen dat deze wettelijke bepaling dode letter blijft, mag men het verzoek van de Veiligheid van de Staat om middelen voor de uitvoering van deze opdracht te krijgen, niet in de wind slaan.

HOOFDSTUK 2 : ONDERZOEK NAAR DE BEVOEGDHEDEN EN DE WERKING VAN DE DIENST 'WAPENWETGEVING' VAN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT

1. INLEIDING

Het Vast Comité I heeft besloten een onderzoek in te stellen naar de bevoegdheid en de werking van de dienst 'wapenwetgeving' om na te gaan of deze materie onder het Bestuur van de Veiligheid van de Staat moet ressorteren.

2. PROCEDURE

Het Comité I heeft besloten dit onderzoek ambtshalve te openen op 20 november 1996. Twee leden van het Comité I kregen de opdracht het verloop ervan te volgen en verslag uit te brengen.

Op 27 november 1996 werd aan de voorzitters van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en van de Senaat, overeenkomstig artikel 46 alinea 3 van het huishoudelijk reglement, gemeld dat een onderzoek werd gevoerd naar de bevoegdheden en de werking van de Veiligheid van de Staat op het gebied van de wapenwetgeving.

Op 12 december 1996 heeft het Comité I een briefing bijgewoond over de Belgische wapenwetgeving.

Op verzoek van de voorzitter van het Comité I heeft de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat op 10 maart 1997 aan het Comité I een gedetailleerde nota overgemaakt over de wettelijke bevoegdheden van zijn 'dienst wapenwetgeving' en over de redenen om deze opdracht naar een bestuurlijke politiedienst over te dragen.

Op 16 april 1997 heeft de voorzitter van het Comité I een kantschrift gestuurd naar het Hoofd van de Dienst Enquêtes.

Op 17 april 1997 heeft de griffier van het Comité I het Hoofd van de Dienst Enquêtes gemeld dat het onderzoek werd uitgebreid tot de beide inlichtingendiensten en tot de hele problematiek betreffende de reglementering, het bezit en het gebruik van wapens door deze diensten.

Op 30 april 1997 werden de ministers van Justitie en Landsverdediging, overeenkomstig artikel 43 alinea 1 van de wet van 18 juli 1991, door het hoofd van de Dienst Enquêtes op de hoogte

gebracht van het feit dat een onderzoek was geopend betreffende de inlichtingendiensten en het probleem van de wapenreglementering.

Op 11 september en 25 november 1997 werden bij de Veiligheid van de Staat documenten opgevraagd. Het Comité I heeft de bewuste documenten op 2 december 1997 ontvangen.

Op 9 december 1997 is het Comité I overgegaan tot het verhoor van de adjunct-adviseur die van 1 januari 1995 tot 13 oktober 1997 aan het hoofd stond van de dienst 'wapenwetgeving' van de Veiligheid van de Staat.

In een brief van 30 december 1997 werd bijkomende uitleg gevraagd aan de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat. Deze laatste heeft geantwoord op 10 februari 1998.

Ter uitvoering van een kantschrift van 20 maart 1998 heeft de Dienst Enquêtes van het Comité I bij de Veiligheid van de Staat een controle verricht ten einde na te gaan op welke manier deze dienst inlichtingen verstrekt aan het Centraal Wapenregister. Het verslag van deze controle werd op 27 april 1998 aan het Comité I overhandigd.

Het onderhavige verslag werd op 5 mei 1998 door het Comité I goedgekeurd.

3. BELANGSTELLING VAN HET PARLEMENT

Het Comité I heeft slechts één parlementaire vraag geteld in verband met het voorwerp van het onderhavige onderzoek. Het gaat om vraag nr. 640 van volksvertegenwoordiger Michel Wauthier (PRL) aan de minister van Justitie op 18 juli 1997: deze volksvertegenwoordiger ondervraagt de minister over een mogelijke hervorming van de wapenwetgeving.

De minister antwoordt dat een wetsontwerp wordt voorbereid ter vervanging van de bestaande wapenwetgeving die te ingewikkeld en voor verbetering vatbaar is.

Het wetsontwerp steunt op de richtlijn van de Europese Unie nr. 91/477/EEG waarin bepaalde minimumnormen worden voorgeschreven en die een harmonisatie op Europees niveau beoogt (Kamer van volksvertegenwoordigers - sessie 1996/1997 - Vragen en antwoorden - 22 september 1997 - N. 98, p. 13.292).

4. OORSPRONG VAN DE BEVOEGDHEID VAN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT INZAKE VUURWAPENS

4.1. Bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat vóór de wijziging d.d. 30 januari 1991 van de wet van 3 januari 1933

De Veiligheid van de Staat is al langer bevoegd inzake wapens. Reeds in 1994 was de Dienst Vreemdelingenzaken (die toen ressorteerde onder het Bestuur van de Veiligheid van de Staat) bevoegd om een verzoek om inlichtingen van de politiecommissarissen en commandanten van

de rijkswacht met betrekking tot een aanvraag tot het verkrijgen van verweervuurwapens, ingediend door vreemdelingen op doorreis in België, te ontvangen en te beantwoorden.

De Dienst Vreemdelingenzaken werd verondersteld dringend te antwoorden, maar kon geen enkel advies formuleren.

Diverse ministeriële instructies uit de jaren 1976 en 1986 hebben de Veiligheid van de Staat, die in die tijd samen met de Dienst Vreemdelingenzaken deel uitmaakte van het Bestuur Openbare Veiligheid, gemachtigd om :

- Belgische onderdanen zonder woonplaats in België te machtigen om wapens het land binnen te brengen en ze binnen de grenzen van het land te dragen met sportieve doeleinden ;
- grondige onderzoeken te verrichten met betrekking tot het verlenen van de machtiging om een wapen te dragen aan vreemdelingen die naar België komen ;
- machtigingen tot het dragen van een wapen af te leveren aan Belgische onderdanen zonder woonplaats in België, in het kader van hun beroepsactiviteiten in het Rijk.

De bevoegdheid van de Veiligheid van de Staat was echter volkomen residuair en beperkte zich tot enkele zeldzame gevallen; de Dienst Vreemdelingenzaken van zijn kant bezat geen enkele bevoegdheid jegens Belgische onderdanen.

In 1990 echter verkreeg de Veiligheid van de Staat, via een procedure die tussen de ministeries van Buitenlandse Zaken, Binnenlandse Zaken en Justitie werd uitgewerkt, de bevoegdheid om tijdelijke machtigingen tot het dragen van een wapen af te leveren aan de leden van buitenlandse diensten die meereisden met een officieel persoon die naar België kwam en dit voor de duur van hun opdracht.

4.2. Bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat na de wijziging d.d. 30 januari 1991 van de wet van 3 januari 1933

Benevens de hierboven beschreven bevoegdheid om een tijdelijke machtiging tot het dragen van een wapen af te leveren aan de leden van buitenlandse beschermingsdiensten, behield de Veiligheid van de Staat aanvankelijk haar bevoegdheid jegens Belgen zonder woonplaats in België.

Als afgevaardigde van de minister van Justitie, Bestuur Openbare Veiligheid (in die tijd), had ze dus de opdracht om aan deze Belgen machtigingen tot het voorhanden hebben van een verweervuurwapen of een oorlogswapen en machtigingen tot het dragen van een wapen af te leveren in geval van aankoop van een wapen in België, het occasioneel beoefenen van de schietsport of de jacht, een professionele activiteit, alsmede in geval van doorvoer via België.

Rekening houdend met het kleine aantal gevallen maar ook met de ingewikkeldheid van de materie, werd het beheer van deze bevoegdheid gecentraliseerd op de juridische dienst van de Veiligheid van de Staat.

De Dienst Vreemdelingenzaken van zijn kant bezat dezelfde bevoegdheid ten opzichte van vreemdelingen zonder woonplaats in België.

De splitsing van het Bestuur Openbare Veiligheid

Het koninklijk besluit van 31 december 1993 betreffende de organisatie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt, dat op 1 januari 1994 in werking is getreden, heeft de organieke splitsing van beide afdelingen van het Bestuur Openbare Veiligheid bewerkstelligd door de diensten van de Dienst Vreemdelingenzaken over te brengen naar het ministerie van Binnenlandse Zaken.

In het licht hiervan werd op 7 januari 1993 een ministeriële beslissing genomen waarbij *"Krachtens een beslissing van de minister van 7 januari 1993 - worden aan de Veiligheid van de Staat, vanaf 1 maart 1993, de bevoegdheden uitgeoefend door de Dienst Vreemdelingenzaken overgedragen inzake de aflevering van de vergunningen tot het voorhanden hebben en van de vergunningen tot het dragen van een vuurwapen aan de niet in België woonachtige vreemdelingen (dit bij toepassing van de artikelen 6, §2, 7, tweede lid, en 11, §1, tweede lid van de wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie, gewijzigd bij de wet van 30 januari 1991)"*.

5. BEVOEGDHEDEN VAN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT IN HET KADER VAN DE BELGISCHE EN EUROPESE WAPENWETGEVING

5.1. De wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie (inzonderheid gewijzigd door de wet van 30 januari 1991 en haar uitvoeringsbesluiten)

Het verkopen, afstaan of invoeren van een verweervuurwapen of een oorlogswapen is enkel toegelaten aan natuurlijke of rechtspersonen die houder zijn van een erkenning als wapenmaker, fabrikant, makelaar of verzamelaar, alsmede aan de houders van een machtiging tot het voorhanden hebben van deze wapens (artikelen 5, 8 en 9 van de wet van 3 januari 1933).

Het afleveren van een machtiging tot het voorhanden hebben van een verweervuurwapen of een oorlogswapen is afhankelijk van diverse voorafgaande controles, onder meer met betrekking tot de elementaire kennis van de wetgeving, de geschiktheid om het wapen te hanteren, de aard van het wapen waarvoor een aanvraag wordt ingediend, de redenen van de aanvraag (bescherming van de eigen persoon, beoefenen van de schietsport, de jacht, een beroepsactiviteit, andere redenen zoals het feit dat het wapen deel uitmaakt van het familievermogen, dienst doet als financiële belegging...), de persoonlijkheid van de aanvrager, enz ...

Aanvragen met betrekking tot oorlogswapens moeten met grotere omzichtigheid worden onderzocht.

De machtiging tot het voorhanden hebben van een wapen maakt het voor de houder mogelijk het wapen in zijn woon- of verblijfplaats te bezitten.

In afwijking op de vereiste een machtiging tot het dragen van een wapen te hebben om het wapen buiten de bovengenoemde plaatsen te dragen, maakt de machtiging tot het voorhanden hebben van een wapen het ook mogelijk het wapen te dragen op een schietbaan of om het, ongeladen en buiten bereik, te vervoeren in een afgesloten koffer of in eender welke verpakking op voorwaarde dat het wapen is voorzien van een afzonderlijke inrichting die het gebruik van het wapen tijdelijk onmogelijk maakt, op de weg tussen de woon- en de verblijfplaats of tussen een van deze plaatsen en een schietbaan of de plaats waar een erkende persoon zijn activiteit beoefent.

In deze gevallen moet de houder in het bezit zijn van een machtiging tot het voorhanden hebben van een wapen (artikel 17 van het koninklijk besluit van 20 september 1991).

Om een verweerwapen te dragen moet men een wettige reden hebben en beschikken over een machtiging tot het dragen van een wapen. Het is verboden een oorlogswapen te dragen zonder geldige reden (een machtiging tot het dragen van een oorlogswapen bestaat niet).

Militairen, rijkswachters en beoefenaars van een sport met oorlogswapen hebben een wettige reden. De machtiging om een wapen te dragen (artikel 7 van de wet van 3 januari 1933) kan enkel worden verleend voor een wapen dat de aanvrager regelmatig bezit, d.w.z. met een machtiging tot het voorhanden hebben of een daarmee gelijkgesteld document.

Het afleveren van dit document is afhankelijk van strenge controles, zowel met betrekking tot de reden van de aanvraag als tot de veiligheid. In de machtiging moeten de voorwaarden en omstandigheden waarin het dragen van het wapen wordt toegelaten, duidelijk worden beschreven.

Wanneer de aanvrager geen woonplaats in België heeft, verlenen de artikelen 6 §2 (afleveren van een machtiging tot het voorhanden hebben van een verweervuurwapen), 7 alinea 2 (afleveren van een machtiging tot het dragen van een verweerwapen) en 11 §1 alinea 2 (afleveren van een machtiging tot het voorhanden hebben van een oorlogsvuurwapen) van de wet van 1933 aan de minister van Justitie of aan zijn afgevaardigde de bevoegdheid om de bovengenoemde machtigingen af te leveren.

In dezelfde artikelen wordt bepaald dat de minister van Justitie of zijn afgevaardigde een machtiging tot het voorhanden hebben van een verweer- of oorlogswapen kan schorsen en zelfs kan intrekken 'indien blijkt dat het voorhanden hebben de openbare orde kan schaden'. Deze beslissing om een machtiging te schorsen of in te trekken moet met redenen worden omkleed.

5.2. Het koninklijk besluit van 20 september 1991 tot uitvoering van de wet van 3 januari 1933, hierboven genoemd (K.B. gewijzigd door de koninklijke besluiten van 18 januari 1993, 30 maart 1995 en 6 februari 1996)

Artikel 9 §1 - 2° en §2 - 2° van dit besluit bepaalt dat de aanvraag van een vergunning tot het voorhanden hebben van een verweervuurwapen en een oorlogsvuurwapen door personen zonder woonplaats in België moet worden ingediend *bij de minister van Justitie, Bestuur Veiligheid van de Staat.*

Artikel 15,2° van hetzelfde besluit bepaalt dat de aanvraag van een vergunning tot het dragen van een verweerwapen door personen zonder woonplaats in België bij de bovengenoemde overheid wordt ingediend.

De artikelen 14 en 16 bepalen dat, in geval van intrekking of schorsing van een vergunning tot het voorhanden hebben van een verweer- of oorlogswapen, de minister van Justitie of zijn afgevaardigde, of de provinciegouverneur, bij aangetekend schrijven met ontvangstbewijs kennis geeft van zijn beslissing aan de houder van de vergunning. Deze beslissing om een machtiging te schorsen of in te trekken moet met redenen worden omkleed en aan het Centraal Wapenregister meegedeeld worden.

Voorts richt het koninklijk besluit van 20 september 1991 bij de Algemene Politie steundienst een Centraal Wapenregister op. De Veiligheid van de Staat moet dit register, dat enkel toegankelijk is voor bepaalde ministers en een heel beperkt aantal gerechtelijke, administratieve en politieoverheden, van gegevens voorzien.

Artikel 28 alinea 3 van het koninklijk besluit van 20 september 1991 bepaalt dat : *“de gegevens betreffende de verkrijging of de overdracht van vuurwapens in België door burgers van een vreemd land worden door tussenkomst van de Algemene Politiedienst medegedeeld aan de gerechtelijke overheden of de politiediensten van het land waarvan die personen onderdaan zijn”*.

5.3. Beslissingsbevoegdheden van de Veiligheid van de Staat

Krachtens de bovengenoemde teksten verleent de Veiligheid van de Staat dus vergunningen tot het voorhanden hebben van een verweervuurwapen (model nr. 4, gevoegd bij het koninklijk besluit van 20 september 1991) en vergunningen tot het dragen van een verweerwapen (model nr. 5, gevoegd bij het koninklijk besluit van 20 september 1991) :

- aan vreemdelingen zonder woonplaats in België;
- aan Belgen die in het buitenland verblijven.

5.3.1. Vreemdelingen zonder woonplaats in België

De categorieën vreemdelingen zonder woonplaats in België voor dewelke de Veiligheid van de Staat bevoegd is, zijn :

- personen met een diplomatiek statuut, bedoeld in artikel 1 van het koninklijk besluit van 30 oktober 1991, die niet het voorwerp zijn van een vermelding in de gemeentelijke registers (om redenen van bescherming van de eigen persoon met vergunningen tot het voorhanden hebben en dragen van een wapen) ;
- militairen van vreemde mogendheden die bij SHAPE werken (voor het beoefenen van de schietsport met de vergunning tot het voorhanden hebben) ;

- leden van buitenlandse bewakingsondernemingen die in België erkend zijn en die er bepaalde professionele activiteiten beoefenen waarvoor vergunningen tot het voorhanden hebben en het dragen van een wapen noodzakelijk zijn.
In dit geval wint de "*minister van Justitie, Bestuur Openbare Veiligheid*" overeenkomstig artikel 31 alinea 2 van het bovengenoemde koninklijk besluit van 20 september 1991 het advies in van de minister van Binnenlandse Zaken, directie van de Algemene Rijkspolitie ;
- vreemdelingen die in België een wapen willen kopen waarvoor ze een machtiging moeten hebben, om het uit te voeren of het in een schietclub te laten om er deze activiteit te beoefenen met machtigingen tot het voorhanden hebben. Krachtens artikel 7.1 van richtlijn 91/477/EEG van 18 juni 1991 betreffende het toezicht op het aankopen en voorhanden hebben van wapens, zijn onderdanen van de Europese Unie in verband hiermee onderworpen aan het stelsel van de dubbele machtiging om op het grondgebied van een andere lidstaat een wapen te mogen kopen: dit betekent dat ze van tevoren een machtiging van hun bevoegde nationale overheid moeten verkrijgen ;
- vreemdelingen van buiten de Europese Unie die de schietsport en de jacht wensen te beoefenen met wapens waarvoor men in België een machtiging nodig heeft (machtiging tot het voorhanden hebben) ;
- leden van officiële buitenlandse beschermingsdiensten met het oog op het beschermen van belangrijke personen uit hun land die een bezoek brengen aan België. De tijdelijke machtiging tot het voorhanden hebben en het dragen van een verweervuurwapen wordt verleend na advies van de minister van Binnenlandse Zaken, Algemene Rijkspolitie overeenkomstig artikel 31 lid 2 van het bovengenoemde koninklijk besluit van 20 september 1991 ;
- buitenlandse sportschutters (die geen lid zijn van een schietclub) en jagers die uitzonderlijk deelnemen aan een schiet- of jachtwedstrijd of die door België reizen met wapens waarvoor een machtiging vereist is (tijdelijke machtiging tot het voorhanden hebben van een verweervuurwapen of oorlogswapen).

5.3.2. Belgen die in het buitenland verblijven

De categorieën Belgen die in het buitenland verblijven en waarvoor de Veiligheid van de Staat bevoegd is, zijn de volgende :

- Belgen die in het buitenland verblijven en een vuurwapen wensen te kopen waarvoor een machtiging vereist is en dit wapen wensen mee te nemen naar het land waar ze verblijven, om er de schietsport of de jacht te beoefenen of uit veiligheidsoverwegingen.
De dienst Contingenten en Vergunningen van het ministerie van Economische Zaken wordt geraadpleegd met betrekking tot de mogelijke problemen van embargo ;
- Belgen die in het buitenland verblijven en een vuurwapen wensen te kopen om de schietsport te beoefenen tijdens hun verblijf in België.

5.4. Richtlijn 91/477/EEG van de Raad van de Europese gemeenschappen van 18 juni 1991 betreffende het toezicht op het aankopen en voorhanden hebben van wapens - het koninklijk besluit van 8 augustus 1994 betreffende de Europese Vuurwapenpassen

De hierboven beschreven Belgische normen stemmen overeen met de bovengenoemde richtlijn die met name bepaalt dat de lidstaten het aankopen en voorhanden hebben van aan een machtiging onderworpen vuurwapens enkel toestaan aan personen die een geldige reden hebben en geen gevaar vormen voor zichzelf, de openbare orde of de openbare veiligheid.

Artikel 12 van deze richtlijn voert de Europese vuurwapenpas in, met name om jagers en sportschutters uit de Europese Unie de kans te bieden zich gemakkelijker op het grondgebied van de lidstaten te verplaatsen om hun activiteiten te beoefenen.

De Europese vuurwapenpas wordt afgeleverd door de bevoegde overheid van het land waar de aanvrager verblijft. In België is deze bevoegde overheid de Algemene Politiesteundienst, Centraal Wapenregister. Men kan deze kaart vergelijken met een soort van Europees paspoort voor wapens. De kaart noemt de wapens die de aanvrager wil gebruiken en waarvoor hij de vereiste machtigingen tot voorhanden hebben bezit.

De jager of sportschutter die zijn activiteit wenst te beoefenen op het grondgebied van een andere lidstaat van de Europese Unie, moet daartoe worden gemachtigd door de bevoegde overheid van deze lidstaat.

Artikel 8 van het bovengenoemde koninklijk besluit van 8 augustus 1994 bepaalt : *"Een ieder die houder is van een Europese pas die door een Lid-Staat van de Europese Unie is afgegeven en die tijdelijk in België wil verblijven met vuurwapens die volgens de Belgische wetgeving onderworpen zijn aan een vergunning tot het voorhanden hebben ervan, moet vooraf de door zijn nationale autoriteit afgeleverde pas doen toekomen aan de Minister van Justitie, Bestuur Veiligheid van de Staat, waarbij hij de duur en de redenen van zijn verblijf nader moet omschrijven. Wanneer op de pas het zegel van het Ministerie van Justitie is aangebracht, geldt hij als vergunning tot het tijdelijk voorhanden hebben van die wapens in België. Deze vergunning kan toegekend worden voor een of meerdere verblijven en dit voor een hernieuwbare maximale periode van een jaar.*

(...)

Een ieder die houder is van een Europese pas die door een Lid-Staat van de Europese Unie is afgegeven en die tijdelijk in België wil verblijven met vuurwapens die volgens de Belgische wetgeving niet onderworpen zijn aan een vergunning tot het voorhanden hebben ervan, moet alleen een geldige pas bij zich dragen, waarop die vuurwapens zijn vermeld.

(...)

De personen bedoeld in de voorgaande leden moeten de reden van de tijdelijke aanwezigheid van hun wapens op het Belgisch grondgebied kunnen verantwoorden."

5.5. De adviesbevoegdheid van de Veiligheid van de Staat

Benevens de hierboven beschreven beslissingsbevoegdheden op het gebied van wapens, heeft de Veiligheid van de Staat ook adviesbevoegdheid gekregen ten overstaan van andere instanties die met de toepassing van deze wetgeving zijn belast, nl. de provinciegouverneurs, de gemeentepolitie en de Dienst Vreemdelingenzaken.

5.5.1. Adviesbevoegdheid jegens de provinciegouverneurs

Sommige ministeriële omzendbrieven of instructies van de Administratie vermelden de voorwaarde of aanbeveling dat de provinciegouverneurs op voorhand de Veiligheid van de Staat raadplegen. De gouverneurs zijn immers bevoegd voor het afleveren van :

- A) Vergunningen tot het dragen van een wapen voor personeelsleden van diplomatieke missies die niet zijn vrijgesteld van de verplichting tot inschrijving in de gemeentelijke registers ;

Met betrekking tot het verlenen van vergunningen tot het dragen van een wapen voor personeelsleden van diplomatieke vertegenwoordigingen, vraagt punt 6.4.4., c) van de gecoördineerde omzendbrief van 30 oktober 1995 aan de gouverneurs om de Veiligheid van de Staat te raadplegen alvorens een beslissing te nemen.

Nadat ze een beslissing hebben genomen worden de gouverneurs verzocht de Veiligheid van de Staat daarvan op de hoogte te brengen, *“zodat die administratie een totaalbeeld verkrijgt van de verweerwapens die door het personeel van de diplomatieke missies en het daarmee gelijkgesteld personeel worden gedragen”*.

- B) Erkenningen van wapenmakers (artikel 27 van de wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie) ;

Het afleveren van erkenningen van wapenmakers wordt geregeld in artikel 27 van de wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie.

De Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat beroept zich op omzendbrief 1260/VII/13 van de minister van Justitie van 20 september 1993, waarin de provinciegouverneurs inderdaad worden verzocht deze erkenningsaanvragen grondig te onderzoeken.

Dit onderzoek moet met name een verzoek tot officieus advies van de Veiligheid van de Staat bevatten, *“teneinde te weten te komen of de verzoeker activiteiten uitoefent die overeenkomstig artikel 2, § 2, 5° van de wet de openbare orde kunnen verstoren omdat zij worden uitgeoefend tesamen met de activiteiten waarvoor de erkenning is bekomen”*.

C) Vergunningen tot het dragen van een wapen voor de leden van bewakingsdiensten

Het voorafgaand raadplegen van de Veiligheid van de Staat met het oog op het afleveren van vergunningen tot het dragen van een wapen aan de leden van bewakingsdiensten van internationale organisaties of diplomatieke missies in België werd in 1994 aanbevolen door het Bestuur voor Strafzaken.

Commentaar

Het Comité I stelt vast :

➤ met betrekking tot de in a) en b) beschreven adviesbevoegdheden :

- de omzendbrief 1260/VII/13 van de minister van Justitie van 20 september 1993 komt niet voor op de lijst van teksten die in de gecoördineerde omzendbrief van 30 oktober 1995 werden opgenomen ;
- deze laatste omzendbrief vervangt overigens alle omzendbrieven die sinds de omzendbrief 7/SDP/L/1260/II/6 van 23 september 1991 werden verspreid ;
- de procedure voor het onderzoeken van een erkenningsaanvraag als wapenmaker, beschreven in de gecoördineerde omzendbrief van 30 oktober 1995 (punt 4.4.4.), bepaalt niet langer dat de provinciegouverneurs op voorhand de Veiligheid van de Staat zouden raadplegen.

➤ met betrekking tot de in c) beschreven adviesbevoegdheid :

- artikel 31 van het koninklijk besluit van 20 september 1991 (gewijzigd door het koninklijk besluit van 30 maart 1995) bepaalt enkel dat *"de bevoegde overheid verifieert bij de Minister van Binnenlandse Zaken, algemene directie van de Algemene Rijkspolitie, of dat verzoek is geschied overeenkomstig de bepalingen van het K.B. van 24 mei 1991 betreffende de wapens die worden gebruikt door de personeelsleden van bewakingsondernemingen en interne bewakingsdiensten"*.
- noch het koninklijk besluit van 20 september 1991 noch de gecoördineerde omzendbrief van 30 oktober 1995 bepaalt uitdrukkelijk dat de Veiligheid van de Staat moet worden geraadpleegd met betrekking tot bewakingsdiensten. Alleen in punt 4.4.4. van deze omzendbrief wordt vermeld dat de adviezen die de gouverneur moet inwinnen (advies van de procureur des Konings, van de burgemeester) niet beperkend zijn.

Het Comité I besluit hieruit dat de voorafgaande adviesbevoegdheid van de Veiligheid van de Staat jegens de provinciegouverneurs niet op een voldoende reglementaire of administratieve basis berust met betrekking tot de erkenning van wapenmakers en bewakingsdiensten. Het Comité I is van mening dat deze bevoegdheid officieel moet worden vastgelegd.

5.5.2. Adviesbevoegdheid jegens de gemeentepolitie voor het afleveren van vergunningen tot het voorhanden hebben van verweerwapens

De Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat verklaart een adviesbevoegdheid uit te oefenen voor het afleveren door de gemeentepolitie van vergunningen tot het voorhanden hebben van verweerwapens :

A) Aan het personeel van diplomatieke missies die niet vrijgesteld zijn van de verplichting tot inschrijving in de gemeentelijke registers ;

Leden van diplomatieke missies die in de gemeentelijke registers zijn ingeschreven, worden geacht een woonplaats te hebben in België met het oog op de toepassing van de wapenreglementering.

Bijgevolg is de gemeentepolitie (of bij gebreke daarvan de rijkswacht) bevoegd om een vergunning tot het voorhanden hebben van verweerwapens af te leveren, terwijl de gouverneur van de betrokken provincie bevoegd is om een dergelijke vergunning voor een oorlogswapen te verlenen.

In punt 5.14.2. van de gecoördineerde ministeriële omzendbrief van 30 oktober 1995 wordt de gemeentepolitie verzocht een *afschrift van de machtiging* binnen de acht dagen aan de *Veiligheid van de Staat* te bezorgen.

Aangezien deze laatste de opdracht heeft de aanvragen te behandelen die personen die niet bij het gemeentebestuur zijn ingeschreven indienen om een vergunning tot het voorhanden hebben te verkrijgen, *"het bestuur Veiligheid van de Staat kan op die wijze een totaalbeeld krijgen van de wapens die het diplomatiek personeel en het daarmee gelijkgesteld personeel voorhanden hebben"*.

B) Aan genaturaliseerde Belgen van wie de activiteiten de Veiligheid van de Staat aanbelangen ;

Punt 5.6.4. van de bovengenoemde omzendbrief bepaalt dat de overheid die de vergunning tot het voorhanden hebben van een verweerwapen aflevert, een lokaal onderzoek moet laten voeren naar de persoonlijkheid van de aanvrager. In dit onderzoek moet met name rekening worden gehouden met een *"eventuele gewelddadige politieke activiteit"*.

Strikt genomen houdt deze bepaling voor een politiedienst geen verplichting in om de Veiligheid van de Staat hierover te raadplegen.

De Administrateur-generaal is echter van mening dat zijn administratie, logischerwijze en gelet op haar opdracht, niet kan nalaten te antwoorden op een verzoek om dergelijke inlichtingen. Een dergelijke houding geldt niet alleen ten overstaan van genaturaliseerde Belgen, maar ook jegens eender welke persoon van dewelke de activiteiten de Veiligheid van de Staat aanbelangen.

Commentaar

De verplichting voor de gemeentepolitie om aan de Veiligheid van de Staat een afschrift te bezorgen van de vergunningen tot het voorhanden hebben van verweerwapens die ze aan het personeel van diplomatieke missies aflevert, rechtvaardigt op zich geen verplichting om deze administratie op voorhand te raadplegen.

Het Comité I erkent echter de relevantie van een dergelijke raadpleging en keurt het advies van de Administrateur-generaal in verband hiermee goed. Het Comité I is evenwel van mening dat ook deze vorm van raadpleging officieel moet worden gemaakt.

5.5.3. *Adviesbevoegdheid jegens de Dienst Vreemdelingenzaken voor aanvragen van vreemdelingen die in België verblijven*

In een richtlijn uit 1964 verzocht de toenmalige minister van Justitie de politiecommissarissen en rijkswachtcommandanten inlichtingen in te winnen bij de Openbare Veiligheid (vreemdelingenpolitie) over de administratieve situatie van elke vreemdeling die een aanvraag indiende tot het verkrijgen van een vergunning om een wapen te kopen, alsmede *“over de ongunstige gegevens die deze administratie over de betrokken vreemdeling zou bezitten”*.

In die richtlijn wordt verwezen naar het verslag van de Senaat (doc. 99, blz. 3 - zitting 1930/1931) dat van oordeel is dat de vergunning zal moeten worden geweigerd *“indien de aankoop in geen dele gewettigd is of indien bijzondere omstandigheden de vergunning doen ontraden, onder meer indien er te vrezen valt dat de verzoeker in België of in het buitenland een slecht gebruik van het wapen zou willen maken of indien zijn strafregister beladen is”*.

Het koninklijk besluit van 31 december 1993 betreffende de organisatie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en het Openbaar Ambt heeft de organieke splitsing bewerkstelligd van beide afdelingen van de Openbare Veiligheid (Veiligheid van de Staat en Dienst Vreemdelingenzaken) door de Dienst Vreemdelingenzaken onder te brengen bij het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Bij gebrek aan een nieuwe richtlijn ter zake is de Dienst Vreemdelingenzaken de Veiligheid van de Staat blijven raadplegen telkens een in België verblijvende vreemdeling een aanvraag indiende.

Commentaar

Een dergelijke procedure kan tegenwoordig worden gerechtvaardigd, rekening houdend met de controles die in punt 5.6.4. van de gecoördineerde omzendbrief van 30 oktober 1995 worden opgelegd. Bij een lokaal onderzoek moet inzonderheid rekening worden gehouden met een *“eventuele gewelddadige politieke activiteit”*.

Ook hier is het Comité I van mening dat het raadplegen van de Veiligheid van de Staat op formele wijze moet worden geregeld.

6. MODUS OPERANDI VAN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT

6.1. De dienst “wapenwetgeving”

Deze dienst is ook belast met het behandelen van dossiers betreffende de proliferatie van en de wapenhandel. Het hoofd van de dienst (een adjunct-adviseur) vertegenwoordigt de Veiligheid van de Staat op interministeriële vergaderingen over de proliferatie van en de wapenhandel.

Deze dienst moet alle nuttige informatie overmaken aan de overheden die bevoegd zijn op het gebied van de overige betrokken materies. Ook het overmaken van nuttige informatie in omgekeerde richting moet worden verzekerd.

6.2. Modus operandi toepasbaar op aanvragen tot het verkrijgen van een vergunning tot het voorhanden hebben (verweer- of oorlogswapens) en van een vergunning tot het dragen van een wapen

De Veiligheid van de Staat onderzoekt niet enkel de redenen van de aanvraag, maar gaat ook na, aangezien het gaat om personen zonder woonplaats in België, of deze personen voldoen aan de wetgeving van het land waar ze verblijven.

De richtlijn (91/477/EEG) van de Raad van de Europese gemeenschappen van 18 juni 1991 betreffende het toezicht op het aankopen en voorhanden hebben van wapens, alsook het Schengenverdrag (artikel 91) voorzien respectievelijk een stelsel van dubbele machtiging en een uitwisseling van gegevens over de aankoop van een vuurwapen door een bewoner van een andere lidstaat.

Intern onderzoekt de Veiligheid van de Staat het strafblad van de vreemdeling die de aanvraag indient en gaat ze na of hij in haar bestanden voorkomt. Het gaat erom rekening te houden met de persoonlijkheid van de aanvrager en in het bijzonder met een mogelijke gewelddadige politieke activiteit. Indien dit het geval is, voert de Veiligheid van de Staat een grondiger onderzoek.

Met betrekking tot privépersonen die van tijd tot tijd als sportschutter of jager naar België komen, gaat de Veiligheid van de Staat na of de aanvragers deze activiteiten werkelijk op behoorlijke manier beoefenen. Aanvragen van een machtiging tot het voorhanden hebben van een oorlogswapen worden met veel omzichtigheid onderzocht.

6.3. Modus operandi toepasbaar op de intrekkingen of schorsingen van een vergunning tot het voorhanden hebben (van een verweer- of oorlogswapen) en van een vergunning tot het dragen van een wapen

Een procedure van schorsing of intrekking van een vergunning kan natuurlijk alleen maar geldig zijn tijdens het verblijf in België van de houder van het bovengenoemde document. Indien het om een kortstondig verblijf gaat, lijkt de toepassing van deze procedures nogal moeilijk. Tegen deze beslissingen kan men bij de Raad van State in beroep gaan.

Indien de Veiligheid van de Staat kennis heeft van gewelddadige activiteiten van de houder van een vergunning tot het dragen van een wapen verwittigt zij vooreerst de gerechtelijke overheden. De beslissing van deze overheden kan de basis vormen van de intrekking van de vergunning.

6.4. Modus operandi van toepassing bij adviesaanvragen

In het algemeen gaat de Veiligheid van de Staat na of de aanvrager gekend is in haar dossiers. Indien hij gekend is van een gewelddadige politieke activiteit zal de betrokken directie een negatief gemotiveerd advies uitbrengen.

Wat de wapenfabrikanten betreft gaat de Veiligheid van de Staat over tot een snelle controle over de activiteiten van de betrokkenen. Zij raadpleegt de algemene documentatie inzake de wapenhandel. De gerechtelijke politie voert eveneens een onderzoek uit. Deze twee onderzoeken maken soms een dubbel gebruik uit.

6.5. Modus operandi toepasbaar op het meedelen van gegevens aan het Centraal Wapenregister

Uit het bezoek aan en het onderhoud met het hoofd van de bevoegde dienst bij de Veiligheid van de Staat blijkt dat deze dienst twee verschillende procedures volgt om gegevens aan het Centraal Wapenregister te bezorgen, naargelang het gaat enerzijds om een vergunning tot het voorhanden hebben van een verweervuurwapen of oorlogswapen voor een persoon zonder woonplaats in België (artikel 9 van het koninklijk besluit van 20 september 1991) of anderzijds om een vergunning tot het dragen van een verweerwapen aan een vreemdeling zonder woonplaats in België.

Beide administratieve procedures die door de Veiligheid van de Staat worden gevolgd, worden beschreven in een verslag van de Dienst Enquêtes dat bij het onderzoeksdossier wordt gevoegd.

7. BEVOEGDHEDEN VAN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT MET BETREKKING TOT DE WAPENREGLEMENTERING IN HET LICHT VAN HET ONTWERP VAN WET OVER DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

Het ontwerp van wet over de inlichtingen- en veiligheidsdiensten dat op 23 oktober 1997 door de Kamer van volksvertegenwoordigers werd goedgekeurd, verleent aan het Bestuur van de Veiligheid van de Staat geen uitdrukkelijke bevoegdheid op het gebied van de wapenreglementering.

Artikel 7 §1,4° van het ontwerp stelt echter dat : *“bedoelt de opdrachten die aan de Veiligheid van de Staat worden of zouden worden toevertrouwd door of krachtens bijzondere wetten. Bijvoorbeeld, de wet van 4 augustus 1955 betreffende de veiligheid van de Staat op het vlak van de kernenergie, en het koninklijk besluit van 14 maart 1956 tot uitvoering van die wet, de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de*

vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, de wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie, gewijzigd bij de wet van 30 januari 1991, en haar uitvoeringsbesluiten”.

De bewoordingen van artikel 7 zijn heel algemeen en in het commentaar wordt de wapenwetgeving slechts als voorbeeld aangehaald.

8. BESLUITEN

Het Bestuur van de Veiligheid van de Staat oefent twee soorten bevoegdheid uit op het gebied van de uitvoering van de vuurwapenwetgeving: beslissingsbevoegdheden en adviesbevoegdheden.

Alle beslissingsbevoegdheden van de Veiligheid van de Staat jegens personen zonder woonplaats in België berusten op de wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie, alsmede op de koninklijke besluiten tot uitvoering van deze wet.

Het is evenwel in uitzonderlijke en volkomen marginale gevallen dat de Veiligheid van de Staat belast wordt met de uitvoering van deze wetgeving. Het overdragen van de bevoegdheid ten overstaan van vreemdelingen zonder woonplaats in België is het gevolg van het feit dat de Dienst Vreemdelingenzaken bij het ministerie van Binnenlandse Zaken werd ondergebracht.

Het Comité I is van mening dat deze beslissingsbevoegdheden geen verband houden met de normale activiteiten van een inlichtingendienst. Deze activiteiten bestaan in het inlichten van de overheden van zowel interne als externe bedreigingen voor België.

Daarentegen is de wettelijke en reglementaire basis van de adviesbevoegdheden van de Veiligheid van de Staat minder duidelijk. Nochtans sluiten deze bevoegdheden beter aan op de hierboven beschreven opdracht tot het verstrekken van inlichtingen.

We moeten echter opmerken dat de vele taken die uit de toepassing van de wapenwetgeving voortvloeien (raadplegen van het strafblad, van het Centraal Wapenregister, van de dienst Mecano van de Gerechtelijke Politie, Algemene Politiesteundienst, van de Dienst Vreemdelingenzaken, van de Proefbank vuurwapens, ...) eerder passen in het kader van de opdracht van administratieve politie en van het bewaren van de openbare orde dan in het raam van de opdracht van een inlichtingendienst.

Bijgevolg lijkt het meer gepast om het geheel van deze opdrachten toe te vertrouwen aan één enkele dienst waarvan de roeping overeenstemt met een opdracht van administratieve politie. Deze bevoegdheid kan worden overgedragen zonder dat het nodig is de wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie te wijzigen. Het volstaat inderdaad dat de minister van Justitie de delegatie wijzigt die in de artikelen 6 §2, 7 alinea 2 en 11 §1 van deze wet wordt bedoeld.

Het ontwerp van wet over de inlichtingen- en veiligheidsdiensten dat op 23 oktober 1997 door de Kamer van volksvertegenwoordigers werd goedgekeurd, verleent aan het Bestuur van de Veiligheid van de Staat geen uitdrukkelijke bevoegdheid op het gebied van de wapenreglementering.

9. AANBEVELINGEN

Het Comité I beveelt aan :

- alle beslissingsbevoegdheden die de Veiligheid van de Staat bezit op het gebied van de uitvoering van de vuurwapenwetgeving aan dit Bestuur te onttrekken;

- integendeel, aan deze dienst een algemene en voorafgaande adviesbevoegdheid te verlenen met betrekking tot het afleveren of intrekken van eender welke vergunning tot het voorhanden hebben van een verweervuurwapen en een oorlogswapen en van eender welke vergunning tot het dragen van verweerwapens, en dit ongeacht de woonplaats van de aanvrager (België of buitenland).

De taken die uit de toepassing van deze adviesbevoegdheid voortvloeien, bestaan in het raadplegen van de bestanden van de Veiligheid van de Staat en in het raadplegen van de overeenstemmende diensten in het buitenland, naargelang het geval. De Veiligheid van de Staat zou enkel een grondiger onderzoek moeten voeren indien de aanvraag wordt ingediend door een persoon van wie bekend is dat hij gewelddadige activiteiten beoefent.

De toekenning van deze algemene adviesbevoegdheid aan de Veiligheid van de Staat veronderstelt een aanpassing van het koninklijk besluit van 20 september 1991 tot uitvoering van de bovengenoemde wet van 3 januari 1933.

HOOFDSTUK 3 : ONDERZOEK BETREFFENDE DE DOOR SGR INGEWONNEN OF ONTVANGEN INLICHTINGEN IN HET KADER VAN MILITAIRE MANOEUVRES IN HET BUITENLAND

1. INLEIDING

Op 15 mei 1997 verschenen in verschillende kranten (o.a. Le Soir, Het Laatste Nieuws, Het Nieuwsblad, ...) artikels omtrent het feit dat drie fregatten van een Belgisch-Nederlands marineeskader bij het Puertoricaans eiland Vieques werden aangevallen door eilandbewoners. Deze verdroegen het niet langer dat de militairen schietoefeningen hielden in hun visgebieden. Ze bekogelden de marineschepen o.a. met stenen waarbij twee Nederlandse zeelieden werden gekwetst.

Het eiland Vieques wordt als doelwit gebruikt voor internationale militaire oefeningen.

2. PROCEDURE

Tijdens zijn vergadering van 29 mei 1997 heeft het Comité I besloten ambtshalve een toezichtsonderzoek te openen betreffende de door SGR ingewonnen of ontvangen inlichtingen in het kader van militaire manoeuvres in het buitenland.

Twee leden van het Comité I kregen de opdracht om dit onderzoek te volgen en te controleren, en regelmatig verslag over het verloop van het onderzoek uit te brengen aan het Comité I.

Overeenkomstig artikel 46, § 3 van het huishoudelijk reglement van het Comité I, werden de voorzitters van Kamer en Senaat bij schrijven van 29 mei 1997 op de hoogte gebracht van de opening van het onderzoek.

Overeenkomstig artikel 43, § 1 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten, bracht het Hoofd van de Dienst Enquêtes op 3 juni 1997 de minister van Landsverdediging op de hoogte van de opening van het onderzoek.

Op 30 mei 1997 werd een kantschrift overgemaakt aan het Hoofd van de Dienst Enquêtes met het verzoek over te gaan tot onderzoek bij SGR.

3. VERLOOP VAN HET ONDERZOEK

3.1. Briefwisseling

Op 19 september 1997 richtte de Dienst Enquêtes van het Comité I een schrijven aan de Chef van de Generale Staf, met het verzoek een verantwoordelijke van de Generale Staf te mogen contacteren, teneinde meer informatie te bekomen betreffende de van toepassing zijnde regels inzake het inwinnen en exploiteren van algemene inlichtingen (noch van tactische of strategische aard) tijdens het verloop van militaire manoeuvres in het buitenland, waarbij de Belgische troepen onder bilateraal commando staan.

De Dienst Enquêtes verzocht tevens om een ontmoeting met de verantwoordelijke officier van de Zeemacht die deelnam aan de oefening 'Mayex 97', om duidelijkheid te krijgen over de incidenten die zich tijdens deze oefening hadden voorgedaan.

Op hoger geciteerde datum werden door de Dienst Enquêtes tevens de volgende vragen aan de Chef van SGR gericht :

1. *"Het protocolakkoord tussen SGR en de Veiligheid van de Staat vermeldt dat 'landen waar Belgische militairen zijn of in de toekomst kunnen ingezet worden' de belangrijkste prioriteit zijn van SGR."*

"Het Comité I wenst te weten of deze definitie de landen omvat waar Belgische militairen op manoeuvres zijn, ofwel of deze laatste landen geklasseerd zijn in de categorie 'de rest van de wereld'?"

2. *"Kreeg SGR de opdracht inlichtingen in te winnen omtrent de context waarin het Belgisch-Nederlands marine-eskader haar manoeuvres zouden verlopen in de streek van Vieques (Puerto Rico)?"*
3. *"Werd een samenwerking met de Nederlandse Militaire Inlichtingendienst op punt gesteld?"*
4. *"Vergaarde SGR voorafgaandelijk inlichtingen betreffende de situatie in Vieques bij buitenlandse inlichtingendiensten?
Indien zulks het geval was, welke? Aan wie maakte SGR deze informatie over?(1)"*

Bij schrijven van 9 oktober 1997 gaf de minister van Landsverdediging kennis aan het Comité I dat hij opdracht gaf aan de Chef van de Generale Staf om aan de Dienst Enquêtes van het Comité I al de gevraagde inlichtingen over te maken.

(1) Vrije vertaling

3.2. Verhoor van de fregatkapitein

Op 4 november 1997 verhoorde de Dienst Enquêtes de commandant van het Belgisch fregat dat deelnam aan de oefening tijdens dewelke de incidenten zich hadden voorgedaan.

Het Belgisch fregat nam, samen met Nederlandse fregatten (6 in totaal), deel aan een schietoefening in de internationale wateren in de omgeving van Puerto Rico. Het geheel van de vloot stond onder de verantwoordelijkheid van een Nederlands officier.

Op Puerto Rico bevindt zich een zeer belangrijke Amerikaanse militaire basis (de basis van Roosevelt Road telt 3.000 manschappen). Een groot deel van het territorium (ongeveer 80% van het eiland Vieques) wordt gebruikt voor reële schietoefeningen, niet alleen door het Amerikaanse leger maar ook door andere NAVO-landen. Zulks was het geval voor de Belgisch- Nederlandse vloot.

Toen de vloot op zondag 11 mei 1997 voor anker lag voor het eiland Vieques, met de instemming van de verantwoordelijke Amerikaanse autoriteiten, werd deze aangevallen door een twintigtal kleine vissersschepen van waaruit antimilitaristische slogans werden geroepen.

Het Belgische fregat, dat het dichtst bij het eiland lag, werd het allereerst bekogeld met allerlei projectielen. De commandant nam contact op met de bevelhebber van de vloot, die hem opdracht gaf alle nodige maatregelen te treffen en iedere escalatie van het incident te vermijden. De commandant had opgemerkt dat sommige aanvallers in het bezit waren van filmmateriaal. Hij was van oordeel dat het ging om een politieke provocatie waarvan hij de achtergrond niet kende.

De aanval werd afgeslagen en duurde 45 minuten. Omstreeks 14u15 bemerkte de commandant een klein hefschroefvliegtuig dat boven de vloot cirkelde. Dit liet een nieuwe actie vermoeden en de commandant verwittigde opnieuw de bevelhebber van de vloot. Een nieuwe golf van kleine vissersboten daagde op, maar ditmaal vielen zij een Nederlands fregat aan, waarbij twee Nederlanders werden gekwetst.

Zoals oorspronkelijk was voorzien, lichtte de vloot omstreeks 15 uur op bevel het anker.

Door de bevelvoerende officier werd tijdens de incidenten contact opgenomen met de verantwoordelijke van de Amerikaanse basis op het eiland Puerto Rico, die echter in de onmogelijkheid verkeerde nadere toelichting te geven omtrent de gebeurtenissen.

De commandant is van oordeel dat het toeval was dat zijn fregat het eerst werd aangevallen, en veronderstelt verder dat dit incident uitgaat van een politieke beweging die zich verzet tegen de algemene politiek die Puerto Rico met de Verenigde Staten verbindt.

De commandant vermeldde verder dat de bevelhebber van de vloot, zoals gebruikelijk, voorafgaandelijk contact had genomen met de verantwoordelijke Amerikaanse militairen teneinde zich te vergewissen van de algemene toestand ter plaatse. Deze laatsten hadden niets speciaals te melden betreffende de situatie in het betrokken gebied.

De FBI houdt zich bezig met het onderzoek.

3.3. Antwoord van SGR

Bij schrijven van 26 september 1997 gaf de Chef van SGR het volgende antwoord op de verschillende vragen van de Dienst Enquêtes :

"De tekst waarvan sprake in het protocolakkoord heeft wel betrekking op landen waar Belgische militairen operationeel worden of kunnen worden ingezet. Niettemin kan het gebeuren dat SGR in het kader 'van de rest van de wereld' kan beschikken over inlichtingen, of inlichtingen inwint, die nuttig zijn voor militairen die deelnemen aan manoeuvres in sommige delen van de wereld. Zulks gebeurt op basis van een uitdrukkelijke vraag van de overheid verantwoordelijk voor de operationele bevelvoering."

"SGR kreeg geen opdracht om inlichtingen in te winnen betreffende de context waarin het Belgisch-Nederlands marine-eskader haar manoeuvres zouden verlopen in de regio van Vieques (Puerto Rico)."

"Er was evenmin samenwerking met de Nederlandse Militaire Inlichtingendienst."

"SGR heeft voorafgaandelijk geen inlichtingen verkregen noch ingewonnen met betrekking tot de toestand in Vieques van of bij de buitenlandse inlichtingendiensten.⁽²⁾"

4. VASTSTELLINGEN

- Indien het gaat om manoeuvres in het buitenland waaraan Belgische militairen deelnemen, worden er door SGR enkel en alleen inlichtingen ingewonnen indien er uitdrukkelijk om gevraagd wordt door de bevelvoerende autoriteit.
- Aangezien deze vraag niet werd gesteld in het kader van de oefening 'Mayex 97', heeft SGR zich gehouden aan het naleven van de algemene politiek ter zake.
- Een systematische opvolging door SGR van alle in het buitenland voor Belgische militairen gehouden manoeuvres is in de praktijk niet te verwezenlijken.
- Uit het gevoerde onderzoek is tevens gebleken dat de verantwoordelijke Amerikaanse autoriteiten evenmin op de hoogte waren van mogelijke incidenten.

⁽²⁾ Vrije vertaling

HOOFDSTUK 4 : TOEZICHTSONDERZOEK OVER HET GEBRUIK DOOR DE INLICHTINGDIENSTEN VAN DE MOGELIJKHEDEN GEBODEN DOOR ARTIKEL 99.3 VAN DE UITVOERINGSOVEREENKOMST VAN HET SCHENGENVERDRAG

1. PROCEDURE

Tijdens de vergadering van 25 september 1997 besliste het Comité I ambtshalve een toezichtsonderzoek te openen betreffende het gebruik van artikel 99.3 van de uitvoeringsovereenkomst van het Schengenverdrag door de inlichtingendiensten.

Twee leden van het Comité I kregen de opdracht om dit onderzoek te volgen en te controleren en regelmatig verslag uit te brengen aan het Comité I over het verloop van het onderzoek.

Bij schrijven van 29 september 1997 werd aan de heren Voorzitters van Kamer en Senaat, overeenkomstig artikel 46 §3 van het huishoudelijk reglement, ter kennis gebracht dat een toezichtsonderzoek werd geopend.

Op 2 oktober 1997 werd aan het Hoofd van de Dienst Enquêtes een kantschrift overgemaakt, met verzoek over te gaan tot onderzoek.

Overeenkomstig artikel 43 §1 van de wet van 18 juli 1991 verwittigde het Hoofd van de Dienst Enquêtes op 3 oktober 1997 de ministers van Justitie en Landsverdediging dat een toezichtsonderzoek werd geopend.

Op 15 december 1997 werd door de Dienst Enquêtes een vragenlijst overgemaakt aan de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en aan de Chef van SGR.

Respectievelijk op 18 december 1997 en op 9 januari 1998 ontving het Comité I het antwoord van de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en van de Chef van SGR.

Ter vervollediging van het onderzoek onderhield een lid van het Comité I zich met een Adviseur van de Veiligheid van de Staat.

Het verslag werd op 4 juni 1998 door het Comité I goedgekeurd; voor de publicatie van het verslag werd er rekening gehouden met de opmerking geformuleerd door de minister van Landsverdediging.

2. GROND VAN HET ONDERZOEK

Bij schrijven van 20 mei 1997 vroeg het Comité I aan de heer Directeur Sirene België in welke mate de inlichtingendiensten gebruik maakte van de mogelijkheid tot signalement in het S.I.S. (Schengen Information System).

Deze mogelijkheid is immers voorzien in artikel 99 §3 van de Schengen Uitvoeringsovereenkomst (S.U.O) dat als volgt luidt :

“ Voorts is signalering, voor zover dat krachtens het nationale recht is toegestaan, op verzoek van de voor de veiligheid van de Staat bevoegde diensten mogelijk, indien er concrete aanwijzingen voor bestaan dat de in lid 4 genoemde gegevens met het oog op de voorkoming van een ernstige, van de desbetreffende persoon uitgaande bedreiging, dan wel van andere ernstige gevaren voor de interne of externe veiligheid van de Staat noodzakelijk zijn . De signalerende Overeenkomstsluitende Partij is verplicht de overige Overeenkomstsluitende Partijen vooraf te raadplegen . ”

Op 20 juni 1997 antwoordde de heer Directeur Sirene België dat de inlichtingendiensten geen gebruik maakte van de signaleringsmogelijkheid op basis van artikel 99§3 van de S.U.O. Hij haalde tevens aan dat de voornaamste reden waarom er van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt werd te wijten is aan het feit dat de voorziene procedure veel te zwaar is . Immers de signalerende partij is verplicht de overige zusterdiensten te raadplegen vooraleer aan het S.I.S. een signalement over te maken .

Naar aanleiding van dit schrijven hield het Comité I eraan hierover nadere toelichting te krijgen van de nationale inlichtingendiensten en werd dit toezichtsonderzoek geopend .

3. DE PARLEMENTAIRE BELANGSTELLING VOOR HET PROBLEEM

Het Comité I heeft geen weet van parlementaire vragen in verband met de toepassing van artikel 99 §3 van de Uitvoeringsovereenkomst van het Schengenverdrag .

In verband met de Uitvoeringsovereenkomst van het Schengenverdrag kan wel verwezen worden naar de volgende parlementaire vragen :

Vraag nr. 26 van de heer Vincent Decroly (Ecolo) van 9 augustus 1995 aan de heer minister van Binnenlandse Zaken handelt over het begrip 'gevaar voor de openbare orde en veiligheid of de nationale veiligheid' (artikel 96,2 van de S.U.O.).

Vraag nr. 27 van de heer Vincent Decroly (Ecolo) van 9 augustus 1995 aan de minister van Binnenlandse Zaken betreft ' het asielrecht en de controle aan de binnengrenzen'(artikel 2 van de S.U.O.).

Vraag nr. 28 van de heer Vincent Decroly (Ecolo) van 9 augustus 1995 aan de minister van Binnenlandse Zaken heeft betrekking op 'terrorisme', 'begrip gevaar voor de openbare orde en veiligheid of de nationale veiligheid 'en controles aan de binnengrenzen (artikel 96,2 van de S.U.O.) .

4. SYNTHESE VAN HET ONDERZOEK

4.1. Antwoord van de Veiligheid van de Staat

Op 17 december 1997 stuurde de heer Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan het Comité I een beknopte studie betreffende deze aangelegenheid.

Hierin wordt duidelijk omschreven welke signaleringen de Veiligheid van de Staat kan doen en welke personen de Veiligheid van de Staat kan signaleren.

4.1.1. Welke signaleringen kan de Veiligheid van de Staat doen ?

Artikel 99 §3 bepaalt dat de Veiligheid van de Staat 2 categorieën van signaleringen kan verrichten :

- (1) Aandachtsvestiging ten behoeve van de nationale veiligheid ter fine van onopvallende controle (zonder dat de betrokken persoon het merkt).*
- (2) Aandachtsvestiging ten behoeve van de nationale veiligheid ter fine van gerichte controle (personen over wie informatie moet worden verzameld en die zo mogelijk grondig gefouilleerd moeten worden).*

Het doel waarvoor deze signaleringen kunnen worden gedaan wordt eveneens omschreven. Ze dienen te gebeuren met het oog op de voorkoming van een ernstige van de gesignaleerde persoon uitgaande bedreiging dan wel van andere ernstige gevaren voor de interne of externe veiligheid van de Staat.

Welk criterium moet worden gehanteerd om tot voormelde signaleringen over te gaan ? Er dienen concrete aanwijzingen te bestaan dat de middels de signalering gevraagde gegevens voor het hiervoor genoemde doel noodzakelijk zijn.

De door de Veiligheid van de Staat gevraagde inlichtingen dienen m.a.w. de voortzetting van ernstige feiten te verhinderen of dienen te vermijden dat de buitenlandse betrekkingen van België of van een ander Schengen-land worden verstoord.

4.2.1. Welke persoon kan de Veiligheid van de Staat signaleren ?

De door de Veiligheid van de Staat te signaleren personen hebben deelgenomen of nemen deel aan de volgende feiten :

- feiten die ressorteren onder de artikelen 101 tot 124 van het Strafwetboek ;*
- feiten die een gevaar betekenen voor de Belgische relaties of van deze van een ander Schengenland .*

In hoger genoemde nota wordt tevens melding gemaakt van de problemen die zich stellen bij de toepassing van artikel 99 §3 van de S.U.O.

Deze kunnen als volgt samengevat worden :

- a) Alvorens een signalering verspreid wordt op het niveau S.I.S. moet ze op nationaal vlak verricht zijn.
Sedert enkele jaren kan de Veiligheid van de Staat geen nationale seiningen meer doen. Vroeger geschiedde dit in het computerbestand van de Rijkswacht te Zaventem.
De Veiligheid van de Staat had een bestand in de computer van de Rijkswacht dat beheerd werd door de post Zaventem van de Veiligheid van de Staat. Dit werd op zeker ogenblik stopgezet na onderhandeling met de Rijkswacht .
Hierbij moet tevens opgemerkt worden dat de post Zaventem van de Veiligheid van de Staat geen seiningen doet .

In België ontstond derhalve een probleem wat betreft de seining op nationaal gebied, die eerst diende te gebeuren. Wel is het zo dat in de praktijk de diensten van de andere Overeenkomstsluitende Partijen hierover geen probleem maakten.

- b) Artikel 99 §3 bepaalt dat de signalerende Overeenkomstsluitende Partij verplicht is de overige Overeenkomstsluitende Partijen vooraf te raadplegen.
Concluderend komt het erop neer dat de Veiligheid van de Staat enkel en alleen een signalering kan vragen na voorafgaande verplichte consultatie van de betrokken veiligheidsdiensten van de Schengenpartners.

Tijdens vergaderingen tussen de bevoegde veiligheidsdiensten van de Schengenpartners, die enkele jaren geleden plaatsvonden, kwamen verschillende problemen tot uiting :

- a) in de Bondsrepubliek Duitsland is niet voorzien in een nationale regeling op grond waarvan het de Duitse inlichtingendienst is toegestaan dergelijke signaleringen op te nemen.
Daardoor ontbreekt tevens de nationale rechtsgrondslag om in Duitsland gevolg te geven aan de door de inlichtingendiensten van de andere staten gedane signaleringen als bedoeld in art. 99 §3 .
Concreet betekent dit dat van Duitse zijde niet is voorzien in een dienst die zal instaan voor de verplichte voorafgaande raadplegingsprocedure, die gepaard gaat bij de opname van dergelijke signaleringen .
Belangrijk gevolg is dat Duitsland de signaleringen als bedoeld in art. 99 §3, afkomstig van de andere Partnerstaten, stelselmatig zal laten markeren op basis van art. 94 §4 zodat op grond hiervan in Duitsland geen actie wordt genomen .⁽¹⁾

(1) De mogelijkheid om signaleringen te markeren is in zijn algemeenheid omschreven in artikel 94.4: "Wanneer een Overeenkomstsluitende Partij een signalering overeenkomstig de artikelen 95,96 of 99 in strijd acht met haar nationale recht, internationale verplichtingen of wezenlijke nationale belangen, kan zij alsnog de signalering in het bestand van haar nationale deel van het SCHENGEN-informatiesysteem doen markeren, zodat de gevraagde actie op haar grondgebied niet wordt uitgevoerd op grond van signalering (....) ".

- b) de andere Schengenpartners en vooral Frankrijk beschouwden deze handelwijze als een onaanvaardbaar veiligheidsdeficit en verklaarden zich niet akkoord met het door Duitsland ingenomen standpunt.

- c) de 'Franse' delegatie legde in maart 1995 (veertien dagen voor de inwerkingtreding van de S.U.O) volgende verklaring af :

"La délégation française constate avec regret qu'aucun accord n'a pu être trouvé entre les partenaires Schengen pour la mise en oeuvre concrète des dispositions de l'article 99 §3 de la Convention d'application .

La discussion informelle qui a eu lieu le 13 mars 1995 entre cinq délégations (Belgique, Espagne, Luxembourg, Allemagne, France) a mis en évidence le risque qui subsistait que la France ne puisse avoir la certitude que ses signalements ne fassent pas l'objet de l'apposition systématique d'un indicateur suspendant leur validité sur le territoire d'une autre partie contractante, en l'occurrence l'Allemagne, et cela pour des raisons liées à son droit national.

Prenant en considération la mise en oeuvre très prochaine de la Convention d'application, dont la France ne souhaite pas retarder l'échéance, pas plus qu'elle ne souhaite que l'interprétation actuelle de l'article 99§3 ne provoque un ' déficit de sécurité ' .

Les dispositions suivantes seront donc adoptées par ses services :

- tous les signalements entrant selon ses critères dans le cadre de l'article 99 §3 seront en fait intégrés dans le SIS (Système Informatique Schengen) sous la rubrique de l'article 99 §2. Cela ne fait, en pratique, aucune différence pour l'utilisateur final ;*
- tous ses signalements feront l'objet d'une transmission d'information dans le cadre de la coopération policière aux partenaires Schengen intéressés selon des modalités définies en concertation avec eux .*

La délégation française tient à souligner que cette procédure ne saurait être que transitoire et qu'elle ne préjuge en rien du fond de cette question qui doit être définitivement clarifiée " .

Ter verduidelijking de 'DST', Direction de la Surveillance du Territoire, is een veiligheidsdienst waarvan de leden de hoedanigheid hebben van officier van gerechtelijke politie. Hierdoor kunnen zij artikel 99 §2 toepassen, waarbij geen consultatie van de diensten van de andere landen is vereist, en aldus artikel 99 §3 kunnen omzeilen .

Hierbij dient vermeld te worden dat artikel 99 §2 betrekking heeft op een signalering door een politiedienst .

4.2. Antwoord van SGR

Op 9 januari 1998 ontving het Comité I het volgende antwoord van SGR betreffende de toepassing van artikel 99 §3 van de S.U.O.:

Het is inderdaad juist dat SGR niet voorkomt op de lijsten van diensten die aan het S.I.S. gegevens kunnen signaleren(1) of aanleveren(2) of die het systeem kunnen bevragen(3). De Veiligheid van de Staat komt op deze drie lijsten wel voor. Dit onderscheid is volgens mij te verklaren door het feit dat het Ministerie van Justitie van bij de aanvang bij de uitwerking van het Schengenakkoord betrokken was en het Ministerie van Landsverdediging niet.

Via onze 2 vertegenwoordigers bij de G.I.A., organisme dat wel op bovengenoemde lijsten voorkomt, kan het S.I.S. desnoods wel geraadpleegd worden.

Het zou inderdaad nuttig zijn voor SGR in dezelfde mate als de Veiligheid van de Staat gebruik te kunnen maken van het S.I.S.

Indien thans grensoverschrijdende, onopvallende of gerichte controles moeten gebeuren richt de SGR zich tot hun zusterdiensten in de betrokken landen.

Het Comité I is van oordeel dat gelet op de zwaarwichtigheid van de procedure dit bezwaar eveneens geldt ten aanzien van SGR.

5. BESLUIT

- Eerst en vooral dienen voorafgaandelijk aan de seining alle diensten van de overige Overeenkomstsluitende Partijen geraadpleegd te worden. Bovendien, indien een geseinde wordt aangetroffen in een ander land, moet de veiligheidsdienst die signaleerde, verwittigd worden via Sirene. Zulks houdt in dat eerst Sirene van het land waar de gesignaleerde wordt aangetroffen verwittigd wordt, die dan Sirene verwittigd van het vragende land, die uiteindelijk de betrokken dienst verwittigt.
Betreffende de mogelijkheid van signalering voor de inlichtingendiensten op grond van artikel 99 §3 van de S.U.O. werden door de inlichtingendiensten van de verschillende Overeenkomstsluitende Partijen heel wat vergaderingen gehouden waar men telkens tot de constatacie kwam dat zulk een zware procedure niet uit te voeren was.
- Om hoger genoemde redenen heeft tot op heden geen enkele veiligheidsdienst, dus ook de Veiligheid van de Staat niet, seiningen gedaan in het S.I.S. op grond van artikel 99 §3.
- De militaire inlichtingendiensten staan nergens vermeld als organen die kunnen beroep doen op artikel 99 §3 van de S.U.O. Het gaat hier blijkbaar om een vergetelheid.

- Het Comité I beveelt aan dat bij de wijziging van de procedure inzake signalering, zoals voorzien in art. 99 § 3 van de S.U.O., er toegang voor SGR zou moeten worden voorzien.

- Tenslotte hebben de inlichtingen-en veiligheidsdiensten voldoende eigen kanalen om gegevens uit te wisselen op een snelle en effectieve manier . Telexverbinding met andere diensten, telefoon enz... Men mag niet vergeten dat inlichtingendiensten op elkaar aangewezen zijn.

6. OPMERKING

De vraag kan gesteld worden of de gegevensuitwisseling tussen de inlichtingendiensten van verschillende landen, die momenteel gebeurt via eigen parallele kanalen, moet gecontroleerd worden met het oog op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

HOOFDSTUK 5 : ONDERZOEKSRAPPORT OVER DE DEELNAME VAN DE BELGISCHE INLICHTINGDIENSTEN AAN PROGRAMMA'S VAN MILITAIRE INLICHTINGEN-SATELLIETEN

1. INLEIDING

1.1. Procedure

Onderhavig onderzoek heeft tot doel vast te stellen op welke wijze de Belgische inlichtingendiensten, in het bijzonder SGR, deelnemen aan programma's om satellietbeelden te verzamelen en te gebruiken, en zo dienaangaande aanbevelingen te doen.

Het onderzoeksverslag zelf wordt voorafgegaan door een theoretische studie van satellieten voor aardobservatie.

Het Comité I heeft op 2 oktober 1997 besloten dit onderzoek te doen.

De Voorzitters van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en van de Senaat, alsook de ministers van Justitie en Landsverdediging werden op 8 oktober 1997 van dit onderzoek op de hoogte gesteld.

Er werd een vragenlijst overgemaakt aan het hoofd van SGR, alsook aan de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat.

Het Comité I heeft de heer André Dumoulin, onderzoeker bij de GRIP, aangeduid als expert om zich te laten bijstaan tijdens het theoretisch onderzoek van dit zeer technisch onderwerp.

Het Comité I heeft eveneens contacten gehad met:

- De heren Roger Godechoul en Jean-Claude Lacroix, belast met materies inzake lucht- en ruimtevaart en defensie bij FABRIMETAL in Brussel;
- Mevrouw Frédérique Jacquemin, missiegelastigde bij het kabinet van de minister van Landsverdediging;
- De heer Jacques Vanleersberghe, belast met het onderzoek op het vlak van ruimtelijke toepassingen bij de Diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden (DWTC) van de premier;

- professor Acheroy van de Koninklijke Militaire School;
- officieren van SGR en van de Luchtmacht;
- een commissaris van de Veiligheid van de Staat.

Op 14 mei 1998 heeft een delegatie van het Comité I een bezoek gebracht aan het Satellietcentrum van de West-Europese Unie te Torrejón in Spanje.

Onderhavig rapport werd op 26 juni 1998 goedgekeurd.

1. 2. Bronnen voor de studie van satellieten

De theoretische studie die aan dit rapport voorafgaat is volledig gebaseerd op het onderzoek en gebruik van "open bronnen" (artikels, boeken, communiqués en publicaties van overheidsdiensten of van de WEU, parlementaire documenten, Internet-sites, enz. ...), namelijk bronnen waartoe eenieder vrije toegang heeft.

Enkel de wetteksten, de documenten van overheidsdiensten en van organismen van internationaal recht (bijvoorbeeld: de DWTC, de WEU) hebben een officieel karakter.

De lijst van de geraadpleegde bronnen bevindt zich als bijlage 1 van onderhavig rapport.

1. 3. De parlementaire belangstelling

De politiek van de Belgische Regering inzake de deelname aan satellietprogramma's is meermaals ter sprake gekomen; het Comité I maakte een lijst van de volgende interventies:

- Uiteenzetting van de minister van Landsverdediging en debat voor de Commissie van Buitenlandse Zaken van de Senaat - 12 februari 1996, zittingsperiode 95/96, 1 - 249/1.
- Vraag nr. 71 van de heer Anciaux (V.U. - Senaat) van 21 juni 1996 aan de minister van Economische Zaken: *"Gebruik van navigatiesatellieten waarmee voertuigen kunnen worden gelokaliseerd - Utilisation de satellites de navigation permettant de localiser des véhicules"*.
- Vraag nr. 236 van de heer Jan Eeman (V.L.D. - Kamer van Volksvertegenwoordigers) van 6 mei 1997 aan de minister van Buitenlandse Zaken: *"NAVO en WEU - financiële bijdrage - OTAN et UEO - contribution financière"*.

- Inleiding van de minister van Landsverdediging tot het ontwerp van de organieke wet van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten - oktober 1997 (638/14 - 95/96, blz. 3 tot 6).
- Vraag nr. 430 van de heer Alfons Borginon (V.U. - Kamer van Volksvertegenwoordigers) van 11 december 1997 aan de minister van Landsverdediging: *"De Belgische deelname aan het satellietprogramma 'Helios 2'"*.
- Mondelinge vraag van de Heer Pierre Lano (V.L.D. - Kamer van Volksvertegenwoordigers) aan de minister van Wetenschapsbeleid omtrent de investeringen van de federale overheid in het ruimtestation ISS (n° 753 - annalen - COM 10.03.1998).
- Vraag nr. 132 van mevrouw Colen (Vl. Blok - Kamer van Volksvertegenwoordigers) van 29 april 1998 aan de minister van Wetenschapsbeleid over het maandblad "Space connexion" en het "Spot-project".

2. THEORETISCHE STUDIE VAN SATELLIETEN VOOR AARDOBSERVATIE

2.1. Algemene grondbeginselen

De exploitatie van de ruimte is veertig jaar na de lancering van de eerste satelliet *'Sjoetnik'* in 1957, van het grootste belang voor de internationale gemeenschap in haar totaliteit.

Zowel op civiel als op militair gebied, en dan meerbepaald op gebied van inlichtingen, zijn er in de wereld een steeds groeiend aantal mogendheden die zich geroepen voelen om de stap naar de ruimte te zetten.

België zelf neemt reeds deel aan civiele programma's voor aardobservatie. Vandaag staat ons land op het punt zijn medewerking te verlenen aan een Europees militair programma.

Deze situatie wordt echter steeds meer gekenmerkt door een toenemende concurrentiële commercialisering van de ruimtelijke diensten, waardoor kleinere landen, ongeacht hun ontwikkelingsniveau, makkelijker toegang krijgen tot de nieuwe ruimtelijke toepassingen.

Anderzijds zijn de civiele en militaire toepassingen van de ruimte meer en meer verweven. Het onderscheid tussen militaire en niet-militaire activiteiten in de ruimte is nooit duidelijk geweest en wordt alsmear vager.

Het is inderdaad zo dat bepaalde technologische capaciteiten van civiele satellieten de neiging vertonen dichter te gaan aanleunen bij de militaire technologieën, hoewel ze, volgens de gebruikers althans, nog kwaliteitsverschillen vertonen.

2.2. Het gebruik van observatiesatellieten om militaire inlichtingen te bekomen

Satellieten waarnaar in de internationale verdragen vaak wordt verwezen met de term "National Technical Means" (NTM), zijn vooral dan, voor de mogendheden die erover beschikken, een van de belangrijkste middelen geworden om inlichtingen te verzamelen.

De eerste militaire observatiesatellieten werden gelanceerd door de Verenigde Staten in 1959 en door de U.S.S.R. in 1962.

De informatie die Amerika zo in handen kreeg, speelde een niet te verwaarlozen rol in de uitwerking van zijn nucleaire strategieën, gezien het zo mogelijk werd nauwkeurige topografische kaarten op te stellen, andere doelwitten dan steden op te sporen en de evolutie van het nucleaire Sovjetarsenaal te volgen.

Ook worden observatiesatellieten, zowel civiele als militaire, gebruikt in het kader van het toezicht op de naleving van de internationale ontwapeningsverdragen of van de sancties en ontwapeningsmaatregelen die door de UNO aan landen zoals ex-Joegoslavië en Irak werden opgelegd.

De observatie per satelliet, die vandaag de dag enkel aangewend wordt om strategische en operationele inlichtingen te bekomen, zou in de toekomst ook mogelijkheden moeten bieden op tactisch vlak, dankzij constellaties van goedkope kleine observatiesatellieten met een heel lage omloopbaan en dus ook een korte levensduur.

De beeldkwaliteit, de evolutie in de transmissiemiddelen en de informatica maken het thans mogelijk om satellietinformatie in tactische besluitvorming te integreren.

We mogen echter niet uit het oog verliezen dat die informatie, ook al is ze belangrijk en bijzonder nuttig, slechts één van de informatiebronnen is, die - op voorwaarde dat ze op een verstandige manier worden gecombineerd - voortdurend worden geanalyseerd en geactualiseerd, het mogelijk maken een gegeven situatie op het vlak van buitenlandse politiek, veiligheid en defensie, volledig te evalueren.

Met satellietbeelden kan men niet alleen inlichtingen die via andere bronnen werden verkregen, bevestigen, maar kan men ook inlichtingen bekomen uit zones die voor andere bronnen ontoegankelijk zijn of wanneer de inzet van menselijke bronnen te grote risico's zou inhouden.

Observatiesatellieten maken het dus, naargelang hun type, mogelijk om basisinformatie (Basic intelligence) en situatie-informatie (Current intelligence) te leveren.

De basisinformatie (Basic intelligence) is op korte termijn niet onderhevig aan veranderingen; meestal dient ze om basisdossiers op te stellen die worden gebruikt om over operaties te beslissen en ze te plannen.

Enkele voorbeelden:

- de positiebepaling van haven- en luchthaveninfrastructuren;
- de positiebepaling van vaste bewapeningssystemen (raketbasissen, radaren, enz. ...);
- een terreinanalyse (ontschepingsstranden, springzones, landingszones, enz. ...);
- het toezicht over het milieu om grote natuurlijke en technologische risico's te voorkomen en te beheren;

- de evaluatie van de natuurlijke rijkdommen;
- geodesie;
- cartografie (wegennet, bruggen, plantengroei, enz. ...)

De snelheid waarmee de inlichtingen verkregen worden en hun actualiteit zijn hier meestal niet van het grootste belang. Er kan zelfs een beroep gedaan worden op archiefbeelden, zodat er geen nieuwe opnamen dienen gemaakt te worden.

Situatie-informatie (Current intelligence) betreft een situatie op een welbepaald ogenblik en kan op korte termijn wijzigen. In dit geval zijn de actualiteit en de snelheid waarmee de inlichtingen verkregen worden wel van het grootste belang.

Enkele voorbeelden:

- snelle alarmmelding, d.w.z. de lancering van raketten of vliegtuigaanvallen tijdig aan het licht brengen;
- detectie van nucleaire, biologische, chemische en ballistische activiteiten (NBCB);
- elektronische inlichtingen (SIGINT) te onderscheiden in het capteren van fonische verbindingen (COMINT), gegevenstransmissie en telemetrie van raketten (ELINT) en radarsignalen RADINT);
- de positiebepaling van voertuigen, oppervlakteschepen, militaire uitrusting, enz. ... dankzij een bakenssysteem (Global Positioning System);
- toezicht over de weersgesteldheid;
- evaluatie van de schade na een veldslag of bombardement;
- evaluatie van de bruikbaarheid van een infrastructuur (een brug, een luchthaven), van een terrein (springzone), enz., ...

Tijdens een conflict maken ze het niet alleen mogelijk nauwkeurig de positie van militaire doelwitten te bepalen (en de omvang en uitrusting ervan te kennen), maar ook die van scholen, woongebieden, hospitals, enz. ..., zodat piloten militaire doelwitten kunnen aanvallen en civiele verliezen beperken.

Dit vereist de keuze van de juiste satelliet om de observatiezone op het juiste ogenblik te overvliegen en zelfs de mogelijkheid om, in noodgevallen, de koers van de satelliet te herprogrammeren. Dit is het domein van de minisatellieten.

De andere vectoren van luchtverkenning

De verkenning van militaire doelwitten is vandaag de dag nog steeds grotendeels afhankelijk van strategische verkenningsvliegtuigen (bijvoorbeeld U2R's) en tactische verkenningsvliegtuigen (bijvoorbeeld F16R's), alsook van de UAV's (onbemande vliegtuigen) waarvan de technologie in volle ontplooiing is.

Het belangrijkste voordeel dat satellieten tegenover verkenningsvliegtuigen bieden, is dat ze de problemen van nationale soevereiniteit omzeilen en het grondgebied van de geobserveerde landen in zijn totaliteit kunnen bestrijken.

Bovendien hoeven er voor satellieten in de nabijheid van de observatiezone geen hulpmiddelen opgesteld te worden, wat bij verkenningsvliegtuigen en UAV's wel het geval is, gezien die slechts een beperkte actieradius hebben.

2.3. Het vermogen van observatiesatellieten

Het prestatievermogen van een observatiesatelliet en de kwaliteit van de inlichtingen die hij verstrekt, worden aan de hand van volgende elementen beoordeeld:

- zijn baan;
- de aard van de observatie-instrumenten (systemen die "sensoren" of "receptoren" worden genoemd);
- de resolutie van die instrumenten;
- de duur van de observatiecyclus;
- het vermogen om de inlichtingen aan de Aarde door te geven;
- het vermogen om de ontvangen beelden te bewerken, te interpreteren en te exploiteren;
- het weerstandsvermogen tegen electromagnetische effecten en LASER-interferenties.

Voorzien van brandstof, een aandrijvingssysteem en technisch materieel, weegt een observatiesatelliet gemiddeld zo'n 1.000 kg. De grootste wegen 5 à 6 ton.

Omwille van de kostprijs bestaat thans de tendens om steeds lichtere satellieten de ruimte in te sturen. Hoe lichter de satellieten, hoe minder goed ze zijn uitgerust (één of maximum twee receptoren).

Ze hebben een korte levensduur (gezien de geringe brandstofreserve aan boord); ze zijn dus meestal bestemd voor zeer gerichte missies (bijvoorbeeld wetenschappelijke). Op militair vlak kunnen constellaties van minisatellieten een nuttige bijdrage leveren op tactisch gebied.

2.3.1. De banen

Satellieten zijn operationeel gezien, vooral als men het baanplan met meer dan enkele graden wil wijzigen, betrekkelijk moeilijk hanteerbaar, tenzij men beschikt over nucleaire reactoren.

Wanneer een satelliet in de ruimte wordt gelanceerd, brengt zijn draagraket hem aanvankelijk in een transferbaan. De operationele lancering gebeurt door middel van zijn eigen motoren en gaat gepaard met een niet te verwaarlozen brandstofverbruik, wat zijn levensduur verkort.

Vervolgens vertoont een satelliet die onderworpen is aan de zwaartekracht, de natuurlijke neiging om hoogte te verliezen. Het is dus noodzakelijk hem af en toe opnieuw hoogte te doen winnen, maar ook dit weer ten koste van een aanzienlijk energieverbruik.

Dit verklaart waarom de levensduur van een satelliet afhankelijk is van de hoeveelheid brandstof waarover hij beschikt om zijn motor te voeden. De huidige levensduur van een satelliet bedraagt 7 à 8 jaar.

Afhankelijk van hun missies en sensoren gebruiken observatiesatellieten inderdaad specifieke banen.

Meestal gaat het om :

- *circulaire banen*: deze bevinden zich op een vaste hoogte vanaf het aardoppervlak en liggen in een vlak dat zeer sterk helt t.o.v. de evenaar (50° tot meer dan 90°). Dit stelt de satelliet in staat heel de Aarde in één dag te overvliegen terwijl deze onder de baan doordraait;
- *lage banen*: d.w.z. met een vaste hoogte tussen 120 en 2.000 km: ze worden gebruikt door satellieten voor optische en elektronische verkenning en satellieten voor maritiem toezicht. Naarmate de satelliet lager vliegt verbeteren de resultaten, maar wordt hij gevoeliger aan de wrijving met de hogere atmosferelagen, wat zijn levensduur dan weer verkort tot ongeveer 5 jaar;

- *heliosynchrone banen*: d.w.z. waarvan het vlak met de zon gesynchroniseerd is zodat een gegeven punt steeds op hetzelfde uur wordt overvlogen en het onder gelijke omstandigheden door de zon verlicht, kan geobserveerd worden. Het is de baan bij uitstek voor aardobservatie (vb. ERS, SPOT, HELIOS);
- *gefaseerde banen* die een cyclus mogelijk maken, waarbij om het even welk punt van de Aarde met regelmatige tussenpozen kan geobserveerd worden.

De hoge geostationaire of geosynchrone banen bevinden zich op een vaste hoogte tussen de 20.000 en 40.000 km.

Met dezelfde snelheid als die van de Aarde, draaien de satellieten met de om haar as draaiende Aarde mee in een vlak dat dicht aanleunt bij het evenaarsvlak; ten overstaan van de Aarde bewegen ze dus niet. Dankzij deze positie kan bijna de helft van de Aarde, altijd vanuit hetzelfde punt, geobserveerd worden.

Deze banen worden gebruikt door communicatiesatellieten (vb. INTELSAT), weersatellieten (METEOSAT), satellieten voor alarmmelding uit verafgelegen gebieden (vb. voor toezicht op raketten en atoomexplosies) en satellieten voor elektronische inlichtingen (vb. MAGNUM en VORTEX). Ze worden eveneens gebruikt door navigatiesatellieten (NAVSTAR voor GPS, GLONASS).

Elliptische banen hebben de vorm van een ellips waarvan de minimum hoogte (periastron) ongeveer 600 km bedraagt, en de maximum hoogte (apoastron) ongeveer 40.000 km; ze worden o.m. gebruikt door de Sovjetrussische MOLNIYA-satellieten voor alarmmelding uit verafgelegen gebieden. Bij een elliptische baan neemt de voortbewegingssnelheid van de satelliet toe naarmate hij zich dichterbij de Aarde bevindt.

Wanneer een satelliet niet langer bruikbaar is, wordt hij ofwel naar de Aarde teruggehaald, ofwel in een veel hogere baan gebracht, waar hij niet meer kan hinderen.

2.3.2. De observatie-instrumenten

Het beeldmateriaal dat door observatiesatellieten wordt verzameld kan hetzij door optische middelen (IMINT), hetzij door elektronische middelen (RADINT) verkregen worden.

Er wordt tevens een onderscheid gemaakt tussen passieve receptoren (of sensoren) en actieve receptoren.

Passieve receptoren zijn : foto toestellen, visuele camera's met hoge resolutie, electro-optische camera's, multispectrale camera's, (sensoren) receptoren voor infrarood-, ultraviolet- en gammastralen, alsook detectors voor electromagnetische pulsaties.

- Foto toestellen maken gebruik van films met een hoge resolutie en van geavanceerde technologische apparatuur maar kunnen enkel dagopnames maken en bieden niet de mogelijkheid 's nachts en/of door het wolkendek te kijken.

- Tegenwoordig maken satellieten gebruik van electro-optische (EO) camera's die de gegevens numeriek (d.w.z. onder de vorm van elektrische ladingen) op magneetbanden noteren.

Het opslaan van de informatie op numerieke wijze biedt tevens de mogelijkheid de signalen te behandelen en zo een kwalitatief beter beeld te creëren. De camera's bieden meer flexibiliteit en goede resultaten, zelfs bij slechte weersomstandigheden.

We mogen echter niet uit het oog verliezen dat er een zeker manipulaties risico schuilt in het feit dat de beelden elektronisch behandeld kunnen worden.

- Panchromatische camera's bieden zwartwitfoto's met een resolutie van om en bij de meter.
- Multispectrale camera's kunnen verschillende golflengtes onderscheiden van teruggekaatste straling voortgebracht in het zichtbare gedeelte van het electromagnetische spectrum of in infrarood.

Zij kunnen dit onderscheid maken dankzij het gebruik van optische middelen, filters en speciale films. Deze technologie maakt het ondermeer mogelijk de aanwezigheid van camouflage vast te stellen doordat zij levende van dode vegetatie kan onderscheiden.

Zij werkt ook onder water en is weinig gevoelig aan wolken en de bewegingen van het water.

- Infraroodsensoren (IR-sensoren) vangen zowel overdag als 's nachts het verschil in weerkaatsing op van infraroodstraling.

Ze zijn gevoelig voor de uitzending en weerkaatsing van thermische golven (warmtegolven). Zo maken zij het mogelijk om 's nachts en tevens bij moeilijke weersomstandigheden, zoals regen en mist, zij het dan in zeer beperkte mate, observaties te doen.

Ze kunnen draaiende motoren ontdekken, en ook aandrijvingsgassen van raketten en vliegtuigen ontwaren. Zij maken het tevens mogelijk natuurlijke van kunstmatige vegetatie te onderscheiden en zo camouflages aan het licht te brengen.

Ze kunnen aangewend worden om mijnen, ondergrondse installaties, en aanpassingen van het milieu op te sporen.

Door panchromatische, multispectrale en infraroodbeelden te combineren is het mogelijk een meer gedetailleerde analyse van het geobserveerde gebied te maken.

Receptoren voor ultraviolet- en gammastralen, alsook receptoren voor electromagnetische pulsaties, worden in hoofdzaak gebruikt om atoomexplosies te detecteren.

Actieve receptoren (radars) bieden het voordeel dat ze observaties kunnen uitvoeren bij alle weersomstandigheden, doorheen het wolkendek en dat ze bewegingen kunnen waarnemen, wat in crisissituaties vrij belangrijk is.

Ze hebben echter ook bepaalde nadelen:

- het doelwit kan, mits het over de adequate apparatuur beschikt, te weten komen dat het wordt geobserveerd;
- het energieverbruik is aanzienlijk en de hoeveelheid verzamelde gegevens enorm: radars functioneren enkel bij tussenpozen en het is moeilijk om de stroom van inlichtingen op te tekenen;
- hooggekwalificeerd personeel is onontbeerlijk en de vereiste technologie is veel gesofisticeerder dan bij fotografische receptoren.

2.3.3. De resolutie van de observatieapparatuur

Resolutie wordt gedefinieerd als zijnde de kleinste afstand tussen twee voorwerpen, waardoor ze van elkaar onderscheiden kunnen worden.

Multispectrale kleurencamera's leveren beelden met een minder hoge resolutie (enkele tientallen meters) dan panchromatische camera's (zwart-wit), waarvan de foto's voldoende nauwkeurig zijn om gebouwen en industriegebieden van elkaar te onderscheiden.

Naarmate de resolutie van een receptor hoger is, wordt de geobserveerde strook smaller.

De resolutie van een radar is afhankelijk van de omvang van zijn antenne. Zo vereisen radars met een hoge resolutie aanzienlijke antennes die moeilijk aan boord van satellieten kunnen worden gebracht.

Dit verklaart waarom radars aan boord van satellieten tegenwoordig een lagere resolutie hebben dan optische middelen en infraroodmiddelen.

De exacte resolutie van militaire observatiesatellieten is een goed bewaard geheim: in 1991 gaf de daartoe geraadpleegde literatuur een aanwijzing als zou de resolutiecapaciteit van een strategische militaire observatiesatelliet zich situeren op 5 meter.

Vandaag de dag situeert men ze tussen de 15 en 30 cm, waardoor de meeste militaire doelen geïdentificeerd en beschreven kunnen worden. Momenteel blijkt 11 cm de limiet voor observatie te zijn; deze zal moeilijk overschreden kunnen worden gezien het omgevende vochtscherf dat steeds in de atmosfeer aanwezig is.

2.3.4. De duur van de observatiecyclus

De gemiddelde snelheid waarmee een satelliet om de Aarde cirkelt is 7 km per seconde.

De duur van de observatiecyclus, is de tijdsspanne tussen twee opeenvolgende 'bezoeken' die de satelliet aan een observatiepunt brengt.

Dit tijdsinterval krijgen het grootste belang wanneer er met regelmatige tussenpozen beelden moeten gemaakt worden die informatie over de evolutie van een bepaalde situatie ("*current intelligence*") geven.

Naarmate de baan zich hoger bevindt, wordt het bestreken observatieoppervlak groter en de tijdsspanne tussen twee bezoeken korter.

Hoe korter het tijdsinterval, hoe beter de observatie. De resolutie is in dit geval echter niet zo groot.

De nadelen van een lange observatiecyclus kunnen opgelost worden door :

- middel van een systeem van verstelbare camera's teneinde het observatieveld te vergroten;
- het aantal grondstations (vaste of verplaatsbare) te verhogen om het tijdsinterval tussen twee gegevensontvangsten⁽¹⁾ te verkorten.

Bepaalde satellieten zijn manoeuvreerbaar (zij het dan op zeer beperkte wijze), maar vaak ten koste van de levensduur, gezien elk manoeuvre met een aanzienlijk brandstofverbruik gepaard gaat.

2.3.5. De informatieoverdracht naar de Aarde

Vroeger werd de informatie vastgelegd op films die, nadat de satelliet op Aarde was teruggekeerd, werden ontwikkeld.

Later werden de films uit de satelliet geworpen in hoezen die van een parachute waren voorzien en die dan in zee of tijdens hun vlucht werden gerecupereerd. Door dergelijk procédé was de informatie niet onmiddellijk beschikbaar.

Electro-optische camera's bieden het voordeel dat het beeld tegenwoordig door middel van telecommunicatie aan een grondstation wordt doorgegeven.

De informatieoverdracht naar de Aarde kan ofwel onmiddellijk gebeuren - zo zijn de informaties onmiddellijk beschikbaar - maar dan wel op voorwaarde dat de satelliet zich in de nabijheid van een ontvangststation bevindt, ofwel kunnen ze aan boord op magneetbanden bewaard worden en later worden doorgestuurd.

⁽¹⁾ De civiele SPOT-satellieten vliegen, bijvoorbeeld, maar eens om de 26 dagen boven eenzelfde punt. Dankzij hun verstelbare camera's kunnen ze gedeeltelijk het probleem omzeilen door de beeldopnames een beetje te verschuiven ten overstaan van het spoor van de satelliet (zo wordt elk punt van het aardoppervlak om de twee dagen bezocht). Bovendien volgen niet minder dan 20 ontvangststations wereldwijd zijn baan. De militaire satelliet, Helios 1A, kan dankzij zijn camera's die tot 50% versteld kunnen worden, elke 24 uur 70% van het totale aardoppervlak aftasten. De Amerikaanse militaire "Key Hole 12"-satellieten die zich in een hogere baan bevinden, kunnen echter om de 12 uur boven dezelfde plaats vliegen.

Satellieten met een lange observatiecyclus hebben dus ook het nadeel dat ze maar tijdens beperkte periodes gegevens naar de Aarde kunnen sturen, met name enkel op die ogenblikken dat ze zich in het gezichtsveld van een ontvangstation bevinden.

De radar-'beelden' die door satellieten verzameld worden, kunnen per radio naar de Aarde gestuurd worden. Het gaat hier echter om een aanzienlijke hoeveelheid gegevens.

Indien men op een doeltreffende en snelle manier van de gegevens gebruik wil maken, is het noodzakelijk dat men voor de ontvangst en de verwerking van die gegevens over krachtige ontvangstations beschikt die zich onder de baan van de satelliet bevinden.

Momenteel wordt o.a. door de Koninklijke Militaire School onderzocht hoe de toevoer van numerieke gegevens kan worden 'geconcentreerd', zonder evenwel de kwaliteit van de informatie te verminderen.

De grondstations kunnen vast of verplaatsbaar zijn.

2.4. De bewerking en interpretatie van ruimtebeelden

De beelden die door de grondstations werden ontvangen, worden vervolgens via een communicatiesatelliet doorgegeven aan een interpretatiecentrum, waar ze worden geanalyseerd en vervolgens doorgespeeld aan hen die het recht hebben om erover te beschikken.

De ruimtebeelden worden hetzij opgeslagen onder de vorm van numerieke gegevens en vervolgens doorgegeven op magneetbanden (Spot Images) of per radio (radarbeelden), hetzij onmiddellijk per telecommunicatie doorgestuurd (Helios).

De bewerking en interpretatie bestaat erin de nuttige informatie uit de beelden te halen. Dit gebeurt in drie stappen: het "lezen", de interpretatie en de bewerking.

Het 'lezen' van het beeld houdt een zorgvuldig onderzoek in, met de bedoeling alzo structuren of onmiddellijk zichtbare voorwerpen te detecteren; de positie ervan te bepalen; ze te herkennen en soms te indentificeren.

Bij zo'n lezing plaatst men soms beelden over elkaar die in verschillende golflengtes (panchromatische, multispectrale, infrarode), maar ook op verschillende tijdstippen van eenzelfde observatieveld werden genomen.

Aldus bestudeert men evoluties, om er een maximum aan gegevens te kunnen uithalen. Hierbij wordt men wel verondersteld over een grote hoeveelheid archiefmateriaal te beschikken, dat afkomstig kan zijn van commerciële firma's of van vrijgegeven militaire beelden.

De interpretatie is de systematische analyse die het mogelijk maakt, door deductie of synthese, inlichtingen te distilleren die niet onmiddellijk op beeld zichtbaar zijn. Tenslotte moeten de inlichtingen omgevormd worden tot een bruikbaar eindproduct voor de politieke en militaire besluitvormers.

Deze verschillende stappen worden uitgevoerd door gespecialiseerde beeldanalysten. Ze maken gewoonlijk gebruik van gesofisticeerde informaticamiddelen (bijvoorbeeld, de Franse hulpsoftware OCAP1 voor interpretatie van foto's), maar toch blijft de mens nog altijd de belangrijkste schakel in het hele proces. Zijn ogen en inzicht zijn bepalend voor de kwaliteit van de interpretatie.

2.5. Een andere nuttige toepassing voor informatieverzameling per satelliet: de satellietssystemen voor positiebepaling per radio

Er worden twee verschillende systemen onderscheiden om een geografische ligging vanuit de ruimte te bepalen: het Amerikaanse "Global Positioning System" (GPS) en het Russische "Global Navigation Satellite System" (GLONASS).

Beide systemen zijn militaire ontwikkelingen maar worden vandaag alom civiel toegepast.

Deze systemen maken het mogelijk om een individu, voorwerp, dier of om het even welk voertuig (wagen, vrachtwagen, schip, vliegtuig, enz. ...) te lokaliseren en, vervolgens, de verplaatsingen ervan te reconstrueren.

Ze maken eveneens vluchtgeleiding van kruisraketten mogelijk. Deze systemen passen de triangulatietechniek toe. Daarom moet het voorwerp dat in de gaten wordt gehouden uitgerust zijn met een verplaatsbaar opnametoestel dat van een antenne voorzien is.

Deze ontvanger heeft slechts de omvang van een creditcard. Hij ontvangt de signalen die worden uitgezonden door minstens drie van de 24 satellieten van het "Navstar"-netwerk (voor GPS).

De grondstations zijn wereldwijd verspreid en garanderen de systeembesturing en -controle.

De GPS-technologie en GLONASS-technologie die voor militaire doeleinden en informatieverzameling werd ontwikkeld, hebben thans steeds meer civiele, wetenschappelijke en commerciële toepassingsgebieden.

Ze worden ondermeer aangewend voor zeenavigatie, het beheer van wegtransport, voor het opsporen van veestapels, gestolen voertuigen, noodhulp vanuit de lucht, enz. ...

Nog steeds is het gebruik van GPS aan de goedkeuring van het Pentagon onderworpen, waardoor het onbeperkt gebruik van het systeem, vooral in periodes van internationale crisis, niet gegarandeerd is.

In principe maakt GPS het mogelijk de positie van een voorwerp binnen een straal van 16 meter te bepalen. Deze precisie was echter maar tot eind maart 1990 toegankelijk voor civiel gebruik.

Sinds de Golfoorlog zijn de signalen die voor civiel gebruik worden uitgezonden inderdaad gecodeerd, waardoor ze degraderen en een ligging slechts kan vastgelegd worden met een positienuwkeurigheid van ongeveer 90 meter. Alleen voor militaire toepassingen wordt de aanvankelijke GPS-nauwkeurigheid gehandhaafd.

Om niet langer afhankelijk te zijn van de Verenigde Staten, heeft Europa besloten om deel te nemen aan de ontwikkeling van een nieuwe generatie navigatiesatellieten en satellieten voor positiebepaling, die volledig onder civiel toezicht staan: het gaat hier om het 'Global Navigation

Satellites System'(GNSS)-programma, dat onder gemeenschappelijke leiding staat van de Commissie van de Europese Gemeenschap, Eurocontrol en ESA.

De wil om een nieuw GPS-netwerk te creëren, heeft te maken met het feit dat men aan onze planeet een systeem wil verschaffen waarvoor alle staten de verantwoordelijkheid delen, om te voorkomen dat de Verenigde Staten het - om strategische redenen - unilateraal en plaatselijk zouden uitschakelen voor civiele gebruikers (luchtvaartmaatschappijen, vervoer over water en land).

2.6. De opsporing en vernietiging van satellieten

Systemen voor ruimtetoezicht werden ontwikkeld om de lijst van satellieten en allerhande voorwerpen (het zijn er zo'n 8.000), die zich in de banen om de Aarde bevinden, up-to-date te houden.

Door informatie te halen uit open bronnen, beeldmateriaal en elektronische af luistering zijn deze netwerken in staat de bewegingen van alle vreemde satellieten te volgen en tevens hun missies te analyseren.

Deze gegevensstroom maakt het ondermeer mogelijk om inzake SATRAN(*Satellite Reconnaissance Advanced Notice*)-verkenning advies te verstrekken aan de strijdkrachten, die zo weten wanneer een of andere buitenlandse verkenningssatelliet in staat is een geclassificeerd gebied voor militaire activiteit te observeren.

Dit netwerk kan eveneens communicaties en signalen van zowel civiele als militaire buitenlandse satellieten, onderscheppen.

Ruimtetoezicht maakt het tenslotte ook mogelijk om de parameters te evalueren die nodig zijn om grote satellieten die in de banen werden achtergelaten, opnieuw in de atmosfeer te brengen.

Ruimtetoezicht zal een cruciale rol toebedeeld krijgen als de Verenigde Staten beslissen in de toekomst over te gaan tot de ontwikkeling van anti-satelliet systemen. Tot dusver lopen satellieten omzeggens bijna geen risico vernietigd te worden.

De steeds belangrijkere plaats die ruimtevaart systemen in militaire uitrusting innemen, heeft er echter toe geleid dat deze ruimtelijke installaties uitgelezen doelwitten zijn voor vijandelijke acties. Vandaar dat er tijdens de Koude Oorlog, zowel aan Sovjet- als aan Amerikaanse zijde, detectie systemen en antisatellietwapen systemen (ASAT) begonnen op te duiken.

De anti-satellietwapens bieden een zeer grote diversiteit aan mogelijke interferenties tegen satellieten: gaande van discrete en weinig zichtbare "zachte" aanvallen die erop gericht zijn de elektronische uitrusting van de geviseerde satellieten geleidelijk aan te beschadigen, naar "moordende satellieten" en tenslotte interceptoren aan boord van vliegtuigen of andere satellieten.

Ook al is de ontwikkeling van laserwapens in de ruimte niet strijdig met de wet op het gebruik van de ruimte (zij zijn als dusdanig geen massavernietigingswapens), toch zou dit initiatief indruisen tegen de geest van "het ruimteverdrag".

Als anti-satellietwapens ooit operationeel worden, dan komen alle staten die over satellieten beschikken in een kwetsbare positie terecht, doordat ze aan die verblindende wapens zijn blootgesteld.

Hun autonomie op het vlak van satellietinlichtingen zal altijd bedreigd worden door dit zwaard van Damocles dat hen boven het hoofd hangt en door de Amerikaanse wil om de ruimte te beheersen.

2.7. Het belang van toezicht over de ruimte

2.7.1. De openstelling van de ruimte voor de internationale gemeenschap

De sinds lang overheersende Sovjet-Amerikaanse duopolie wordt al lange tijd in vraag gesteld. Andere landen zijn er (alleen of door hun krachten te bundelen) in geslaagd hun eigen observatiesatellieten in orbit te brengen.

Gezien de omvang van de vereiste investeringen die daarmee gepaard gaan, is het aantal volledig autonome mogelijkheden in de ruimte nog beperkt.

De proliferatie van inlichtingsatellieten zal echter gewoonweg aanhouden, gezien er steeds meer manieren zijn om zich toegang tot de ruimte te verschaffen, met name:

- satellieten en diensten voor satellietlancering aanschaffen bij de landen die een dergelijke technologie produceren;
- internationaal samenwerken en lid worden van intergouvernementele organisaties die gespecialiseerd zijn in ruimtelijke diensten: zo kan elke lidstaat zich engageren naargelang haar behoeften en capaciteiten door een gedeelte van het globale systeem te financieren dat in verhouding staat tot de deelnamegraad die ze wenst.

België heeft deze dubbele weg ingeslagen, door enerzijds deel te nemen aan de Europese Ruimtevaartorganisatie (ESA) en anderzijds, mee te werken aan multilaterale programma's zoals SPOT, of HELIOS II ;

- de ruimtelijke diensten commercialiseren : dit biedt aan de staten die klant zijn het voordeel dat elk van hen van de ruimtelijke diensten gebruik kan maken naargelang de aard van zijn behoeften, zijn financiële capaciteiten en zijn ontwikkelingsgraad.

De technologische superioriteit van de Amerikaanse civiele satellieten heeft ertoe geleid dat de Verenigde Staten toestemming hebben verleend om systemen voor ruimteobservatie met een resolutie van één meter te bouwen voor commerciële doeleinden.

Nu reeds maken Amerikaanse ondernemingen zich klaar om te rivaliseren met de SPOT-satellieten en, op termijn, met de HELIOS-satellieten. Door deze commerciële firma's in het agentschap NIMA onder te brengen, tracht de Amerikaanse regering de Verenigde Staten als leverancier van ruimtebeelden, in een monopoliepositie te plaatsen.

De Verenigde Staten zijn echter niet het enige land dat ruimtebeelden levert. Commerciële observatiesatellieten zouden kleine landen inderdaad in staat kunnen stellen het monopolie van de grote mogendheden te doorbreken, maar de commerciële strijd die momenteel met de Verenigde Staten wordt aangegaan, zou wel eens bijzonder hard kunnen zijn.

- Vermindering van de produktiekosten dankzij de technologie van kleine satellieten.

2.7.2. Civiele of militaire observatiesatellieten ?

Aanvankelijk werden civiele en commerciële observatiesatellieten ontworpen voor wetenschappelijke observatiemissies.

Hoewel ze aanvankelijk minder precies zijn dan militaire satellieten, leveren civiele satellieten een aanvullende bijdrage bij de verzameling van militaire inlichtingen, gezien de grote oppervlaktes die ze bestrijken.

Bovendien gebruiken bepaalde regeringen civiele satellieten met een commerciële bestemming, als hulpmiddel om het tekort aan geclassificeerde satellieten te verhelpen. Globaal kan men zeggen dat de "hoge-resolutie"-wedloop van de commerciële firma's uitdrukking geeft aan hun wens een militair cliënteel aan te trekken.

Eigenlijk bestaat er geen fundamenteel verschil tussen het technologisch concept van een civiele observatiesatelliet en een militaire satelliet, hoewel het laatste type wel betere prestaties levert. De technologie van civiele satellieten is over het algemeen minder gesofisticeerd.

Hoewel de technologie eigen aan civiele satellieten de capaciteiten van militaire satellieten benadert, onderscheiden deze laatste zich van de eerste op het vlak van de resolutiegraad, de geometrische beeldnauwkeurigheid, het vermogen van tactisch toezicht, de integratie van elektronische afluistersystemen, de betrouwbaarheid van de inlichtingen, de levensduur, de mogelijkheid om van baan te veranderen en weerstand te bieden aan electromagnetische effecten.

In een crisissituatie of een situatie van openlijk verklaarde oorlog, maken die factoren het verschil uit.

Doordat ze minder gesofisticeerd zijn, is het technologisch niveau van een groot deel van de Russische observatiesatellieten gelijk aan dat van sommige civiele satellieten.

Het is inderdaad zo dat voor een groot aantal staten het gebruik van bepaalde technische capaciteiten van civiele en commerciële satellieten volstaat om militaire inlichtingen te verzamelen en te voldoen aan hun militaire behoefte aan communicatie, zelfs al houdt dit gebruik enkele niet te verwaarlozen risico's in op het vlak van kwetsbaarheid, niet-vertrouwelijkheid, afhankelijkheid, kwaliteitsniveau van het verstrekte aanbod, machteloosheid in geval van een crisissituatie of een overheidsverbod op de verkoop van Amerikaanse commerciële satellietbeelden, wanneer bepaalde details van bestelde foto's discreet werden uitgewist, wanneer sensoren worden verblind, en in geval van opzettelijke storing.

Anderzijds kunnen de missies die door militaire satellieten worden uitgevoerd, op civiel vlak belangrijke gevolgen hebben, bv. op het vlak van toezicht op natuurrampen en de bescherming van burgers.

Toezicht op het milieu kan eveneens extra bijdragen tot stabiliteit, en bijgevolg, tot de internationale veiligheid, gezien de risico's en de bedreigingen voor het milieu, in de meeste gevallen duidelijk een directe of indirecte invloed op de veiligheid hebben en derhalve ook gevolgen met zich meebrengen voor materies inzake defensie.

Het toezicht op het milieu in zones van specifiek belang is trouwens een van de missies die aan het Satellietcentrum van de WEU werd toevertrouwd.

Op dezelfde manier kunnen satellietbeelden, als we verder gaan dan het louter verzamelen van militaire inlichtingen, een rol spelen in de onderhandelingen tussen strijdende partijen en zo de draagwijdte van de conflicten beperken.

Er bestaat dus een denkrichting die stelt dat satellieten geen zuiver militaire hulpmiddelen hoeven te zijn, die volledig onder controle van een inlichtingendienst staan.

Deze strekking stelt eveneens dat satellieten noch 'civiel' noch 'militair' zijn; ze zijn 'commercieel' of 'gouvernementeel'. In dit laatste geval zijn ze een 'machtsmiddel' in handen van een regering, en wordt er een beroep op gedaan om "defensieactiviteiten te begeleiden", of om te fungeren als hulpmiddel bij militaire, maar ook diplomatieke en humanitaire acties, en acties die met de veiligheid van burgers te maken hebben.

Vooraf daarom is het belangrijk dat civiele en militaire initiatieven niet als concurrenten tegenover elkaar staan, maar wel dat ze elkaar aanvullen en dat er synergieën worden gezocht. Deze synergieën zijn tevens wenselijk als men de hoge kosten voor de ruimtevaartprogramma's wil drukken en als men gebruik wil maken van technologieën die reeds in operationele programma's werden uitgetest.

Militaire satellietssystemen kunnen zowel economische als militaire oorlogswapens worden.

In Frankrijk dringt het Sillard-Rapport inzake ruimtevaartpolitiek (november 1987) aan op de noodzaak te onderzoeken hoe civiele en militaire satellietprogramma's elkaar perfect kunnen aanvullen, zoals dat in de Verenigde Staten het geval is.

In het tweede deel van het onderzoek zal men opmerken dat SGR eveneens vraagt om onder bepaalde voorwaarden toegang te hebben tot commerciële beelden.

2.8. Het gebruik van observatiesatellieten en het internationaal recht

2.8.1. Algemeen

De intrede van het ruimtetijdperk stelde een aantal nieuwe juridische problemen die geregeld worden door wat thans het ruimterecht wordt genoemd.

Al deze van nature internationale bepalingen, zijn in belangrijke mate het werk van de Organisatie van de Verenigde Naties (VN) onder wier beschermheerschap vijf internationale verdragen werden uitgewerkt.

Het 'Ruimteverdrag' van 1967 formuleert twee grote principes: de vrijheid van verkeer en de vrijheid van gebruik van de rijkdommen in de ruimte rondom de Aarde. Hierdoor voert het internationaal verdrag de mogelijkheid in om in die ruimte en tevens op de hemellichamen, strategische observaties uit te voeren.

De afwezigheid van enige territoriale soevereiniteit in de ruimte buiten de atmosfeer en haar corollarium en de toepassing op ruimtevaartuigen van de wet op de vlag, creëren dus een internationaal wettelijk kader voor strategische observaties in en vanuit de ruimte.

Het belangrijkste voordeel van satellieten is dus dat ze problemen van nationale soevereiniteit omzeilen: in de ruimte is elk ruimtetuig uitsluitend onderworpen aan de wetten van de staat waar het geregistreerd is.

Elke staat die toegang heeft tot de ruimte buiten de atmosfeer moet er zoveel mogelijk werken in het algemeen belang en voor vreedzame doeleinden. Het is verboden atoomwapens of andere massavernietigingswapens in orbit te brengen.

Het verdrag voorziet nochtans niet in de demilitarisering van de ruimte buiten de atmosfeer in de brede zin van het woord. Het verbiedt de antisatellietlaserwapens (ASAT), die geen massavernietigingswapens zijn, niet.

De doctrine en bepaalde landen menen eveneens dat deze bepalingen het gebruik van de ruimte buiten de atmosfeer voor militaire defensiedoeleinden en militaire veiligheid, niet verbieden.

2.8.2. Het gebruik van observatiesatellieten in het kader van het toezicht op de naleving van de internationale ontwapeningsverdragen en van het verbod op kernproeven

Observatiesatellieten worden opnieuw belangrijker in het kader van het toezicht op de naleving van de internationale ontwapeningsverdragen en van het verbod op kernproeven.

Hier is de vraag aangaande het toezicht en de juiste toepassing van essentieel belang. Vaak wordt ze het centrale thema van de onderhandelingen, of althans een van de sleutels die de uiteindelijke ratificatie van de verdragen mogelijk maakt.

Vervolgens is het een belangrijke garantie voor de correcte toepassing en evolutie ervan, vooral in perioden van spanning tussen de verschillende Staten-Partijen die aan de verschillende verdragen deelnemen.

Verscheidene verdragen bevatten een uitdrukkelijke bepaling inzake de niet-interferentieverplichting ten overstaan van de nationale technische middelen (NTM), waarvan de observatiesatellieten een van de meest gesofisticeerde zijn.

Het is moeilijk om zich daaraan te onttrekken, behalve dan door middel van diverse camouflagetechnieken en misleidingsmanoeuvres, die dus allerhande kwaadwillig opzet aan het licht brengen.

Het is in dit verband noodzakelijk er op te wijzen dat het feit dat de Amerikaanse inlichtingendiensten in mei 1998 niet in staat waren gebleken de Indische voorbereidingen voor kernproeven te detecteren, door de Voorzitter van de senaatscommissie belast met het toezicht over deze diensten, als een "kolossale mislukking" werd bestempeld.

Analysten hebben de "passieve misleidingsmanoeuvres" kunnen reconstrueren die Indië heeft gebruikt om zowel de voorbereidingen als de vijf eigenlijke kernexplosies aan de observatie van satellieten te onttrekken.

De manoeuvres zijn in die zin verontrustend dat ze de methodes voor afstandscontrole kunnen uitschakelen.

Dit is een aanwijzing voor het feit dat inlichtingen die per satelliet worden verzameld nooit helemaal de plaats zullen innemen van inlichtingen die via mensen worden verkregen (Humint).

2.9. Het Europa van de satellieten

2.9.1. *Welke belangen staan er voor Europa op het spel: het Amerikaanse overwicht, Europese onafhankelijkheid via welke samenwerking en voor welke satelliet-types?*

De Amerikanen hebben in de ruimte zowel civiel als militair een aanzienlijke voorsprong op alle andere landen.

Inzake militaire satellietobservatie leveren de Amerikanen beelden aan de NATO-geallieerden en aan de landen die lid zijn van het UKUSA-verdrag (Groot-Brittannië, Canada, Australië en Nieuw-Zeeland).

De Golfoorlog in 1990-1991, de oorlog in Bosnië in 1995 en het toezicht over de Koerdische zone in Irak in 1996-1997 hebben echter aangetoond dat de Verenigde Staten zich inderdaad het recht voorbehouden om inlichtingen, die werden verkregen via hun satellieten, niet door te geven of te censureren ten overstaan van hun geallieerden.

De Europeanen kunnen dus niet oneindig rekenen op de observatiemiddelen die de Verenigde Staten hen ter beschikking stellen voor de verwezenlijking van hun buitenlandse politiek en hun politiek op het vlak van veiligheid en gemeenschappelijke defensie.

Anderzijds commercialiseren Amerikaanse privé-ondernemingen ruimtebeelden met een resolutie die meer en meer die van militaire satellieten benadert. Maar ook hier behoudt de Amerikaanse regering zich steeds het recht voor de verkoop van beelden van bepaalde gevoelige zones te verbieden, technische beperkingen (o.a. inzake de invalshoek van de beeldopnames) op te leggen of op elk ogenblik de toevoer van beelden stop te zetten.

De drang naar onafhankelijkheid heeft verscheidene Europese landen ertoe gebracht zich te verenigen voor de bouw, de lancering en het gebruik van civiele en militaire observatiesatellieten. De nieuwe technologieën die gebruikt worden zijn inderdaad veel te duur opdat elk land ze afzonderlijk zou kunnen aanschaffen.

Op civiel vlak zijn de Europese optische SPOT-satellieten, waarvan de eerste in februari 1986 werd gelanceerd en de laatste op 24 maart 1998, het product van een samenwerking tussen Frankrijk, België en Zweden.

De civiele SPOT-satellieten leveren beelden van uitstekende kwaliteit die bijzonder nuttig zijn voor de inlichtingendiensten, maar deze toestellen zijn ondanks alles voor civiele toepassingen ontworpen en niet aangepast aan de specifieke noden van deze diensten.

De Amerikanen moeten met lede ogen toezien hoe ruimtevaardend Europa zich autonoom opstelt. Het Departement of Defence van de Verenigde Staten stelde aan de Europeanen meermaals een transatlantische samenwerking voor, die erop neerkwam dat de voorkeur zou uitgaan naar de aankoop van Amerikaanse satellieten om te voorkomen dat er onnodig "geld verkwist" zou worden aan onafhankelijke programma's.

In elk geval mondt de kruising tussen alle wetenschappelijke, technologische, economische, politieke en strategische belangen van de ruimtelijke toepassingen die op het spel staan uit, in een transatlantische concurrentie, en dit ondanks de onevenredigheid in de militaire en civiele ruimtevaartbudgetten (960 miljard BEF in de Verenigde Staten tegen 96 miljard in Europa). Juister nog, het civiel ruimtevaartbudget van de Verenigde Staten is vijf maal hoger, het militair twintig maal hoger.

De snelle groei van de satellietmarkt, alsook de Europese identiteit op het vlak van veiligheid en defensie, geven duidelijk te denken over de noodzaak voor de Europeanen op dit vlak samen te werken.

2.9.2. De Europese militaire satellieten

Op initiatief van Frankrijk hebben verscheidene Europese landen zich geassocieerd voor de bouw, de lancering en het gebruik van militaire observatiesatellieten.

De "Helios I"-satellieten

Het betreft een optische satelliet die op 7 juli 1995 werd gelanceerd, maar pas in oktober van hetzelfde jaar operationeel werd; hij doet dus enkel observaties bij helder weer maar zijn gebruikers zijn tevreden.

Helios I verplaatst zich op een hoogte van ongeveer 680 km. Een tweede satelliet, Helios I B, werd in 1996 gestockeerd voor een eventuele aflossing na 1999. De kostprijsbeoordelingen van dit programma schommelen tussen 8 en 11 miljard FF (tussen 50 en 70 miljard BEF).

Voor de eerste maal gaat het niet enkel om een overeenkomst voor informatie-uitwisseling tussen geallieerde diensten, maar over een gemeenschappelijk werk, dat begint met de vaststelling van het doel waarvoor de inlichtingen gebruikt zullen worden.

Elk van de meewerkende landen heeft inderdaad het recht om beelden te realiseren pro rata zijn financiële bijdrage aan het programma (Frankrijk : 78,9%, Italië : 14,1%, Spanje : 7%), dankzij de regels voor dagelijkse programmatie die door het stafpersoneel en de inlichtingendiensten van de drie landen gezamenlijk werden opgesteld.

Elk deelnemend land beschikt over zijn eigen Helios-hoofdcentrum dat belast is met de exploitatie van de beelden. Elk land dat aan het programma deelneemt, catalogueert dagelijks de beelden van de Aarde waarover het wenst te beschikken.

Enkele maanden na de toestemming van de twee andere partners in handen en zodra de aanvragen voor beeldopnames zijn verwerkt tot een geheel, stelt het centrum in Creil een werkplan op voor de drie partijen, rekening houdend met prioriteiten, de graad van hoogdringendheid en de gebruikshiërarchie om dan tenslotte het werk van de satelliet te programmeren.

De drie landen die de bouw van Helios 1 op hun naam hebben, ondertekenden in 1993 een overeenkomstprotocol met de West-Europese Unie (WEU), dankzij hetwelk de "Europese pijler van de Atlantische alliantie", onder bepaalde voorwaarden, toegang heeft tot de beelden van Helios.

De "Helios II"- en "Horus"-projecten

In 1994 overwoog men in Europese samenspraak het "Helios II"-project te lanceren dat een beter observatievermogen dan Helios I moest bieden, met name voor observaties die 's nachts gebeuren, dankzij infraroodmiddelen, een snellere transmissie van de verzamelde inlichtingen en een hogere beeldprecisie om tactische doelwitten te detecteren.

Helios II zou Helios I moeten vervangen in 2002. Drie "Helios II"-satellieten zijn geprogrammeerd. Deze satellieten, die tot de tweede generatie behoren, zullen gemakkelijker manoeuvreerbaar zijn en tegelijk brede en smalle gebieden kunnen aftasten.

Aanvankelijk stemden de Duitsers toe om deel te nemen aan het "Helios II"-project, nadat ze hadden vastgesteld dat de Amerikanen helemaal niet van plan waren hen alle nodige satellietinformatie over ex-Joegoslavië te geven.

Frankrijk en Duitsland hebben dus op 7 december 1995 in Baden-Baden een overeenkomst ondertekend voor de gezamenlijke bouw van de observatiesatellieten Helios II en Horus.

Frankrijk zou de bouwmeester van Helios II worden, Duitsland die van Horus (een project voor een radarsatelliet dat op 15 miljard Franse francs wordt geschat. Het project droeg vroeger de naam Osiris en werd voor 60% door Bonn gefinancierd).

Spanje en Italië werden bij de besprekingen betrokken. Tot op heden heeft enkel Spanje laten weten dat het bereid is om voor 3 à 6% deel te nemen aan het project. België heeft verklaard interesse te hebben voor het project. In april 1998 heeft Duitsland echter aan Frankrijk laten weten dat het zich uit het Horus-project terugtrok.

De vereniging "Eucosat", een lobbygroep van de Europese satellietbouwers (waartoe eveneens Europese parlementairen, wetenschappelijk onderzoekers en politici van de zeven belangrijkste landen van de Europese Unie behoren), heeft wel getracht de samenwerking tussen Frankrijk en Duitsland weer op gang te brengen.

Ze stelde voor een Europese instantie op te richten die een coördinerende functie zou hebben inzake satellietobservatie. Deze pragmatische benadering die de Europese Staten, de WEU en ESA verenigt, wordt thans door Eucosat aanbevolen, gezien de zwakheid van de Europese pijler van defensie.

Deze intergouvernementele instantie zou de taak hebben om de coördinatie te garanderen tussen de gebruikers enerzijds, of het nu gaat om civiele dan wel militaire, en de verwerkingscentra, in het bijzonder het satellietcentrum van de WEU in Torrejón, anderzijds.

De Franse militaire programmatiewet voor 1997-2002 heeft echter, wat haarzelf betreft, een verlaging van 10 à 15% voorzien in de kostprijs van het "Helios II"-programma. Het stopzetten van het Horus-programma brengt eveneens een besparing van 3,8 miljard FF op.

Volgens de verslaggever van de financiële Commissie van de Nationale Vergadering *"moeten de militaire ruimtevaartprogramma's alsook de wetenschappelijke programma's van ESA, voortaan nauwer aanleunen bij de civiele programma's, qua prijs, en bijgevolg, qua specificaties."*

Zonder het antwoord van Bonn af te wachten, had de Franse minister van Defensie reeds beslist om met eigen middelen (zo'n 6 miljard FF) aan te vangen met de ontwikkelingsfase en de verwezenlijking van het "Helios II"-programma.

De 'Matra Marconi Space' (MMS)-groep kreeg in december 1997 officieel het contract toegewezen. Het feit dat Duitsland niet deelneemt aan Horus betekent niet echt een bedreiging voor Helios II, daar Frankrijk de belangrijkste bouwmeester blijft van het project.

Gezien Frankrijk ook een radarsatelliet nodig heeft, zouden de civiele beeldtechnologieën een ruiloplossing kunnen bieden. De Duitse industriële groep DASA stelt voor om in 2001-2002 een satelliet te lanceren die kleiner is dan Horus, en tevens uitgerust zou zijn met een radar, maar die minder duur zou zijn.

Op 27 november 1997 hadden de Belgische en Franse ministers van Landsverdediging een ontmoeting in Parijs. Zij hebben een overeenkomst ondertekend waardoor België de toestemming krijgt gebruik te maken van het "Syracuse II"-systeem (een Franse communicatiesatelliet).

Bij deze aangelegenheid heeft de Belgische minister aangekondigd dat hij in 1998 de Belgische deelname aan het "Helios II"-project aan zijn regering zou voorleggen.

2.9.3. De politiek van de West-Europese Unie inzake satellieten

De functies van de West-Europese Unie zijn drieërlei: collectieve defensie, overleg en het maken van bemerkingen inzake vraagstukken van Europese veiligheid en defensie. De ontwikkeling van autonome operationele capaciteiten op militair gebied en op het vlak van inlichtingen, is een van de prioriteiten van de WEU.

Deze elementen hebben ertoe geleid dat de Raad van de WEU in juni 1991 heeft besloten een analysecentrum voor satellietbeelden op te richten dat hen moet helpen bij de besluitname aangaande crisisbeheer, zowel op gebied van politiek als milieu, en bij het toezicht op de naleving van de wapenbeheersingsverdragen.

In 1995 hebben de ministers van de WEU in Madrid eveneens besloten om deel te nemen aan een in ontwikkeling zijnd multilateraal Europees observatieprogramma voor satellieten en wezen ze de oplossingen van een eigen WEU-systeem af.

Het analysecentrum voor satellietbeelden dat zich in Torrejón (bij Madrid - Spanje) bevindt, werd op 28 april 1993 ingehuldigd. Na een experimentele fase werd het in 1995 uitgeroepen tot "permanent organisme van de WEU".

Het werkt ten voordele van de tien lidstaten en de drie geassocieerde WEU-leden. De missie van de centrum bestaat erin beelden te analyseren die door civiele en militaire observatiesatellieten voor veiligheids- en defensiedoeleinden worden doorgestuurd.

Tijdens de vergadering van de ministerraad in Erfurt in november 1997, hebben de "Helios-landen" aan de WEU voorgesteld om haar toegankelijkheid tot de beelden verzameld door voornoemde satelliet te vergroten.

De ministers hebben hun belangstelling voor dit aanbod geuit, alsook voor het voorstel van Frankrijk om tijdens operaties van crisisbeheer of oefeningen een mobiel grondstation in aanbouw voor rechtstreekse ontvangst Helios-beelden, ter beschikking te stellen van de WEU.

De ministers hebben de permanente raad belast met het onderzoek van deze voorstellen. Deze voorstellen hebben diezelfde ministers niet belet het mandaat te bevestigen dat ze aan diezelfde raad hadden gegeven om de mogelijkheden van een WEU-deelname aan het Europese multilaterale "Helios II"- en "Horus"-programma te evalueren, en dit rekening houdend met alle relevante technologische aspecten.

Bovendien heeft de permanente Raad van de WEU in mei 1998 aan de Europese Unie, alsook aan de NATO, voorgesteld om eveneens gebruik te kunnen maken van de geïnterpreteerde beelden die door het Satellietcentrum worden geproduceerd, wat een belangrijke stap betekent in de richting van een versteviging van de relaties met deze twee internationale organismen. Gezien de beslissing van de WEU om de Verenigde Naties en de OVSE (organisatie van veiligheid en samenwerking in Europa) te ondersteunen in hun activiteiten aangaande crisisbeheer, kan men verwachten dat deze internationale organisaties in een nabije toekomst eveneens zullen kunnen beschikken over de producten van het Satellietcentrum.

2.10. De ruimtevaartpolitiek van België: de Belgische overheidsprogramma's voor aardobservatie per satelliet

Het ligt voor de hand dat een klein land als België niet over voldoende middelen beschikt om zijn eigen autonoom ruimtevaartprogramma te ontwikkelen.

Niettemin beschikt ons land over niet te verwaarlozen onderzoeks- en ontwikkelingsbevoegdheden die het in de nabije toekomst zouden toelaten om zijn eigen satellieten in de ruimte te ontwikkelen. België neemt dus deel aan verschillende buitenlandse en internationale ruimtevaartprogramma's. Ons land heeft echter gekozen voor een concentratie van zijn inspanningen op Europees vlak

2.10.1. De civiele programma's

Sinds 1985 hebben de Diensten van de Eerste minister voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden (DWTC) in het bijzonder de opdracht er over te waken dat op schaal van het Koninkrijk, de acties en onderzoeksprogramma's omtrent thema's en problematieken met een nationale of internationale draagwijdte, homogeen worden uitgevoerd.

Andere federale Ministeries, met name Landsverdediging, beheren belangrijke onderzoeksbudgetten.

Het geheel van de middelen dat door de Federale Overheid ter beschikking wordt gesteld voor wetenschappelijke en technologische activiteiten (WTA) werd op functionele manier samengebracht in het interdepartementaal Budgettair Programma voor Wetenschappelijke Politiek (BPWP). Met 1,1 miljard frank heeft Landsverdediging in 1996 voor 4,7% bijgedragen tot dit budgettair programma.

In het kader van hun bevoegdheden beheren de DWTC de Belgische deelname aan de programma's en activiteiten van internationale organisaties zoals de Europese Ruimtevaartorganisatie (ESA) en EUMETSAT.

Het is inderdaad bij deze agentschappen dat de quasi totaliteit van de technologische projecten van België ondergebracht kunnen worden: België participeert in ESA voor ongeveer 5% van het budget van de organisatie dat 6 miljard frank bedraagt.

In dit kader startten de DWTC Belgische overheidsprogramma's op die het gebruik van satellietgegevens moeten stimuleren.

Het gaat hier om een civiel Europees project dat erin bestaat de autonomie van Europa in de ruimte op het vlak van aardobservatie, telecommunicatie, weersvoorspellingen, navigatie te land, ter zee en in de lucht per satelliet te ontwikkelen.

Aanvankelijk hadden deze acties betrekking op toepassingen die optische sensoren met hoge resolutie vereisen. Vervolgens, in een tweede fase, werden de radartechnieken en optica met middelmatige resolutie ontwikkeld.

Het meest recente programma is dat voor "*aardobservatie per satelliet*" (TELSAT 4) waartoe werd besloten door de Ministerraad op 7 maart 1996. Er is een budget van 323 miljoen BEF voorzien voor dit programma dat over vijf jaar zal lopen (1996-2001).

Het programma wil de verderzetting van de vorige programma's garanderen en wetenschapslui, de publieke overheden en economische actoren ertoe aanzetten meer gebruik te maken van satellietgegevens. Zodoende sluit België zich aan bij de richtlijnen die door de Europese Commissie werden geformuleerd aangaande het gebruik van satellietbeelden, in het bijzonder in het kader van de oprichting van een Europees netwerk voor aardobservatie (het "CEO-project" - het Centrum voor aardobservatie) dat door deze laatste werd opgericht. Het is ook aangewezen hier te verwijzen naar het project "Proba" (Project for On-Board Autonomy), het project dat ontwikkeld wordt door de privé firma "Verhaert" in Kruibeke in opdracht van ESA. Het gaat om een kleine observatiesatelliet die 100 kilo weegt, die autonoom kan werken dankzij geavanceerde software aan boord en die in het jaar 2000 zal gelanceerd worden vanuit India. Deze satelliet zal voorzien zijn van drie instrumenten : één bestemd voor het meten van radioactieve straling, een ander voor het meten van snelheid en massa van stofdeeltjes in de ruimte, een derde zijnde een

telescoop die toelaat om foto's te maken met een resolutie van 25m. Deze kleine satelliet zal in een zonsynchrone, kwasi-polaire baan op een hoogte van 820 km rond de aarde draaien. Vanop aarde zullen klanten via een simpel commando op Internet aan de satelliet de opdracht geven om een bepaalde foto te maken. De uitvoering van deze taak zal gepland en beheerd worden door de geavanceerde autonomie software van de satelliet. In tegenstelling tot de klassieke satellieten is Proba relatief goedkoop : de kostprijs schommelt rond 360 miljoen BEF voor de complete ontwikkeling, inclusief lancering. De verantwoordelijken van dit project hebben verklaard in staat te zijn om een project te ontwikkelen dat voldoet aan de voorwaarden inzake nauwkeurigheid en veiligheid vereist door militaire opdrachten.

In het kader van bi- of multilaterale overeenkomsten, werkt ons land eveneens samen met landen zoals:

- Frankrijk en Zweden aan het SPOT-programma voor aardobservatie per satelliet;
- Rusland: er werd een spectrometer aangebracht op het Russische ruimtestation MIR;
- Argentinië: met dit land werd een overeenkomst ondertekend voor de fabricage van satellietonderdelen.

Bepaalde van deze civiele programma's kunnen vanzelfsprekend door nationale of multinationale militaire departementen gebruikt worden.

2.10.2. De militaire programma's

Deze behoren niet tot het domein van ESA; in een militair Europees perspectief neemt België deel aan het Satellietcentrum van de West-Europese Unie (WEU). De Belgische regering heeft bovendien onderhandelingen aangeknoopt met de bedoeling België te laten deelnemen aan de militaire satellietprogramma's Helios II en Trimilsatcom.

De minister van Landsverdediging heeft eveneens op 26 november 1997 voorgesteld dat de 15 landen van de Europese Gemeenschap *'een Europees witboek over defensie'* zouden opstellen dat tegelijk de prioritaire missies van legers en de wapentypes waarover ze zouden moeten beschikken, definieert: *"een dergelijk document zou bijzonder nuttig kunnen zijn bij de toekenning van defensiekredieten, de lancering en ontwikkeling van programma's van gemeenschappelijk belang, voor materies die als prioritair worden beschouwd, zoals de satellieten voor observatie en toezicht"*, verklaarde de minister.

Een samenvoeging van de bewapeningsprogramma's, zoals de satellietprogramma's, zou inderdaad tot belangrijke besparingen kunnen leiden. Europees Commissaris Karel Van Miert is van mening dat de kosten met 20 à 30% kunnen dalen.

3. ONDERZOEKSRAPPORT OVER DE DEELNAME VAN DE BELGISCHE INLICHTINGEDIENSTEN (SGR EN VEILIGHEID VAN DE STAAT) AAN PROGRAMMA'S VOOR AARDOBSERVATIE PER SATELLIET

3.1. De Veiligheid van de Staat

Het standpunt van de Veiligheid van de Staat werd op 5 december 1997 per brief aan het Comité I overgemaakt. Bijkomende toelichtingen werden op 6 maart 1998 bekomen bij een commissaris eerste klasse.

De Veiligheid van de Staat neemt aan geen enkel programma voor inlichtingenverzameling per satelliet deel, en heeft geen enkele toegang tot dit type van informatiebron.

De eventuele interesse van de dienst voor deelname aan een dergelijk programma, dient aangewakkerd te worden door de kennis van de voordelen die het biedt. Tot vandaag werd desbetreffend geen enkel initiatief genomen gezien het tekort aan middelen waarmee de dienst te kampen heeft, zowel materieel als op het vlak van personeel.

De behoefte om aan een dergelijk programma deel te nemen is thans niet duidelijk en voor de toekomst evenmin. De mogelijke hindernissen en moeilijkheden die een toevlucht tot die middelen in de weg staan, zijn de vereiste investeringen en de ontoereikende capaciteit om de informatie te analyseren.

De analyses die de Veiligheid van de Staat inzake het buitenland moet doen, betreffen vooral de gevolgen die bepaalde gebeurtenissen die er plaatsgrijpen in België zouden kunnen hebben. In dit kader is observatie per satelliet voor de dienst niet van het grootste belang.

Er bestaat een potentiële interesse voor het gebruik van het Global Positioning System of van om het even welk equivalent om te schaduwen. Concreet werd in dit opzicht nog niets ondernomen.

De Veiligheid van de Staat is op zoek naar een buitenlands voorbeeld voor wetgeving dat in België model zou kunnen staan voor een wettelijk kader bij het gebruik van een dergelijke methode.

De Veiligheid van de Staat wacht eveneens op een wet die het afluisteren voor veiligheidsdoeleinden mogelijk maakt. In dit kader zou de dienst geïnteresseerd kunnen zijn in de afluistersystemen per satelliet.

3.2. SGR

Samen met een 'beperkt verspreiding'-geclassificeerde studie, die de dienst in oktober 1997 maakte, werd de positie van SGR op 19 december 1997 per brief aan het Comité I overgemaakt en verder ontwikkeld tijdens een aantal contacten met officieren van de dienst.

Anderzijds heeft een delegatie van het Comité I op 14 mei 1998 het satellietencentrum van de WEU in Torrejón bezocht.

Het standpunt van SGR kan als volgt worden samengevat:

3.2.1. De behoeften van SGR

Wat satellietinformatie betreft, heeft SGR behoefte aan basisinformatie (basic intelligence) en situatie-informatie (current intelligence).

Het beeldmateriaal dat SGR nodig heeft (IMINT of Imagery Intelligence), dient om andere inlichtingenbronnen aan te vullen, met name: OSINT of Open Sources Intelligence, HUMINT of Human Intelligence, COMINT of Communications Intelligence, en ELINT of Electronic Intelligence.

Dankzij die beelden is het niet alleen mogelijk de informaties die werden verkregen via andere bronnen, te bevestigen, maar tevens informaties te verzamelen in zones die niet voor andere bronnen toegankelijk zijn of waar het inschakelen van menselijke bronnen te grote risico's inhoudt.

Beeldmateriaal verzamelen per satelliet biedt dus, in vergelijking met andere beeldbronnen (luchtverkenning met of zonder piloot), het voordeel dat het er geen middelen in de nabijheid van de observatiezone dienen ingezet te worden.

De zones die door de satelliet dienen geobserveerd te worden, moeten overeenkomen met de gebieden waar Belgische troepen zouden kunnen ingezet worden in het kader van humanitaire operaties of vredesoperaties; met de zones van luchtverkeer tussen België en de zones waar de Belgische troepen worden ingezet, en tenslotte, met de zones voor maritiem verkeer die door de schepen van de Belgische marine dienen gebruikt te worden.

Het bepalen van die zones is van belang voor de keuze van de organismen voor satellietobservatie: deze moeten in staat zijn de gewenste zones te bestrijken binnen de termijn die inherent is aan het leveren van waardevolle situatie-informatie.

De technische eigenschappen van de beelden moeten van die aard zijn dat ze militair materieel kunnen detecteren. De beelden moeten 'bij alle weer' (zelfs bij bewolkt weer) kunnen genomen worden, wat het gebruik van infrarood- of radarsystemen impliceert, en waar de laatste slechts een aanvulling zijn voor andere bronnen.

De beelden moeten een maximum kwaliteit bieden en mogen geen "vrijwillige degradatie" (om de oorsprong te camoufleren) of "onvrijwillige degradatie" (bijvoorbeeld veroorzaakt door de transmissie) ondergaan.

De beelden voor het verkrijgen van situatie-informatie moeten zo mogelijk voorhanden kunnen zijn binnen een termijn van 24 uur, maximum 48 uur na de aanvraag; dit veronderstelt een snelle verwerving en adequate transmissiemiddelen.

In het geval van repetitieve beelden die het mogelijk maken om de evolutie van een situatie te evalueren, moet de tijdsspanne tussen twee "bezoeken" boven een zone zich tussen de 24 en 72 uur situeren.

De beelden moeten voldoende lang beschikbaar zijn en bij voorkeur voor altijd. De vertrouwelijkheid van de leverancier moet gewaarborgd zijn zodat de belanghebbende centra niet worden onthuld.

SGR heeft momenteel op twee manieren toegang tot satellietbeelden: via het Satellietcentrum van de WEU in Torrejón en via de satellieten van de inlichtingendiensten van de Verenigde Staten.

Gezien deze twee leveranciers analysedossiers leveren, hoeft SGR niet over een eigen structuur te beschikken om de beelden te analyseren. De kosten om deze inlichtingen te verwerven, maken geen deel uit van het ADIV-budget, gezien:

- enerzijds de forfaitaire Belgische financiering van het Satellietcentrum ten laste is van het ministerie van Buitenlandse Zaken;
- anderzijds de uitwisseling van inlichtingen met buitenlandse diensten meestal niet beheerd wordt door financiële motieven, maar veelal op het "voor wat hoort wat"-principe is gebaseerd.

3.2.2. Het Satellietcentrum van de West-Europese Unie (C S WEU)

Dit centrum dat zich in Torrejón (bij Madrid - Spanje) bevindt, werd op 28 april 1993 ingehuldigd. Na een experimentele fase werd het in 1995 uitgeroepen tot "permanent organisme van de WEU".

Het werkt ten voordele van de tien lidstaten en de drie geassocieerde WEU-leden.

Het personeel van het centrum bestaat uit een zestigtal personen van verschillende nationaliteiten (waaronder enkele Belgen). Het Satellietcentrum beschikt jaarlijks over een budget van om en bij de 400 miljoen BEF.

Samen met de andere lidstaten draagt België zowel financieel als op het vlak van personeel bij tot de functionering van het Centrum. De verdeelsleutel voor de financiële bijdragen van de landen die lid zijn, is niet in verhouding tot het gebruik.

In 1997 bedroeg de Belgische financiële bijdrage voor de samenwerking met de WEU 15.500.000 BEF. Dit bedrag valt onder het budget van Buitenlandse Zaken.

Het Centrum is gemachtigd om beelden, afkomstig van observatiesatellieten, aan te wenden voor veiligheid- en defensiedoelinden. De beelden worden verzameld om tegemoet te kunnen komen aan de aanvragen van de Raad van de WEU, de Lidstaten en de geassocieerde leden en van om het even welke gebruiker die door de Raad werd aangeduid. Om die reden bestempelt Kolonel Molard het Centrum als "politiek-militair" en niet enkel "militair".

Hierna volgen de verschillende opdrachten :

1. detectie van spanningshaarden en crisisbeheer;
2. controle op de naleving van de ontwapeningsverdragen;
3. wapenbeheersing en proliferatie;
4. maritiem toezicht en toezicht op de grote risico's voor het milieu (natuurlijke en technologische risico's);
5. steun aan vredesmissies;
6. steun aan humanitaire missies en missies om onderdanen te evacueren;
7. militaire operaties van de WEU.

Kolonel Molard die thans Directeur is van het Centrum omschrijft de functie van het Centrum als volgt: *"De risico's evalueren vooraleer ze een bedreiging beginnen te vormen"*.

Het Centrum is eveneens belast met de opleiding van ruimtebeeldanalysten en de ontwikkeling van nieuwe interpretatietechnieken. Het Centrum in Torrejón beschikt niet over een eigen satelliet.

Het is ook geen ontvangststation voor satellietbeelden maar wel een analyse- en interpretatiecentrum.

Het is evenmin een onafhankelijk inlichtingencentrum; het moet gezien worden als een geprivilegieerd werkmiddel van het Inlichtingencentrum van de WEU dat in 1995 werd opgericht.

In een eerste experimentele fase werkte het Satellietcentrum enkel met beelden die het verkregen had op commerciële basis bij verscheidene Europese en buitenlandse bronnen.

Thans integreert het Centrum echter open bronnen (beelden van commerciële satellieten) en geclassificeerde bronnen (beelden van Amerikaanse militaire satellieten en van de Helios I-satelliet). Een commercieel satellietbeeld kost ongeveer 3.000 dollar (105.000 BEF); voor een negatief van Helios I kan de prijs oplopen tot 600.000 BEF.

De aanvraagprocedure voor satellietinformatie via Torrejón is vrij omslachtig: er worden vijf dagen voorzien tussen het ogenblik dat een WEU-lidstaat dergelijke informatie wenst aan te vragen, en het ogenblik dat de aanvraag wordt geofficialiseerd en doorgegeven.

In die tijdsspanne, en in geval een andere Lidstaat zou weigeren, wordt de vraag diplomatiek voorgelegd op de Raad van de WEU.

In elk geval moet de bepaling van de geografische zones die geobserveerd moeten worden ingevolge de verschillende nationale aanvragen, vertrouwelijk blijven.

De toegang die het CSWEU heeft tot de beelden van Helios I : de drie landen die het 'Helios I'-programma ondersteunen, hebben in april 1993 een memorandum van overeenkomst ondertekend met de WEU, waardoor deze laatste toegang krijgt tot de beelden van de satelliet.

Dit akkoord werd operationeel op 7 mei 1996; het garandeert de vertrouwelijkheid van de negatieven en hun kwaliteit op het vlak van hoge resolutie.

De WEU heeft echter geen toegang tot de programmatie van de satelliet die exclusief beheerd wordt door de militaire inlichtingendiensten van de drie landen die lid zijn : de DRM (Frankrijk), de CESID (Spanje) en de SISMI (Italië).

De WEU kan alleen beelden aanvragen en de drie partners-bouwmeesters, zullen dan beslissen of ze de beelden vrijgeven of niet. Om dus gebruik te kunnen maken van de beelden van Helios I, zijn de dertien landen die lid zijn van de WEU afhankelijk van een overeenkomst tussen de drie landen die deelnemen aan het programma (met name Frankrijk, Italië en Spanje), alsook van een consensusakkoord binnen de Raad van de WEU.

De satellietbeelden van Helios I die de Raad van de WEU bestelt, worden geïnterpreteerd in Torrejón en bewaard in twee exemplaren, waarvan er één bestemd is voor de Secretaris-Generaal van de WEU en één voor de Planningscel.

De beelden van Helios I die als "heel vertrouwelijk" worden geclassificeerd verlaten Torrejón niet, maar kunnen gebruikt worden om commerciële beelden te verfijnen, en die worden dan doorgegeven aan de Planningscel en aan het Situatiecentrum van de WEU in Brussel.

In tegenstelling tot de commerciële satellieten, heeft de WEU geen recht op "signalen" die direct door militaire satellieten zoals Helios I worden doorgegeven, maar wel op de "interpretatie" ervan, waardoor het over geen enkele zekerheid beschikt omtrent de authenticiteit van de geleverde beelden, met name de datum waarop een beeld werd genomen.

Analyse en exploitatie van de satellietbeelden

Het brein van het Centrum steunt op een krachtig informaticanetwerk waarop alle gegevens van militaire en civiele interpretatie-experten circuleren.

Zij exploiteren en vermijden de gegevens met hun know-how: beelden, kaarten, hulpgegevens en analyserapporten.

Tweeërhande software wordt gebruikt voor de exploitatie van de beelden: ERDAS, bestemd voor toepassingen van algemeen wetenschappelijke aard en OCAPI dat meer in het bijzonder voor toepassingen op het vlak van defensie wordt gebruikt.

Met behulp van deze software kan men ondermeer beelden afkomstig uit verschillende bronnen (optische beelden en radarbeelden) samenvoegen en driedimensionele beelden en tekenprogramma's maken. De technieken op dit gebied kennen zo'n snelle evolutie dat men om de vier à vijf jaar van een nieuwe generatie spreekt.

Een gestelde vraag wordt beantwoord onder vorm van een "dossier" en een interpretatierapport. Deze dossiers worden samengesteld aan de hand van optische satellietbeelden of commerciële radarbeelden die het CSWEU heeft aangekocht bij gespecialiseerde firma's.

De beelden worden geanalyseerd door de CSWEU-specialisten die de specifieke vragen van de aanvragers beantwoorden.

De correcte en adequate interpretatie van een ruimtebeeld vereist dat het ondersteund wordt door elementen van de geografische context (kaarten, plannen, foto's, enz., ...) en afhankelijk van het geval, door economische, militaire of sociale gegevens.

Deze menselijke tussenkomst is de echte toegevoegde waarde van een origineel ruimtebeeld en hierin bestaat de eigenlijke essentie van het werk dat het Centrum doet. Zij die de beelden interpreteren worden echter niet verondersteld conclusies te trekken in de plaats van diegenen die belast zijn met het synthetiseren van het geheel van de bronnen.

Het Centrum maakt zijn rapporten over aan de Planningscel en het Situatiecentrum van de WEU in Brussel. Uitgezonderd het beeldmateriaal van Helios, wordt elk dossier eveneens overgemaakt aan de Lidstaten, waardoor het mogelijk wordt een "gemeenschappelijke visie" te delen inzake de geleverde informatie.

De inlichtingen worden geleverd met het doel hulp te bieden bij diplomatieke, economische (embargo) of militaire acties.

De toegang van SGR tot de dossiers die door het CSWEU werden samengesteld.

SGR neemt niet in eigen naam deel aan een of ander satellietprogramma, maar vertegenwoordigt België bij het Comité van de Gebruikers van het CSWEU.

SGR krijgt alle dossiers die door het CSWEU worden geproduceerd in handen, met uitzondering van diegene die werden samengesteld op basis van Helios-beelden. SGR ontvangt dus geen onbewerkte beelden maar enkel het dossier dat het resultaat van die analyses bevat, alsook de beelden ter illustratie.

Op grond van een overeenkomst tussen de WEU en de betreffende landen (Frankrijk, Spanje en Italië), worden bepaalde dossiers samengesteld op basis van beelden die door de militaire observatiesatelliet Helios werden genomen.

Deze dossiers worden niet uitgedeeld aan de gebruikers (en dus niet rechtstreeks aan SGR), maar kunnen op aanvraag geraadpleegd worden op de zetel van de WEU. SGR heeft toegang tot die dossiers in het kader van de WEU.

Evaluatie

Door dit type van internationale samenwerking ontstaat de tendens af te stappen van de gebruikelijke politiek inzake informatie-uitwisseling tussen inlichtingendiensten, die gebaseerd is op het "voor wat hoort wat"-principe. In de praktijk staan we daar nog ver af.

Uit een parlementair rapport, dat in juni 1996 werd voorgesteld aan de vergadering van de WEU, blijkt dat bepaalde WEU-lidstaten Torrejón niet ten volle benutten.

Tot op heden werden 12 dossiers samengesteld ingevolge een Belgische aanvraag. De graad van tevredenheid van SGR is goed zolang het basisinformatie betreft, maar volledig ontoereikend in geval van situatie-informatie, waarvoor de wachttijden veel te lang zijn.

Deze situatie is ondermeer te wijten aan de buitengewone traagheid van de aanvraagprocedure en de gegevenstransmissie binnen de WEU zelf, als het over satellietbeelden gaat. Deze tekortkomingen die tot in 1995 werden vastgesteld, hadden ook te maken met de toevoer van kwaliteitsbeelden.

Eenmaal dat het Centrum de aanvraag in handen heeft, moet het inderdaad:

- naargelang het geval, een gepaste beschikbare bron vinden; hetzij in de archieven van het Centrum, hetzij een (civiele of militaire) satellietoperator;

- de beelden bij de gekozen operator bestellen en wachten op de beeldopnames: de leveringstermijn is afhankelijk van de tijdsspanne die de satelliet nodig heeft om de te observeren plaats opnieuw te bezoeken (die kan tot 28 dagen bedragen), en van de heersende weersomstandigheden (het is onmogelijk optische beelden te maken in geval van een wolkendek en men zal moeten wachten tot de satelliet opnieuw "een bezoek brengt").

Kolonel Monard verklaart dat het Centrum een rapport kan afleveren in vijf dagen, te rekenen vanaf het ogenblik dat het over de gevraagde beelden beschikt.

Aan de andere kant brengt het feit, dat alle landen die lid zijn van de WEU automatisch de rapporten ontvangen, de vertrouwelijkheid van deze methode in het gedrang. Tenslotte worden niet de originele satellietsscènes aan de aanvrager doorgegeven, maar enkel gedegradeerde fragmenten; vandaar dat het onmogelijk is de ontvangen analyse te verifiëren.

3.2.3. *De toegang tot de satellietbeelden van de inlichtingendiensten van de Verenigde Staten*

De enige geallieerde natie waar SGR tot op heden heeft aangeklopt voor satellietfoto's, zijn de Verenigde Staten.

Deze "geven" echter geen foto's: ze "tonen" ze en nemen ze na raadpleging terug. Vaak worden die foto's vergezeld van een eerste analyse, maar soms leveren de USA enkel de analyseresultaten.

Ook hier zijn de leveringstermijnen voor situatie-informatie veel te lang en de vertrouwelijkheid van de methode is niet gegarandeerd ten overstaan van de Verenigde Staten.

Bovendien maken de getoonde foto's vaak het voorwerp uit van een vrijwillige degradatie op het vlak van de resolutie en SGR beschikt niet over de mogelijkheid om zelf een eigen analyse van de beelden te maken.

3.2.4. *De toegang tot beelden van commerciële firma's*

SGR heeft nog nooit een beroep gedaan op de diensten van commerciële firma's, maar is wel van plan dat te doen na vergelijking van de voor- en nadelen van deze potentiële bron.

Het voordeel is dat de leveringstermijnen vrij kort zouden kunnen zijn: tussen drie en zeven dagen; een Belgische firma belooft leveringstermijnen tussen één en drie dagen maar tot op heden heeft de ervaring dat nog niet kunnen uitwijzen.

Indien deze firma vertrouwelijkheid kan garanderen, zullen de doelstellingen en bedoelingen van België voor andere landen onbekend blijven en kunnen eindelijk de originele, niet-gedegradeerde foto's geleverd worden.

De nadelen zijn daarentegen dat het budgettair gezien een streep door de rekening van SGR betekent (100.000 tot 120.000 BEF per foto) en dat SGR de capaciteit moet hebben om de foto's te analyseren (namelijk een adequaat informaticasysteem en hooggekwalificeerd personeel).

Tenslotte is de vertrouwelijkheid niet gegarandeerd als de commerciële leverancier niet "betrouwbaar" is. Dit probleem is nochtans niet eigen aan het verwerven van satellietbeelden en SGR beschikt over controleprocedures op dit gebied.

3.3. De beslissing van de Ministerraad van 6 maart 1998

Op 6 maart 1998 heeft de ministerraad, op gezamenlijk voorstel van de Vice-Eerste minister en de minister voor Economie en Telecommunicatie, de ministers van Buitenlandse Zaken, van Wetenschappelijk Beleid en van Landsverdediging, zijn toestemming gegeven opdat België bilaterale onderhandelingen zou kunnen aanknopen met de Franse en Duitse regeringen om aan te sluiten bij het "Helios II"-programma voor optische observatie en het Horus-programma⁽²⁾⁽³⁾ voor radarobservatie.

De deelname van België aan de satellietprogramma's maakt het mogelijk tegemoet te komen aan drie belangrijke behoeften van de regering :

- 1) zeker te zijn over de nodige middelen te beschikken om politieke controle en het bevel over de strijdkrachten in "real time" uit te oefenen, dit ongeacht de omstandigheden waaronder deze operaties worden uitgevoerd (NATO, WEU, nationaal kader of in het kader van een ad-hoc-coalitie);
- 2) deel te nemen aan de gemeenschappelijke besluitvorming inzake crisispreventie en -beheer overeenkomstig de onderschreven verbintenissen (het Verdrag van Brussel, het Verdrag van Washington en de ministeriële Verklaring van Petersberg) en, desgevallend zelf autonoom dergelijke beslissingen te nemen. In de praktijk komt het erop neer te verzekeren dat België toegang heeft tot de beeldprogrammatie voor aardobservatie om te voldoen aan zijn operationele behoeften;
- 3) ervoor te zorgen dat de Belgische industrie toegang blijft hebben tot de studie-, ontwikkelings- en productieactiviteiten van een nieuwe generatie Europese satellieten. Dit om de domeinen in de civiele ruimtevaartprogramma's waar deze industrie blijf geeft van haar deskundigheid, veilig te stellen, en tevens uit te breiden en te diversifiëren, en zelfs een reeks nieuwe banen te scheppen.

⁽²⁾ Gezien de heersende onzekerheid omtrent de Duitse betrokkenheid in dit programma, wordt de benaming "Horus" (vroeger "Osiris") in officiële documenten soms vervangen door de benaming Radar.

⁽³⁾ De regering heeft eveneens besloten deel te nemen aan het satellietprogramma voor telecommunicatie Trimilsatcom/Eumilsatcom, dat door Frankrijk, Groot-Brittannië en Duitsland wordt gedragen en operationeel zou kunnen worden tussen dit en het jaar 2005.

De deelname van ons land aan deze programma's geeft blijk van België's wil om *"actief bij te dragen tot de uitwerking van een Europese veiligheidsarchitectuur die beoogt de stabiliteit van het Europese continent te bevorderen en nieuwe kloven ⁽⁴⁾ te voorkomen.*

Twee doelstellingen worden vooropgesteld:

- enerzijds, de versteviging van de Europese idee, wat in onderhavig geval een gemeenschappelijke defensiepolitiek is ; en
- anderzijds, de wil van de Regering om bepaalde autonome acties te kunnen voeren ter verdediging van haar belangen en / of ter bescherming van haar onderdanen.

Zo'n deelname veronderstelt tevens de progressieve oprichting van een analysecel voor satellietbeelden ongeacht hun toekomstig gebruik, zoals elk land deed dat deelneemt aan het "Helios I"-programma.

Op het ministerie van Landsverdediging werd een werkgroep gevormd die de materiële, menselijke en financiële middelen moet onderzoeken die nodig zijn voor de oprichting van deze analysecel. Aangaande de organieke afhankelijkheid van deze cel binnen de strijdkrachten werd nog geen beslissing genomen.

De Belgische bijdrage aan dit drievoudig programma zou over een periode van 15 jaar in totaal 9,2 miljard frank bedragen.

De beslissing van de Ministerraad heeft echter enkel betrekking op de fases 1998 en 1999 van het "Helios II- en Horus"-programma, wat overeenkomt met een inbreng van 250 miljoen frank. De deelnamekostprijs voor Helios II zal afhankelijk zijn van de bilaterale onderhandelingen die België met Frankrijk zal voeren.

In elk geval, bevestigt de minister van Landsverdediging, zal de deelname aan dit programma, de Belgische bijdrage die oorspronkelijk voor het WEU-programma werd voorzien niet overschrijden.

Mocht in een later stadium de WEU beslissen om deel te nemen aan het "Helios II- en Horus"-programma, dan zou de bijdrage van België op bilaterale basis, moeten beschouwd worden als zijn bijdrage in de deelnamekosten voor de WEU.

België dat een deelname via de WEU prioritair vindt, wenst dus zijn operationele en industriële belangen te vrijwaren.

Een voorlopige interdepartementale verdeelsleutel werd als volgt over de vier betreffende ministeries verdeeld : 50 % voor Landsverdediging, 33 % voor Federale Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden, 15 % voor Economische Zaken en 2% voor Buitenlandse Zaken.

(4) Uittreksel uit de regeringsverklaring van 28 juni 1995

Deze verdeelsleutel geeft uitdrukking aan de wens om synergieën te vinden met vergelijkbare civiele programma's. Ook al is de financiële bijdrage van het ministerie van Buitenlandse Zaken aan dit programma nog zo symbolisch, politiek gezien is ze heel belangrijk.

De minister van Landsverdediging had op de begroting van 1998 van het 'Plan op Middellange Termijn'(PMT) reeds een bedrag van 70 miljoen BEF gebracht voor de programma's voor satellietobservatie en telecommunicatie. Dit budget werd op 23 januari 1998 door de Ministerraad goedgekeurd.

De Belgische industrie mag zich wat de financiële inbreng van de overheid betreft, aan een repercussie verwachten. In welke zin is nog niet duidelijk, gezien daarover met de Europese partners moet onderhandeld worden.

De Belgische capaciteiten, met een waaier van industriële technologieën waarop een beroep zal gedaan worden voor de verwezenlijking van de ruimtevaartprogramma's, zijn over de drie regio's van het land verspreid; de regionale evenwichten zullen moeten gerespecteerd worden ⁽⁵⁾.

De deelname aan deze satellietprogramma's zou voor België de deur moet openen tot het "Gemeenschappelijk Organisatie voor Samenwerking op het vlak van Bewapening" (OCCAR) dat in 1996 werd opgericht door Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië en Italië.

Het doel van dit organisme bestaat erin de programma's voor militaire aankopen van de vier betreffende landen te coördineren en te harmoniseren. OCCAR heeft de satellietprogramma's in zijn prioriteitenlijst opgenomen.

De Ministerraad heeft eveneens besloten een begeleidend comité in het leven te roepen, dat is samengesteld uit vertegenwoordigers van de betreffende ministeries en belast is met de opvolging van de evolutie van de programma's.

⁽⁵⁾ De Luikse ondernemingen Spacebel (filiaal van Matra en sindsdien in faling) en Amos, bijvoorbeeld, hebben in een ruimtesimulator het instrument getest voor de beeldopnames van Helios I en Spot, terwijl Alcatel Bell een bank voor elektrische tests heeft samengesteld. Alcatel Etca (Charleroi), dat de conditionering van elektrische energie heeft ontwikkeld op het Spot- en Helios I-platform, zal waarschijnlijk ontvangende partij zijn voor Helios II, ongeacht de Belgische politieke beslissing, gezien deze nieuwe militaire satelliet tevens van het Spot-platform gebruik zal maken. Het is ook niet onmogelijk dat het Luikse Ruimtecentrum dat ontstaan is uit het Instituut voor Astrofysica, ontvangende partij zal zijn voor bepaalde tests van Helios II, en tevens voor het deskundig onderzoek van de toekomstige radarbeelden van de satelliet Horus. Tenslotte beheert het Centrum voor Teledetectie van het Vlaamse Instituut voor Technologisch Onderzoek (VITO) dat gevestigd is in Mol, de bewerking van de beelden van vegetatie die door Spot gemaakt werden.

4. ADVIES INZAKE EEN EVENTUELE DEELNAME VAN BELGIË AAN DE EUROPESE SATELLIETPROGRAMMA'S HELIOS II EN HORUS

4.1. Advies van de heer Dumoulin, GRIP-deskundige

Op verzoek van het Comité I heeft de heer André Dumoulin, Onderzoeksattaché bij de "Groupe de Recherche et d'Information sur la Paix" (GRIP) in Brussel, op 11 februari 1998 het volgende advies gegeven :

Algemene beginselen

- "1. Observatiesatellieten hebben het grote voordeel dat ze over autonome instrumenten beschikken waardoor ze de algemene situatie of de situatie van welbepaalde plaatsen in een geobserveerde en soms moeilijk bereikbare zone, op een onafhankelijke, nauwkeurige en objectieve wijze kunnen evalueren. Vrijheid van overvlucht, relatieve onkwetsbaarheid en hoge repetitiviteit van het geobserveerde gebied worden eveneens tot de voordelen gerekend.*
- 2. Dankzij deze instrumenten heeft men een middel in handen om te bewijzen dat er sprake is van agressie, om toe te zien op de naleving van de diplomatieke akkoorden en ontwapeningsakkoorden, om een deelnemende Staat ervan af te brengen deze te overtreden, om de crisiszones te observeren, om spanningen te detecteren, om zoveel mogelijk spanningen (plaatselijke, regionale en ook tussen staten) die een internationale diplomatieke en militaire interventie kunnen verantwoorden, te voorspellen, te voorkomen en te neutraliseren, om te helpen bij de voorafgaandelijke positiebepaling van troepen, om te helpen bij crisisbeheer en oorlogsvoering (detectie, vastleggen van de doelwitten) en soms om de afwezigheid te compenseren van vooraf in positie te brengen troepen die worden gebruikt om informatie in te winnen.*
- 3. Deze controlemiddelen bieden deels de waarborg dat men niet tegen zijn wil meegesleept wordt in multinationale operaties, gezien ze het mogelijk maken de internationale diplomatieke en militaire argumentenlijst te verifiëren (manoeuvre van contramanipulatie en verificatie van inlichtingen). Alleen al het feit dat ze bestaan kan het wantrouwen dat soms zelfs tussen geallieerde landen weldegelijk aanwezig is, doen afnemen.*
- 4. Het voorkomen van conflicten en machtsvertoon, de twee belangrijkste diplomatieke-militaire ontwikkelingen die thans op het vlak van strategie en veiligheid kenmerkend zijn, en die dat morgen nog in hogere mate zullen zijn, vereisen meer bronnen en middelen om inlichtingen te verzamelen, waarbij de satelliet en zijn beelden een van die werkmiddelen en vectoren is.*

5. *Satellietinlichtingen bieden vernijkende elementen voor de interpretatie van militaire inlichtingen, inlichtingen van militair belang en inlichtingen voor globale defensie. Zij maken het mogelijk om bepaalde antwoorden te geven aan sommige gebieden die verwant zijn aan de veiligheid, zoals milieu en biogeografie, en zijn tegelijk het typevoorbeeld van krachtenvermenigvuldiging.*
6. *De landen die inspanningen leveren om zich te voorzien van satellietmiddelen ten dienste van hun defensie en diplomatie hebben een etappe overschreden, waardoor ze zich onderscheiden van andere landen, omdat ze dankzij satellieten rechtstreeks in contact staan met de gebeurtenissen die voorbij de horizon plaatsvinden.*
7. *De toename en de overvloed van controlesystemen in aanvulling tot HUMINT doen, op voorwaarde dat ze goed worden beheerd en aangewend, de kans afnemen dat essentiële aanduidingen op het vlak van militaire inlichtingen over het hoofd worden gezien; zelfs al stijgt door het aantal verzamelde gegevens vaak het risico dat ze niet tijdig worden onthuld.*

Bijzondere nationale overwegingen

1. *Meer in het bijzonder, maken satellietssystemen voor observatie het mogelijk om een situatieschets te maken van een buitenlands gebied waar de Belgische strijdkrachten werden ingezet, om vergelijkende geostrategische gegevensbanken (het voorkomen van conflicten) op te richten en om illustratieve rapporten op te stellen met de bedoeling de politieke autoriteiten te helpen bij de besluitvorming (bevestiging, ontkenning, de afweging van de inlichtingen).*
2. *De toetreding tot een multinationaal militair programma voor observatie vanuit de ruimte maakt het mogelijk om het volume van de inlichtingen te verhogen ten gunste van de nationale besluitnemers, terwijl tegelijkertijd een totale afhankelijkheid van dominante geallieerden die soms proberen hun eigen evaluatie van de inlichtingen op te dringen, wordt vermeden. Integratie in een satellietprogramma is een van de middelen om een grotere autonomie op het vlak van besluitvorming te verwerven.*
3. *Integratie in de Europese satellietprogramma's kan een convergerend effect hebben op het vlak van de Europese identiteit inzake veiligheid en defensie, voor zover grote militaire operaties om de vrede te bewaren of te herstellen meer en meer ad hoc zullen worden georganiseerd door enkele Staten die "à la carte" of onder de vlag van een organisatie zoals de WEU, bereid zijn er aan deel te nemen.*

4. *De aansluiting bij multinationale ruimtevaartprogramma's zoals Helios II en Horus, is dus een voluntaristische en strategische daad die gekenmerkt wordt door een solidariteit binnen Europa op het vlak van veiligheid en defensie en die tegelijk de perverse effecten verkleint van parallelle diplomatieën en verborgen agenda's die vaak misbruik maken van de wanverhouding tussen de staten, de onbetaalbare prijzen en de van ongelijke toegang tot de inlichtingenmiddelen.*

Matigende elementen, verplichtingen en beperkingen

Ondanks deze elementen die pleiten voor de integratie in een samenwerkingsproces inzake militaire satellieten, is het nuttig bepaalde verplichtingen en matigende factoren voor deelname aan die programma's te integreren:

1. *De deelname aan een satellietstelsel waarvan een van de bouwmeesters een nucleair statuut geniet, impliceert de vaststelling dat de observatiesatelliet ook wordt gebruikt voor cartografie en voor de bepaling van doelwitten die verband houden met de intimidatiestrategie. Partner worden in de satellietprogramma's Helios II/Horus impliceert dat er politiek dient rekening gehouden te worden met het feit dat Frankrijk over dit vermogen beschikt.*
2. *De deelname aan een Helios II-satelliet kan eventueel impliceren dat - zoals bij Helios I - de aanwezigheid (of de technische nadelen) op het platform moet(en) aanvaard worden van een ultra-vertrouwelijk experimenteel Frans subsysteem, waarvan de missie buiten het algemeen kader van beeldverkenning zou kunnen vallen en waarvan de toepassingen van elektronische af luistering een indirecte weerslag zouden kunnen hebben op de militaire strategie (de ontwikkeling van elektronische tegenmaatregelen om succesvol weerstand te bieden aan de radarsites van de tegenpartij) en op de intimidatiestrategie (de opname van electromagnetische uitzendingen van de antiraketradars om er de penetratiehulpmiddelen uit af te leiden voor ballistische kernraketten).*
3. *De behoeften aan inlichtingen vereisen tegelijk beeldmateriaal met een hoge resolutie en een minder hoge resolutie voor het strategisch onderzoek van de geobserveerde zone. Ook blijft de inbreng van civiele en commerciële satellieten van essentieel belang (Spot, Landsat, Radarsat). Het is mogelijk satellietbeelden uit te besteden aan commerciële satellieten die sinds kort de technologie van de hoge metrische resolutie beheersen. De vraag naar de keuze van militaire of civiele satellietstelsels met eenzelfde resolutie, dringt soepele synergieën op in functie van de behoeften, van dringende missies en autonomie, van een noodzakelijke vertrouwelijkheid en budgettaire middelen.*

4. In elk geval stelt de afhankelijkheid van satellietbeelden afkomstig van Staten die deelnemen aan het programma, de klant voor problemen op het vlak van autonomie en controle:

* In het geval van Amerikaanse militaire satellieten die beelden aanbieden, ligt de technologische en strategische afhankelijkheid voor de hand. De Verenigde Staten zouden in de gelegenheid verkeren om niet alle gevraagde beelden te leveren terwijl het tijdstip waarop de beelden gemaakt werden en hun authenticiteit niet helemaal zeker zouden zijn.

* Wat de Amerikaanse commerciële satellieten betreft, bestaat de mogelijkheid dat de Amerikaanse overheid van de constructeur de controle zou opeisen over de obturator die aan vreemde landen werd verkocht of voor hen wordt geëxploiteerd.

De Verenigde Staten zouden onverwachts een vorderingspolitiek kunnen toepassen of officieel de Amerikaanse satellieten kunnen afgrendelen in het geval van een crisis of indien de fundamentele Amerikaanse belangen op het spel staan.

Tijdens de Golfoorlog werd privé-klanten de toegang ontzegd tot de beelden uit de zone van het Midden-Oosten. Het relatief risico dat gecommmercialiseerde software binnen de ondernemingen die privé-satellieten produceren wordt gemanipuleerd, is niet onbestaand.

Tenslotte zijn commerciële satellieten, in tegenstelling tot militaire satellieten, niet beschermd noch gehard tegen electromagnetische impulsen en beschermen ze de gegevenstransfer naar de grondstations niet (betrouwbaarheid, weerstand, veiligheid). Opzettelijke storingen en onderschepping blijven dus tot de mogelijkheden behoren.

* In het geval van het satellietstelsel Helios I, dat momenteel operationeel is, beschikt het WEU-Centrum in Torrejón niet over het "oorspronkelijk signaal" dat door de satelliet werd doorgegeven, maar over reeds "bewerkte", vooraf geïnterpreteerde beelden, en heeft het dus niet de middelen om de afkomst en de authenticiteit van de documenten te controleren.

Het is niet onmogelijk dat er in geval van een crisis waarbij een van de deelnemende Staten betrokken is, een embargo op de "Helios I"-foto's zou komen. Het zijn overigens drie Franse stations die per slot van rekening de baan van de verkennings-satelliet Helios I kunnen controleren of aanpassen.

Tenslotte kunnen enkel de drie Staten die de partners uitmaken van Helios I (Frankrijk, Italië en Spanje), gebruik maken van de totale inlichtingencyclus van de satelliet en kan elk van hen over oorspronkelijke beelden beschikken. Alleen Frankrijk beheerst en controleert "absoluut" het technisch controleproces in al zijn geleidingen (belangrijkste bouwmeester, belangrijkste vertegenwoordiger in Creil, de Franse controle over de banen).

5. *Behalve op grond van de beeldkwaliteit (resolutie en nauwkeurigheid van de geometrische parameters), het abonnement op de beelden en de controle op het verwervingsproces in tijd van crisis, onderscheidt een militaire intra-Europese satelliet zich hoofdzakelijk van een commerciële satelliet door, enerzijds, het vermogen om beelden onmiddellijk en prioritair te kunnen aanvragen (wel rekening houdend met het aantal landen dat deelneemt aan het militair satellietstelsel en met de pro rata van hun aandeel in het budget) en, anderzijds, het vertrouwelijk karakter van de aanvragen met betrekking tot de te controleren zones.*

De vraag naar de nationale deelname aan de satellietprogramma's voor militaire observatie Helios II/Horus, hangt niet enkel van de diplomatieke-militaire sector af.

Ze impliceert overheidsakkoorden tussen verschillende ministeries, keuzes betreffende de budgetverdeling, maar eveneens de analyse van eventuele gevolgen voor bepaalde Belgische en regionale technologische niches, in verschillende stadia van de programma's en van hun eventuele latere versies in het kader van een moderniseringsprogramma of van de overgang naar een nieuwe generatie.

Aanbevelingen

- *Rekening houdend met het technisch rapport over satellieten, de algemene beginselen, de bijzondere nationale overwegingen en de matigende elementen, verplichtingen en beperkingen van satellietstelsels;*
- *Wetend, dat de tekst van het ontwerp van de wet van de inlichting- en veiligheidsdiensten, goedgekeurd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers van België op 23 oktober 1997, in artikel 9, §1 bepaalt, dat SGR belast is met:*
 - “1° het inwinnen, analyseren en verwerken van inlichtingen die betrekking hebben op elke activiteit die de onschendbaarheid van het nationaal grondgebied, de militaire defensieplannen, de vervulling van de opdrachten van de strijdkrachten of de veiligheid van de Belgische onderdanen in het buitenland bedreigt of zou kunnen bedreigen, en er de bevoegde ministers onverwijld over inlichten”;*
- *In herinnering brengend dat de verantwoordelijke van SGR de begrippen “strategische inlichting”, “operationele inlichting” en “tactische inlichting” (waar de satellietdimensie ondergeschikt is) heeft gedefinieerd en dat het Comité I ze zich heeft eigen gemaakt in het activiteitenverslag van het Comité I van 1997 (p.125-126);*

- *Bovendien van mening zijnde dat de ruimte als enige informatiebron niet alle inlichtingen kan verschaffen en dat ze dient gebruikt te worden in combinatie met of geïntegreerd in verschillende bronnen op Aarde en in de lucht en dat de menselijke inlichtingen (HUMINT) wel degelijk een niet te verwaarlozen bron zijn binnen SGR om de luiken van preventie en doelstellingen in het kader van buitenlandse missies te verbeteren;*
- *Beseffend dat de beslissing tot integratie in het "Helios II"-systeem, en later in Horus, eveneens zal afhangen van budgettaire en technische-industriële aspecten, van de follow-up op middellange termijn van een multinationaal samenwerkingsprogramma en van politieke omstandigheden die geheel of gedeeltelijk, voornoemde militaire ruimtevaartprogramma's kunnen inkrimpen, heroriënteren of annuleren (strategische heroriëntering van de andere partners, budgettaire beperkingen, uiteenlopende politieke opvattingen, herziening à la baisse van het militair Plan op middellange termijn,...);*
- *Aangenomen (door de hierboven ontwikkelde argumentatie) dat de afhankelijkheid van Amerikaanse commerciële of militaire satellieten, potentieel problemen zou kunnen stellen op bijzonder delicate tijdstippen, dat de nationale vraag naar beelden dringend, bevoorrecht en niet beperkend zou zijn;*
- *Er bovendien rekening mee houdend dat er afgrenzingen bestaan voor WEU-Lidstaten die niet deelnemen aan het "Helios I"-programma (waaronder België) op het vlak van het verwerven van inlichtingen via het Centrum voor interpretatie van satellietinlichtingen in Torrejón;*
- *Wetende dat de bijdrag voor deelname aan Helios II zal bepaald moeten worden door de Belgische Strijdkrachten en inlichtingendiensten, volgens de reële en bescheiden pro rata van de behoeften, geschat voor de toekomst, en waarvan het percentage het Spaanse aandeel in Helios I niet zal mogen overschrijden;*
- *Er rekening mee houdend dat, als aanvullende (of als gedeeltelijke vervanging op grond van financiële motieven) oplossing voor niet prioritaire aanvragen of aanvragen die geen decimeterische resolutie vereisen, een nationale evolutie bestaat om nationaal beelden bij de NATO-geallieerden aan te vragen (luchtvaartuigen en nationale satellieten), de mogelijkheid bestaat om bestellingen met een nationaal karakter via Torrejón te doen en dat er multilaterale akkoorden werden afgesloten tussen de Raad van de WEU en Helios I, en dat er mogelijkheden zijn om bestellingen via commerciële satellieten te doen (telkens rekening houdend met de hierboven gedefinieerde beperkingen);*

- *Beseffend dat de recente Belgisch-Franse samenwerkingsakkoorden voor strategisch luchttransport en het Belgische abonnement op het gebruik van het Franse satellietstelsel voor militaire communicatie, SYRACUSE, iets hebben van een ontplooiingscapaciteit die verband houdt met eventuele toekomstige vredesmissies (in Europa en zijn grensgebieden of in Afrika), terwijl ze op het vlak van de Belgische nationale autonomie enkele hiaten vertonen inzake militaire inlichtingen;*

Kunnen volgende conclusies getrokken worden :

1. *De Belgische deelname aan de "Helios II"- en "Horus"-systemen kan een betere kwaliteit van de inlichtingen in het voordeel van de Belgische strijdkrachten en de federale overheid met zich meebrengen. Zij ondersteunt de toekomstige europeanisering van de inlichtingen en de strategische autonomie van Europa, ten voordele van gemeenschappelijke operaties, zoals ook de Belgische integratie in het Frans-Duitse Korps aan laatstgenoemde het voordeel bood van een meer uitgesproken Europese dimensie.*
2. *Het is noodzakelijk dat België aandringt op de integratie van systemen voor radarbeelden, die onontbeerlijk en aanvullend worden geacht om een oplossing te bieden voor de moeilijke meteorologische omstandigheden in de gematigde zone en Continentaal Europa en in de evenaarsgebieden, en dat het de electro-optische-, multispectrale- en infraroodanalyses vergelijkt, wat toelaat valstrikken te verhinderen en bedrog aan het licht te brengen.*
3. *In geval van deelname aan het satellietprogramma Helios II en, op termijn, Horus, dringen verschillende stappen zich op :*
 - *vooraf toelichtingen vragen aan de leveranciers (landen die de uitrusting leveren), omtrent de eventuele inhoud (en de eventuele interferenties) van het satellietplatform dat bepaalde ultra-vertrouwelijke militaire subsystemen ontvangt;*
 - *de nationale analyse- en interpretatiemiddelen herzien om de nieuwe toevloed van satellietinformaties beter te beheren (vorming van analisten en fotovertalers, een ad-hoc-cel voor de interpretatie van satellietinformatie);*
 - *zoals de andere partners, een ontvangstcentrum voor digitale beelden en een nationaal exploitatie- en interpretatiecentrum oprichten die onderling met elkaar verbonden zijn;*
 - *een gemengde cel oprichten die belast is met de follow-up en die technici en raadgevers van Buitenlandse Zaken en Defensie integreert.*

4. *Het zal absoluut noodzakelijk zijn om duidelijkheid te creëren tussen Buitenlandse Zaken en Landsverdediging (wetende dat het nationaal budget voor ruimtevaartsamenwerking van de WEU reeds deel uitmaakt van het budget van Buitenlandse Zaken) omtrent de wijze waarop beelden aangevraagd dienen te worden. De eventuele politiek aangaande databanken met satellietbeelden moet worden toegelicht, alsook de te volgen veiligheidsprocedures bij de verspreiding van geïnterpreteerde beelden en de controleprocedures inzake de authenticering van de beelden die worden doorgegeven aan het ministerie van Buitenlandse Zaken, wanneer laatstgenoemde voor zijn beraad, diplomatie en politieke interventies, en soms voor preventieve interventies, een beroep dient te doen op beelden die worden geleverd en geïnterpreteerd door Evere.*

5. *De Belgische diplomatie zal aandachtig en voluntaaristisch zijn inzake het Verdrag op het verbod op antisatellietwapens, evenzeer zoals bij het kiezen van integratie in intra-Europese militaire satellietprogramma's.*

6. *Het uiteindelijk doel van de Belgische diplomatie zal erin bestaan op termijn de "Helios II"- en "Horus"-programma's te laten evolueren naar een authentiek Europees systeem dat beter in de WEU geïntegreerd is, door van het satellietstelsel een "Kracht toegekend aan de WEU" (FRUEO) te maken, die ten dienste staat van de West-Europese Unie en, op langere termijn, van het Centrum voor Crisispreventie en snelle alarmmelding van de Europese Unie in een minder restrictief kader."*

4.2. Standpunt van de Heer Roger Godechoul, directeur van de Belgian Defence & Security Industry Group (B.D.I.G.) van FABRIMETAL

Tijdens een gesprek dat plaatsvond op 17 maart 1998, heeft de Heer Godechoul, kolonel o.r., belast met vraagstukken omtrent lucht- en ruimtevaart en defensie bij de B.D.I.G., volgend standpunt geformuleerd :

"De Belgische "Helios"- en "Horus"-capaciteit is de enige oplossing om in crisistijd gevoelige informatie te bekomen. Het is een uitstekende beslissing van de regering. Tegelijkertijd is ook de toegang tot commerciële beelden essentieel, gezien de interpretatie ervan steunt op een beeld in een operationele situatie dat wordt vergeleken met de beelden in de "bibliotheek" die mogelijk commercieel zijn, dus minder duur en groter in aantal. De twee bronnen zijn dus complementair".

5. BESLUIT

Nu de Koude Oorlog tot het verleden behoort, is er een steeds belangrijker rol voor satellieten weggelegd op het vlak van conflictpreventie en crisisbeheer, en dit naast hun andere traditionele missies, zijnde het toezicht op de naleving van de wapenbepenkings- en ontwapeningsakkoorden en de steun aan gevechtsmissies.

Dankzij satellietbeelden komt SGR in het bezit van aanvullende informatie die voor de Dienst, zoals trouwens voor alle inlichtingendiensten, van essentieel belang zijn. In bepaalde gevallen kunnen satellietfoto's de enige informatiebron zijn die voorhanden is.

De satellietbronnen waarover SGR thans beschikt, hebben voordelen maar eveneens veel nadelen, met name de afhankelijkheid van vreemde mogendheden en de traagheid van de bevoorrading. SGR heeft te kennen gegeven dat hij, naast de bestaande mogelijkheden bij de WEU en bij de Amerikaanse diensten, behoefte heeft aan een directe en autonome toegang tot satellietbeelden die vooral moeten dienen om operaties te ondersteunen waaraan België deelneemt en waar het alleen zijn beslissingen neemt op nationaal vlak.

Met dat doel, is SGR van plan over te gaan tot de directe aanschaf van satellietbeelden bij commerciële firma's met dien verstande dat aan bepaalde voorwaarden moet voldaan worden op het vlak van de vertrouwelijkheid van de aanvragen, de technische kwaliteit van de geleverde producten (beelden waarvan de kwaliteit niet werd gedegradeerd en met een resolutie van minimum één meter) en de naleving van korte leveringstermijnen bij dringende gevallen.

Door België te laten deelnemen aan het Europese programma, Helios II, wil de regering SGR de mogelijkheid bieden om een vertrouwelijke toegang te hebben tot beelden van hoge kwaliteit en dit op een vrij snelle manier, wat overeenkomt met een van de behoeften van de dienst.

In dit vooruitzicht heeft de staf van de Belgische strijdkrachten een werkgroep belast met de progressieve oprichting van een analysecel voor satellietbeelden. Leden van SGR maken deel uit van deze werkgroep maar er werd nog geen enkele beslissing genomen omtrent de aanhechting en de hiërarchische afhankelijkheid van deze cel ten overstaan van SGR.

6. AANBEVELINGEN

Rekening houdend met de opdrachten die de volgende organieke wet van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten aan SGR toevertrouwt, en rekening houdend met de behoeften waaraan deze dienst uitdrukking heeft gegeven,

- beveelt het Comité I aan dat aan SGR de mogelijkheden zouden geboden worden om snel en autonoom toegang te hebben tot ruimtebeelden met een hoge resolutie.

Na zich de adviezen van de Heren Godechoul en Dumoulin eigen te hebben gemaakt en de matigende elementen, de verplichtingen en de beperkingen aangegeven door laatstgenoemde, in acht te hebben genomen,

- keurt het Comité I het onderzoek goed van België's deelname aan het Europese "Helios II"-programma.

Het Comité I beveelt eveneens aan :

Rekening houdend met de voor- en nadelen van elk van de andere hiernamenoemde ruimtevaartbronnen, mogen deze, thans of in een nabije toekomst, niet verwaarloosd worden :

- de inlichtingendiensten van geallieerde landen;
- de beelden die bij commerciële firma's werden aangeschaft en waarvan de kwaliteit meer en meer die van militaire satellietbeelden benadert;
- de kleine observatiesatellieten waarvan de ontwikkelingen een interessant alternatief kunnen bieden voor de kostprijs van de huidige satellieten, in het bijzonder op het vlak van radarsatellieten. Terzake mag men zeker de lopende projecten noch de onderzoeks- en ontwikkelingscapaciteiten van de Belgische ondernemingen niet uit het oog verliezen.

Dat er enkel een beroep op het Satellietcentrum van de WEU zou gedaan worden voor vorming, training, basisinformatie en voor missies waartoe in het gemeenschappelijk belang van de Europese landen besloten werd, daar waar de internationale samenwerking op dit laatste gebied het begin zou moeten zijn om af te stappen van de gebruikelijke "voor wat hoort wat"-politiek bij informatie-uitwisseling tussen inlichtingendiensten.

Het Comité I beveelt bovendien aan om ruimtebeelden te beschouwen:

- als een hulpmiddel voor politieke-militaire besluitvorming (en niet alleen voor militaire) met het oog op preventie van conflicten en crisisbeheer, wat ook de natuur ervan moge zijn (internationale conflicten, burgeroorlogen, milieurampen, enz. ...);
- als een aanvullend middel naast de andere gebruikelijke methodes om inlichtingen te verzamelen die echter om die reden evenmin verwaarloosd mogen worden.

Het Comité I beveelt tenslotte aan om een onafhankelijk analysecentrum voor satellietbeelden op te richten en hiervoor gekwalificeerd personeel op te leiden, wat betekent dat er adequate materiële en menselijke middelen moeten worden ingeschakeld.

In dit opzicht beveelt het Comité I aan:

- dat deze analysecel zou afhangen van SGR, of dat ze op zijn minst in nauw contact zou staan met deze dienst, zodat ze gebruik kan maken van zijn andere informatiebronnen;
- dat de militairen en burgers die het gekwalificeerd personeel van deze cel zouden uitmaken even sterk vertegenwoordigd zouden zijn en dat de laatstgenoemden een stabiel statuut zouden krijgen of minstens een contract van onbepaalde duur binnen deze nieuwe structuur.

Het Comité I vestigt bovendien de aandacht van SGR en de Veiligheid van de Staat op het belang dat de systemen voor radio-positionering per satelliet (Global Positioning System, Glonass, en andere toekomstige Europese systemen) voor hun missies kunnen hebben. Het gebruik van deze systemen die bedoeld zijn om te schaduwen, zal echter wel door de wet gereguleerd moeten worden.

7. GEBRUIKTE INFORMATIEBRONNEN VOOR DE STUDIE VAN SATELLIETEN

Internationale verdragen :

- het "Treaty on Outer Space" (Londen) van 27 januari 1967;
- het "Treaty on the limitation of Anti-Ballistic Missile Systems" (Moskou) van 26 mei 1972;
- het "Agreement on the limitation of Strategic Offensive Arms" (Moskou), van 26 mei 1972;
- het verslag (document) van 19 september 1986 van de Conferentie van Stockholm over de vertrouwens- en veiligheidsmaatregelen en over de ontwapening van Europa;
- het "Treaty on the Elimination of Intermediate-Range Missiles" (Washington) van 8 december 1987;
- het "Verdrag over de conventionele machten in Europa" van 19 november 1990;
- het "Verdrag van Helsinki van 24 maart 1992 over het Open-luchtruim", bekrachtigd door de wet van 15 mei 1995 (Belgisch Staatsblad van 12 december 1995);
- het "Treaty on the total prohibition of nuclear experiments" getekend te New York op 24 september 1996;

Publicaties van het Belgisch Parlement :

- Uiteenzetting door de minister van Landsverdediging tijdens het debat voor de Commissie voor Buitenlandse Aangelegenheden van de Senaat; 12 februari 1996, Zitting 95/96, 1 - 249 / 1.
- Parl. Vraag nr. 71 van dhr. Anciaux (Senaat) van 21 juni 1996 gericht aan de minister van Economische Zaken : "Gebruik van navigatiesatellieten waarmee voertuigen kunnen worden gelokaliseerd".
- Parl. Vraag nr. 236 van dhr. Jan Eeman (Kamer van Volksvertegenwoordigers) van 6 mei 1997 aan de minister van Buitenlandse Zaken: "NAVO en WEU - financiële bijdrage".
- Inleiding van de minister van Landsverdediging bij het wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten - 8 oktober 1997 (638 / 14 - 95 / 96, p. 3 tot 6)
- Parl. Vraag nr. 430 van dhr. A. Borginon (Kamer van Volksvertegenwoordigers) van 11 december 1997 aan de minister van Landsverdediging : "Belgische deelname aan het satellietprogramma 'Hélios 2'".
- Mondel. vraag nr. 753 van dhr. Pierre Lano aan de minister van Wetenschapsbeleid over "de investeringen van de federale regering in het Ruimtestation ISS" (Handelingen - Com. - 10 maart 1998)

Documenten en officiële mededelingen van de Belgische regering :

- Persmededeling van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van 3 oktober 1997 (Belga) : *"Argentinie en België gaan samenwerken in de ruimte"*.
- Persmededeling van het Ministerie van Landsverdediging van 23 januari 1998 aangaande het *"Plan Middellange Termijn - de schijf voor 1998"* goedgekeurd door de Ministerraad van 23 januari 1998.
- Persmededeling van de Ministerraad van 6 maart 1998.

Publicaties van de Federale Diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden (DWTC)

- Officieel bericht over de deelneming aan het onderzoeksprogramma *"Aardobservatie per satelliet"* dat deel uitmaakt van het Plan voor Wetenschappelijke ondersteuning van een Beleid gericht op Duurzame Ontwikkeling - Belgisch Staatsblad van 3 augustus 1996
- Presentatiebrochure over de *"Doelstellingen en activiteiten"* van de Federale Diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden (Diensten van de Eerste Minister) - 1997.
- Informatieve brief *"Space connexion"* houdende informatie over de meest recente ontwikkelingen op het gebied van de ruimtevaart.

Publicaties van de 'Assemblée nationale' en de Franse Senaat

- Verslag nr. 3030 van dhr. Arthur Paecht in naam van de 'Commission des finances, de l'économie générale et du plan' over het *"Projet de loi de finances pour 1997"*, annexe 40, Défense. Equipement, AN (10 oktober 1996);
- Advies nr. 3033 van dhr. Jean-Michel Boucheron in naam van de 'Commission de la Défense nationale et des forces armées' over het *"Projet de loi de finances pour 1997"*, tome V, Défense. Espace et Communication, AN (10 oktober 1996);
- Advies nr. 89 van dhr. Jean Faure in naam van de 'Commission des Affaires étrangères, de la défense et des forces armées' (1) over het *"Projet de loi de finances pour 1997"* aangenomen door de 'Assemblée nationale', tome IV, Défense-nucléaire-espace et services communs, Sénat (21 november 1996);
- Advies nr. 308 van dhr. Bernard Grasset in naam van de 'Commission de la Défense nationale et des forces armées' over het *"Projet de loi de finances pour 1998"*, tome III. Défense. Espace, communications et renseignement, Assemblée nationale, Parijs, 9 oktober 1997;
- Verslag nr. 305 van dhr. Jean-Michel Boucheron, in naam van de 'Commission des Finances, de l'économie générale et du plan' over het *"Projet de loi de finances pour 1998"*, annexe n° 40, Défense, AN, Parijs, 9 oktober 1997.

Publicaties van het Europees Agentschap voor Ruimtevaart (ESA)

- "Etude sur les évolutions du cadre sécuritaire européen, ses implications dans le domaine spatial et les orientations pour l'Agence spatiale européenne (ESA)", ESA, Division des relations internationales, juni-september 1995;
- "ERS-1 : 500 jours en orbite";
- "De ERS-1 à ERS-2";
- "Les programmes de l'ESA", BR - 14 augustus 1995;
- Jaarverslag van 1996;
- "Global Navigation Satellite System" (European GNSS office);
- "l'Europe dans l'Espace : vue d'ensemble des activités de l'ESA" (januari 1997);
- "Intellectual property rights and space activities in Europe (februari 1997);

Documenten en rapporten van de West-Europese Unie

- Wilkinson, "Les utilisations militaires de l'espace", document 993, Zitting van de WEU, Parijs, 8 november 1984;
- "Le défi spatial pour l'Europe", colloquium van de WEU te Munchen, 18-20 september 1985;
- Fourré, "Vérification: une future agence européenne de satellites", document 1159, Zitting van de WEU, Parijs, 3 november 1988;
- Malfatti, "Aspects scientifiques et techniques de la vérification par satellite du contrôle des armements", document 1160, Zitting van de WEU, Parijs, 7 november 1988;
- "Les satellites d'observation - Un instrument européen pour la vérification du désarmement", Colloquium tijdens de Zitting van de WEU, Rome, 27 en 28 maart 1990;
- Valleix, "Le développement d'un système européen d'observation spatiale", document 1436, Zitting van de WEU, Parijs, 9 november 1994;
- "Pour un système européen d'observation spatiale", Colloquium tijdens de Zitting van de WEU, San Agustin, 24 - 25 maart 1995;
- Lenzer et Valleix, "Pour un système européen d'observation spatiale", document 1454, Zitting van de WEU, Parijs, 2 mei 1995;
- Lenzer, "l'UEO et Hélios 2", document 1525, Zitting van de WEU, Parijs, 14 mei 1996;

- "Une politique européenne de renseignement" - verslag voorgesteld op 3 juni 1996 tijdens de Zitting van de WEU in naam van de 'Commission de défense' (document 1517);
- Satellite Centre satellitaire, Plaquette du Centre satellitaire de Torrejon, Madrid, z.d;
- "L'UEO et l'utilisation de moyens satellitaires dans la prévention et la gestion des risques majeurs" - verslag voorgesteld op 12 mei 1997 tijdens de Zitting van de WEU in naam van de 'Commission technique et aérospatiale' (document 1570).
- Seminarie over de "Développement d'une politique européenne du renseignement", 'Institut d'études de sécurité' van de WEU , Parijs, 16 juni 1997;
- "La coopération transatlantique dans le domaine de la défense antimissile européenne" verslag voorgesteld tijdens de Zitting van de WEU in naam van de 'Commission technique et aérospatiale'; (document 1588 - 4 november 1997);
- Kolonel Dillen, "Le centre de situation UEO. Finalités et structures", WEU, Brussel, 17 november 1997;
- "Déclaration d'Erfurt" door de Ministerraad van de WEU, gepubliceerd na afloop van de vergadering van 18 november 1997.
- Aanbeveling nr. 619 van de Zitting van de WEU over "Le rôle de l'Europe dans les Balkans en matière de prévention et de gestion des crises" (43ste Gewone Zitting - van 1 tot 4 december 1997).
- Aanbeveling nr. 623 van de Zitting van de WEU over het "Comité militaire de l'UEO" (43ste Gewone Zitting - van 1 tot 4 december 1997).
- Ministerraad - vergaderingen van 11 en 12 mei 1998 - Verklaring van Rhodos.

Dagbladen :

Le Monde :

- 31/10/91- 13/02/92 -26/06/92 - 29/09/93 - 05/11/93 - 12/09/94 - 12/10/94 - 16/10/94 - 19/10/94 - 15/01/95
- 07/04/95 - 17/04/95 - 08/07/95 - 06/12/95 - 20/12/95 - 28/12/95 -10/07/95 - 10/01/96 - 25/01/96 - 02/05/96
- 04/10/97 - 08/10/97 - 15/10/96 - 12/02/97 - 22/04/97 - 18/09/97 - 12/10/97 - 21/10/97 - 23/10/97 - 25/10/97
- 14/11/97 - 29/11/97 - 14/12/97 - 18/12/97 - 24/12/97 - 26/12/97 - 29/12/97 - 14/02/98 - 03/03/98 - 06/04/98
- 11/04/98 - 14/05/98 - 21/05/98 -

Le Soir :

- 30/01/95 - 07/04/95 - 09/07/95 - 03/10/97 - 30/10/97- 07/02/98 - 05/02/98 - 07/03/98 - 13/04/98 - 21/04/98
- 14/05/98 -

La Libre Belgique : 04/10/97 - 17/10/97 - 19/11/97 - 28/11/97.

La Dernière Heure : 15/10/97

L'Echo : 27/11/97 - 28/11/97

La Nouvelle Gazette : 10/02/98

De Standaard : 28/11/97 - 02/03/98

Het Nieuwsblad : 27/02/98

De Gazet Van Antwerpen : 15/12/97

Libération : 13/02/92 - 06/09/95

Le Figaro : 12/10/94

Die Welt : 30/11/94

Tijdschriften :

Nouvelles atlantiques : 28/10/94 - 19/01/95 - 29/3/95 - 12/7/95

Air et Cosmos : 01/12/91 - 27/04/92 - 13/07/92 - 24/07/92 - 01/02/93 - 22/02/93 - 24/05/93 - 20/12/93 - 09/05/94 - 04/07/94 - 30/09/94 - 04/11/94 - 20/01/95 - 14/04/95 - 21/04/95 - 14/07/95 - 15/12/95 - 12/01/96 - 08/03/96 - 12/04/96 - 18/10/96 - 17/01/97 - 28/03/97 - 18/10/96 - 31/01/97 - 05/09/97 - 31/10/97 - 28/11/97 - 12/12/97- 19/12/97- 09/01/98 - 16/01/98 - 23/01/98

Jane's Defence Weekly : 24/11/90 - 21/09/91 - 16/11/91 - 05/11/94 - 10/12/94 - 29/04/95 - 17/06/95 - 05/11/97 - 15/10/97

Jane's News Brief : 29/10/97

TIME : 10/11/97

Le Monde du Renseignement, publication Indigo, Parijs :

222 (28/07/93) - 232 (12/01/94) - 240 (04/05/94) - 256 (19/01/95) - 258 (16/02/95) - 259 (02/03/95) - 261 (30/03/95) - 263 (27/04/95) - 266 (15/06/95) - 267 (29/06/95) - 269 (27/07/95) - 272 (28/09/95) - 274 (26/10/95) - 277 (07/12/95) - 278 (21/12/95) - 282 (22/02/96) - 283 (07/03/96) - 288 (23/05/96) - 290 (20/06/96) - 294 (05/09/96) - 308 (27/03/97) - 312 (29/05/97) - 313 (12/06/97) - 315 (10/07/97) - 320 (09/10/97) - 325 (18/12/97) - 326 (08/01/98) - 328 (05/02/98) - 329 (19/02/98) - 335 (21/05/98)

Le Vif / L'express : 25/11/94 - 18/07/97 - 07/11/97-

Vox : nrs. 9631 - 9640 - 9738 - 9801

Science et vie : nr. buiten serie van oktober 1984 en maart 1996;
nr. 959 (augustus 1997) - nr. 965 (februari 1998);

International Defence Review : juni 1988 - juni 1990 - april 1991 - mei 1991 - augustus 1991
- januari 1992 - juli 1992 - januari 1995- mei 1995 -
september 1995

Defense News : 25/04/94 - 21/11/94 - 16/01/95 - 27/11/95 - 24/06/96

Armées d'aujourd'hui : mei 1991 - mei 1992 - april 1993 - juli 1995

Aviation Week and Space Technology : 08/04/91 - 17/07/95 - 27/11/95 - 18/12/95 -
06/05/96 - 17/06/96 - 01/09/97 - 22/09/97 -
03/11/97- 12/01/98

Defense and Technologie International : september 1990

Défense et armement & Héraclès International : oktober 1988 - februari 1989 -
juli-augustus 1990, september 1992

Avianews international : april 1989 - juli 1990 - september 1990 - mei 1991-
september 1991 - december 1991

Trust and Verify : juni 1991

Revue de Défense nationale : december 1985 - mei 1991 - juli 1991 - maart 1996 -
mei 1997- januari 1998

Eurostratégie : december 1990

Relations internationales et stratégiques : 1^{ste} trimester 1991 - winter 1992 - zomer 1993

Air fan : augustus 1992

Space News : oktober 1993 - augustus 1994

TTU : 13 oktober 1994

Arms Control Today : september 1995 - december 1995 - januari 1996 - juli 1996- augustus 1996 - oktober 1997

The Bulletin of the Atomic Scientist : september/oktober 1994, juli - augustus 1997

Damoclès : november 1991

Pour la science : mei 1985

Stratégique : nr. 44 (1989) - nr. 47 (1990)

La Recherche : januari 1974 - februari 1982

Revue van de NAVO : november-december 1997

Le débat stratégique : november 1995 - mei 1996 - juli 1996

Athéna : juni 1995 - oktober 1996 - mei 1997

Problèmes politiques et sociaux : nr. 521-522, 18 oktober 1985

The Letter Eucosat : januari 1998

Rapport de ISIS : april 1996

Défense, IHEDN : september 1996

RUSI Journal : april 1997.

Gespecialiseerde werken :

- "Dictionnaire de géopolitique", Pierre Lacoste, Flammarion, 1993;
- "International law and spionage", John Kish (University of Kent, UK), Edities Martinus Nijhoff
- "Guerre et contre-guerre", Alvin en Heidi Toffler - Edities Fayard - 1994;
- "Au coeur du secret", Claude Silberzahn, Voormalig Chef van de DGSE, Frankrijk - Edities Fayard - 1995;
- "Secret Intelligence and Public Policy - a dilemma of democracy", Pat M. Holt - CQ Press - 1995;
- "Encyclopédie du renseignement et des services secrets", Jacques Baud, Edities Lavauzelle, 1997;

Studies, rapporten :

- "La guerre des satellites : enjeux pour la communauté internationale" - verslag van het ' Institut français des relations internationales' voorbereid onder de directie van dhr. Pierre Lellouche - 1987;
- "Colloque international sur la militarisation de l'espace extra-atmosphérique", Uitgeverij Bruylant, Brussel, 1988
- "Livre blanc sur la Défense", Parijs, 1994
- Collectief, "La guerre secrète moderne", Bordas, 1983
- Collectief, "L'exploration de l'espace", Bordas, 1981
- "The Military Balance 1997-1998", IISS, 1997
- Collectief, "Satellites for arms control and crisis monitoring", Sipri, 1987
- André Dumoulin en Eric Remacle, "L'Union de l'Europe occidentale. Phénix de la défense européenne", Bruylant (verschenen in maart 1998
- Collectief, "Verification Report", Edities 1991, 1992 et 1995
- "L'UEO et la présidence belge du second semestre 1996" -Weekblad van de CRISP, nrs. 1560 - 1561 - 1997;
- Collectief, "Sipri Yearbook", Edities 1995, 1996 et 1997
- Collectief, "La vérification d'ici l'an 2000", Affaires extérieures et commerce extérieur, Canada, 1991
- Collectief, "Etat des accords multilatéraux en matière de désarmement et de contrôle des armements", Verenigde Naties, 1987
- Collectief, "Verification of a Comprehensive Test Ban Treaty from Space: A Preliminary Study", Unidir, 1994
- Collectief, "Technical Problems in the Verification of a Ban on Space Weapons", Unidir, 1993
- Collectief, "Access to Outer Space technologies: Implications for International Security", Unidir, 1992
- Collectief, "La vérification des accords sur le désarmement et la limitation des armements: moyens, méthodes et pratiques", Unidir, 1991
- Collectief, "Vérification du désarmement ou de la limitation des armements: instruments, négociations, propositions", Unidir, 1994
- Collectief, "La résolution 687 (3 avril 1991) du Conseil de sécurité dans l'affaire du Golfe: problèmes de rétablissement et de garantie de la paix", Unidir, 1992.

Publicaties van de GRIP

- Eléments pondérateurs à la frappe nucléaire stratégique (publicatie nr. 135/136 - juli-augustus 1989);
- Vers un satellite européen de vérification du désarmement (publicatie nr. 122-123, juni-juli 1988);
- La vérification des accords de maîtrise des armements (publicatiennr. 105, januari 1987);
- Annuaire memento défense-désarmement, Editions 1989 en 1990;
- Essais nucléaires - fin de partie - le CTBT (traité sur l'interdiction complète des essais nucléaires) : son histoire - les enjeux politiques et stratégiques - la vérification (publicatie nr. 214);
- L'Europe et la sécurité internationale - memento défense désarmement 1997 (Publicatie nr. 218 / 221);

Internet sites

- <http://www.fas.org/spp/military/program/index.html>
- <http://ls7pm3.gsfc.nasa.gov>
- <http://www.fleximage.fr/communic/9302f.htm> (Air & Cosmos 01/02/93)
- <http://www.ofd.ac.at/ofd>
- <http://www.spot.com/anglaise>
- <http://www.spotimage.fr>
- <http://www.aerospatiale.fr/produits/espace>
- <http://www.aerospatiale.fr/produits/espace/eutels2a.htm>
- <http://solar.rtd.utk.edu/~mwade/project/eutelsat.htm>
- <http://webeecs.ent.ohiou.edu/avn>
- <http://sgiot2.wwb.noaa.gov/COASTWATCH>
- <http://www.quebecscience.qc.ca/radarsat.htm>
- http://www.eurimage.it/Products/KVR_1000.html
- <http://www.afa.org>
- <http://www.hq.nasa.gov/osf/1996>
- <http://www.nro.odci.gov/background.htm>
- <http://www.nro.odci.gov/corona/pioneers.htm>
- <http://www.odci.gov/ic>
- <http://www.lmco.com/contact>
- <http://www.spacevest.com/companies>
- <http://www.autodesk.com/solution/gis/geodysey/spaceimg.htm>
- http://www.glasnet.ru/~kiberso/list1_e.htm
- <http://www.esa.int/esa/descrip/descrip.htm>
- <http://www.spaceimaging.com>
- <http://www.eucosat.com>
- <http://www.digitalglobe.com>

HOOFDSTUK 6 : VERSLAG OVER EEN AANGIFTE VAN HET NIET TOEPASSEN DOOR DE VEILIGHEID VAN DE STAAT VAN ARTIKEL 33, LID 2 VAN DE WET VAN 18 JULI 1991 TOT REGELING VAN HET TOEZICHT OP POLITIE- EN INLICHTINGENDIENSTEN

1. PROCEDURE

Krachtens artikel 33, lid 2 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten zenden de inlichtingendiensten uit eigen beweging aan het Comité I de interne reglementen en richtlijnen over, alsook alle documenten die de handelwijze van de leden van die diensten regelen.

Het Comité I en de Dienst Enquêtes voor de inlichtingendiensten zijn ertoe gerechtigd alle teksten die zij noodzakelijk achten voor het vervullen van hun opdracht, te laten overleggen.

Sinds 1994 brengt het Comité I verslag uit over de wijze waarop de inlichtingendiensten deze wettelijke verplichting gedurende het voorbije jaar hebben nageleefd.

Op 25 september 1997 besliste het Comité I hierover een permanent onderzoek te openen. Het Comité I was van mening dat een dergelijk onderzoek perfect paste in het kader van zijn wettelijke opdracht en de geest van de wet van 1991.

De bevoegde ministers en het Parlement werden op de hoogte gebracht met een schrijven op 1 oktober 1997.

Op 17 oktober 1997 hebben de heren Swaelen en Delathouwer, Voorzitters van de Commissies belast met de parlementaire begeleiding van de Vaste Comités P en I, gevraagd een einde te stellen aan dit onderzoek (zie pt. 4).

Desondanks besliste het Comité I zijn onderzoek voort te zetten. Het ging echter niet langer om een 'permanent' onderzoek, vermits een dergelijk onderzoek inderdaad niet beantwoordt aan de procedure die in de wet van 18 juli 1991 wordt beschreven. Deze beslissing van het Comité I steunde op een aangifte die het had ontvangen (zie pt. 5).

Dit onderzoek werd op 22 december 1997 afgesloten met de goedkeuring van het onderhavige verslag.

2. UIT EIGEN BEWEGING OVERGEMAAKTE DOCUMENTEN

Tussen 26 juni 1997⁽¹⁾ en 22 december 1997 heeft de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat uit eigen beweging zes interne nota's aan het Comité I overgemaakt.

3. DOCUMENTEN OVERGEMAAKT OP VERZOEK VAN HET COMITÉ I

3.1. In het kader van zijn algemene toezichtsoverdracht

In zijn brief van 4 september 1997 heeft het Comité I de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat verzocht vier dienstorders over te maken die deze laatste volgens het Comité I niet uit eigen beweging had overgemaakt.

Na controle heeft het Comité I toegegeven dat het één van deze documenten per vergissing had opgevraagd (dienstnota nr. 428). Het Comité I had deze nota wel degelijk van ambtswege en te gepaster tijd ontvangen.

Op 9 september 1997 heeft het Comité I de overige documenten per post ontvangen.

3.2. In het kader van bepaalde onderzoeken

In het kader van bepaalde onderzoeken heeft het Comité I van de Veiligheid van de Staat de volgende documenten gevraagd en verkregen :

- het document met een voorstelling van de Veiligheid van de Staat, opgemaakt in het kader van de actieve openbaarheid van bestuur (wet van 11 april 1994), in het raam van het onderzoek over de verplichting van geheimhouding van de inlichtingendiensten - dit document werd op 27 augustus 1997 opgesteld;
- de ministeriële beslissingen van 20 oktober 1976, 3 oktober 1986 en 14 oktober 1986 waarbij de Veiligheid van de Staat, die in die tijd met de Dienst Vreemdelingenzaken deel uitmaakte van het Bestuur Openbare Veiligheid van het Ministerie van Justitie, de opdracht kreeg aan Belgische onderdanen zonder domicilie in België de toelating te verlenen in het land wapens in te voeren of te dragen;

⁽¹⁾ Datum waarop de Veiligheid van de Staat voor het laatste documenten heeft overgemaakt, genoemd in het activiteitenverslag 1997 van het Comité.

- richtlijn 91/477/EEG van 18 juni 1991 over het toezicht op het aankopen en bezitten van wapens;
- de dienstnota van 16 maart 1992 tot regeling van de toepassing van de nieuwe wapenreglementering bij de Veiligheid van de Staat;
- de ministeriële beslissing van 7 januari 1993 waarbij werd besloten de bevoegdheid van de Dienst Vreemdelingenzaken ten overstaan van vreemdelingen zonder domicilie in België op het gebied van wapens over te brengen naar de Veiligheid van de Staat;
- de gecoördineerde ministeriële omzendbrief van 30 oktober 1995 betreffende de toepassing van de wettelijke en reglementaire bepalingen inzake wapens.

Het Comité I heeft om deze documenten gevraagd in het kader van zijn onderzoek naar de bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat op het gebied van wapens.

4. BESPREKING VAN DE CONCLUSIES IN HET VERSLAG VAN 1997

In de besluiten van Titel II, Deel 1, Hoofdstuk 3 van het Activiteitenverslag van het Comité I van 1997 (zie p. 84) werd gewezen op een hardnekkig misverstand tussen het Comité I en de Veiligheid van de Staat over de interpretatie van artikel 33, lid 2 van de wet van 18 juli 1991.

Het Comité I betreurde dat de bevoegde overheden niets hadden ondernomen om dit probleem betreffende deze interpretatie van de wet op te lossen.

Op 17 oktober 1997 verzonden de heren Swaelen en Delathouwer, Voorzitters van de Commissies belast met de parlementaire begeleiding van de Vaste Comités P en I, de volgende brief naar het Comité I :

"Mevrouw de Voorzitster,

U heeft ons gemeld dat het Comité I zopas een 'permanent' onderzoek heeft geopend inzake de toepassing van artikel 33 van de wet van 18 juli 1991. In verband hiermee willen we de volgende opmerkingen maken. Eerst en vooral beantwoordt de procedure van een 'permanent' onderzoek volgens ons niet aan de geest van de wet van 1991.

Voorts hadden we op onze vergadering van 23 september 1997 duidelijk gemaakt dat de interpretatie van artikel 33 die wij op 28 april 1996 hadden gegeven, wat ons betreft moest voorkomen dat er op dit gebied nieuwe grote moeilijkheden zouden ontstaan tussen het Comité I en de Veiligheid van de Staat. Het voortbestaan van een hardnekkig misverstand is bijgevolg zeker niet te wijten aan het feit dat de bevoegde overheden niets zouden hebben gedaan om dit probleem betreffende de interpretatie van de wet op te lossen, in tegenstelling tot wat u in uw activiteitenverslag van het jaar 1997 schrijft.

Overigens stellen we vast dat de standpunten van de parlementaire begeleidingscommissies en van de administrateur van de Veiligheid van de Staat in bovengenoemd verslag niet correct worden weergegeven.

(...)

(...)

Tot besluit menen we dat een einde moet worden gemaakt zowel aan het 'permanent' onderzoek naar de interpretatie van artikel 33 als aan de nutteloze polemiek die hierover reeds al te lang wordt gevoerd.

Met hoogachting,..."⁽²⁾

De conclusie van het Comité I was inderdaad strijdig met de uiteenzetting van het probleem in het verslag.

Deze uiteenzetting werd aangepast na de vergadering van 23 september 1997 met de Parlementaire Commissies⁽³⁾.

Dit is het gevolg van het feit dat het Comité I, op het ogenblik waarop het verslag werd opgesteld, nog niet op de hoogte was van het standpunt van de Commissies belast met de parlementaire begeleiding van de Vaste Comités P en I.

Het Comité I neemt de verantwoordelijkheid voor deze fout op zich en bevestigt dat het van de Commissie het volgende antwoord heeft gekregen: *'De commissies zijn van oordeel dat voormeld artikel niet extensief moet worden uitgelegd. Uit de parlementaire voorbereiding (inzonderheid het antwoord van de minister in stuk Senaat nr. 1258/2-90/91, blz. 57 :*

"De Minister antwoordt dat de inlichtingendiensten zullen moeten beoordelen of een document de handelwijze van de leden van deze diensten regelt. De Minister verwijst naar de bespreking van artikel 9. Bij wijze van voorbeeld vermeldt hij de richtlijnen over het schaduwen van personen, het gebruik van voertuigen, de wijze waarop men personen moet aanspreken, het gebruik van technische observatie- of af luisterapparatuur. Het is duidelijk dat in twijfelgevallen de documenten aan het Vast Comité dienen meegedeeld te worden.) blijkt duidelijk welke draagwijdte volgens de wetgever aan het artikel toekomt.'

5. DE AANGIFTE BIJ HET COMITÉ I

Een lid van het Comité I heeft van een persoon die anoniem wenste te blijven een dienstnota van de Veiligheid van de Staat ontvangen. Deze nota dateerde blijkbaar van mei 1997 en ging over de wijze waarop interne verslagen op deze dienst moeten worden opgesteld.

⁽²⁾ Vrije vertaling

⁽³⁾ zie jaarlijks activiteitenverslag Comité I - 1997, p. 81- pt. 2.4

Het bewuste lid heeft laten nagaan of het inderdaad om een intern document van de Veiligheid van de Staat ging, maar kon niet uitmaken of het een ontwerp van nota of een reeds in werking getreden nota betrof. Wat er ook van zij, het ging wel degelijk om een document tot regeling van de handelwijze van de leden van de inlichtingendiensten.

Na bespreking besliste het Comité I het geval te behandelen als een aangifte van een persoon die anoniem wenste te blijven (artikelen 48 en 49 van het huishoudelijk reglement) en het onderzoek voort te zetten op basis van artikel 33, lid 2 van de wet, in weerwil van de aanmaning van de voorzitters van de begeleidingscommissies. Er werd overeengekomen dat enkel het lid bij wie de aangifte werd ingediend de identiteit van de aangever zou kennen.

Vermits het Comité I niet wist of het een ontwerp van interne nota dan wel een reeds in werking getreden document betrof, besloot het te wachten en eender welke actie uit te stellen tot de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat had geantwoord op het voorstel van het Comité I om een inventaris van de dienstnota's bij te houden (zie pt. 6).

6. UITWISSELEN VAN STANDPUNTEN TUSSEN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT EN HET COMITÉ I

In zijn activiteitenverslag van 1997 vroeg het Comité I zich af waarom de dienstnota's en dienstorders van de Veiligheid van de Staat niet langer werden genummerd.

In zijn brief van 9 september 1997 liet de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat weten dat deze nummering om praktische redenen werd beëindigd. In zijn brief van 15 september 1997 vroeg het Comité I welke deze praktische redenen waren.

Het vroeg ook of de Veiligheid van de Staat een inventaris van deze documenten bijhield en wenste daarvan een kopie te krijgen indien dit het geval was.

In een brief van 22 september 1997 aan het Ministerie van Justitie stelde het Comité I voor dat de betrokken partijen met elkaar van gedachten zouden wisselen om een oplossing voor het probleem te vinden.

Op 3 oktober 1997 antwoordde de minister: *'Ik heb geen bezwaar tegen het publiceren van deze tekst.'*

Op 25 september 1997 verklaarde de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat dat *'alle belangrijke nota's gewetensvol worden overgemaakt (aan het Comité) en dat er ter zake dan ook geen enkel probleem bestaat'*.

Tegelijk bevestigde hij dat zijn dienst geen inventaris van dienstnota's bijhield. Voorts verklaarde hij dat de dienstnota's niet allemaal op dezelfde plaats werden bewaard, vermits sommige nota's onbeduidende zaken betroffen. Dat was overigens een van de redenen waarom de nota's en orders niet langer werden genummerd.

Op zijn vergadering van 10 oktober 1997 kwam het Comité I inderdaad tot het besluit dat interne documenten van de Veiligheid van de Staat betreffende onbeduidende zaken zoals het aankopen van potloden, het reinigen van tapijten enzovoort niet systematisch aan het Comité I moesten worden toegezonden.

Het Comité I meende echter dat het als enige bevoegd was om te oordelen over het belang voor het Comité van een interne nota of document van de Veiligheid van de Staat.

Daarom stelde het Comité I de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat op 20 oktober 1997 voor om op regelmatige tijdstippen een bijgehouden inventaris van de dienst- nota's en -orders die er van kracht waren, samen met een beknopte beschrijving van deze documenten, aan het Comité I te bezorgen. Op basis van deze inventaris zou het Comité I kunnen uitmaken welke documenten het nuttig achtte te ontvangen.

Verwijzend naar dit voorstel stelde de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat op 23 oktober 1997 aan het Comité I voor van gedachten te wisselen op basis van de beslissing die de parlementaire begeleidingscommissies op dit vlak hadden genomen.

Op 25 november 1997 meldde hij schriftelijk dat hij instemde met het voorstel van het Comité I en bezorgde hij aan het Comité een eerste lijst met de dienstnota's vanaf 26 juni 1997.

Op een vergadering van 2 december 1997 op de zetel van het Comité I bespraken het Comité I en de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat de praktische uitwerking van dit akkoord: drie maal per jaar zou een chronologische lijst met de datum en het onderwerp van elke dienstnota aan het Comité I worden overgemaakt.

Tijdens dezelfde vergadering werd de aangifte bij het Comité I besproken : het bewuste document werd aan de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat voorgelegd. Hij gaf toe dat het ging om een dienstnota die reeds in werking was getreden op zijn dienst.

Hij verklaarde dat het document volgens hem niet belangrijk genoeg was om aan het Comité I te worden overgemaakt, maar dat hij er geen enkel bezwaar tegen zou hebben gehad het document te bezorgen indien het Comité I hem daarom had gevraagd. Er werd hem geantwoord dat het Comité I geen documenten kon opvragen waarvan het bestaan niet kende.

Het Comité I en de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat hebben afgesproken dat het bijhouden van een permanente inventaris van de dienstnota's en het bezorgen van deze inventaris aan het Comité I van aard waren om een redelijke toepassing van artikel 33, lid 2 van de wet van 18 juli 1991 over het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten, alsmede een doeltreffende controle mogelijk te maken.

C. OP INITIATIEF VAN DE DIENST ENQUÊTES

HOOFDSTUK 1 : VERSLAG VAN HET ONDERZOEK BETREFFENDE DE DIENSTKAARTEN VAN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT EN SGR

1. PROCEDURE

Overeenkomstig artikel 47 van zijn huishoudelijk reglement besloot het Comité I op 7 maart 1996 toelating te verlenen tot het voortzetten van het onderzoek dat het Hoofd van de Dienst Enquêtes, op eigen initiatief had geopend krachtens de artikelen 1 en 40, lid 1 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten.

Op 14 maart 1996 werden de bevoegde ministers, overeenkomstig artikel 43, lid 1 van de wet van 18 juli 1991, door het Hoofd van de Dienst Enquêtes op de hoogte gebracht van het feit dat een onderzoek was geopend betreffende de dienstkaarten die door het personeel van de Veiligheid van de Staat enerzijds en van SGR anderzijds worden gebruikt.

Overeenkomstig artikel 46, derde lid van het huishoudelijk reglement werd op 22 april 1996 aan de voorzitters van de Kamer der Volksvertegenwoordigers en van de Senaat meegedeeld dat het Comité I besloten had een onderzoek te starten over bepaalde aspecten van de werking van de inlichtingendiensten.

De Dienst Enquêtes heeft aan het Comité I twee onderzoeksverslagen overhandigd, het eerste op 25 februari 1997 en het tweede op 30 april 1997.

Op 21 mei en 20 juni 1997 heeft het Comité I contact opgenomen met de secretaris-generaal van het ministerie van Justitie om bijkomende uitleg te verkrijgen. In zijn brief van 24 juli 1997 heeft deze hoge ambtenaar de door het Comité I gevraagde uitleg verstrekt.

Op 26 juni 1997 werd een bijkomend kantschrift naar de Dienst Enquêtes verzonden. De gestelde vragen werden op 1 juli 1997 aan de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat overgelegd, die zijn antwoord op 13 augustus 1997 heeft toegezonden. Het verslag van de Dienst Enquêtes werd op 5 september 1997 neergelegd.

Op 2 oktober 1997 keurde het Comité I het opgestelde onderzoeksverslag goed.

Voor de publicatie van dit verslag hield het Comité I rekening met de opmerking die werd geformuleerd door de minister van Justitie.

2. REDEN EN VOORWERP VAN HET ONDERZOEK

Geconfronteerd met een klacht van een particulier betreffende bepaalde handelingen ten laste van een lid van een inlichtingendienst (Veiligheid van de Staat of SGR), moet de Dienst Enquêtes kunnen uitmaken of deze persoon inderdaad lid was van één van deze diensten, dan wel een bedrieger (mogelijke dader van een van de misdaden en wanbedrijven bedoeld in de hoofdstukken IV (afdeling 2) en VI van titel III van boek II van het Strafwetboek - *"misdaden en wanbedrijven tegen de openbare trouw - valsheid in reispassen, machtigingen om wapens te dragen, arbeidsboekjes, reisorders en getuigschriften"*).

Na de beraadslaging op 7 maart 1996 kwam het Comité I tot het besluit dat een dergelijk onderzoek wel degelijk zijn grondslag vond in artikel 1 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten.

Dit artikel geeft het Comité I met name de opdracht de rechten die de Grondwet en de wet aan personen verlenen te waarborgen en te zorgen voor de doelmatigheid van de inlichtingendiensten. Bijgevolg heeft het Comité I besloten om toelating te verlenen voor dit onderzoek.

Het voorwerp van het onderzoek werd als volgt geformuleerd :

1. Na te gaan welke dienstkaarten er bestaan voor de verschillende categorieën van het personeel van de inlichtingendiensten en van alle documenten een specimen te verkrijgen.
2. Welke wettelijke of reglementaire basis er is voor deze dienstkaarten, inzonderheid indien ze vermeldingen tegenover derden bevatten.
3. Na te gaan welk het nut en het gebruik zijn van deze kaarten.

3. BELANGSTELLING VAN HET PARLEMENT VOOR DIT PROBLEEM

Het Comité I vond slechts één parlementaire vraag betreffende de dienstidentiteitskaarten en/of legitimatiekaarten van militairen.

Het betreft vraag nr. 284 die de heer Lefebber (SP) op 24 maart 1989 aan de minister van Landsverdediging stelde. Deze vraag omvatte vijf elementen :

1. *"Aan welke militairen wordt een dienstidentiteitskaart uitgereikt?"*
2. *"Wat zijn de wettelijke bepalingen en/of instructies die het uitreiken van een dienstidentiteitskaart aan militairen voorschrijven?"*

3. *“Wat zijn de verschillen tussen de dienstidentiteitskaarten uitgereikt aan Nederlands-, Frans- en Duitstalige militairen?”*
4. *“Aan welke militairen wordt een legitimatiekaart uitgereikt en voor welke functies of opdrachten?”*
5. *“Zijn de kaarten bedoeld in vraag 4 ook voorzien van een foto van de houder?”*

Antwoorden :

1. In zijn antwoord noemt de minister twintig categorieën van militairen en burgers aan wie een dienstidentiteitskaart wordt uitgereikt. Het personeel van SGR wordt niet genoemd, in tegenstelling tot *‘burgers die met een rang van militair gelijkgesteld zijn’*. Hiermee worden wellicht de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid bedoeld.
2. *“Er bestaan geen wettelijke bepalingen die het uitreiken van een dienstidentiteitskaart voor militairen voorschrijven. De huidige instructies ter zake zijn vervat in het reglement A8 dat handelt over de administratie van het militair personeel.”*
3. *“Tussen de dienstidentiteitskaarten uitgereikt aan Nederlands-, Frans- en Duitstalige militairen is er geen verschil, tenzij dat de taal waarin het document is opgesteld dezelfde is als de taal van de betrokkene.”*
4. *“Een legitimatiekaart wordt uitgereikt aan militairen die, tijdelijk of in een vast kader, in een beveiligde installatie of zone werken. Deze kaart heeft een beperkte geldigheidsduur en wordt uitgegeven door het organisme dat instaat voor die veiligheid en is alleen geldig voor die bepaalde zone. Er zijn geen centrale gegevens beschikbaar over het aantal functies of opdrachten waar een legitimatiekaart wordt voorgeschreven.”*
5. *“Deze kaarten zijn, in de meeste gevallen, voorzien van een foto van de houder.”*

4. DE DIENSTKAARTEN VAN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT

4.1. Grondslagen

De hierna genoemde bepalingen vormen de wettelijke en/of reglementaire grondslag voor het uitreiken van dienstkaarten, ambstekens en doorgangsbewijzen van de Veiligheid van de Staat:

- artikel 34 van het koninklijk besluit van 29 april 1966 *'houdende het statuut van het personeel van de sectie Veiligheid van de Staat van het Bestuur van de Openbare Veiligheid'*;
- artikel 10 van het ministerieel besluit van 4 december 1992 *'tot bepaling van de wapens die behoren tot de voorgeschreven uitrusting van de agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat en tot vaststelling van de bijzondere bepalingen betreffende het voorhanden hebben, het bewaren en het dragen van die wapens'*.

A. Het statuut van 'het personeel van de sectie Veiligheid van de Staat van het Bestuur van de Openbare Veiligheid'

Artikel 34 van het koninklijk besluit van 29 april 1996 *'houdende het statuut van het personeel van de sectie Veiligheid van de Staat van het Bestuur van de Openbare Veiligheid'* (gewijzigd door het koninklijk besluit van 22 december 1993) bepaalt :

"De ambtenaren van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat zijn te allen tijde in het bezit van een verzilverde medaille, van veertig millimeter diameter, met op de beeldzijde het rijkswapen en op de keerzijde de woorden "Openbare Veiligheid - Sûreté publique", evenals hun naam, de beginletters van hun voornamen en hun hoedanigheid."

Deze bepaling is enkel van toepassing op de agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat.

In tegenstelling tot artikel 33 van het koninklijk besluit van 20 augustus 1969 houdende het statuut van de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid, voorziet het statuut van de agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat niet dat ze drager zijn van een door de minister van Justitie uitgereikte dienstidentiteitskaart.

Uit een interne nota van deze dienst blijkt echter dat er voor de agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat een doorgangsbewijs bestaat.

B. Het ministerieel besluit van 4 december 1992 'tot bepaling van de wapens die behoren tot de voorgeschreven uitrusting van de agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat en tot vaststelling van de bijzondere bepalingen betreffende het voorhanden hebben, het bewaren en het dragen van die wapens'

Artikel 10 van dit ministerieel besluit bepaalt :

"Ieder agent van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat die drager is van een dienstwapen, is in het bezit van een identificatiekaart die het bewijs levert van de reglementaire toelating om een wapen te dragen bij het uitvoeren van zijn taken. Dit document vermeldt de naam, voornamen, plaats en datum van geboorte, de graad van de agent, een foto van betrokkene en de handtekening van de minister van Justitie of van zijn afgevaardigde."

Dit ministerieel besluit werd genomen in uitvoering van artikel 2 van het koninklijk besluit van 11 september 1991 *'betreffende het voorhanden hebben en het dragen van wapens door de diensten van het openbaar gezag of van de openbare macht'*.

Dit artikel verleent aan de minister van Justitie de bevoegdheid :

- te bepalen welke wapens behoren tot de voorgeschreven uitrusting van de agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat, enerzijds;
- de bijzondere bepalingen betreffende het voorhanden hebben, het bewaren en het dragen van die wapens, vast te stellen.

Dit koninklijk besluit van 11 september 1991 berust op zijn beurt op de wet van 3 januari 1933 *'op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie'* (gewijzigd door de wetten van 24 juli 1934, 4 mei 1936 en 30 januari 1991).

4.2. Beschrijving, inhoud en functie van de kaarten

A. De 'witte dienstkaart'

Het gaat om de identificatiekaart die in artikel 10 van het ministerieel besluit van 4 december 1992 wordt beschreven. Deze kaart vervangt de oude doorgangsbewijzen en de individuele vergunning voor het dragen van een wapen.

Sinds 1993 is dit de nieuwe dienstkaart. Ze duidt aan dat de houder bij het uitoefenen van zijn taken een voorgeschreven wapen mag dragen.

Alle agenten van de buitendiensten zijn houder van een dergelijke kaart.

B. De kaart van de centrale administratieve diensten

De Dienst Enquêtes kon kennis nemen van een fotokopie van de kaart die aan de rijkswachters werd getoond.

Deze kaart werd uitgereikt door de secretaris-generaal van het ministerie van Justitie en vermeldt de identiteit van de houder en zijn graad bij de Veiligheid van de Staat.

De kaart bevat ook de volgende vermelding: *“De gestelde overheden erkennen hem in deze hoedanigheid; ze worden ... (onleesbaar)⁽¹⁾ om in de uitoefening van zijn ambt hulp en bescherming te verlenen.”*

Gevraagd om meer uitleg te verstrekken over het uitreiken van dienstkaarten aan leden van de centrale diensten van de Veiligheid van de Staat, heeft de secretaris-generaal van het ministerie van Justitie verklaard :

“Sommige ambtenaren van de centrale administratieve diensten hebben een dienstkaart gekregen waarmee ze kunnen aantonen dat ze aan het ministerie van Justitie verbonden zijn. Voor het uitreiken van deze kaarten bestaat er geen wettelijke of reglementaire basis. De kaarten hebben enkel tot doel te getuigen van de afkomst van onze ambtenaren ten overstaan van andere openbare organen, bijvoorbeeld in de bibliotheken van de ministeries of in het Parlement. Deze kaart ontslaat de ambtenaren van bepaalde louter administratieve voorschriften of maakt het mogelijk vlot de neutrale zone te betreden bij betogingen⁽²⁾.”

Het Comité I heeft de secretaris-generaal van het ministerie van Justitie gevraagd bijkomende uitleg te verschaffen, te weten :

- Wie zijn deze ‘sommige ambtenaren’ van de administratieve diensten van de Veiligheid van de Staat aan wie een dienstkaart werd uitgereikt?

- Houdt het uitreiken van deze kaart al dan niet verband met een bepaalde functie?

De hoge ambtenaar antwoordde als volgt op deze vragen:

“(...) ik heb de eer u te melden dat ik het gebruik, het model en de toekenningsvoorwaarden van de dienstkaart zal vaststellen. In verband hiermee zal ik in het bijzonder letten op de vermeldingen op de kaart. Ze moeten worden beperkt tot het doel waartoe de kaarten aan sommige ambtenaren worden uitgereikt, nl. op eenvoudige wijze het bewijs leveren van hun functie, in welomschreven beroepssituaties⁽³⁾.”

(1) De fotokopie van deze kaart was niet erg duidelijk.

(2) Vrije vertaling

(3) Vrije vertaling

Gevraagd naar de maatregelen die werden genomen naar aanleiding van het ongepast vertonen van een van deze kaarten aan de rijkswacht, liet de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan het Comité I weten dat ten laste van de betrokkene geen tuchtdossier werd geopend en dat geen enkele nieuwe dienstnota was opgesteld.

C. De verzilverde medaille van de agenten van de buitendiensten

Deze medaille wordt beschreven in artikel 34 van het koninklijk besluit van 29 april 1966 'houdende het statuut van het personeel van de sectie Veiligheid van de Staat van het Bestuur van de Openbare Veiligheid' (zie punt 4.1.A.).

In een dienstorder uit 1956 lezen we:

" Wanneer het personeel contact dient te nemen met gerechtelijke of administratieve overheden in uitvoering van zijn opdracht of van voorgeschreven plichten, is het ertoe gehouden uitdrukkelijk kennis te geven van zijn lidmaatschap bij het Bestuur van de Openbare Veiligheid - sectie Veiligheid van de Staat - door het vertonen hetzij van zijn dienstpenning, hetzij van zijn dienstkaart.

Dit met het doel te vermijden dat een lid van de gerechtelijke of administratieve overheid eventueel zou kunnen denken te doen te hebben bijvoorbeeld met een lid of meerdere leden van de gemeentepolitie of van de gerechtelijke politie bij de Parketten, vergissing welke aanleiding kan geven tot het eventueel openen van een onderzoek wegens inmenging in openbare ambten."

Het koninklijk besluit van 31 december 1993 betreffende de organisatie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken heeft het Bestuur van de Openbare Veiligheid in twee takken opgedeeld door de Dienst Vreemdelingenzaken bij het ministerie van Binnenlandse Zaken onder te brengen.

Sindsdien is de benaming 'sectie Veiligheid van de Staat van het Bestuur van Openbare Veiligheid' vervangen door 'Bestuur van de Veiligheid van de Staat'. De vermeldingen op de verzilverde medaille stemmen dus niet langer overeen met de nieuwe officiële benaming van de dienst.

4.3. Het legitimatiebewijs voorzien door het wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten

Afdeling 2 van dit wetsontwerp bevat bijzondere bepalingen betreffende de uitoefening van de opdrachten tot bescherming van personen door agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat. Deze agenten worden '*beschermingsofficieren*' genoemd.

De bepalingen zijn gebaseerd op de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, en verlenen aan de beschermingsofficieren een aantal bevoegdheden van officier van administratieve politie: ze

mogen verlaten onroerende goederen betreden, een veiligheidsfouillering van personen doen, een voertuig doorzoeken, gevaarlijke voorwerpen in beslag nemen, een persoon voor een korte periode vasthouden, zijn identiteit controleren, op beperkte wijze geweld of een vuurwapen gebruiken, en zelfs de hulp of bijstand van ter plaatse aanwezige personen vorderen wanneer ze in gevaar worden gebracht. Het gebruik van dwangmiddelen wordt echter beperkt tot het vervullen van beschermingsopdrachten.

Artikel 21 bepaalt dus:

“Bij het vervullen van hun opdrachten, behalve wanneer de omstandigheden het niet toelaten, doen de beschermingsofficieren, of tenminste een van hen, die tegenover een persoon optreden of zich aanmelden aan de woning van een persoon, van hun hoedanigheid blijken door middel van het legitimatiebewijs waarvan zij houder zijn.”

Deze bepaling is gebaseerd op artikel 41 van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt. Dit artikel luidt als volgt:

“Behalve wanneer de omstandigheden het niet toelaten, doen de politieambtenaren die in burgerkledij tegenover een persoon optreden, of tenminste één van hen, van hun hoedanigheid blijken door middel van het legitimatiebewijs waarvan zij houder zijn. (...)

(...)Hetzelfde geldt wanneer politieambtenaren in uniform zich aanmelden aan de woning van een persoon”.

4.4. Het legitimatiebewijs voorzien door het wetsontwerp betreffende de machtigingen inzake veiligheid

Het voornaamste doel van dit wetsontwerp, dat op 17 september 1997 werd ingediend⁽⁴⁾, is het verlenen van een wettelijke basis aan onderzoeken die voorafgaan aan het uitreiken van een veiligheidsmachtiging, d.w.z. een officiële toelating die toegang verleent tot geclassificeerde gegevens.

Hoofdstuk III van dit wetsontwerp gaat over veiligheidsonderzoeken. Deze onderzoeken worden ingesteld door agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat en door leden van de SGR, bijzonder aangesteld daarvoor.

Het wetsontwerp bepaalt dat deze agenten bij hun aanstelling een *'legitimatiekaart'* krijgen waarvan het model, afhankelijk van het geval, door de minister van Justitie of Landsverdediging wordt bepaald.

Op voorlegging van deze kaart krijgen de betrokken agenten, in het kader van de veiligheidsonderzoeken en alleen daarvoor, toegang tot het centraal strafregister, de strafregisters, het rijksregister, de bevolkings- en vreemdelingenregisters, het wachtregister voor vreemdelingen en tot bepaalde politiegegevens.

Voorts moeten agenten van de inlichtingendiensten hun legitimatiekaart tonen aan elke persoon aan wie ze in het kader van veiligheidsonderzoeken om bijstand vragen.

⁽⁴⁾ Kamer van Volksvertegenwoordigers - 1193/1 - 96/97.

Deze kaart mag enkel in het kader van veiligheidsonderzoeken worden gebruikt en moet onmiddellijk worden terugbezorgd aan de overheid die de kaart heeft uitgereikt wanneer een einde is gekomen aan de ministeriële aanduiding tot het verrichten van deze onderzoeken.

4.5. Commentaar

Zowel de verzilverde medaille als de identificatiekaart van de agenten van de buitendiensten zijn gebaseerd op reglementen die tegen eender wie kunnen ingeroepen worden, nl. een koninklijk en een ministerieel besluit.

Twee wetsontwerpen streven ernaar een wettelijke basis te verlenen aan het uitreiken van dergelijke documenten:

- het wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten - voorziet dat een '*legitimatiebewijs*' wordt uitgereikt aan de agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat die met opdrachten tot het beschermen van personen worden belast ;
- het wetsontwerp betreffende machtigingen inzake veiligheid - bepaalt dat een '*legitimatiekaart*' wordt uitgereikt aan agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat en aan leden van de SGR die speciaal worden aangeduid om veiligheidsonderzoeken te verrichten.

Het uitreiken van een dienstkaart aan '*sommige ambtenaren van de centrale administratieve diensten*' berust op geen enkele wettelijke of reglementaire basis.

Over de uitreiking van deze kaart wordt beslist door de secretaris-generaal van het ministerie van Justitie die zich ertoe heeft verbonden het gebruik, het model en de toekenningsvoorwaarden ervan te bepalen.

Hij zal in het bijzonder aandacht besteden aan de vermeldingen op de kaart : "*Ze moeten worden beperkt tot het doel waartoe de kaarten aan sommige ambtenaren worden uitgereikt, nl. op eenvoudige wijze het bewijs leveren van hun functie, in welomschreven beroepssituaties.*"

Volgens het Comité I is de vermelding '*de gestelde overheden erkennen hem in deze hoedanigheid; ze worden... (onleesbaar) om in de uitoefening van zijn ambt hulp en bescherming te verlenen*' vatbaar voor dezelfde kritiek die de kaarten van SGR betreft⁽⁵⁾: ze is te algemeen. Deze vermelding bezit immers niet de minste dwingende kracht jegens burgerlijke overheden en burgers.

Onder voorbehoud van het wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten, bestaat er geen enkele wettelijke of reglementaire tekst die de agenten van de Veiligheid van de Staat enige macht tot het dwingen of opvorderen van deze overheden en burgers verleent.

⁽⁵⁾ Zie punt 5.3.

Het vertonen van dit document aan een burger, een ambtenaar of een politieagent brengt voor deze laatste geen enkele verplichting mee ten overstaan van de houder van het document.

Het Comité I is dan ook van mening dat de dienstkaart van de ambtenaren van de centrale diensten van de Veiligheid van de Staat geen andere functie moet hebben dan het bewijs leveren van de identiteit, de graad en de hoedanigheid van de drager.

Dit standpunt werd ook ingenomen door de heer Caeymaex, voormalig administrateur-directeur-generaal van de Veiligheid van de Staat, in een artikel dat in september 1964 in het tijdschrift 'De politieofficier' verscheen:

"De medaille en het doorgangsbewijs waar hij (de agent van de Veiligheid van de Staat) drager van is staan borg voor zijn identiteit en zijn biezondere (sic) functies ten bate van de uitvoerende macht, maar verlenen geen andere rechten dan deze aan alle agenten van deze macht toegestaan. Alzo zal de veiligheidsagent moeten rekenen op de medewerking die hem kan worden verleend door al degenen die, zoals hij, een deel hebben in de uitoefening van het openbaar gezag: gemeentelijke politie, rijkswacht en gerechtelijke politie o.a."

Het Comité I heeft nog geen kennis van de modellen en vermeldingen van de 'legitimatiebewijzen' en 'legitimatiekaarten' die door het wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten enerzijds en het wetsontwerp betreffende machtigingen inzake veiligheid anderzijds worden voorzien.

Het Comité I meent dat het nodig zal zijn deze legitimatiebewijzen en -kaarten, de enige documenten die een bevoegdheid tot dwang jegens personen verlenen, duidelijk te onderscheiden van eender welke andere documenten (dienstkaart, doorgangsbewijs, enz.) die aan de ambtenaren van de Veiligheid van de Staat worden uitgereikt.

Dit onderscheid moet met name terug te vinden zijn in:

- de uiterlijke vorm van deze kaarten ;

- de formulering van de rechten die ze aan de houder verlenen.

5. DE DIENSTKAARTEN VAN SGR

5.1. Grondslagen

De hierna genoemde bepalingen vormen de wettelijke en/of reglementaire grondslag voor het uitreiken van dienstkaarten, ambtstekens en doorgangsbewijzen van SGR :

- artikel 33 van het koninklijk besluit van 20 augustus 1969 houdende het statuut van de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid ;

- het 'reglement inzake militaire veiligheid' ;
- de 'Territoriale Veiligheidsrichtlijn' betreffende de veiligheid van militaire kwartieren en de toegang tot deze kwartieren.

De laatste twee documenten werden geklasseerd onder het label 'beperkte verspreiding'.

A. Het statuut van de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid

Artikel 33 van het koninklijk besluit van 20 augustus 1969 houdende het statuut van de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid (gewijzigd bij de koninklijke besluiten van 1 juli 1971, 18 december 1987 en 22 december 1989) bepaalt :

"De burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid zijn te allen tijde in het bezit van een verzilverde medaille, van veertig millimeter diameter, met op de beeldzijde het rijkswapen en op de keerzijde de woorden "ministerie van Landsverdediging - ministère de la Défense nationale - Dienst militaire veiligheid - Service de sécurité militaire", evenals hun naam en de beginletters van hun voornamen. Bovendien zijn zij houder van een door de minister van Landsverdediging afgeleverde dienstidentiteitskaart."

Deze bepaling is enkel van toepassing op de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid van SGR.

B. Het 'reglement inzake militaire veiligheid'

De laatste versie waarover het Comité I beschikt is die van 15 juli 1992. Het gaat om een handleiding met de 'veiligheidsnormen voor militaire gebouwen en installaties' die gelden voor alle nieuwe constructies bestemd voor organismen die onder het ministerie van Landsverdediging ressorteren.

Het opstellen en bijwerken van dit document maakt volledig deel uit van de opdrachten inzake veiligheid van SGR. De nieuwe versie van dit reglement zou binnenkort in werking moeten treden.

C. De 'Territoriale Veiligheidsrichtlijn' betreffende de veiligheid van militaire kwartieren en de toegang tot deze kwartieren

De 'Territoriale Veiligheidsrichtlijnen' (TVR) worden door de Staf van de Belgische Strijdkrachten uitgewerkt ten behoeve van de Belgische militaire eenheden en organismen.

Ze groeperen alle bestaande voorschriften op het gebied van veiligheid en zijn met name gebaseerd op het 'reglement inzake militaire veiligheid'. Al deze richtlijnen worden voorbereid door de Sectie Veiligheid van SGR.

De bewuste TVR heeft tot doel de veiligheid van militaire kwartieren in het algemeen, en de veiligheid van beschermde zones binnen deze kwartieren in het bijzonder, te waarborgen.

De richtlijn vermeldt de controle van al wie de kwartieren betreedt of verlaat met behulp van een toegangskaart, waaronder :

- de militaire dienstidentiteitskaart die elke militair (ook militairen van SGR) ontvangt: deze kaart geeft, in principe, toegang tot het kwartier;
- de permanente toegangskaart tot het kwartier die aan het burgerpersoneel (ook dat van SGR) wordt uitgereikt;
- speciale identiteitskaarten en vrijgeleiden: de SGR-dienstkaarten behoren tot deze categorie van documenten.

5.2. Beschrijving, inhoud en functie van de kaarten

A. Het 'wijnrood vrijgeleide'

Deze kaart wordt uitgereikt aan SGR-leden die in de uitoefening van hun functie toegang moeten hebben tot militaire inrichtingen, veiligheidszones inbegrepen, zonder enige andere vorm van controle. Deze kaart heeft ook tot doel aan burgerlijke en militaire overheden te bevestigen dat de houder tot het SGR-personeel behoort. Dit document bevat onder meer de volgende vermeldingen :

"Drager dezer is NIET onderworpen aan de veiligheidscontrolemaatregelen en heeft recht op vrije toegang tot de militaire inrichtingen."

"Le porteur de la présente n'est PAS soumis aux mesures de contrôle de sécurité et a droit de libre accès aux installations militaires."

"De burgerlijke en militaire overheden worden verzocht hem hulp en bijstand te verlenen."

"Les autorités civiles et militaires sont priées de lui prêter aide et assistance."

De kaart moet genummerd zijn en de handtekening van de minister van Landsverdediging dragen.

B. De permanente toegangskaart van het ministerie van Landsverdediging

Deze kaart wordt enkel aan SGR-chauffeurs uitgereikt. Na identificatie van de houder geeft ze toegang tot alle militaire kwartieren.

Voorts heeft ze tot doel aan burgerlijke en militaire overheden te bevestigen dat de houder tot het SGR-personeel behoort. Deze kaart bevat onder meer de volgende vermelding:

"De gestelde overheden zullen hem in die hoedanigheid erkennen en hem hulp en bescherming verlenen in de uitoefening van zijn ambt. - Les autorités constituées le reconnaîtront en cette qualité; elles sont invitées à lui prêter aide et protection dans l'exercice de ses fonctions.

- Die bestehende Behörden haben ihn in dieser Eigenschaft zu erkennen und ihm in der Ausübung seines Amtes Hilfe und Schutz zu gewähren."

De kaart moet genummerd zijn en de handtekening van de Chef van SGR bevatten *"namens de minister - au nom du Ministre - namens des Ministers"* (van Landsverdediging).

C. Het 'crèmekleurig vrijgeleide'

Dit vrijgeleide is de identiteitskaart van de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid, vermeld in artikel 33 van het koninklijk besluit van 20 augustus 1969 houdende het statuut van de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid.

Het document bevat geen enkele vermelding betreffende het recht van toegang tot militaire inrichtingen voor de houder.

Naast de gegevens over de identiteit van de houder, vinden we op de keerzijde van de kaart de volgende vermelding:

"De titularis van deze (sic) vrijgeleide is er toe gemachtigd, wanneer de noodzakelijkheid zich voordoet, hulp en bijstand te vragen van de burgerlijke en militaire overheden. - Le titulaire du présent laissez-passer est autorisé, en cas de besoin à requérir aide et assistance des autorités civiles et militaires. - Der Inhaber dieses Passierscheines ist ermächtigt nötigenfalls, die Zivil- und Militärbehörden um Hilfe und Beistand zu ersuchen."

De kaart moet genummerd zijn en de handtekening van de minister van Landsverdediging bevatten.

Deze kaart heeft enkel tot doel aan burgerlijke en militaire overheden te bevestigen dat de houder tot het personeel van de Dienst militaire veiligheid behoort.

D. De verzilverde medaille van de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid

De aan een lid van het Comité I voorgelegde medaille beantwoordt wel degelijk aan de beschrijving in artikel 33 van het koninklijk besluit van 20 augustus 1969 houdende het statuut van de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid.

Het enige doel van de medaille is aan burgerlijke en militaire overheden te bevestigen dat de houder tot het personeel van de Dienst militaire veiligheid behoort.

Het gebruik van deze medaille wordt soms als ouderwets beschouwd. Andere ambtenaren echter zijn er in zekere zin trots op dat ze houder zijn van een dergelijk symbool.

E. Wapendracht

Het SGR-personeel beschikt niet over een kaart die dezelfde waarde bezit als de kaart die bewijst dat de agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat gemachtigd zijn om een voorgeschreven wapen te dragen in de uitoefening van hun functies (cfr. punt 4.2.A. - *De 'witte dienstkaart'*).

Bij SGR kan elke vergunning tot wapendracht slechts worden verleend voor de noodwendigheden van de dienst binnen het kader en voor de duur van bepaalde specifieke opdrachten.

Bijgevolg moet de drager van een wapen, wanneer hij in burgerkledij is, steeds in het bezit zijn van een document dat hem daartoe machtigt, met name: voor een wapen dat aan de eenheid toebehoort, hetzij een marsbevel getekend door de korpscommandant, hetzij een vermelding op de militaire identiteitskaart en getekend door de korpscommandant; voor een privéwapen, een machtiging tot het dragen van een wapen ondertekend door SGR.

In militaire kledij, vereist enkel het dragen van een privéwapen een machtiging tot het dragen van een wapen ondertekend door SGR.

Momenteel wordt over deze materie een specifiek onderzoek gevoerd.

5.3. Commentaar

Enkel de verzilverde medaille en de 'crèmekleurige kaart' vinden hun grondslag in een reglement dat tegen eenieder kan worden ingeroepen, nl. een koninklijk besluit.

De 'crèmekleurige kaart' is de enige echte dienstkaart bij SGR, maar wordt enkel aan de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid uitgereikt.

De andere kaarten (de 'wijnrode kaart' en de 'permanente toegangkaart van het ministerie van Landsverdediging') verlenen enkel toegang tot militaire kwartieren. Ze vinden hun grondslag in de interne reglementen van de Strijdkrachten en vervullen geen enkele functie in het burgerleven.

De enige verplichting waartoe het vertoon van één van deze documenten kan leiden is de verplichting voor militairen om de houder toegang te verlenen tot een militair kwartier om er zijn opdracht te vervullen.

Nochtans bevatten al deze kaarten vermeldingen zoals *“de burgerlijke en militaire overheden worden verzocht hem hulp en bijstand te verlenen”* (wijnrode kaart), *“de gestelde overheden zullen hem in die hoedanigheid erkennen en hem hulp en bescherming verlenen in de uitoefening van zijn ambt”* (permanente toegangskaart van het ministerie van Landsverdediging) of nog *“de titularis van deze vrijgeleide is er toe gemachtigd, wanneer de noodzakelijkheid zich voordoet, hulp en bijstand te vragen van de burgerlijke en militaire overheden”* (crèmekleurig doorgangsbewijs).

Deze vermeldingen bezitten echter niet de minste dwingende kracht jegens burgerlijke overheden en burgers, vermits er geen enkele wet, reglement of wetsontwerp bestaat waarbij aan de ambtenaren van SGR eender welke bevoegdheid tot dwang of opvordering jegens derden wordt verleend.

Het voorleggen van een van deze documenten aan burgers verplicht deze laatsten tot geen enkele specifieke verplichting jegens de houder. Bijgevolg moeten deze vermeldingen worden begrepen als niet meer dan een verzoek om hulp en bijstand te verlenen.

De uitdrukking in het Frans *‘requérir aide et assistance’* op de kaart van de burgerlijke ambtenaren van de Dienst militaire veiligheid is bijzonder slecht gekozen omdat men zou kunnen denken dat deze kaart hen een onbestaande bevoegdheid tot opvordering verleent.

Het Comité I is de mening toegedaan dat al de bovengenoemde formuleringen te algemeen zijn en moeten worden herzien teneinde een duidelijk onderscheid te maken met de toekomstige ‘legitimatiekaart’ voor leden van SGR die speciaal worden aangeduid om veiligheidsonderzoeken te verrichten (zie punt 4.4).

Dit document zal bij SGR het enige zijn dat aan de houder een wettelijke bevoegdheid jegens personen verleent.

Dit onderscheid moet met name terug te vinden zijn :

- in de uiterlijke vorm van deze kaarten;
- in de formulering van de rechten die ze aan de houder verlenen.

6. DE ‘EENZELVIGHEIDSKAART S.R.A.’

Het Comité I werd op de hoogte gebracht van het bestaan van een eenzelvigheidskaart van de ‘inlichtings- en actiediensten’. Een gewezen weerstander, tijdens de Tweede Wereldoorlog lid van een inlichtingennet, was houder van een dergelijke kaart. Voorts was de betrokkene houder van een lidkaart van de *‘Unie der Inlichtings- en Actiediensten’*.

Het Comité I wilde meer informatie over het toekennen van deze kaarten.

6.1. Grondslagen

In zijn brief van 13 augustus 1997 heeft de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan de Dienst Enquêtes de volgende uitleg verstrekt over de eenzelveigheidskaart van agenten van de Inlichtings- en Actiediensten.

Dit document werd uitgereikt aan gewezen weerstanders die dit statuut hadden aangevraagd. Na de Tweede Wereldoorlog werd dit statuut door de administrateur-directeur-generaal van de Veiligheid van de Staat individueel toegekend, afhankelijk van de opdrachten die op door de vijand bezet gebied werden uitgevoerd voor rekening van deze dienst die toen, in samenwerking met de Britse overheid, vanuit Londen opereerde.

Aan de toekenning van dit statuut waren financiële voordelen verbonden op het gebied van pensioen. Het statuut werd officieel bekrachtigd met een wetsbesluit van 1 september 1944, aangevuld met een wetsbesluit van 16 februari 1946.

Een dienstnota uit die tijd, ondertekend door de *'administrateur van de Veiligheid van de Staat'*, geeft wat uitleg over de toepassingsmaatregelen van dit statuut, maar bevat geen enkele verwijzing naar het bestaan van een speciale eenzelveigheidskaart.

In de bijlagen van het Belgisch Staatsblad van 1 december 1945 heeft de Dienst Enquêtes de statuten gevonden van de 'Unie der Inlichtings- en Actiediensten' afgekort 'U.S.R.A.'

Deze vereniging zonder winstoogmerk, met als doel het waarmemen der stoffelijke en zedelijke belangen der U.S.R.A. en dezer leden, is overigens nog steeds actief, vermits de benoeming van nieuwe beheerders werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 4 november 1994.

6.2. Beschrijving van de eenzelveigheidskaart

Een gewezen weerstander werd bereid gevonden een fotokopie van zijn eenzelveigheidskaart als agent van de Inlichtings- en Actiediensten aan het Comité I te bezorgen. Vermits het om een persoonlijk document gaat, komt het niet voor in als bijlage van het onderhavige verslag.

Het document heeft als titel *'Eenzelveigheidskaart - Carte d'identité - S.R.A.'*

Op de binnenkant vinden we de identiteit van de houder, met zijn pasfoto en een vingerafdruk. Voorts bevat de kaart een stempel van de Veiligheid van de Staat en de handtekening van de *'beheerder der Veiligheid van den Staat'*, waarmee dit document een officieel karakter krijgt.

6.3. Commentaar

Hoewel dit document 'eenzelveigheidskaart' wordt genoemd, lijkt het geen enkele 'operationele' functie of functie van vereenzelviging van de houder ten overstaan van de overheden of van één van de nationale inlichtingendiensten te hebben gehad.

Deze eenzelveidheidskaart levert slechts het bewijs dat een gewezen weerstander houder is van het statuut van inlichtings- en actieagent zoals bepaald door de wetsbesluiten van 1 september 1944 en 16 februari 1946.

7. AANBEVELINGEN

Bij gebrek aan een wettelijke bevoegdheid tot dwang, meent het Comité I dat de dienstkaarten (of identiteitskaarten) van de leden van de inlichtingendiensten slechts de volgende functies kunnen hebben, te weten :

- de identiteit van de houder, zijn graad en zijn hoedanigheid bij de genoemde dienst bevestigen;
- hem zonder enige andere vorm van controle toegang verlenen tot bepaalde militaire of officiële inrichtingen ;
- eventueel bewijzen dat hij gemachtigd is om bij het uitoefenen van zijn taken een voorgeschreven wapen te dragen.

Zo nodig kan één enkel document deze drie functies vervullen.

Bij gebrek aan een wet of reglement (een koninklijk of ministerieel besluit), doet het Comité I de volgende aanbevelingen :

- het bestaan van eender welke dienstkaart of doorgangsbewijs die/dat in omloop wordt gebracht, moet op zijn minst berusten op een interne richtlijn of een vast order;
- dit document moet de functie en het gebruik van de kaart of het doorgangsbewijs vaststellen;
- de categorieën en eventueel de graden van de personeelsleden die een dienstkaart of doorgangsbewijs krijgen, moeten worden vermeld;
- elke kaart en elk doorgangsbewijs moeten worden genummerd.

Het Comité I is er ook voorstander van dat een register wordt bijgehouden met de naam van elke persoon aan wie een dienstkaart of doorgangsbewijs wordt uitgereikt.

Bij gebrek aan een wettelijke verplichting of een protocol van akkoord en samenwerking tussen burgerlijke en militaire overheden, zou geen enkele kaart van een inlichtingendienst nog de volgende voor burgerlijke overheden bestemde vermeldingen mogen bevatten: *'gevorderd'*, *'gevraagd'* of *'verzocht' 'hulp, bijstand en bescherming te verlenen'* aan de houder van een dergelijke kaart.

Twee wetsontwerpen streven ernaar een wettelijke basis te verlenen aan het uitreiken van dergelijke documenten :

- het wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten voorziet dat een *'legitimatiebewijs'* wordt uitgereikt aan de agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat die met opdrachten tot het beschermen van personen worden belast ;
- het wetsontwerp betreffende machtigingen inzake veiligheid bepaalt dat een *'legitimatiekaart'* wordt uitgereikt aan agenten van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat en aan leden van de SGR die speciaal worden aangeduid om veiligheidsonderzoeken te verrichten.

Enkel deze documenten zullen werkelijk het bewijs leveren van een bevoegdheid tot dwang of van een wettelijke bevoegdheid ten overstaan van particulieren of ambtenaren. Bijgevolg zullen enkel deze documenten een vermelding mogen bevatten betreffende de wettelijke bevoegdheden van de houder.

Voorts beveelt het Comité I aan dat elke kaart en elk doorgangsbewijs duidelijk en ondubbelzinnig aangeven over welke bevoegdheden de houder beschikt en ten overstaan van welke overheden.

De vorm en de inhoud van deze documenten moeten ze duidelijk onderscheiden van het *'legitimatiebewijs'* van de beschermingsofficieren van de Veiligheid van de Staat enerzijds en van de *'legitimatiekaart'* van de met veiligheidsonderzoeken belaste agenten anderzijds.

In zoverre het gebruik van de verzilverde medaille nog nuttig wordt geacht, raadt het Comité I aan de vermeldingen op de medaille van de buitendiensten van de Veiligheid van de Staat aan te passen, vermits de huidige vermeldingen niet meer overeenstemmen met de nieuwe officiële benaming van deze dienst.

Tenslotte raadt het Comité I aan :

- een strenge, interne controle op de toekenning en het gebruik van de kaarten en doorgangsbewijzen ;
- dat de nieuwe kaarten geplastificeerd en onvervalsbaar zouden zijn.

HOOFDSTUK 2 : DE NALEVING EN TOEPASSING DOOR SGR VAN DE TERRITORIALE VEILIGHEIDSRICHTLIJNEN EN IN HET BIJZONDER DEZE WELKE DE TOEGANG REGELEN TOT HUN KWARTIEREN

1. PROCEDURE

Eind september 1997 werd de Dienst Enquêtes in het bezit gesteld van een door SGR, aan één van haar medewerkers, afgeleverde toegangskaart tot een militair kwartier. Naar alle waarschijnlijkheid werd deze kaart door haar titularis verloren.

Door de Dienst Enquêtes werd hieromtrent een informele vraag gesteld en werd vastgesteld, aan de hand van het verkregen antwoord, dat bij SGR de terzake vigerende richtlijnen niet of onvoldoende werden toegepast.

De Dienst Enquêtes besloot, conform artikel 40,§1 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten, een ambtshalve onderzoek te openen onder het thema "*De naleving en toepassing door SGR van de Territoriale Veiligheidsrichtlijnen en in het bijzonder deze welke de toegang regelen tot hun kwartieren*".

De Voorzitster van het Comité I werd van dit initiatief in kennis gesteld, hetgeen werd bekrachtigd tijdens de plenaire vergadering van het Comité I op 16 oktober 1997.

In toepassing van artikel 46, 3° lid van het huishoudelijk reglement, werden de Voorzitters van de Kamer en Senaat op 20 oktober 1997 schriftelijk in kennis gesteld van de opening van dit onderzoek.

De minister van Landsverdediging werd op zijn beurt ingelicht bij schrijven van 14 oktober 1997.

Het verslag werd goedgekeurd tijdens de vergadering van het Comité I op 12 februari 1998.

2. WETTELIJKE OF REGLEMENTAIRE BASIS

2.1. Algemeen

De toegang en de controle van militaire kwartieren worden vervat in, en geregeld door :

- de 'Territoriale Veiligheidsrichtlijnen' (TVR) ;
- de 'Permanente orders'(PO).

De TVR werden gezamenlijk door de Staven Belgische Strijdkrachten en Belgische Strijdkrachten in Duitsland uitgewerkt, ten behoeve van de Belgische eenheden en militaire organismen, in België of in Duitsland gestationeerd of verblijvend.

Hun hoofddoel is het verzekeren van de 'Militaire Veiligheid'. De TVR bevatten alle bestaande voorschriften op gebied van veiligheid en steunen onder meer op het reglement IF-5, waarvan de grondbeginselen geldig blijven, al lijken sommige gegevens hiervan niet meer actueel te zijn.

Hoe deze richtlijnen dienen te worden toegepast binnen een eenheid, wordt door die eenheid zelf bepaald in door haar opgestelde 'Permanente orders'.

In het algemeen kunnen de toegangskaarten worden beschouwd als een faciliteit om de in- en uitgang van talrijke personen van het Ministerie van Landsverdediging in de militaire kwartieren en zones die geen risico inhouden te vergemakkelijken.

Niettegenstaande deze toegestane faciliteit moet iedere persoon, op ieder moment, in staat zijn om zijn aanwezigheid binnen het kwartier te rechtvaardigen door middel van een document, hetzij de militaire hetzij de dienstkaart om zodoende tegemoet te komen aan het hoofddoel van de controle: de veiligheid verzekeren van de beschermde zones binnen de kwartieren gesitueerd.

2.2. Soorten toegangskaarten

De TVR-34 voorziet 2 soorten van identificatie- en toegangskaarten, nl. :

2.2.1. De permanente toegangskaart - ITK-P

Deze is bestemd voor het personeel dat tot één of meer beschermde zones, in een kwartier gelegen, toegang mag hebben. Deze kaart is voorzien van een foto.

2.2.2. De toegangskaart bezoeker - ITK-B

Deze is bestemd voor alle personeel dat niet in het bezit is van een ITK-P, en waarvan de aanwezigheid noodzakelijk is in de beschermde zone. Deze kaart is niet voorzien van een foto.

2.2.3. Het verschil tussen beide kaarten

De houder van een ITK-P heeft vrije toegang tot het kwartier; de houder van een ITK-B wordt begeleid.

2.2.4. Wie levert deze kaarten af ?

De ITK-P worden uitgereikt door de veiligheidsofficier en in een register opgenomen.

De ITK-B worden uitgereikt door het controlerend personeel aan de ingang, in ruil voor een dienst- of een burgeridentiteitskaart.

2.2.5. Controleprocedure

ITK-P: * visueel door het controlerend personeel

ITK-B: * de bezoeker wordt aangemeld bij de gevraagde autoriteit door het controlepersoneel

* de bezoeker wordt door de autoriteit afgehaald bij de controlepost

* de bezochte autoriteit is verantwoordelijk voor de permanente begeleiding

2.2.6. Voorschriften in geval van verlies

De Kwartierscommandant moet :

* maatregelen treffen ter voorkoming van misbruik ;

* de Provincie-Staf verwittigen ;

* de ITK-P vervangen ;

* de lijst van de ITK aanvullen met :

- het verlies van de originele kaart en de verwijzing naar het duplicaat ;

- de inschrijving van het duplicaat.

2.3. Permanente orders in voege bij SGR

De problematiek met betrekking tot de 'Toegangskaarten' wordt bij SGR geregeld door haar '*Permanent Order 20.05*'

2.3.1. Algemeen

Het personeel van SGR is in het bezit van een persoonlijke toegangkaart. Deze kaart beantwoordt volledig aan de in de TVR beschreven ITK-P.

2.3.2. Type van kaarten

Bij SGR worden drie soorten kaarten uitgereikt, nl.:

* de kaart 'SGR'

* de kaart 'KKE-SP040'

* de 'VIP' -kaart

2.3.3. De kaart 'SGR'

Het personeel, dat werd geadmistreerd door SGR en dat regelmatig toegang moet hebben tot blok 1 en blokken 14A of -B, is in het bezit van een persoonlijke toegangkaart 'SGR', voorzien van een foto.

Deze kaart geeft toegang tot het KKE (Kwartier Koningin Elisabeth), inbegrepen blok 1 en de blokken SGR.

2.3.4. De kaart 'KKE-SP040'

Dit is een voorlopige toegangkaart, met een geldigheidsduur van één jaar. De kaart is voorbehouden aan regelmatige bezoekers van SGR en verleent enkel toegang tot het Kwartier Koningin Elisabeth⁽¹⁾.

2.3.5. De 'VIP'- kaart

Deze kaart verleent enkel toegang tot het Kwartier Koningin Elisabeth.

2.3.6. Beheer van deze toegangskarten

Het beheer en de verdeling van deze kaarten valt onder de bevoegdheid van G1⁽²⁾.

2.4. Aanleiding tot het openen van het toezichtsonderzoek

Zoals reeds eerder werd aangehaald, werd de Dienst Enquêtes in het bezit gesteld van een 'Toegangskaat tot een militair kwartier', die werd afgeleverd door SGR aan één van haar medewerkers.

Tijdens één van haar bezoeken aan SGR stelde de Dienst Enquêtes een informele vraag met betrekking tot de omstandigheden waarin deze kaart werd verloren.

Niettegenstaande het verlies recent was, kwam de Dienst Enquêtes tot de vaststelling dat niemand van de voor deze problematiek aangestelde verantwoordelijken bij machte was hierover een degelijke verklaring te geven.

Zo moest de Dienst Enquêtes vaststellen dat de door de titularis schriftelijk gedane uiteenzetting van verlies niet kon worden voorgelegd, en dat een nieuwe toegangskaat werd afgeleverd, waarbij bepaalde voorschriften niet werden nageleefd.

(1) *Opmerking* : een regelmatige bezoeker, die naar Blok 1 dient te gaan, ontvangt aan het onthaal van Blok 1 een bezoekerskaart in ruil voor zijn toegangskaat

(2) Zie pt. 2.5.3. - "Onderhoud met de verantwoordelijke van het Centraal Secretariaat SGR"

2.5. Het eigenlijk onderzoek

2.5.1. Schrijven aan C/SGR.

Op 14 oktober 1997 richtte de Dienst Enquêtes een schrijven aan de Chef van SGR, waarin een aantal vragen werden vevat, die betrekking hadden op de procedure die werd gevolgd na de kennisname van het verlies van de bedoelde toegangskaart.

Deze vragenlijst werd door de Chef van SGR schriftelijk beantwoord op 21 oktober 1997.

Commentaren :

Uit analyse van dit antwoord kan de Dienst Enquêtes vaststellen dat aan de bedoelde kaart een meerwaarde wordt toegekend.

Daar waar de "PO 20.05" enkel spreekt over de toegang tot het Kwartier Koningin Elisabeth én de gebouwen van SGR gelegen in dit kwartier, wordt in het schrijven van de Chef van SGR vermeld dat deze kaart tevens toegang verschaft tot de kwartieren 'Molenbeek-Wersbeek' en 'Sous-lieutenant Vilain (Casteau)', waar eveneens medewerkers van SGR worden tewerkgesteld.

Deze kwartieren konden beschouwd worden als onderkwartieren van SGR en het is dan ook logisch dat de 'rode kaart' toegang verleende tot deze kwartieren. Dit zal echter niet meer het geval zijn bij het in voege treden van de geïnformatiseerde kaart.

Verder wordt in het schrijven benadrukt dat *"(...) Bovendien zijn die kaarten de enige die een opvallende rode kleur hebben, wat onvermijdelijk de aandacht van het wachtpersoneel aan de ingang van het kwartier moet trekken waar men poogt binnen te dringen en hen moet aanzetten tot een grotere waakzaamheid"*.

Over deze argumentatie heeft de Dienst Enquêtes zijn bedenkingen. De opvallende kleur van deze kaart mag dan wel bedoeld zijn om de aandacht te trekken van het wachtpersoneel, de praktijk leerde dat dit meestal een omgekeerde reactie teweegbrengt.

Het is een feit dat op de toegangskaart niet vermeld staat dat de titularis ervan lid is van SGR, maar dit is een 'publiek geheim', althans naar de mening van de Dienst Enquêtes.

De vermelding op de achterzijde van de oude kaarten heeft wel degelijk betrekking op het adres waarheen het eventueel gevonden document dient gestuurd te worden, en de erop voorkomende afkorting verwijst duidelijk naar SGR. Dat deze vermelding niet meer voorkomt op de nieuwe kaarten bewijst dat de verantwoordelijken van SGR over het nut van deze vermelding hebben nagedacht.

In de laatste paragraaf van zijn schrijven trekt de Chef van SGR de aandacht op het feit dat :

"(...)het belang van het verlies van een toegangskaart mag uiteraard niet geminimaliseerd worden. Toch dient erop gewezen dat een dergelijke kaart enkel tot doel heeft de toegang tot het kwartier, waar belanghebbende zijn normale dienst uitoefent, te vergemakkelijken. Deze kaart voor een ander doel aanwenden is een misbruik".

In feite geeft C/SGR hier toe dat een 'persoon met slechte bedoelingen', die in het bezit raakt van zulk een kaart, zich de toegang tot het kwartier vergemakkelijkt ziet.

Wat betreft de procedure in geval van verlies, dient de titularis van de kaart dit te melden aan zijn hiërarchie. In feite wordt dit niet opgelegd door de onderrichtingen, maar is dit gebaseerd op de logica. Voor de titularis is deze kaart een 'werkinstrument'.

Bij SGR is het de gewoonte dat dit schriftelijk gebeurt. Indien de omstandigheden van verlies volgens de verklaring van de titularis niet verdacht lijken, gebeurt hieromtrent geen verder onderzoek.

Over het algemeen worden deze verklaringen bewaard maar de verklaring van dit individuele geval ontbreekt in dit geheel.

Naar de mening van de Dienst Enquêtes is dit, wat betreft het vernietigen van de verklaring, een lacune die strijdig is met andere richtlijnen uit de TVR, die voor andere documenten (o.a. de bezoekerskaart) een bewaringstermijn van 10 jaar voorzien.

De Dienst Enquêtes meent dan ook te mogen stellen dat, wat het verlies van een persoonlijke toegangskaart betreft, ook de verklaringen met betrekking tot de omstandigheden van verlies het voorwerp zouden moeten uitmaken van een redelijke bewaringstermijn.

In geval dat in een later stadium zou blijken dat er een valse verklaring werd afgelegd, en dat de zaak opnieuw dient onderzocht te worden, kan aldus beroep gedaan worden op de afgelegde verklaring. Het voorval dat geleid heeft tot dit onderzoek, is naar de mening van de Dienst Enquêtes althans een schoolvoorbeeld.

Dat het verlies van de toegangskaart niet ter kennis wordt gebracht van de bevoegde instanties, is in strijd met de richtlijn ter zake.

De TVR voorzien dat de Staf Provincie hierover dient ingelicht te worden, dit om hen toe te laten dit verlies te seinen aan alle personen die met de verzekering van de militaire veiligheid gelast worden (o.a. wachtlokalen).

Hoe kan een bijzondere waakzaamheid aan de dag gelegd worden, indien de bevoegde personen niet in kennis gesteld worden van feiten die deze waakzaamheid kunnen en moeten aanwakkeren?

Het Centraal Secretariaat SGR houdt het register van de verdeelde kaarten bij en doet de nodige stappen om iemand in eerste dotatie van een kaart te voorzien, of om verloren of beschadigde kaarten te vervangen.

Alle kaarten worden persoonlijk en exclusief ondertekend door de veiligheidsofficier SGR/G. De procedure staat onder toezicht van de officier S1 die op zijn beurt onder controle van de veiligheidsofficier staat.

2.5.2. Verhoor van de titularis van de verloren kaart

De belanghebbende werd door de Dienst Enquêtes uitgenodigd voor verhoor. Voorafgaandelijk aan dit verhoor werd aan de belanghebbende de reden van ontbieding duidelijk gemaakt. Tevens werd hij in kennis gesteld van de inhoud van artikel 48 van de wet van 18 juli 1991, dat betrekking heeft op het beroepsgeheim.

De belanghebbende werkt bij SGR voor rekening van het Ministerie van Landsverdediging. In de loop van de maand september 1997, zonder de juiste datum te kunnen bepalen, stelde hij vast dat hij de door SGR afgeleverde toegangkaart verloren had. Hij vermoedde dat dit gebeurde op het ogenblik dat hij een bankverrichting uitvoerde.

Hij bracht het Centraal Secretariaat van SGR hiervan schriftelijk op de hoogte. Er werd hem, tegen ontvangstbewijs, een voorlopige VIP-kaart bezorgd. Op een latere datum werd hem een nieuwe toegangkaart afgeleverd.

Buiten zijn hoofdberoep heeft belanghebbende nog een bijberoep. Hij verdeelt in zijn regio reclamebladen. Hij sluit dan ook niet uit dat hij zijn toegangkaart verloor tijdens het uitvoeren van deze bezigheid.

Zijn laatste operationele opdracht voor SGR, op het terrein, nam een einde in maart 1997.

Familiale omstandigheden dwongen hem een tijd lang te overnachten in het Kwartier Koningin Elisabeth te Evere. Wettelijk nam hij zijn intrek bij zijn ouders. Later verhuisde hij naar een andere gemeente.

2.5.3. Onderhoud met de verantwoordelijke van het Centraal Secretariaat SGR

Belanghebbende werd door de Dienst Enquêtes ontboden voor een onderhoud. De reden van het onderhoud was hem bekend. Belanghebbende is het Hoofd van het Centraal Secretariaat van SGR. Hij is een van de verantwoordelijken voor de verdeling en de uitreiking van toegangkaarten.

Om in het bezit te komen van een toegangkaart dient een bepaalde procedure te worden nageleefd. De respectievelijke sectiechefs laten een aanvraag tot het bekomen van een toegangkaart opstellen door diegene die er een nodig heeft.

Deze geargumenteerde aanvraag wordt overgemaakt aan het Centraal Secretariaat SGR, die deze op haar beurt overmaakt aan de veiligheidsofficier (SGR/G). Indien de veiligheidsofficier zijn fiat geeft voor de aflevering, keert de aanvraag terug naar het Centraal Secretariaat, waar een toegangkaart wordt aangemaakt en genummerd.

Eenmaal dat dit is gebeurd, wordt de kaart ondertekend door de titularis. Vervolgens keert deze kaart terug naar de veiligheidsofficier, die ze op zijn beurt ondertekent. Tenslotte komt de kaart opnieuw terecht op het Centraal Secretariaat waar ze geplastificeerd en ingeschreven wordt. Uiteindelijk wordt ze aan de titularis afgeleverd.

Het register, waarvan sprake in de TVR, maakt op het Centraal Secretariaat van SGR deel uit van een entiteit in de PC. Alle afgeleverde toegangkaarten staan hierin vermeld per volgnummer.

In geval een titularis zijn toegangskaart verliest, doet hij hiervan aangifte bij zijn hiërarchie. Alhoewel het reglement hierin niet voorziet, is het bij SGR de gewoonte dat deze aangifte schriftelijk gebeurt. De aangifte omvat in het kort de omstandigheden van verlies.

De aflevering van een duplicaat is gebonden aan de hierboven omschreven procedure. De schriftelijke aangifte wordt niet langer bewaard dan nodig, dit wil zeggen, in de praktijk tot aan de aflevering van het duplicaat.

Op te merken valt dat er momenteel een procedure lopende is om aan ieder personeelslid van Landsverdediging een geïnformatiseerde toegangskaart te verstrekken, die onder zekere voorwaarden toegang zal verlenen tot één, op de geïnformatiseerde geactiveerd en bepaald kwartier in België.

Elk ander type toegangskaarten, met uitzondering van de militaire identiteitskaart, zal op korte termijn verdwijnen.

Commentaar :

Uit het onderhoud van de Dienst Enquêtes met de verantwoordelijke van het Centraal Secretariaat kan worden onthouden dat de voorziene komst van de geïnformatiseerde kaart wel eens aan de basis zou hebben gelegen van een minder strikte toepassing van de voorgeschreven veiligheidsrichtlijnen met betrekking tot de aflevering van niet-geïnformatiseerde kaarten, aangezien deze nieuwe kaart al zes maanden eerder had moeten in gebruik genomen worden. Technische perikelen hebben daar blijkbaar anders over beslist.

De geïnformatiseerde kaart is officieel in voege getreden op 15 januari 1998. Deze kaart geeft niet enkel toegang tot het kwartier, maar tevens, zij het dan op selectieve wijze, tot beschermde zones of gebouwen.

In geval van verlies, en ter voorkoming van misbruik, wordt de kaart gedesactiveerd.

3. CONCLUSIES

De toegang tot de militaire kwartieren wordt, voor de militairen en het burgerpersoneel van Landsverdediging, sedert 15 januari 1998 geregeld via de ingebruikname van een "geïnformatiseerde kaart".

De Dienst Enquêtes stelt zich de vraag waarom SGR het nuttig achtte deze geïnformatiseerde kaart, die uiteindelijk een moderne 'sleutel' is, te voorzien van de vermeldingen die erop voorkomen. Deze kaart is geen 'identiteits-' noch een 'dienstidentiteitskaart', en kan dus niet als dusdanig worden aangewend.

Door de erop voorkomende vermeldingen wordt de hoogwaardige beveiliging die deze kaart biedt in feite grotendeels ontmanteld. Hoe meer gegevens erop worden vermeld, des te meer mogelijkheden tot eventueel misbruik worden gecreëerd.

In feite zijn de administratieve gegevens van de titularis van zulk een kaart gekend door de autoriteit die de kaart aflevert, waarom ze dan ook nog eens openbaar maken? Een verloren sleutel mag toch ook geen vermeldingen bevatten die het een dief mogelijk maken te weten te komen tot welk gebouw of slot die sleutel toegang verschaft!

Er kan dan wel van uitgegaan worden dat deze kaart, in geval van verlies, 'onbruiksklaar' kan worden gemaakt, doch dit kan pas nadat werd vastgesteld dat de kaart verloren ging. De periode tussen het verlies en het vaststellen ervan is een kritieke periode, en kan in geval van misbruik van de kaart zware gevolgen hebben.

Nadat het verslag van de Dienst Enquêtes door de minister van Landsverdediging aan SGR was overgemaakt, liet deze dienst de volgende opmerkingen worden :

"Aanvaard kan worden dat de kaarten anoniem zijn voor een kleine groep personen zoals iedereen die in het gebouw van de Vaste Comités tewerkgesteld is, gezien het om één gebouw gaat met één toegang waar iedereen iedereen kent. Dit kan echter niet toegepast worden voor eenheden waar meer dan duizend personen zich verplaatsen over meerdere gebouwen en waar een permanente bewakingsdienst op ieder ogenblik moet kunnen nagaan of de aanwezigheid van een persoon terecht is door de gegevens op de kaart (foto, naam, voornamen, geboortedatum en stamnummer) te vergelijken met de gegevens die zich op de militaire identiteitskaart bevinden."

Wat de Dienst Enquêtes betreft, ligt het niet in de bedoeling om de anonimiteit van de geïnformateerde kaart voor iedereen op te eisen, maar slechts voor de medewerkers van SGR (kleine maar toch belangrijke eenheid binnen de Strijkrachten) zich hierbij baserend op het principe dat wordt gehanteerd bij het Ministerie van Justitie en bij de Veiligheid van de Staat.

Ten overstaan van een controlerend orgaan kan, indien dit nodig mocht blijken, een medewerker van SGR zich steeds legitimeren aan de hand van zijn "dienstidentiteitskaart". Niettegenstaande de erop aangebrachte vermeldingen, biedt deze nieuwe kaart uiteraard een grotere beveiliging dan dit in het verleden het geval was.

Al brengt deze kaart tot op heden een adequatere beveiliging van de toegang tot de militaire kwartieren met zich mee, toch kan hier niet over het hoofd worden gezien dat, op het ogenblik van de gedane bevindingen, de Dienst Enquêtes moest vaststellen dat de hiervoor verantwoordelijke administratieve autoriteit bij SGR in de fout is gegaan.

Door de veiligheidsrichtlijnen niet strikt na te leven, heeft de verantwoordelijke autoriteit een onnodig risico genomen en stelde zij zich bloot aan een mogelijk misbruik. Dat dit kon gebeuren, kan enigzins gerelativeerd worden door het feit dat de ingebruikname van de geïnformateerde kaart, door technische perikelen, een zestal maand op zich heeft laten wachten.

4. AANBEVELINGEN

De Dienst Enquêtes hoopt dat SGR in de toekomst, meer nog dan in het verleden reeds het geval was, de nodige aandacht zal blijven besteden aan een strikte toepassing van de veiligheidsrichtlijnen die de toegang tot de kwartieren en de gebouwen regelen, door haar medewerkers op regelmatige wijze te herinneren aan de ter zake geldende richtlijnen.

Teneinde elk misbruik zoveel mogelijk te beperken, zou na het verlies van een toegangskaart zo snel mogelijk melding moeten worden gemaakt van de omstandigheden van het verlies, via het opstellen van een schriftelijke verklaring, die gedurende een redelijke termijn zou dienen te worden bewaard.

Naar aanleiding van de overstap naar een geïnformatiseerde kaart, wenst de Dienst Enquêtes de aandacht te vestigen op het risico dat er ontstaat wanneer op deze normaliter 'anonieme' kaart persoonlijke gegevens worden aangebracht die de vinder, of de ontvreemder ervan, in staat kunnen stellen te achterhalen waartoe de kaart toegang geeft.

D. KLACHTEN VAN PARTICULIEREN OF AANGIFTEN

HOOFDSTUK 1 : TOEZICHTSONDERZOEK BETREFFENDE DE HEER Y

1. PROCEDURE

Bij schrijven van 16 april 1997 liet een syndicaat aan de Voorzitster van het Comité I een klacht tegen SGR worden inzake de onrechtmatige intrekking van een veiligheidscertificaat en de schending van de grondwettelijke en wettelijke rechten van een militair.

Het hogergenoemde syndicaat werd geraadpleegd door de heer Y. Handelend als syndicale organisatie legde het namens betrokkene klacht neer tegen SGR, om reden dat deze dienst onterecht de betrokkene zijn veiligheidscertificaat had ontnomen, en weigerde hem de motieven van deze intrekking mee te delen.

Op 21 november 1996 werd betrokkene om administratieve redenen uit zijn functie bij een internationale organisatie ontheven.

Bij kantschrift van 30 april 1997 verzocht het Comité I het Hoofd van de Dienst Enquêtes de heer Y uit te nodigen teneinde persoonlijk klacht neer te leggen bij het Comité I.

Op 13 juni en op 4 november 1997 werd de heer Y verhoord door het Hoofd van de Dienst Enquêtes.

Tijdens zijn vergadering van 26 juni 1997 opende het Comité I een toezichtsonderzoek op grond van de klacht van een particulier inzake de weigering / intrekking van een veiligheidscertificaat.

Op die datum belastte het Comité I twee van zijn leden om dit onderzoek te leiden en regelmatig verslag uit te brengen aan het Comité I over het verloop ervan.

Op 1 juli 1997 werd een kantschrift overgemaakt aan het Hoofd van de Dienst Enquêtes, met het verzoek inzage te nemen van het dossier van betrokkene bij SGR, en aan de hand daarvan grondig na te gaan op welke wijze het veiligheidsonderzoek werd gevoerd.

Overeenkomstig artikel 46, §3 van het huishoudelijk reglement van het Comité I, werden de voorzitters van Kamer en Senaat bij schrijven van 2 juli 1997 op de hoogte gebracht van de opening van het onderzoek.

Overeenkomstig artikel 43, §1 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten, bracht het Hoofd van de Dienst Enquêtes op 3 juli 1997 de minister van Landsverdediging op de hoogte van de opening van het onderzoek.

Op 8 juli 1997 werd een bericht van ontvangst aan de heer Y gezonden. Daarin werd meegedeeld dat het Comité I de gegrondheid van zijn klacht zou nagaan, en dat hij na afloop van het onderzoek op de hoogte gebracht zou worden van de beslissing die ter zake door het Comité I werd genomen.

Overeenkomstig artikel 57 van het huishoudelijk reglement van het Comité I, verwittigde het Hoofd van de Dienst Enquêtes op 9 juli 1997 de voorzitter van het Comité I dat de Dienst Enquêtes op 10 juli 1997 zou afstappen bij SGR teneinde de voorgeschreven opdrachten uit te voeren.

Bij schrijven van 9 juli 1998 liet de minister van Landsverdediging aan het Comité I weten geen bezwaar te hebben tegen de publicatie van dit verslag.

2. RICHTLIJNEN

Voor het uitvoeren van het veiligheidsonderzoek steunde SGR zich op een document, dat was uitgegeven door de NAVO en dat de "Veiligheid" binnen de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie regelt.

Dit document voorziet bepaalde criteria waaraan de kandidaat dient te voldoen en die, door de overheid welke het veiligheidscertificaat aflevert, dienen nagetrokken te worden.

Aangezien de heer Y postuleerde voor een plaats bij een internationale organisatie waarvoor een veiligheidscertificaat 'Nato-Cosmic Zeer Geheim Atomal' vereist was, diende conform deze richtlijn eveneens een onderzoek te worden uitgevoerd op zijn echtgenote.

Er is geen onderzoek naar het seksueel gedrag van een persoon. Indien in de loop van het veiligheidsonderzoek elementen aan het licht komen dat door dit gedrag een meer dan normaal risico ontstaat, zal het niettemin in aanmerking genomen worden ⁽¹⁾.

3. VERLOOP VAN HET ONDERZOEK

3.1. Documenten overgemaakt door het syndicaat

Vershillende stukken werden als bijlage gevoegd aan het schrijven van het syndicaat van 16 april 1997.

3.2. Verhoor van de heer Y op 13 juni 1997

3.2.1. Loopbaan

De heer Y nam dienst in de Krijgsmacht in 1977. Van bij de aanvang van zijn carrière, en wegens de door hem beklede functies, werd hij geconfronteerd met de problematiek van de veiligheidscertificaten.

⁽¹⁾ Zie activiteitenverslag 1995 van het Comité I - pagina 121

Hij wist dat naar aanleiding van het invullen van een aanvraag tot het bekomen van een veiligheidscertificaat, een veiligheidsonderzoek werd uitgevoerd en dat het resultaat van dit onderzoek bepalend was om toegang te krijgen tot een geclassificeerde functie.

In de uitoefening van al zijn functies diende hij steeds te beschikken over een veiligheidscertificaat. Na zijn opleiding oefende hij een functie uit waarvoor hij een veiligheidscertificaat voor het niveau "geheim" bewam.

Op 29 juli 1996 muteerde hij op zijn verzoek naar een functie waarvoor een veiligheidscertificaat "Nato-Cosmic Zeer geheim Atomal" vereist was.

Op 21 november 1996 werd zijn veiligheidscertificaat ingetrokken.

Betrokkene is thans tewerkgesteld in een functie waarvoor geen veiligheidscertificaat vereist is. Hij kwam nooit in aanraking met het Gerecht en maakte nooit het voorwerp uit van zware tuchtmaatregelen.

3.2.2. *Familiale toestand*

Er deed zich een wijziging voor in zijn gezinstoestand. Hiervan diende hij aangifte te doen bij zijn hiërarchie, en desbetreffend een nieuwe aanvraag voor een veiligheidscertificaat in te vullen.

3.2.3. *Vermeende nadeel*

De heer Y verklaarde dat hij, door het intrekken van zijn veiligheidscertificaat en het verliezen van zijn job bij een internationale organisatie, een maandelijks verlies aan voordelen had ten bedrage van 20.000 BEF., zonder rekening te houden met faciliteiten in belastingsvrije winkels waar hij inkopen kon doen.

Op moreel vlak ondervindt hij schade door het feit dat hij niet meer het werk kan uitoefenen waarvoor hij opgeleid werd, en hij niet weet wat hem verweten wordt. Hij verliest tevens aanzien tegenover zijn kennissenkring binnen en buiten het leger.

Hij had getracht te achterhalen welke de redenen waren van de intrekking van zijn veiligheidscertificaat en was daarin niet geslaagd.

Hij is de mening toegedaan dat hem onrecht werd aangedaan en dat zijn rechten als burger werden geschonden. Hij gaf aan het syndicaat de toestemming om een procedure te starten.

3.3. Dossier bij SGR /S

Het dossier van de heer Y bij SGR werd door de Dienst Enquêtes van het Comité I ingekeken.

De heer Y is soldaat bij de Krijgsmacht. Al de documenten hebben betrekking op de in de loop der jaren gedane veiligheidsonderzoeken.

3.4. Wijze van uitvoering van het veiligheidsonderzoek door SGR/Gd en SGR/CI

Op verzoek van het Comité I onderzocht de Dienst Enquêtes de manier waarop het veiligheidsonderzoek werd uitgevoerd.

4. VASTSTELLINGEN

1. Rekening houdende met het veiligheidscertificaat "Nato-Cosmic Zeer Geheim Atomal" dat nodig was voor de uitoefening van de functie van de heer Y bij een internationale organisatie, werd door de Militaire Veiligheid het document, uitgaande van de NAVO en dat de 'Veiligheid' regelt binnen de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie, strict nageleefd.
2. De omstandigheid dat het veiligheidscertificaat van de heer Y werd ingetrokken, heeft uiteraard zijn weerslag gehad met betrekking tot de vroegere functie die hij uitoefende vermits deze eveneens een veiligheidscertificaat vereiste. Hierdoor werd hij gemuteerd naar een andere eenheid, alwaar hij een functie bekleedt waarvoor geen veiligheidscertificaat nodig is.
3. De intrekking van het veiligheidscertificaat van de heer Y heeft geen invloed op zijn werkzekerheid bij de Krijgsmacht.
De heer Y beklagt er zich echter over dat hij, door de verandering van functie, ongeveer 20.000 BEF per maand aan diverse voordelen verliest.
4. De intrekking van het veiligheidscertificaat betekent evenmin dat belanghebbende nooit meer een geclassificeerde functie zal kunnen uitoefenen. Het staat hem vrij om in de toekomst te postuleren waarna er, na onderzoek, eventueel een nieuw veiligheidscertificaat zal worden afgeleverd.
5. Er is bij wet geen beroepsprocedure voorzien voor de betrokkene in geval van weigering of intrekking van een veiligheidscertificaat.
Enkel een vordering ingesteld bij een bevoegde rechtbank had er kunnen toe leiden de Belgische Staat te verplichten de betrokkene de precieze redenen, die aan de basis lag van de intrekking van zijn veiligheidscertificaat, mee te delen⁽²⁾.

⁽²⁾ Activiteitenverslag 1995 van het Comité I, pagina 135

6. Uit dit toezichtsonderzoek blijkt dat de stukken in het dossier van de heer Y niet genummerd en geïnteriseerd werden. SGR is zinnens zulks te doen na de informatisering, waar men volop mee bezig is.

5. BESLUITEN

- Het Comité I is van oordeel dat SGR geenszins op onrechtmatige en onredelijke wijze de rechten en vrijheden van klager heeft aangetast.
- Terecht laat het syndicaat opmerken dat het uitvoeren van veiligheidsonderzoeken, zonder dat dit bij wet geregeld is, in strijd is met artikel 8 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en artikel 22 van de Grondwet, en dat hierdoor inbreuken gepleegd worden op de privacy. Bovendien wordt eveneens aangeklaagd dat de betrokkene over geen enkel verhaalmiddel beschikt tegen het weigeren of intrekken van een veiligheidscertificaat.

In verband met de argumentatie aangehaald door het syndicaat, verwijst het Comité I naar zijn activiteitenverslag van 1995, en meer bepaald naar het toezichtsonderzoek inzake de veiligheidscertificaten⁽³⁾.

Het Comité I heeft aanbevolen dat deze materie dringend bij wet diende geregeld te worden, en dat bovendien in een beroepsprocedure diende te worden voorzien ingeval van weigering of intrekking van een veiligheidscertificaat.

- Het Comité I heeft kennis van de twee wetsontwerpen in deze materie en hoopt dat er zo snel mogelijk een adequate wetgeving zal zijn.

⁽³⁾ Veiligheidscertificaten - jaarverslag 1995 - pag. 114 tot 139 .

HOOFDSTUK 2 : ONDERZOEKSVERSLAG OVER DE AANGIFTE VAN EEN LID VAN DE COMMISSIE SIRENE

Verwittiging

De passages {...} tussen accolades betreffen ofwel de identiteit van natuurlijke personen die, conform aan art. 79 alinea 2 van het huishoudelijk reglement, niet mogen vermeld worden in het algemeen activiteitenverslag van het Comité I, ofwel geclassificeerde inlichtingen ZEER GEHEIM, GEHEIM of VERTROUWELIJK, dewelke ter kennis werden gebracht aan de ministers betrokken bij het toezichtsonderzoek.

1. PROCEDURE

Op 16 december 1997 ontving de voorzitter van het Comité I een brief van de heer {...} van de Commissie SIRENE, waarin hij de houding van de Veiligheid van de Staat laakte omdat deze een "veiligheidsattest" had uitgereikt aan de genaamde {X}, die zich in preventieve hechtenis bevond op beschuldiging van diefstal van documenten.

Tijdens zijn vergadering van 18 december 1997 besliste het Comité I op grond van deze aanklacht een onderzoek te openen. Twee leden van het Comité I kregen de opdracht dit onderzoek te voeren en het Comité I er regelmatig over in te lichten.

Op 30 december 1997 werden de voorzitters van Senaat en Kamer, krachtens artikel 46 §3 van het huishoudelijk reglement, op de hoogte gebracht dat een toezichtsonderzoek werd geopend.

Met een kantschrift van 19 december 1997 heeft het Comité I het hoofd van de Dienst Enquêtes belast na te gaan onder welke voorwaarden het veiligheidscertificaat werd uitgereikt, met name door informatie in te winnen bij de verantwoordelijken van de Commissie SIRENE, de Nationale Veiligheidsoverheid en de Veiligheid van de Staat.

Op 3 februari 1998 werd het onderzoek uitgebreid in samenwerking met het Comité P. Dit onderzoek heeft betrekking op de doeltreffendheid van de A.P.S.D. inzake veiligheid, en werd nog niet beëindigd.

Op 6 februari 1998 werden de ministers van Justitie en Landsverdediging krachtens artikel 43.1 van de wet van 18 juli 1991 op de hoogte gebracht dat een toezichtsonderzoek werd geopend.

Het Comité I heeft het onderzoeksverslag op 26 juni 1998 goedgekeurd en overgemaakt aan de bevoegde ministers.

Ondanks het bezwaar geuit door de minister van Justitie, heeft het Comité I tijdens zijn vergadering van 17 augustus 1998 beslist het verslag te publiceren.

2. BELANGRIJKSTE HANDELINGEN VAN DE DIENST ENQUÊTES

Verskillende verantwoordelijken van de inlichtingendiensten, van de A.P.S.D., van de Nationale Veiligheidsoverheid en van de Commissie voor de Nationale Vraagstukken inzake Verdediging, werden door de dienst Enquêtes van het Comité I gecontacteerd of verhoord.

3. PARLEMENTAIRE BELANGSTELLING

Op 11 september 1996 (vraag nr. 353) heeft de heer Jean Barzin (PRL), Volksvertegenwoordiger, de minister van Justitie geïnterpelleerd om van hem te vernemen welke veiligheidsmaatregelen er krachtens artikel 118 van de Uitvoeringsovereenkomst van het Schengenakkoord waren genomen, om de bescherming van het privéleven in het Schengen-informatiesysteem te verzekeren.

Er werd ook gevraagd of de directeur van de Commissie SIRENE *"over de nodige middelen beschikt om de veiligheidsproblemen op te lossen, en of hij het daartoe vereiste gezag heeft?"*

Op 21 november 1997 (vraag nr. 632) heeft de heer Boutmans (AGALEV), Senator, aan de minister van Binnenlandse Zaken gevraagd hem meer informatie te verschaffen over het statuut van de werkgroepen die worden genoemd in het verslag van de Gemeenschappelijke Controle Autoriteit van Schengen.

Op 26 november 1997 (vraag nr. 642) maakte dezelfde Parlementair zich zorgen over de veiligheid inzake informatica, zowel bij de C-S.I.S. als bij de N-S.I.S.

Op 15 december 1997 (interpellatie nr. 1638) heeft de heer Frans Lozie (AGALEV), Volksvertegenwoordiger, de minister van Justitie geïnterpelleerd *"over de ontdekking van het feit dat informatie uit het systeem SIRENE gedurende lange tijd aan criminele milieus werd overgemaakt"*.

Deze Parlementair verklaarde:

"Deze dienst is eigenlijk tot een oncontroleerbare duiventil geworden, onder meer door de oprichting van de Algemene politiesteundienst".

Op 8 december 1997, mondelinge vraag nr. 506 van de heer Marc van den Abeelen (VLD), Volksvertegenwoordiger, aan de minister van Justitie en aan de Vice-Eerste minister van Binnenlandse Zaken over *"de gevolgen van het lek bij de Belgische politiesteundienst A.P.S.D."*.

De minister van Justitie antwoordde:

"De Veiligheid van de Staat deed geen onderzoek naar de betrokkene. Er is echter wel een NAVO-attest afgeleverd. Er wordt nu nagegaan hoe dat in zijn werk ging".

Op 2 maart 1998, mondelinge vraag nr. 701 van de heer Marc van den Abeelen aan de minister van Justitie over "Een (nieuw ?) lek bij de A.P.S.D".

4. VAN TOEPASSING ZIJNDE NORM

Op 14 juni 1985 hebben België, Duitsland, Frankrijk, het Groothertogdom Luxemburg en Nederland het 'Schengenakkoord' getekend met de bedoeling het vrij oversteken van de grenzen mogelijk te maken voor alle inwoners van de lidstaten en om het vrij verkeer van goederen en diensten te verzekeren.

Het duurde nog eens vijf jaar vóór dit Akkoord werkelijkheid werd; dit gebeurde via de ondertekening van de 'Uitvoeringsovereenkomst van het Schengenakkoord' op 19 juni 1990.

Op 18 maart 1993 heeft België het verdrag van 19 juni 1990 geratificeerd⁽¹⁾.

Artikel 118-3° van de Uitvoeringsovereenkomst van het Schengenakkoord bepaalt :

Franse versie:

"3. Chaque partie contractante ne peut désigner pour le traitement de données de sa partie nationale du Système d'information Schengen que des personnes spécialement qualifiées et soumises à un contrôle de sécurité."

Nederlandse versie :

"3. Iedere Overeenkomstsluitende partij wijst ten behoeve van de gegevensverwerking in het nationale deel van het Schengen-informatiesysteem slechts personen aan die een passende opleiding hebben genoten en een veiligheidsonderzoek hebben ondergaan".

Duitse versie :

"3. Jede Vertragspartei darf mit der Datenverarbeitung in ihrem nationalen Teil des Schengener Informationssystems nur Personen beauftragen, die besonder geschult und einer Sicherheitsüberprüfung unterzogen worden sind".

Artikel 118 bevat geen bepalingen over de manier waarop, noch volgens welke criteria, dit veiligheidsonderzoek moet worden gevoerd. De uitvoering van deze maatregel wordt overgelaten aan het initiatief en de wijze van toepassing door de nationale overheden.

⁽¹⁾ Belgisch Staatsblad van 15 oktober 1993

De Uitvoeringsovereenkomst van het akkoord van Schengen, op 19 juni 1990 door België ondertekend met het oog op het vrij oversteken van de grenzen door alle inwoners van de lidstaten en op het vrij verkeer van goederen en diensten, werd door België op 18 maart 1993 geratificeerd⁽²⁾.

Vroeger al, nl. op 9 augustus 1991, had België dit internationaal akkoord bekrachtigd in een protocol-akkoord, dat door de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken werd ondertekend.

Dit protocol kreeg de titel "*Ingebruikneming van het informatiesysteem*". Het protocol voldoet aan de vereisten die in artikel 108 van het akkoord worden beschreven.

We herinneren eraan dat deze gemeenschappelijke internationale regels zwaarder doorwegen dan de interne regels die geen invloed mogen hebben op de organisatie, de werking en de opdrachten van de Commissie SIRENE voor materies die niet onder de uitsluitende bevoegdheid van elke overeenkomstsluitende partij vallen.

In het protocol worden de opdrachten van de verschillende instanties, opgericht binnen het nationale deel van het Schengen-informatiesysteem (afgekort N-S.I.S.), beschreven en toegekend. Overeenkomstig artikel 108 van de Uitvoeringsovereenkomst (zie supra) werd het belangrijkste deel van de opdracht toevertrouwd aan de Commissie SIRENE.

Deze wezenlijke opdracht bestaat erin om beschrijvingen van personen, voertuigen of voorwerpen via een geautomatiseerde ondervragingsprocedure ter beschikking van de bevoegde overheden te stellen, met het oog op :

- het verrichten van grenscontroles aan de buitengrenzen van de Schengen-ruimte ;
- het verichten van andere politie- en douanecontroles binnen elke lidstaat en het verzekeren van de coördinatie van deze controles ;
- het verzekeren van het uitreiken van visa, verblijfsvergunningen en de administratie van vreemdelingen.

Ter verduidelijking nemen we hierna de tekst op van het protocol van 9 augustus 1991 in verband met de problematiek van het huidige onderzoek :

"Er wordt een commissie opgericht, belast met de instelling van het informatiesysteem. De commissie is belast met de volgende taken:

(...)

9.- De materiële en technische veiligheidsmaatregelen bepaald in artikel 118 van de overeenkomst opnemen in het gebruiksreglement van het N.C.I.S. en samen met de diensten waken voor de toepassing ervan (Nationaal Crimineel Informatiesysteem)

⁽²⁾ Belgisch Staatsblad van 15 oktober 1993

Op 26 maart 1995 was het Schengen-akkoord werkelijk van toepassing; de Commissie SIRENE is operationeel, en is 24 uur op 24 bereikbaar.

Op 1 augustus 1994 trad het koninklijk besluit van 11 juli 1994, houdende de oprichting van de Algemene Politie-eenheden, in werking. De Commissie SIRENE was reeds in deze nieuwe structuur geïntegreerd. Zij trad dus nooit autonoom op.

Het personeel dat behoort tot de A.P.S.D. is samengesteld uit :

- 1° toegewezen of gedetacheerde politie-ambtenaren; ze blijven onderworpen aan hun statuut van oorsprong en behouden al hun rechten op promotie in de dienst van herkomst. Zij worden niet gescreend.
- 2° statutair of contractueel niet-politioneel personeel dat ter beschikking wordt gesteld, hierin begrepen het administratief en technisch personeel, dat wel aan een screening wordt onderworpen.

De heer {X} behoorde tot de laatste categorie. De Dienst Enquêtes heeft onderzocht hoe deze norm werd gehanteerd op het ogenblik waarop de heer {X} als contractueel jurist in dienst werd genomen.

Voorlopig heeft de Dienst Enquêtes geen andere normatieve bepalingen gevonden die aan de grondslag liggen van de door de Commissie SIRENE gevraagde veiligheidsonderzoeken.

Noch het eerste protocol van 9 augustus 1991, getekend door de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken tot oprichting van de Commissie SIRENE, noch het protocol van 10 maart 1997 tot regeling van de definitieve integratie van de Commissie SIRENE in de afdeling 'Internationale Politie Samenwerking' van de Algemene Politie-eenheden bevatten dergelijke bepalingen.

Overeenkomstig de filosofie van het Verdrag zouden de verantwoordelijken van de diverse commissies SIRENE van de lidstaten deze bepaling soeverein interpreteren en toepassen.

Met betrekking tot de Belgische Commissie SIRENE heeft de Dienst Enquêtes de volgende zaken vastgesteld :

- a) de vertaling van de tekst van artikel 118-3° in onze drie landstalen leidt reeds tot een zeer uiteenlopende interpretatie van de norm.

De Franse tekst heeft het expliciet over "personen die een passende opleiding hebben genoten en een 'veiligheidscontrole' hebben ondergaan" (*personnes spécialement qualifiées et soumises à un contrôle de sécurité*), terwijl de Nederlandse en de Duitse versie eisen dat de "personen (...) en een 'veiligheidsonderzoek' hebben ondergaan".

In verband met het belang van een exacte omschrijving van een veiligheidsonderzoek verwijzen we naar het verslag van het Comité I inzake de veiligheidsonderzoeken en naar de studie die het Comité I heeft uitgevoerd met betrekking tot het wetsontwerp betreffende de veiligheidsmachtigingen⁽³⁾.

Het is duidelijk dat een veiligheidscontrole wettig en volgens zijn eigen criteria mag worden verricht door het orgaan dat de personen in dienst neemt, terwijl een veiligheidsonderzoek moet worden gevoerd door een onafhankelijk en gespecialiseerd orgaan dat een meer algemene visie hanteert inzake de normen volgens dewelke een veiligheidsmachtiging wordt toegekend of ingetrokken, afhankelijk van het niveau van de machtiging.

De regering, zich bewust van het feit dat de Belgische wetgeving geen normen bevat betreffende het veiligheidsonderzoek, heeft dit probleem aangepakt. Momenteel bespreekt het Parlement nog steeds een wetsontwerp inzake de veiligheidsmachtigingen.

- b) Het verschil in behandeling tussen 'burgers' en 'politiepersoneel' is het gevolg van een persoonlijke interpretatie van de leiding van de Belgische Commissie SIRENE.

We wijzen erop dat uit het onderzoek blijkt dat de verantwoordelijken van de Commissie SIRENE, sinds de oprichting van de Commissie en ook vandaag nog, van mening zijn dat leden van het politiepersoneel, precies ten gevolge van hun hoedanigheid, worden geacht te voldoen aan de voorwaarden van artikel 118-3°.

5. VASTSTELLINGEN

Het Comité I verwijst de lezer naar het verslag opgesteld naar aanleiding van het toezichtsonderzoek inzake de problematiek van de veiligheidscertificaten dat gepubliceerd werd in zijn jaarverslag van 1995 - blz. 114 e.v.

In huidig onderzoek stelt het Comité I vast dat :

- 1) m.b.t. het toekennen van veiligheidscertificaten aan het personeel van de Commissie SIRENE in het algemeen :
- de tekst van artikel 118-3° van de Uitvoeringsovereenkomst van het Schengenakkoord verschillend werd vertaald in de drie landstalen, wat tot een zeer uiteenlopende interpretatie van de norm leidt: in de terminologie van de veiligheidsdiensten bezit de Franse term '*contrôle de sécurité*' (veiligheidscontrole) een betekenis die minder verstrekkend is dan de term 'veiligheidsonderzoek' (*enquête de sécurité*) in de Nederlandse en de Duitse versie.

⁽³⁾ Zie activiteitenverslag Comité I- 1995, p. 114 en huidig verslag - deel 1 - de studies - hoofdstuk 1

- Er bestaat, zonder dat er in België een wettelijke basis bestaat voor de problematiek van de veiligheidsonderzoeken, een traditie waarbij de Veiligheid van de Staat haar medewerking verleent aan moraliteitsonderzoeken betreffende personen die zich kandidaat stellen voor bepaalde functies bij de politiediensten.

Zo stemt de Veiligheid van de Staat ermee in om gevolg te geven aan vragen tot het verrichten van een veiligheidsonderzoek uitgaande van het hoofd van de afdeling 'Internationale Politie Samenwerking' en van de A.P.S.D., overeenkomstig artikel 118-3° van de Uitvoeringsovereenkomst van het Schengenakkoord.

- Om een machtiging van het niveau GEHEIM toe te kennen, beperken de inlichtingendiensten zich tot het raadplegen van hun interne documentatie en van het strafblad van de betrokkene. Het gaat hier om een veiligheidscontrole, en bij gebrek aan ongunstige gegevens wordt geen ander onderzoek verricht.
- Enkel wanneer een machtiging van het niveau ZEER GEHEIM moet worden toegekend, moeten de buitendiensten van de inlichtingendiensten, in samenwerking met de lokale politie, enz..., systematisch een werkelijk veiligheidsonderzoek verrichten.
- Op initiatief van de directie van de Commissie SIRENE worden burgers en het politiepersoneel op verschillende wijze behandeld. Tengevolge van hun hoedanigheid worden politieambtenaren geacht van ambtswege te voldoen aan de voorwaarden van artikel 118-3°.

2) Met betrekking tot de heer {X} in het bijzonder :

- aanvankelijk vond de Commissie SIRENE het niet nodig de betrokkene aan een veiligheidscontrole of -onderzoek te onderwerpen.

De Commissie SIRENE heeft bij de Veiligheid van de Staat voor 16 burgers, waarvan de heer {X} geen deel uitmaakte, een veiligheidscertificaat aangevraagd. De Veiligheid van de Staat antwoordde dat de commissie zich tot de N.V.O. moest richten. Aansluitend heeft de Veiligheid van de Staat het initiatief genomen enkel een controle op het niveau GEHEIM te verrichten, terwijl de N.V.O. een onderzoek op het niveau ZEER GEHEIM had voorgeschreven.

- Vervolgens heeft de Commissie SIRENE zich rechtstreeks tot de Veiligheid van de Staat gewend met het verzoek de heer {X} aan een veiligheidsonderzoek te onderwerpen. Met betrekking tot de heer {X} heeft de Veiligheid van de Staat de Commissie SIRENE onmiddellijk laten weten dat de betrokkene niet gekend was door haar diensten.

- De controle waaraan de Veiligheid van de Staat de heer {X} heeft onderworpen, in antwoord op het verzoek van de Commissie SIRENE, is identiek aan de controles die ze verricht wanneer de N.V.O. vraagt een veiligheidsonderzoek op het niveau GEHEIM te verrichten, nl. doornemen van de interne documentatie en raadplegen van het strafblad.
- De Nationale Veiligheidsoverheid heeft nooit een vraag tot het verrichten van een veiligheidsonderzoek ontvangen en heeft bijgevolg nooit een veiligheidsonderzoek verricht betreffende de genaamde {X} .
- Bijgevolg moeten de verklaringen van de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat worden gerelativeerd.

Hij stelde dat:

- 1) *"de Veiligheid van de Staat over geen enkele wettelijke basis beschikt om veiligheidsonderzoeken te verrichten of om veiligheidscertificaten uit te reiken aan de politiediensten".*

Formeel gezien is dit volkomen juist, net zoals ook de andere gebruikelijke opdrachten van de Veiligheid van de Staat niet in de wet worden beschreven.

- 2) *"De gerichte verificatie door de Veiligheid van de Staat niet als een veiligheidsonderzoek en nog minder als een veiligheidscertificaat kan worden beschouwd".*

De omstandigheden van deze zaak, en het feit dat de Veiligheid van de Staat gewoonlijk meewerkt aan het toekennen van veiligheidscertificaten, laten de toenmalige directeur ad interim van de Commissie SIRENE toe te stellen dat het antwoord van de Veiligheid van de Staat met betrekking tot de heer {X} volgens hem gelijk stond met het toekennen van een veiligheidsmachtiging op het niveau GEHEIM.

- Voor het overige is de heer {X} nooit houder geweest van eender welk NAVO-veiligheids-certificaat dat hij tijdens zijn legerdienst zou hebben ontvangen: de betrokkene komt absoluut niet voor in de documentatie van SGR.

Tot besluit is het Comité I van mening dat, ondanks de weinig orthodoxe manier waarop gevolg werd gegeven aan de vereisten van artikel 118-3° van de Uitvoeringsovereenkomst van het Schengenakkoord, een veiligheidsonderzoek op het niveau GEHEIM werd verricht met betrekking tot de genaamde {X} .

Dit onderzoek werd in 1993 gevoerd. De feiten waarvan hij momenteel wordt verdacht, werden in 1995 gepleegd en zijn in 1997 aan het licht gekomen.

6. AANBEVELINGEN

1. Moeten we nogmaals herhalen dat er dringend behoefte is aan een wetgeving inzake veiligheidsmachtigingen ?

Er bestaat al een wetsontwerp, dat voltooid is op technisch redactioneel vlak. De verdere behandeling moet zo snel mogelijk verlopen om definitief een einde te stellen aan de huidige situatie waarin de ter zake gebruikte procedures zeer uiteenlopend zijn en waarin onzekerheid troef is.

2. De zaak {X} heeft duidelijk gemaakt dat veiligheidsonderzoeken belangrijk zijn en dat het nodig is om risicofactoren tijdig te ontdekken.

In deze omstandigheden moet het voltallige personeel dat toegang heeft tot gegevens van het Schengen-informatiesysteem, zowel burgers als politiepersoneel, een grondig onderzoek ondergaan, d.w.z. een onderzoek met het oog op het verkrijgen van een veiligheidscertificaat van het niveau ZEER GEHEIM.

Enkel de bestanden doornemen volstaat niet, evenmin als men kan rechtvaardigen dat een bepaalde categorie van het personeel (politieambtenaren) wordt vrijgesteld.

3. De vertalingen van de volgende teksten moeten dringend op elkaar worden afgestemd zodat eenieders verantwoordelijkheden en opdrachten duidelijk kunnen worden afgebakend:

- artikel 118-3° van de Uitvoeringsovereenkomst van het Akkoord van Schengen;
- in het kader van de toepassing van bovengenoemd artikel 118-3° raadt het Comité I aan dat de Veiligheid van de Staat via de N.V.O. wordt geraadpleegd met betrekking tot al het personeel van de Commissie SIRENE.

4. Het Comité I beveelt aan dat, al wie toegang heeft tot de gegevens van de Informatiedienst SIRENE aan een voorafgaand veiligheidsonderzoek wordt onderworpen, waarna enkel de N.V.O. een veiligheidscertificaat kan uitreiken.

HOOFDSTUK 3 : TOEZICHTSONDERZOEK BETREFFENDE DE HEER X

1. PROCEDURE

Bij schrijven dd. 9 februari 1998 liet een syndicaat aan de Voorzitster van het Comité I een klacht worden tegen SGR inzake de onrechtmatige intrekking van een veiligheidscertificaat en de schending van de grondwettelijke en wettelijke rechten van een militair.

Het syndicaat werd geraadpleegd door de heer X, en handelend als syndicale organisatie legde het namens betrokkene klacht neer tegen SGR, om reden dat deze dienst onterecht betrokkene zijn veiligheidscertificaat had ontnomen en weigerde hem de motieven van deze intrekking mee te delen.

Op 22 april 1997 werd het veiligheidscertificaat - graad 'geheim' - van betrokkene ingetrokken en werd hij verwijderd uit zijn functie.

Tijdens zijn vergadering van 19 februari 1998 opende het Comité I een toezichtsonderzoek op grond van de klacht van een particulier inzake de weigering / intrekking van een veiligheidscertificaat. Op die datum belastte het Comité I één van zijn leden om dit onderzoek te leiden en regelmatig verslag uit te brengen aan het Comité I over het verloop ervan.

Bij kantschrift dd. 20 februari 1998 verzocht het Comité I het Hoofd van de Dienst Enquêtes de heer X uit te nodigen teneinde persoonlijk klacht neer te leggen bij het Comité I.

Op 2 maart 1998 werd de heer X verhoord door de Dienst Enquêtes.

Op 4 maart 1998 werd een kantschrift overgemaakt aan het Hoofd van de Dienst Enquêtes met het verzoek inzage te nemen van het dossier van betrokkene bij SGR, en aan de hand hiervan grondig na te gaan op welke wijze het veiligheidsonderzoek werd gevoerd.

Overeenkomstig artikel 46, alinea 3 van het huishoudelijk reglement van het Comité I werden de voorzitters van Kamer en Senaat bij brief van 4 maart 1998 op de hoogte gebracht van de opening van het onderzoek.

Overeenkomstig artikel 43, alinea 1 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten, bracht het Hoofd van de Dienst Enquêtes op 4 maart 1998 de minister van Landsverdediging op de hoogte van de opening van het onderzoek.

Op 4 maart 1998 werd een bericht van ontvangst aan de heer X gezonden. Daarin werd meegedeeld dat het Comité I de gegrondheid van zijn klacht zou nagaan en dat hij, na afloop van het onderzoek, op de hoogte gebracht zou worden van de beslissing die ter zake door het Comité I werd genomen.

Op 14 mei 1998 werd een navolgend kantschrift overgemaakt aan het Hoofd van de Dienst Enquêtes.

2. RICHTLIJNEN

Voor het uitvoeren van het veiligheidsonderzoek steunde SGR zich op de C-M 55(15) Definitief, een document uitgegeven door de NAVO dat de 'Veiligheid' regelt binnen de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie.

Dit document voorziet bepaalde criteria waaraan de kandidaat dient te voldoen en die, door de overheid welke het veiligheidscertificaat aflevert, dienen nagetrokken te worden.

3. VERLOOP VAN HET ONDERZOEK

3.1. Verhoor van de heer X op 2 maart 1998

De heer X nam dienst in de Krijgsmacht en werd ingelijfd bij de Luchtmacht. Van bij de aanvang van zijn carrière werd hij geconfronteerd met de problematiek van de veiligheidscertificaten. Hij wist dat naar aanleiding van het invullen van een aanvraag tot het bekomen van een veiligheidscertificaat een veiligheidsonderzoek werd uitgevoerd.

Hij bekleedde een functie waarvoor hij over een veiligheidscertificaat 'geheim' diende te beschikken.

In 1997 werd hem zijn veiligheidscertificaat ontnomen en werd hij verwijderd uit zijn functie. Actueel is hij tewerkgesteld in een logistieke functie waarvoor hij geen veiligheidscertificaat nodig heeft. De reden waarom hem zijn veiligheidscertificaat werd ontnomen kwam hij nooit te weten.

Doordat hij verwijderd werd uit een geclassificeerde functie, voelt hij zich onrecht aangedaan en heeft hij het gevoel dat men hem op zijn werk uit een ander oogpunt bekijkt. Hij gaat daar moreel aan ten onder.

Betrokkene blijkt geen geldelijk verlies te hebben geleden. Hij wenst enkel te weten om welke redenen zijn veiligheidscertificaat werd ingetrokken.

3.2. Dossier bij SGR/S

Het dossier van de heer X bij SGR/SM werd door de Dienst Enquêtes van het Comité I ingekeken.

De meeste van deze documenten hebben betrekking op aanvragen van een veiligheidscertificaat en de daaruit voortvloeiende veiligheidsonderzoeken.

Op verzoek van het Comité I onderzocht de Dienst Enquêtes de manier waarop het veiligheidsonderzoek werd uitgevoerd.

Uit het dossier bleek dat klager veroordeeld werd tot een correctionele straf.

3.3. Onderhoud met Korpsoverste en met veiligheidsofficier van klager zijn eenheid

De Dienst Enquêtes van het Comité I kreeg inzage van het veiligheidsdossier van de klager en had een onderhoud met de Korpsoverste en met de veiligheidsofficier van zijn eenheid.

De niet-verlenging van het veiligheidscertificaat had voor klager als gevolg dat hij uit zijn functie werd ontheven omdat hij, door die niet-verlenging:

- geen kennis mag krijgen van geclassificeerde informatie ;
- niet mag aangeduid worden voor of behouden blijven in een beschermde eenheid of geclassificeerde functie.

Verder vernam de Dienst Enquêtes van het Comité I dat op militair vlak de heer X door zijn rechtstreekse oversten beoordeeld werd als zijnde een goed militair, correct en beleefd, die zijn werk naar behoren uitvoert. Hij had geen tuchtstraffen opgelopen.

In de omgang met zijn gelijken en ondergeschikten was hij weinig flexibel, hetgeen zorgt voor wijvingen - zowel binnen als buiten zijn werkring.

3.4. "Jurisprudentie" van SGR/S inzake veiligheidscertificaten

De officier/lezer bij SGR/SM baseert zijn beslissing over het al dan niet toekennen van een veiligheidscertificaat op de elementen die voorkomen in het veiligheidsonderzoek en de vergelijking ervan met de criteria vervat in het NAVO-document.

4. VASTSTELLINGEN

1. Rekening houdende met het veiligheidscertificaat 'geheim' dat nodig was voor de uitoefening van zijn functie in een geclassificeerde zone, werd door de Militaire Veiligheid punt 26 van de "C-M 55 (15) Definitief" strikt toegepast.
2. Klager werd veroordeeld tot een correctionele gevangenisstraf.
3. De intrekking van het veiligheidscertificaat van de heer X heeft geen invloed op zijn werkzekerheid bij de Krijgsmacht. Hij werd gemuteerd naar een andere plaats waarvoor hij geen veiligheidscertificaat nodig heeft.

De reden waarom zijn veiligheidscertificaat werd ingetrokken werd hem niet ter kennis gebracht. De heer X heeft geen financieel verlies opgelopen, maar klaagt er over dat hij zich moreel benadeeld voelt door het verlies van zijn veiligheidscertificaat.

4. De intrekking van het veiligheidscertificaat betekent evenmin dat belanghebbende nooit meer een geclassificeerde functie zal kunnen uitoefenen. Het staat hem vrij om in de toekomst te postuleren, waarna er na onderzoek eventueel een nieuw veiligheidscertificaat zal worden afgeleverd.
5. Er is bij wet geen beroepsprocedure voorzien voor de betrokkene in geval van weigering of intrekking van een veiligheidscertificaat.
Enkel een vordering, ingesteld bij een bevoegde rechtbank, had er toe kunnen leiden de Belgische Staat te verplichten de betrokkene de precieze reden, die aan de basis lag van de intrekking van zijn veiligheidscertificaat, mee te delen⁽¹⁾.
6. Uit dit toezichtsonderzoek blijkt dat de stukken in het dossier van de heer X niet genummerd en geïnventariseerd werden. SGR is zinnens zulks te doen na de informatisering waar men volop mee bezig is.

5. BESLUITEN

1. Het Comité I is van oordeel dat SGR geenszins op onredelijke wijze de rechten en vrijheden van klager heeft aangetast.
2. Terecht laat het syndicaat opmerken dat het uitvoeren van veiligheidsonderzoeken, zonder dat dit bij wet geregeld is, in strijd is met artikel 8 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en met artikel 22 van de Grondwet, en dat hierdoor inbreuken gepleegd worden op de privacy.

Bovendien wordt eveneens aangeklaagd dat de betrokkene over geen enkel verhaalmiddel beschikt tegen het weigeren of intrekken van een veiligheidscertificaat.

In casu is het Comité I van oordeel dat klager kennis zou moeten gekregen hebben van de reden van intrekking van zijn veiligheidscertificaat.

In verband met de argumentatie aangehaald door het syndicaat, verwijst het Comité I naar zijn activiteitenverslag van 1995, en meer bepaald naar het toezichtsonderzoek inzake de veiligheidscertificaten⁽²⁾.

Het Comité I heeft aanbevolen dat deze materie dringend bij wet diende geregeld te worden en dat bovendien in een beroepsprocedure diende te worden voorzien ingeval van weigering of intrekking van een veiligheidscertificaat.

3. Het Comité I gaf zijn advies over de twee wetsontwerpen in deze materie, en hoopt dat er zo snel mogelijk een adequate wetgeving zal zijn.

(1) Activiteitenverslag Comité I - 1995, Titel II, Hfdst. 2, p. 135 - "Rechtbank van Eerste Aanleg"

(2) Activiteitenverslag Comité I - 1995, Titel II, Hfdst. 2, p. 114-139 - "Veiligheidscertificaten"

TITEL III : CONTACTEN VAN HET COMITE I

HOOFDSTUK 1 : ONTMOETING MET DE NATIONALE CONTROLE- COMMISSIE VAN VEILIGHEIDSINTERCEPTIES (CNCIS)

1. INLEIDING

België is een van de weinige landen die geen enkele administratieve interceptie van telefoon-gesprekken toelaat. Zo heeft onze wetgevende macht het verbod op deze intercepties op een bijna absolute wijze willen bekrachtigen. Het zijn immers uitsluitend de onderzoeksrechters die, krachtens artikel 88 bis, 90 ter tot 90 decies van het wetboek van strafvordering, de mogelijkheid kunnen krijgen telefoongesprekken op te sporen en af te luisteren.

De herziening van dit artikel is momenteel het voorwerp van debat in het Parlement: bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd er een wetsontwerp ingediend dat de wet van 30 juni 1994 wijzigt. Deze laatste beschermt de persoonlijke levenssfeer tegen afluisterpraktijken, de kennisneming en opname van privé-communicaties en privé-telecommunicaties.

Daarom heeft het Comité I in zijn jaarlijks activiteitenverslag 1997⁽¹⁾ geadviseerd *“de wetgeving te herzien om het afluisteren om veiligheidsredenen toe te laten, maar met ernstige waarborgen inzake toezicht en verhaal voor de burger.”*

Het Comité I weet dat de Regering een wetsvoorstel voorbereidt dat afluisterpraktijken inzake veiligheid toelaat en verheugt zich daarover.

In overeenstemming met zijn wettelijke taken, vond het Comité I dat het Parlement moest worden geholpen opdat een wet, gebaseerd op datgene wat in de andere Europese landen voorzien is, zo snel mogelijk gestemd wordt, en dat deze wet wordt gemotiveerd door een evenwicht tussen de belangen van de Staat en die van de burger.

Met dat doel is een lid van het Comité I op 28 november 1997 naar Frankrijk gegaan, waar hij de voorzitter van de Nationale Controlecommissie van Veiligheidsintercepties (CNCIS) en zijn medewerkers ontmoet heeft.

(1) Activiteitenverslag Comité I - 1997, p. 272 e.v. *“Overzicht 1997: vier jaar toezicht en aanbevelingen”*

2. WET Nr. 91- 646 VAN 10 JULI 1991

2.1. Historisch overzicht

In Frankrijk was de problematiek omtrent het administratief afluisteren van telefoonverkeer gedurende ongeveer 12 jaar het voorwerp van debatten en rapporten.

De arresten "Kruslin" en "Huvig" van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens hebben de Franse Staat ertoe gebracht om een specifieke wetgeving aan te nemen, die toelaat de persoonlijke levenssfeer van de burgers te beschermen tegen onrechtmatige inbreuken, die kunnen gepleegd worden door intercepties van telefoongesprekken.

Het is binnen deze context dat de Franse Regering bij de "Assemblée Nationale" het wetsontwerp nr. 2068 heeft ingediend over het geheim van telecommunicatieverkeer, dat moest leiden tot de wet nr. 91-646 van 10 juli 1991.

2.2. De wet over het geheim van telecommunicatieverkeer

Alleen titel II van de wet is gewijd aan veiligheidsintercepties. Het Comité I meent dat het minder belangrijk is de tekst over intercepties op bevel van de rechterlijke macht weer te geven aan de lezer van een rapport, dat werd opgesteld door een Comité dat de inlichtingendiensten controleert. De wettekst aangaande intercepties op bevel van de rechterlijke macht ligt op de griffie van het Comité I ter beschikking van ieder persoon die er kennis van wenst te nemen.

2.2.1. Toepassingsgebied van de wet

De wet (artikel 3) staat de veiligheidsintercepties bij wijze van uitzondering toe, met als doel: *"inlichtingen op te sporen die de nationale veiligheid aanbelangen, die nuttig kunnen zijn om essentiële elementen van het wetenschappelijk en economisch potentieel van Frankrijk te beschermen, of om terrorisme, criminaliteit en georganiseerde criminaliteit te voorkomen en om te voorkomen dat groeperingen, ontbonden bij toepassing van de wet van 10 januari 1936 over gevechtseenheden en privé-milities, opnieuw samengesteld worden of in stand gehouden worden"*⁽²⁾

2.2.2. Beslissingsmacht

Enkel de Eerste minister heeft de bevoegdheid om, op voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken, de minister van Defensie en de minister bevoegd inzake Douane, dit soort intercepties toe te staan. Zijn beslissing moet gemotiveerd zijn en schriftelijk weergegeven worden (artikel 4).

⁽²⁾ Vrije vertaling

2.2.3. Contingent

De Eerste minister bepaalt het aantal intercepties dat uitgevoerd mag worden en verdeelt ze over de verschillende ministers die hiervoor voorstellen hadden ingediend (artikel 5). Op die manier worden de diensten verhinderd om zonder wettelijke rechtvaardiging telefoongesprekken af te luisteren.

...

2.2.4. Duur

De toelatingen tot veiligheidsintercepties kunnen slechts voor een hernieuwbare periode van maximum 4 maanden gegeven worden (artikel 6).

2.2.5. Toepassingsprocedure

Alleen de inlichtingen betreffende het vastgestelde doel in artikel 3 van de wet, kunnen het voorwerp zijn van een transcriptie (artikel 8). Het overzicht van de operaties vermeldt de datum en het uur van de intercepties. De opnames worden vernietigd (artikels 9 en 12).

De wet benoemt het personeel, dat onder het toezicht werkt van de minister van Telecommunicatie, als enige gerechtigden voor het uitvoeren van de intercepties op bevel van deze minister (artikel 11).

De personen die moeten tussenkomen bij de verwezenlijking van een interceptie, zijn niet rechtstreeks onder zijn toezicht geplaatst.

In feite onderhoudt het ministerie uitsluitend rechtstreekse contacten met ondernemingen en hun verantwoordelijken. De ambtenaren die de materiële handelingen uitvoeren, zijn alleen maar gebonden aan hun werkgever.

Men moet evenwel opmerken dat ze zich, bij de toepassing van de regels ter bescherming van het beroepsgeheim, zouden blootstellen aan strafmaatregelen indien het bestaan van een interceptie openbaar wordt gemaakt (artikel 26 van de wet).

De opsomming van artikel 11 herinnert eraan dat iedere instelling, iedere onderneming die tussenbeide komt op het gebied van de telecommunicatie, gevorderd kan worden op bevel van de minister bevoegd voor telecommunicatie, om mee te werken aan de realisatie van veiligheidsintercepties.

Er wordt eveneens verduidelijkt dat, tussen de ambtenaren of werknemers van die instellingen en ondernemingen, alleen degenen die "bekwaam" zijn, de nodige operaties praktisch mogen uitvoeren bij de verwezenlijking van de interceptie.

2.2.6. Algemene bepalingen

Fysieke of rechtspersonen die telecommunicatienetwerken uitbaten, of leveranciers van telecommunicatiediensten, zijn verplicht, op straffe van gevangenis en geldboete, alle informatie en documenten te leveren die nodig zijn voor de veiligheidsintercepties.

Artikel 22 van de wet van 10 juli 1991 betreffende het geheim van telecommunicatieverkeer lijkt de wet van 6 januari 1978 aangaande dataverwerking, gegevensbestanden en vrijheden niet helemaal te hebben uitgeschakeld.

Bij de bepalingen van de wet van 6 januari 1978 is alleen artikel 44 ter sprake gebracht, waarvan de inhoud sinds 1 maart 1994 werd overgenomen in het artikel 226-21 van het nieuwe strafwetboek.

De netwerkuitbater, of de leverancier van telecommunicatiediensten, die inlichtingen dient te verstrekken aan de autoriteiten bevoegd voor veiligheidsintercepties, wordt door artikel 22 vrijgesteld van iedere strafrechtelijke verantwoordelijkheid bij het verschaffen van persoonlijke gegevens, die zijn opgenomen in zijn beheersbestanden, aan deze instanties, niettegenstaande die hiervoor niet bestemd zijn.

2.2.7. Het onrechtmatig afluisteren

De wet voert een reglementering in en geeft aan de Eerste minister de bevoegdheid over de productie, de invoer, het bezit, het vertonen, het aanbod, de verhuur of de verkoop van de apparatuur die veiligheidsintercepties mogelijk maakt (artikel 24).

Deze wet wijzigt ook het strafwetboek (artikel 226-3), door er straffen van één jaar opsluiting en 300.000FF boete in op te nemen, voor alle fysieke of rechtspersonen die deze wetgeving zouden overtreden.

Er dient te worden toegevoegd dat artikel 226-3 van het strafwetboek, dat op 1 maart 1994 op artikel 371 van het oude strafwetboek volgde, niet alleen apparatuur betreft die veiligheidsintercepties toelaat.

Zoals verduidelijkt wordt in de volgende paragraaf van het verslag, breidt het toepassingsgebied van deze voorschriften zich uit tot het geheel van apparaten, die vertrouwelijke en privé-gesprekken kunnen opvangen, opnemen of overbrengen.

Een lijst van de apparatuur wordt door de Eerste minister opgesteld en verordend (artikel R 226-1 van het strafwetboek, reglementair gedeelte en niet rechtstreeks wettelijke bepalingen van dit wetboek).

Het strafwetboek verwijst eveneens naar het opvangen, het opnemen en de transmissie van gesproken woorden ten persoonlijke of vertrouwelijke titel, zonder de toestemming van de spreker.

Die bepaling is conform het respect voor de persoonlijke levenssfeer, en betreft niet de door de Eerste minister gegeven machtigingen in het kader van de wet van 10 juli 1991.

De strafvordering kan slechts uitgevoerd worden na aanklacht van het slachtoffer, zijn wettelijke vertegenwoordiger of zijn rechthebbenden.

3. CONTROLE

De wet inzake het geheim van telecommunicatieverkeer impliceert de oprichting van een controleorgaan (artikel 13 van de bovenvermelde wet). Om het vertrouwelijk karakter van zijn werk te behouden, bestaat het controleorgaan uit een beperkt college. Deze controle heeft als doel betwistbare handelwijzen van overheidswege te voorkomen.

De Nationale Controlecommissie van Veiligheidsintercepties is een onafhankelijke bestuursautoriteit. Haar toelage is afkomstig van het budget van de Eerste minister.

De voorzitter van de Commissie wordt benoemd door de president van de republiek voor een periode van zes jaar. Het staatshoofd maakt een keuze tussen de vier namen die hem gezamenlijk worden voorgesteld door de Eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en de vicevoorzitter van de Raad van State.

De twee andere leden van de Commissie - één volksvertegenwoordiger van de oppositie en één senator van de meerderheid - worden respectievelijk aangesteld door de voorzitter van de "Assemblée Nationale" en de voorzitter van de senaat.

Om de continuïteit van de dienst te waarborgen, kunnen de mandaten niet samen beëindigd worden. Er bestaat bij de Commissie geen regeringscommissaris, aangeduid door de Eerste minister, zoals er één is bij de Nationale Commissie voor Dataverwerking en -Vrijheden.

De Commissie bestaat uit een algemeen afgevaardigde (magistraat), een zaakgelastigde (magistraat), twee secretarissen, een ingenieur in telecommunicatie (ten gevolge van een bestuursbesluit van 1991 dat herroepen werd in 1998), en een chauffeur.

Indien dergelijke deskundigheid (ingenieur in telecommunicatie) bij het verwezenlijken van haar opdrachten nodig zou zijn, kan de Nationale Controlecommissie van Veiligheidsintercepties zich wenden tot experts.

De Commissie heeft als opdracht te waken over het naleven van de wettelijke bepalingen omtrent het toelaten en het verwezenlijken van intercepties. In artikel 3 van de wet zijn vijf wettelijke motieven opgenomen die het mogelijk maken veiligheidsintercepties toe te laten.

Twee verschillende procedures zijn voorzien :

- * De voorzitter van de Commissie wordt binnen de 48 uren volgend op de beslissing op de hoogte gebracht van alle intercepties die door de Eerste minister toegestaan zijn (artikel 14).

Indien de maatregel een wettelijk probleem lijkt te veroorzaken, licht de voorzitter de Commissie in, die in dat geval de Eerste minister adviseert deze interceptie te verbreken.

De Eerste minister moet de Commissie op de hoogte brengen van de gevolgen die aan haar advies werden gegeven. Indien hij het advies van de Commissie naast zich neerlegt, zal de Commissie dit meningsverschil in haar jaarlijks rapport vermelden.

Volgens de voorzitter van de Nationale Controlecommissie van Veiligheidsintercepties werden er jaarlijks ongeveer vijf openlijke meningsverschillen kenbaar gemaakt. De meeste van deze gevallen worden door de Commissie gezien als "grensgevallen".

Op pagina 22 van haar derde activiteitenrapport verduidelijkt de Nationale Controlecommissie van Veiligheidsintercepties dat het gaat om gevallen *"waarvan men kan zeggen dat ze vreemd zijn aan de bij de wet voorziene gevallen en waarvoor de specifieke verantwoordelijkheid van de uitvoerende macht een verschillende beoordeling dan deze van de commissie kan verantwoorden"*⁽³⁾.

Er wordt aan toegevoegd dat *"indien de Commissie de zorg deelt de Staat niet te onthouden van informatiemiddelen voorzien in de wet, dan moet haar eigenlijke rol haar bij grensgevallen ertoe brengen zich te houden aan een negatief advies, gezien het uitzonderlijke karakter van intercepties, tenzij een dwingende factor een tegenovergestelde beslissing vereist"*⁽⁴⁾.

- * De Commissie kan op eigen initiatief, of na aanklacht van een privé-persoon (artikel 15) die er rechtstreeks en persoonlijk belang bij heeft, de wettelijkheid nagaan van iedere, aan de gang zijnde interceptie. Er kan onmiddellijk een advies gegeven worden om een omstreden interceptie te beëindigen. De privé-persoon wordt meegedeeld *"dat de nodige onderzoeken werden ingesteld"*⁽⁵⁾.

Tenslotte overhandigt de Commissie ieder jaar aan de Eerste minister een activiteitenrapport dat publiek wordt gemaakt. Dat rapport bevat adviezen. Net zoals het Comité I beschikt de Commissie niet over sanctiebevoegdheid.

De adviezen die door de Commissie gegeven worden, hebben een afschrikkingseffect op de Eerste minister, die door de bovengenoemde Commissie niet erg bekritiseerd wil worden. Het aantal openlijke meningsverschillen is daarom beperkt, zoals hierboven reeds werd vermeld.

(3) Vrije vertaling

(4) Vrije vertaling

(5) Vrije vertaling

4. VERLOOP VAN DE CONTROLE

4.1. Ruime bevoegdheid van de Commissievoorzitter

De wet voorziet een controle 'a posteriori' van de toelatingen tot interceptie van telefoonverkeer.

Toch is die bevoegdheid de laatste jaren veranderd in een controle 'a priori' en dat "avant la lettre": de Eerste minister raadpleegt de Commissievoorzitter vooraleer hij beslist om een privé-persoon telefonisch te laten afluisteren.

4.2. Individuele afluisterpraktijken

De controle op de toepassing van de wet heeft niet alleen betrekking op de bewaringsduur van de opnamen inzake veiligheid, maar ook op de transcripties van deze opnamen.

Sinds 1996 is, op vraag van de Eerste minister, de Nationale Controlecommissie van Veiligheidsintercepties ook werkzaam bij de controle van het materiaal waarvan hierboven sprake is.

Het decreet van 10 juli 1997, dat de artikels R.226-1 e.v. van het strafwetboek wijzigt, heeft deze opdracht van de CNCIS (Nationale Controlecommissie van Veiligheidsintercepties) bekrachtigd.

Een wetsontwerp dat een procedurehervorming beoogt van het "secret défense" werd, op voorstel van Alain Richard, minister van Defensie, goedgekeurd door de ministerraad van 17 december 1997 en ingediend bij de "Assemblée Nationale".

Deze tekst wil aan de voorzitter van de CNCIS een nieuwe bevoegdheid geven over de toepassingscontrole van het concept, dat nog niet werd gedefinieerd als "secret défense".

Voor deze problematiek verwijst het Comité I de lezer naar het hoofdstuk inzake 'het geheim'.

HOOFDSTUK 2 : COLLOQUIUM OVER DE NIEUWE PRAKTIJKEN VAN DE INLICHTINGENCOMPETITIVITEIT

1. INLEIDING

In het kader van zijn onderzoek naar de nieuwe opdracht van de Veiligheid van de Staat, heeft het Comité I beslist om één van zijn leden te laten deelnemen aan het colloquium dat door de onderneming 'Development Institute International' op 25 en 26 februari 1998 in Parijs georganiseerd werd.

Dit colloquium is vooral bedoeld voor werknemers van bedrijven die aan competitieve economische inlichting (CEI) doen.

2. UITEENZETTINGEN

Diverse sprekers namen er het woord over de volgende onderwerpen :

□ *"Inleiding tot de CEI-structuren"*

door Daniel Rouach, professor aan de 'Ecole européenne des affaires, chambre de commerce et d'industrie' in Parijs ;

Deze eerste spreker, die tevens de auteur is van verschillende werken over dit aspect van het bedrijfsleven, zoals *"La veille technologique et l'intelligence économique"* verschenen in de reeks *"Que sais-je?"* bij de 'Presses universitaires de France' (1996), beschreef eerst hoe technologische en competitieve bewaking kan bijdragen tot de innoverende kracht van een bedrijf, en zo de impact van de technologie-overdracht op zijn prestaties kan versterken.

Deze vooraanstaande professor gaf voor technologische bewaking de volgende definitie:

"Kunst voor het opzoeken, verzamelen, verwerken, opslaan van gegevens en pertinente (zwakke, sterke) signalen die het bedrijf zullen irrigeren en de richting voor de toekomst zullen mee vastleggen. Zij dient om het heden en de toekomst tegen de aanvallen van de concurrentie te beschermen. Wordt beoefend binnen de wettelijkheid en de deontologische regels".

Vervolgens zette hij zijn visie op de problematiek uiteen en beschreef daarbij de piramide van de bewaking (wat het Comité I deed in de vorm van 'cyclus van de economische inlichting' in het onderzoek dat het Comité I gevoerd heeft over de bescherming van het economisch of wetenschappelijk potentieel), om tenslotte te komen tot een opsomming en invulling van de taken van de verschillende betrokkenen van de technologische bewaking.

- *"Schakel van technologische bewaking over naar de operationele strategiecél door uw nieuwe CEI-instrument op te richten en te besturen"*,
door Benoît Gougeon, manager of Competitive marketing, IBM Europe.

Deze spreker belichtte het werk dat hij voor zijn bedrijf IBM op dit gebied verricht, en sneed de volgende vraagstukken aan :

- * hoe uw plan voor een CEI-cel aan uw Algemene Directie verkopen;
- * evalueren van de verschillende categorieën inlichtingen die uw bedrijf nodig heeft;
- * instaan voor transversale informatiedoorstroming tussen de werkgroepen;
- * controleren van de retours en de informatie-aanvragen afkomstig van de verschillende diensten van het bedrijf;
- * opstellen van een budget voor de investeringen en kosten.

- *"Zoek en benut de nieuwe openbare middelen voor informatie-inzameling"*
door Gilbert Croze, directeur van het 'Bureau régional d'information scientifique et technique'
in Parijs;

De heer Croze zette het nut uiteen van de openbare bronnen om zo het budget van de firma te beperken en een doeltreffend resultaat te krijgen.

De instellingen die als specialisten op dit gebied genoemd worden, zijn: Arist, Adit, Anvar, Critt, CTI, de centrale en lokale administraties, de kamer voor koophandel en nijverheid en de Euro Info centres.

- *"Outsourcing van uw diensten voor economische inlichtingen: waarom en hoe?"*
door Yves-Michel Peyrache, JITEX - International Technology & Strategy Experts;

De heer Peyrache wees de deelnemers aan het seminarie erop hoe belangrijk het is om voordeel te halen uit informatie-netwerken buiten het bedrijf en om de methodes zoals die gebruikt worden in Japan, een pionier terzake, te veralgemenen.

- ❑ *“Beveilig een snelle en uitgebreide routing van vertrouwelijke informatie of beheer de interne netwerken voor een optimale verspreiding”.*

door Robert Guillaumont, President Directeur-Generaal INFORMA;

Bij deze uiteenzetting lag het accent op de problematiek van de beveiliging van het informatiesysteem van een bedrijf, op de opleiding van het personeel naar beveiligingsreflexen en op de verplichting om preventie te vergemakkelijken door eerst een controlesysteem in te voeren.

- ❑ *“Sensibiliseer uw werknemers tot een spontaan zoeken naar grijze informatie”*

Dit wil zeggen, informatie die niet voor iedereen toegankelijk is, dit door de terughoudendheid ten overstaan van het concept van de economische inlichtingen te overwinnen, en door alle personeel CEI-reflexen bij te brengen en door de ingezamelde gegevens te vertalen. Zo luidde samengevat de uiteenzetting van Olivier Juif, hoofd Videoproducten van het bedrijf SHARP.

- ❑ *“Informatieverwerking: verrijk uw gegevens door ze toegevoegde waarde te geven.”*

Werkmethodes, zoals het beheersen van nieuwe instrumenten, werden uiteengezet. Als nieuwe instrumenten werden genoemd : software, bibliometrie, matrijzen en opiniestudie in verband met het beslissingssysteem en vooral de benutting van het documentatiecentrum als ontwikkelingscentrum.

Deze uiteenzetting werd gegeven door Joachim Fernandez, verantwoordelijke marketing-studies bij de Banque cantonale van Genève, die de bank waar hij werkte, met zijn 900 werknemers, zonder meer als KMO bestempelde.

- ❑ Jean-Claude Salomon, zaakgelastigde internationale betrekkingen bij het “Institut des Hautes Etudes de la Sécurité Intérieure” behandelde vier onderwerpen in verband met het gebruik van Internet :

- * geheim versus transparantie;
- * snelheid en veiligheid van informatie-overdrachten;
- * desinformatie: een goed voorbeeld dat eenieder die zich inlaat met economische inlichtingen, voor de geest moet houden;

- * betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van het personeel van een bedrijf voor een goed beheer van de economische inlichtingen.

3. CONCLUSIES

Dit interessante colloquium was voor het Comité I een gelegenheid om zijn kennis op het gebied van economische inlichtingen zoals de Fransen die zien, uit te diepen.

HOOFDSTUK 3 : ONTMOETING MET DE LUXEMBURGSE OVER- HEDEN DIE VERANTWOORDELIJK ZIJN VOOR DE INLICHTING

1. INLEIDING

Om het Parlement zo veel mogelijk vergelijkingspunten te geven met andere landen die al over wetgeving beschikken betreffende veiligheidsintercepties, had het Comité I op 7 januari 1998 een ontmoeting met de Luxemburgse overheden die verantwoordelijk zijn voor de inzameling van dit soort gegevens.

Het Comité I werd gastvrij ontvangen door de voorzitter van het Hooggerechtshof, de voorzitter van de Rekenkamer, de voorzitter van het Administratief Hof en door de chef van de Luxemburgse inlichtingendienst.

2. SPECIFIEKE WETGEVING OP HET AFLUISTEREN VAN TELEFOON- GESPREKKEN

Het Groothertogdom Luxemburg heeft deze problematiek gereguleerd door, middels een wet van 26 november 1982, de artikels 88-3 en 88-4 toe te voegen aan zijn wetboek van Strafvordering.

Deze bepaling vormt een afwijking op de wet van 11 augustus 1982 betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, die afluistering en observatie verbiedt. Bij overtreding van deze wet gelden penale straffen.

De rechtbanken zijn bevoegd om te oordelen over elke persoon die een inbreuk begaan heeft op de wet van 11 augustus 1982 betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

De artikels 88-1 en 88-2 van de wet van 26 november 1982 leggen de procedure vast die de onderzoeksrechter moet volgen om het gebruik van technische bewakings- en controle-middelen van alle communicatievormen te gelasten.

2.1. Instanties die bevoegd zijn af luistering toe te laten

De voorzitter van de regering geeft, met de instemming van een commissie bestaande uit de voorzitter van het Hooggerechtshof, de voorzitter van de Rekenkamer en de voorzitter van het Administratief Hof, de toelating om over te gaan tot intercepties in verband met telefoongesprekken.

De commissie en de voorzitter van de regering komen ongeveer om de drie maanden bijeen. Na afloop van de vergadering van de commissie wordt een procesverbaal, dat de instemming acteert, opgesteld.

Op basis hiervan geeft de voorzitter van de regering, die zelf niet aan de vergadering van de commissie deelneemt (krachtens het principe van de onafhankelijkheid van de commissie tegenover de uitvoerende macht) de inlichtingendienst toelating tot de bewakingsmaatregel over te gaan.

De commissie vormt geen controle instantie, maar komt tussen in het beslissingsproces dat aan de interceptie van de telecommunicatie voorafgaat.

Een hoogdringendheidsprocedure is voorzien voor het geval dat de commissie niet op heel korte termijn bijeen zou kunnen komen : de instemming wordt dan achteraf door de commissie gegeven. Het gebeurt uiterst zelden dat deze procedure toegepast wordt. Onze gesprekspartners hadden het over twee of drie gevallen in tien jaar tijd.

2.2. Toepassingsgebied en aard van de aanvraag

Het verzoek, dat in extenso gemotiveerd moet zijn hetzij door de strijd tegen de georganiseerde misdaad of door het onderzoek naar inbreuken op de buitenlandse veiligheid van de Staat, wordt door de chef van de inlichtingendienst voorgelegd aan de voorzitter van de regering en aan de commissie (wettelijkheidsprincipe).

Het verzoek omvat twee of drie bladzijden. De vermeende feiten zijn duidelijk omschreven en de chef van de inlichtingendienst licht toe dat er geen andere middelen zijn om de informatie in te zamelen (subsidiariteitsprincipe).

Op basis van dit verzoek stelt de voorzitter van de regering, na instemming van de commissie, een verordening of besluit op dat voor uitvoering betekend wordt aan de inlichtingendienst en aan de Regie voor Post en Telegrafie.

De wet voorziet niet in quota, dit in tegenstelling tot de Franse wetgeving.

De verordening kan op verscheidene personen slaan. Een tiental verordeningen, verlengingen inbegrepen, worden jaarlijks afgeleverd. Deze verordeningen gelden voor een duur van drie maanden, telkens verlengbaar met periodes van drie maanden en dit zonder beperking.

Naar aanleiding van een aanvraag tot verlenging van de verordening, vindt een informele bespreking over het resultaat van de af luistering plaats tussen de chef van de inlichtingendienst, de voorzitter van de regering en de commissie. Deze bespreking heeft zijn invloed op de beslissing tot verlenging.

2.3. Uitvoering van het mandaat

De verordening wordt uitgevoerd door een sectie van de inlichtingendienst, die zich bezighoudt met het beoogde doel en op technisch vlak door een werknemer van de post.

De verordening wordt ter uitvoering voorgelegd aan de directeur van de Regie van Post en Telegrafie, of diens afgevaardigde.

De agent die instaat voor de interceptie, noteert alleen wat de inlichtingendienst interesseert. De transcripties mogen door de gerechtelijke instanties in het kader van de procedure gebruikt worden. Evenwel stipten de gastheren van het Comité I aan, dat dit laatste nog nooit voorgevallen is.

De inlichtingendienst meent dat het aangeven van misdaden en delicten aan de gerechtelijke overheid, in toepassing van de artikels 88-3 en 88-4 van het wetboek van Strafvordering, een delicate aangelegenheid is: de dienst wenst zijn bronnen te beschermen.

Dit standpunt is het omgekeerde van dat van de Veiligheid van de Staat, die systematisch met de gerechtelijke overheden samenwerkt, door deze laatsten de informatie te verstrekken waarover zij beschikt, buiten de toepassing van artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering⁽¹⁾.

Gesprekken met mensen, die gebonden zijn door het beroepsgeheim in de zin van artikel 458 van het Strafwetboek, maar die niet verdacht worden de inbreuk als dader of mededader te hebben gepleegd, mogen niet gebruikt worden. De opname en transcriptie ervan worden onmiddellijk door de chef van de inlichtingendienst vernietigd.

De verkregen kopieën, opnames en alle andere gegevens en inlichtingen worden vernietigd wanneer zij ofwel voor de inlichtingendienst niet meer nuttig zijn, ofwel uiterlijk op het ogenblik van de verjaring van de strafvordering.

Enig verhaal tegen de toelating om tot af luistering over te gaan is door de wet niet voorzien. Het Luxemburgs administratief recht zou deze leemte in de wet kunnen opvullen (zie in dit verband de beslissing van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens betreffende het beroep dat aangetekend werd tegen de wet van 26 november 1982).

Vóór aflevering van de verordening komen de voorzitter van de regering en de commissie altijd tot een consensus.

⁽¹⁾ Nota van de Veiligheid van de Staat van 24 september 1997: "Samenwerking tussen de Veiligheid van de Staat en de gerechtelijke overheid", p. 1

De wet schrijft geen betekening voor van beslissingen tot af luistering aan particulieren. Meerdere gevallen van beroep tegen de wet van 26 november 1982 werden aangespannen bij de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens⁽²⁾, die ze onontvankelijk verklaard heeft.

2.4. Controle

De wet schrijft geen jaarlijks activiteitenverslag aan het Parlement voor. Sommige parlementsleden denken hieraan.

Sedert de toepassing van de wet van 26 november 1982 werden in de kamer twee parlementaire vragen⁽³⁾ gesteld aan de voorzitter van de regering; de vraag betrof het aantal afgeleverde mandaten.

3. WET VAN 30 JULI 1960 BETREFFENDE DE BESCHERMING VAN GEHEIMEN DIE DE BUITENLANDSE VEILIGHEID AANBELANGEN

Het Groothertogdom Luxemburg heeft de inlichtingendienst georganiseerd door in het Strafwetboek de wet van 30 juli 1960 betreffende de bescherming van geheimen die de buitenlandse veiligheid aanbelangen, in te lassen.

Deze wet omvat 6 artikels. Momenteel wordt aan de actualisering van deze wet gewerkt.

3.1. Opdracht

Artikel 2 richt een inlichtingendienst op en kent hem een zeer ruime taak toe :
"(...)instaan voor de bescherming van de geheimen bedoeld in artikel één en informatie inzamelen die nodig is voor het vrijwaren van de buitenlandse veiligheid van het Groothertogdom Luxemburg en van de Staten waarmee het verbonden is krachtens een regionaal akkoord voor gemeenschappelijke verdediging⁽⁴⁾".

De concepten 'inwendige' en 'uitwendige' veiligheid van de staat worden niet gedefinieerd. Evenwel somt het Strafwetboek op exhaustieve wijze de inbreuken inzake veiligheid op (spionage, subversie, landsverdediging).

(2) Beslissing van de Europese Commissie voor Rechten van de Mens betreffende het beroep aangekend tegen de wet van 26 november 1982 (artikels 88-1 tot 88-4 van het Wetboek van Strafvordering).

(3) Parlementaire vraag van afgevaardigde J. Schummer en Parlementaire vraag van afgevaardigde R. Mehlen

(4) Vrije vertaling

De chef van de inlichtingendienst meent dat de uitwendige veiligheid bedreigd kan worden door activiteiten die gevoerd worden vanuit het land zelf.

Dat is de reden waarom terrorisme, spionage en de verspreiding van niet-conventionele wapens, en het wetenschappelijke en economisch potentieel, met name beschouwd worden als opdrachten voor de inlichtingendienst.

Datzelfde artikel beoogt de samenwerking van de Luxemburgse dienst met buitenlandse inlichtingendiensten in de mate waarin de Luxemburgse dienst als opdracht heeft informatie in te zamelen die nodig is voor het vrijwaren van de uitwendige veiligheid (...) van de staten waarmee het gebonden is krachtens een regionaal akkoord voor gemeenschappelijke verdediging.

Het Staatsgeheim wordt niet door de wet gedefinieerd. Evenwel meent de chef van de inlichtingendienst dat de Richtlijnen van de NAVO en de WEU van toepassing zijn krachtens het principe van de preëminentie, niet alleen van de internationale verdragen over het stilzwijgen van de nationale wetgeving die door het Groothertogdom Luxemburg geratificeerd werden, maar ook krachtens hogergenoemd artikel 2.

Het chef van de inlichtingendienst stelt geen lijst op van de onderwerpen behandeld door zijn dienst.

3.2. Verantwoordelijke overheid

Artikel 2 van de wet plaatst de inlichtingendienst onder de verantwoordelijkheid van de voorzitter van de regering.

3.3. Statuut van de agenten van de inlichtingendienst

De artikels 3 en 4 van de wet betreffen het statuut van de agenten van de inlichtingendienst.

De chef van de inlichtingendienst wordt aangesteld door de regeringsraad, op voorstel van de Eerste minister. Zijn mandaat is onbepaald.

De chef van de inlichtingendienst draagt krachtens de wet de titel van directeur van de SREL. De directeur van de SREL is het enige lid van de SREL die niet gedetacheerd is uit andere openbare diensten (art. 3, §1). Hij is dus de enige die deel uitmaakt van het kader van de SREL. De huidige directeur van de dienst heeft carrière gemaakt in het leger.

De dienst bestaat uit zevenentwintig agenten, die door detachering bij het openbaar ambt aangeworven werden middels een besluit van de minister van Staat, volgens de behoeften van de dienst.

Deze ambtenaren worden door de chef van de dienst benaderd na een officieus veiligheidsonderzoek. Dit onderzoek slaat in hoofdzaak op het raadplegen van het gerechtelijk register van de betrokkenen.

De gedetacheerde ambtenaren behouden hun rechten en voordelen van hun oorspronkelijk kader, waar zij op voorstel van de chef van de inlichtingendienst, te allen tijde teruggestuurd kunnen worden. In principe bestaat er mobiliteit voor de agenten van de dienst.

3.4 Budget

Artikel 5 van de wet houdt verband met het budget van de inlichtingendienst. Dit budget wordt door de chef van de dienst beheerd en door de Rekenkamer gecontroleerd. Het geheim van de handelingen van de dienst wordt bij wet gewaarborgd.

3.5. Beroepsgeheim

Artikel 6 van de wet betreft het beroepsgeheim van personen die in het kader van hun functie geacht worden kennis te nemen van inlichtingen die door de dienst ingezameld worden of die verband houden met de werking van de inlichtingendienst.

3.6. Veiligheidsmachtigingen

Geen enkele Luxemburgse wet heeft betrekking op de problematiek van de veiligheidsmachtigingen.

De chef van de inlichtingendienst stelt voor dat het parlement zijn goedkeuring hecht aan de tekst van CM55/15 (alleen voor interne verspreiding) die zopas door de bevoegde instanties van de NAVO herzien werd.

HOOFDSTUK 4 : BEKNOPT VERSLAG VAN DE STUDIEDAG OVER DE UITDAGING VAN DE GEORGANISEERDE MISDAAD

Op 20 maart 1998 ging te Leuven een studiedag door over de uitdaging van de georganiseerde misdaad. De Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat gaf er een opgemerkte toespraak onder de titel: *"Naar een globaal informatiebeheer"*, die we hier beknopt weergeven.

Een informatiebestand moet, volgens de spreker, rekening houden met de diverse rechtsnormen die de persoonlijke levenssfeer beschermen, o.m. inzake de beveiliging van het bestand.

Het informatiebeheer moet efficiënter georganiseerd worden, wat tevens een verrijking zou zijn op democratisch vlak. Momenteel houden tientallen overheden en diensten zich bezig met de georganiseerde misdaad, maar de informatiedoorstroming moet georganiseerd worden.

Voor een goed begrip is de definiëring van een aantal begrippen noodzakelijk. Zo wordt achtereenvolgens de gekende omschrijving van de volgende begrippen gegeven:

- preventie en repressie ;
- overheden en diensten ;
- gerechtelijke en administratieve overheden ;
- gevoelige informatie (bij dit begrip verwees de spreker o.m. naar het wetsontwerp op de veiligheidsmachtigingen en het voorontwerp van wijziging van de wet op het politieambt).

België is volgens de spreker laattijdig met de wettelijk regeling ter reglementering en bescherming van gevoelige administratieve informatie.

De Administrateur-generaal pleit voor de creatie van één enkele nationale gegevensbank met gevoelige gegevens. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van administratieve en gerechtelijke overheden.

Bij een belangenconflict moet een specifieke wettelijke procedure dit oplossen. De spreker verwijst hierbij naar de arbitragefunctie die in het amendement aangaande het wetsontwerp houdende regeling van de inlichting- en veiligheidsdiensten van Senator Vanden Berghe vervat ligt.

De gegevensbank moet dus doeltreffendheid verzoenen met de rechtsregels. Dit houdt o.m. het volgende in:

- één enkele gegevensbank en toegang tot andere gegevensbanken met nuttige informatie;

- voor gegevens inzake georganiseerde criminaliteit moet het zwaartepunt bij het openbaar ministerie komen te liggen;
- externe controle mag niet uitgesloten worden en kan uitgeoefend worden door bv. een college van magistraten;
- er worden afdoende veiligheidsmaatregelen genomen;
- elke consultatie/manipulatie moet een spoor nalaten en gebeurt door overheden en diensten volgens legitieme finaliteiten;
- de dienst belast met het beheer, onder leiding van het openbaar ministerie, wordt samengesteld uit vertegenwoordigers van de politiediensten en administratieve diensten en overheden ;
- de gegevensbank wordt ondergebracht bij het openbaar ministerie of bij de toekomstige nationale politie.

Tot slot wenst de Administrateur-generaal een rationele discussie over het onderwerp.

HOOFDSTUK 5 : REIS VAN EEN LID VAN HET COMITÉ I EN VAN HET HOOFD VAN DE DIENST ENQUÊTES NAAR MADRID

Een lid van het Comité I en het hoofd van zijn Dienst Enquêtes zijn op 12, 13 en 14 mei 1998 naar Madrid gereisd in het kader van het onderzoek naar satellieten en van de studie van de wetgeving over officiële geheimen van een aantal landen.

Het Comité I heeft kennis genomen van de Spaanse wet van 5 april 1968 (9/68) tot reglementering van officiële geheimen, alsmede van de wet 11/95 d.d. 11 mei 1995 tot reglementering van het gebruik van en de controle op "voorbehouden" uitgaven. Het Comité I had graag vertegenwoordigers ontmoet van de overheden in dit land die bij de toepassing van deze wetten zijn betrokken, nl. een lid van de ministerraad en een lid van de Generale Staf, alsmede een aantal volksvertegenwoordigers die tevens lid zijn van de commissie die toezicht houdt op geheime fondsen. Door de overvolle politieke en parlementaire agenda in Spanje op bovengenoemde data bleek dit echter niet mogelijk te zijn.

De delegatie van het Comité I heeft wel een ontmoeting gehad met de heer Madrigal, secretaris-generaal van de enige Spaanse inlichtingendienst, het "*Centro Superior de Información de la Defensa*" (Inlichtingencentrum voor Defensie - *CESID*). Het gesprek handelde over het wettelijk kader waarbinnen het CESID functioneert. Daaruit is gebleken dat Spanje net als België geen wet heeft houdende regeling van haar inlichtingendienst, hoewel het land wel wetten heeft tot reglementering van officiële geheimen, het toezicht op "voorbehouden" uitgaven en het afluisteren van telecommunicaties door het CESID. De organisatie van de Spaanse inlichtingendienst wordt geregeld met behulp van een tiental koninklijke besluiten.

Op 14 mei was een bezoek gepland aan het satellietcentrum van de WEU in Torrejon, op ongeveer veertig kilometer van Madrid. De afgevaardigden van het Comité I werden er onthaald door kolonel Molard, directeur van het centrum, en door de verantwoordelijken van de diverse secties. Ze hebben demonstraties bijgewoond van computergestuurde interpretaties van satellietbeelden.

Het Comité I wil in het bijzonder de volgende personen bedanken :

- de heer Gautier, waarnemend adviseur-generaal op het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking;
- de heer Xavier Demoulin, Belgisch ambassadeur in Madrid;
- kolonel-vliegenier BEM Pierre Billen, militaire attaché bij de Belgische ambassade in Madrid;
- de heer François Bontemps, eerstaanwezend secretaris op de Belgische ambassade in Madrid.

Zonder hen was het niet mogelijk geweest deze vruchtbare contacten te leggen.

HOOFDSTUK 6 : INTERNATIONAL APPLIED OPEN SOURCE COLLOQUIUM

Op 11 en 12 juni 1998 kon een lid van het Comité I deelnemen aan een internationaal 'Applied Open Source Colloquium', georganiseerd aan de Universiteit van Mercyhurst in Erie (PA-USA).

Hierop waren zowel vertegenwoordigers van internationale organisaties, zoals INTERPOL, EUROPOL, enz..., als personen uit de bedrijfswereld, de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, de politiediensten en de academische wereld aanwezig.

In een eerste fase werden de aanwezigen ingedeeld in verschillende groepen (zoals nationale veiligheid (inlichtingen- en veiligheidsdiensten), politiediensten, industrie, academici), en werden binnen iedere groep de problemen besproken die inherent zijn aan het gebruik van open bronnen.

In een tweede fase werden de deelnemers onderverdeeld in interdisciplinaire groepen, om tenslotte in plenaire zitting de ervaringen uit te wisselen.

Meestal zijn de 'Open Sources'-conferenties niet voldoende gediversifieerd. De aanpak ervan is zeer theoretisch; vaak wordt er over projecten gedebateerd die miljoenen kosten, en die bijgevolg voor veel diensten en organisaties niet haalbaar zijn.

In de loop van de jaren 1997 en 1998 is er een toenemende kritiek op deze aanpak gekomen, er kwam tevens vraag naar meer op de praktijk afgestemde seminars en conferenties (in de zin van - hoe kunnen deze ideeën in de praktijk verwezenlijkt worden?).

Dit colloquium is dan ook een goed voorbeeld van de nieuwe tendens in de 'open bronnen'-gebeurtenissen: een kleinschalige aanpak, waarbij de nadruk op praktische toepassingen wordt gelegd.

Het doel van dit congres was dus om een forum te organiseren voor de personen die een rol spelen in het informatiebeleid van hun organisatie - zijnde een politiedienst, een inlichtingendienst of een privé-onderneming - teneinde de ontwikkelingen op het gebied van 'Open Sources Intelligence' te bespreken, en zo mogelijk tot een beter begrip van het fenomeen te komen.

Het is duidelijk dat het concept 'Open Sources Intelligence' een groeiende aandacht krijgt in de inlichtingenwereld; verschillende diensten hebben reeds een degelijke structuur voor de exploitatie van open bronnen ontwikkeld (bv. in Canada of Nederland).

Tijdens het colloquium brachten de deelnemers de moeilijkheden, die ze ondervonden met het werken met open bronnen, naar voren; daaruit bleek vooral dat de kostprijs nog steeds een hinderpaal vormt, al is het reeds voldoende aangetoond dat een doelmatig gebruik van open bronnen veel kosteffectiever is dan de traditionele 'Intelligence sources' (informanten, afluisteren van telecommunicaties, surveillance, enz., ...).

Niettemin zijn er technische problemen die tot op heden onoplosbaar blijven. Goede 'search engines' blijven zeldzaam, en de vertalingssoftware staat zeker nog niet op punt.

Bovendien was er ook een belangrijk debat over de overdracht van kennis, m.a.w. : waar kan men het meest effectief met open bronnen leren omgaan: binnen een universitair kader, via beroepsopleidingen of door veelvuldig gebruik ?

Dit zijn slechts enkele van de vele vragen waarop tot nog toe nooit een éénsluitend antwoord werd gegeven.

Andere belangrijke vragen met betrekking tot het gebruik van open bronnen kwamen aan bod:

Eenzijds, hoe kan een 'open bronnen'-eenheid het best ingepast worden binnen een bestaande dienst of onderneming ?

Anderzijds, hoe kan men zeker zijn dat de informatie bij de juiste personen terecht komt, hetgeen van groot belang is om de efficiëntie van de dienst te verhogen ?

Hierover werd uitvoerig gedebateerd, maar uiteindelijk kwam het erop neer dat elke instelling die vraag individueel zal moeten beantwoorden.

Tenslotte is het belangrijk om te vermelden dat er toekomstgericht ernstig dient nagedacht te worden over de samenwerking en uitwisseling van open bronnen, vooral tussen de kleine organisaties (diensten).

De voornaamste reden is uiteraard de kostprijs. In sommige landen bijvoorbeeld nemen verschillende politie- en inlichtingendiensten een gezamenlijk abonnement op de diensten van een grote informatie-'provider' (zoals Reuters, Lexis-Nexis, ...).

In de 21-eeuw zullen de diverse actoren die met open bronnen werken nog voor heel wat uitdagingen komen te staan, gelet op de toenemende waaier van open bronnen. Bij het gebruik van open bronnen stelt zich immers ook het probleem van de desinformatie, die opzettelijk of onopzettelijk kan zijn.

De kunst zal er in bestaan om de informatie, die vervat is in het overgrote aanbod van open bronnen, op haar juiste waarde te evalueren en de desinformatie te weren. Dit is een niet te onderschatten moeilijkheid.

HOOFDSTUK 7 : STUDIEDAG AANGAANDE DE PARLEMENTAIRE ONDERZOEKSCOMMISSIES

Op 16 januari ging te Leuven onder de leiding van de professoren Cyrille Fijnaut, Luc Huyse en Raf Verstraeten, een studiedag door onder de titel "*Parlementaire onderzoekscommissies, mogelijkheden, grenzen en risico's* ⁽¹⁾".

Het thema, dat brandend actueel is kort nadat er niet minder dan vijf parlementaire onderzoekscommissies gelijktijdig werkzaam waren, wordt aangesneden door politoloog Kris Deschouwer.

Deze legt er de nadruk op dat de onderzoekscommissies politieke instrumenten zijn, die zowel in een politiek als in een juridisch kader opereren, hetgeen spanningen en soms tegenstrijdige verwachtingen schept.

De heer Deschouwer verzet zich tegen het gebruik van deze commissies als zijnde een herwaardering van het Parlement, omdat dit steunt op een voorbijgestreefde interpretatie van de scheiding der machten, maar acht ze wel zinvol in de context van het Parlement als volksvertegenwoordiging.

Professor - en tevens commissie-expert - Raf Verstraeten verheldert de procedurele aspecten van de onderzoekscommissies. Vooral de samenloop met een gerechtelijk onderzoek blijkt een delicate evenwichtsoefening, die niet zonder risico's is.

Ook hier is een goed begrip van de finaliteit van het parlementair onderzoek van het grootste belang, dit onderzoek is er slechts in de laatste plaats om elementen van eventuele misdrijven aan het parket door te geven.

Bij de bespreking van de bevoegdheden weze vermeld dat een onderzoekscommissie ook opdrachten kan toekennen aan de Vaste Comités P en I (hetgeen nog niet gebeurde voor het Comité I).

Journalist Walter De Bock verhaalt de delicate en soms moeizame relatie tussen onderzoekscommissies en de media. Het is aan de onderzoekscommissie om eenieder duidelijk te maken dat zij het correct functioneren van de instellingen tot doel heeft, en er niet is om partijpolitieke belangen te dienen.

In de navolgende besprekingen wordt, o.a. door verschillende experts van diverse commissies, een blik achter de coulissen van de onderzoekscommissies toegelaten.

⁽¹⁾ De referaten en panelgesprekken van deze studiedag worden weergegeven in de het boek "*Parlementaire onderzoekscommissies: Mogelijkheden, grenzen en risico's*", C. Fijnaut, L. Huyse & R. Verstraeten (red.) - Leuven, 1998.

Als besluit van de studiedag wordt gesteld dat de parlementaire onderzoekscommissies wel degelijk een toekomst en zin hebben als tenminste een aantal voorwaarden vervuld worden. De voornaamste hiervan is dat er met bijzondere zorgvuldigheid omgesprongen wordt met dit ultieme instrument van het Parlement.

1. DE SAMENSTELLING VAN HET COMITÉ I

Zoals vorig jaar bleef het Comité I in 1998 als collegiaal orgaan samengesteld uit vier leden, daar waar de wet (artikel 28 van de wet van 18 juli 1991) er vijf voorziet, één mandaat werd dus niet ingenomen.

Een ander mandaat dat op 1 juni 1998 verviel, werd voortgezet in toepassing van artikel 30 van de wet van 18 juli 1991, conform de onderrichtingen van de Bijzondere Begeleidingscommissies van het Parlement, en in afwachting van de herziening van de wet op de Vaste Comités P en I.

Artikel 30 bepaalt dat, na afloop van de termijn, de leden hun functie blijven uitoefenen tot er een opvolger is benoemd.

Ook de samenstelling van het administratief personeel van het Comité I bleef ongewijzigd, die is momenteel als volgt :

- één boekhouder in statutaire dienst ;

- één secretaresse in statutaire dienst ;

- één bediende in statutaire dienst ;

- één bediende aangeworven als contractueel (voorheen gedetacheerde) ;

- één chauffeur-technicus ter beschikking gesteld door de Krijgsmacht ;

- één militair gebezigd buiten de Krijgsmacht die instaat voor de receptie;

- één contractueel bediende voor de documentatie (einde contract september 1998).

De Dienst Enquêtes werd op 5 januari 1998 versterkt door de indiensttreding van de heer Paul vander Straeten als Hoofd van de Dienst Enquêtes. Met goedkeuring van de minister van Justitie werd de heer vander Straeten, Eerste Substituut bij het Parket te Brussel, gedelegeerd naar het Comité I.

In het najaar van 1998 zal het Comité I eveneens overgaan tot de aanwerving van een bijkomend lid van de Dienst Enquêtes, waardoor het kader voor het eerst volledig wordt ingenomen en dan (diensthoofd inbegrepen) vijf leden telt.

2. DE ACTIVITEITEN VAN HET COMITÉ I

Te rekenen vanaf 1 augustus 1997 tot 31 juli 1998 werden er 42 plenaire vergaderingen van het Comité I gehouden, in feite wekelijks - de vakantieperiodes uitgezonderd.

Daarnaast werden er, in het kader van de onderzoeken en studies van het Comité I, talloze interne bijeenkomsten georganiseerd met leden van het Comité I en leden van de dienst(en) enquêtes. Bovendien werden meerdere vergaderingen georganiseerd met o.a. de hoofden van de Belgische inlichtingendiensten.

Tijdens dezelfde periode werden er 13 nieuwe toezichtsonderzoeken geopend. Deze kunnen als volgt verdeeld worden:

- twee op verzoek van het Parlement ;

- twee na een klacht ;

- twee op aangifte ;

- twee op initiatief van de Dienst Enquêtes ;

- vier op initiatief van het Comité I zelf ;

- één gemeenschappelijk onderzoek met het Comité P, op voorstel van het Comité I en met instemming van het Comité P.

In deze periode werd er geen enkel onderzoek geopend op initiatief van de bevoegde administratieve of gerechtelijke overheden.

De volledig afgesloten onderzoeken kan teruggevonden worden onder deel 2 van Titel II van dit jaarverslag. In dit verslag werden ook drie afgesloten studies opgenomen.

Een aantal klachten, die onmiddellijk zonder gevolg geklasseerd werden, werden niet opgenomen, en dit conform artikel 34 van de wet van 18 juli 1991. Het ging hierbij om klachten die kennelijk ongegrond waren, hetgeen bleek uit de afwezigheid van controleerbare of geloofwaardige elementen.

3. DE FINANCIËLE MIDDELEN

De middelen van het Comité I komen voort uit een dotatie die jaarlijks toegekend wordt door het Parlement. De uitvoering van de begroting staat onder toezicht van het Rekenhof, dat jaarlijks een verslag opstelt ten behoeve van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Voor 1997 was een budget van 70.715.000 BEF beschikbaar. In de loop van het boekjaar 1997 werden er twee interne aanpassingen (zijnde verschuivingen van de ene begrotingspost naar de andere) doorgevoerd. Hierdoor werden ongeoorloofde begrotingsoverschrijdingen vermeden.

Onder voorbehoud van goedkeuring door het Parlement werd na de afsluiting van dat boekjaar een overschot van 18.062.019 BEF vastgesteld.

Samen met ristorno's en diverse ontvangsten is er een batig saldo van 19.253.843 BEF.

Een groot deel van het boni wordt gevormd door het onvolledig aantal leden en personeelsleden van het Comité I.

Voor 1998 vroeg het Comité I een budget van 72.448.000 BEF.

Na amendering door de Commissie Comptabiliteit van de Kamer, werd een krediet van 71.552.543 BEF toegestaan.

4. GEMEENSCHAPPELIJKE ACTIVITEITEN MET HET VAST COMITÉ P

Zoals in het vorig jaarverslag reeds werd gemeld, situeert deze samenwerking zich op twee domeinen: de onderzoeken en de logistiek.

In februari 1998 werd een omvangrijk onderzoek ingesteld door beide Comités samen. Dit onderzoek vereist intense samenwerking op het niveau van de diensten Enquêtes, en overleg en besluiten op het niveau van de Comités zelf.

Wat de logistiek betreft is er een permanente samenwerking tussen de administratieve eenheden van de beide Comités.